

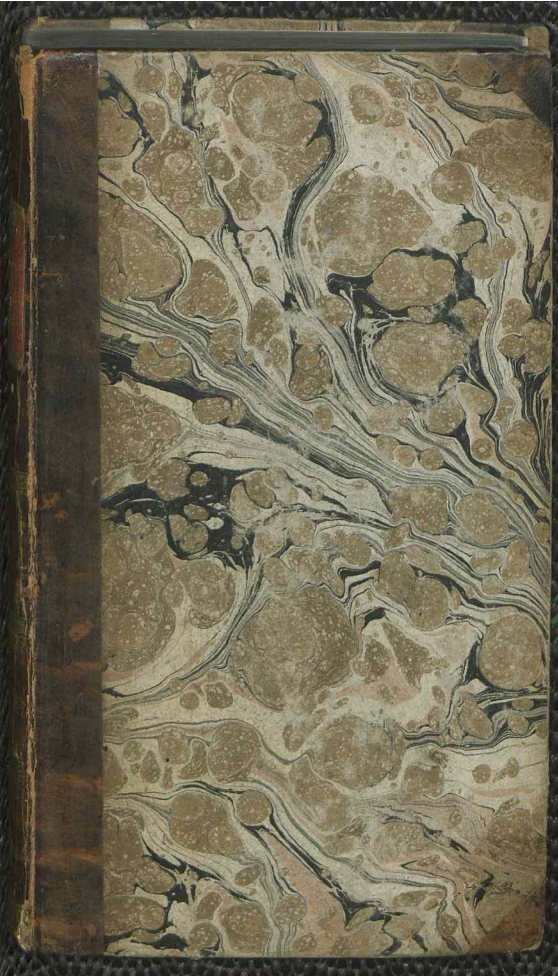
Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

34³-53

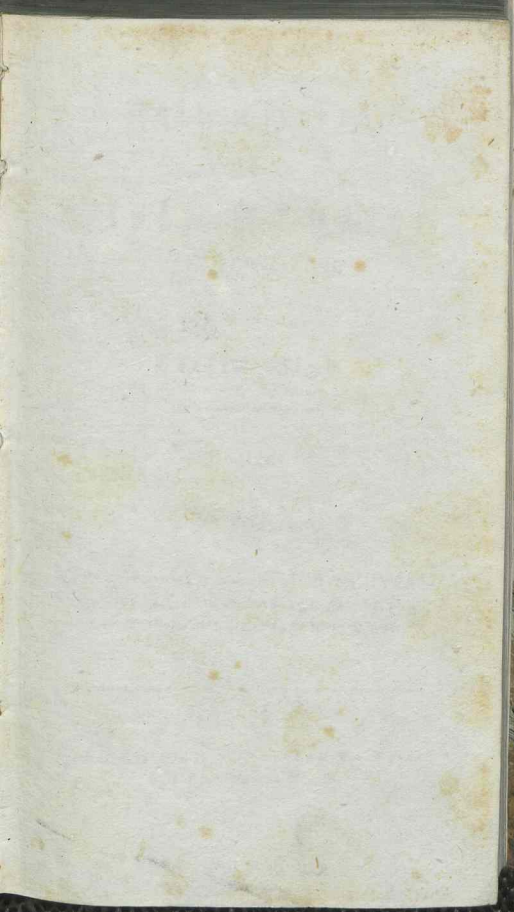
ex. 1

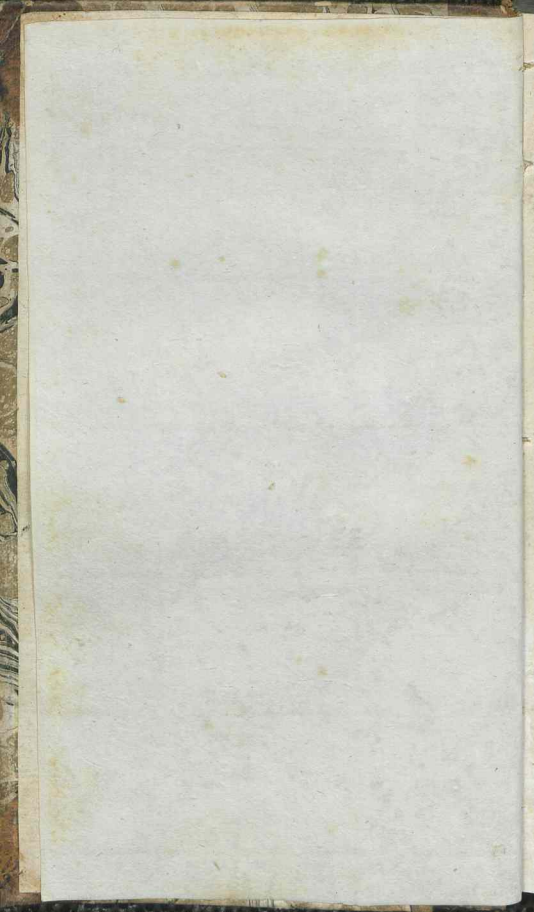
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021865371

Universitets
og
Skole = Annaler.

1811.

Første Bind.

Udgivne

af

L. Engelstoft,

Justitsraad, Professor i Historie og Geographie ved Kjøbenhavn's Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen for Universitetet og de lærde Skoler.

Kjøbenhavn.

Trykt hos og forlagt af Andreas Seidelin,
store Kannikestræde No. 46.

Universitäts

no

Stall - Nummer

181

Postleitzahl

Wohnort

10

geboren am

geboren am 10. März 1810 in
Königsberg, Professor i Historie og Geographie ved
Königsberg Universität, Director og Inspectør i
Königsberg for Universitetet og de lærde Skoler.

Wohnort

geboren am 10. März 1810 in

1810

Indhold

Første Døttel

A. Afhandlinger ic.

	Side.
I. Udsigt over Nordens Gørfataing med Slutningen af det 14de Aarhundrede; af Overlærer T. Trojel.	1.
II. Intercessions-Skrivelse fra Christian den fjerde for Universiteter i Wittenberg	30.
III. Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie	32.

B. Universitetet.

I. Presbevisninger og Befordringer	54.
II. Academiske Examina	65.
III. Academiske Høitideligheder	72.
IV. Forsatte Efterretninger om det Universitetet tilhørende Naturaliecabinet	78.
V. Leilighedsfrister	82.
VI. Blandede Efterretninger	89.

C. De lærde Skoler.

I. Offentlig Foranstaltning	93.
II. Presbevisninger	110.
III. Skolehøitideligheder	110.
IV. Leilighedsfrister	115.
V. Blandede Efterretninger	122.

D. Udenlandske Universiteter og Skoler.

Blandede Efterretninger fra Sverrig, Frankrig, Württemberg, Bayern, Sachsen, Westphalen, Baden, Oerriig	122.
---	------

Indhold.

Andet Dvartal.

A. Afhandlinger ic.

	Side.
I. Om Patriotismens Begreb og Væsen, ved Profesor, Ridder R o s t e d	161.
II. Rogle Tanker om Skoleudgaver og Læsebo- ger, ved Rector S. N. J. B l o c h	179.
III. Bidrag til Universitetets og Skolernes Hi- storie	193.

B. Universitetet.

I. Confirmation paa Universitetets Privilegier	207.
II. Forelæsninger ved Kiøbenhavn's Universitet og det pædagogiske Seminarium	209.
III. Academiske Examina	215.
IV. Høitideligheder	226.
V. Legater	227.
VI. Academiske SmaaPrifter	235.
VII. Blandede Efterretninger	250.

C. De lærde Skoler.

I. Afgang og Befordringer	258.
II. Legater	259.
III. SkolePrifter	268.
IV. Om de Regler, som nu følges ved Skoles- godses Afhandelse	279.

D. Udentandske Universiteter og Skoler.

Blandede Efterretninger fra Sverrig, Rusland, Preussen, Westphalen, Spanien, Østerrig	292.
--	------

A.

I. Udsigt over Nordens Forfatning
 mod Slutningen af 14de Aar-
 hundrede, som Indledning til
 nogle Bemærkninger over Aar-
 sagerne til Kalmar-Unionens
 Ophævelse*). Af T. Trojel Over-
 lærer ved Odense Kathedralsskole.

Historien vil evig mindes det store Værk, Margare-
 thas Statsklogskab fuldførte, i det hun efter den af
 hendes Fader Waldemar den fjerde lagte Plan fore-
 nede de tre Nordiske Riger under eet Overhoved. —
 En Forbindelse, som, om Omstændighederne havde
 tilladt det, kunde have uberegnelige Følger ikke alene
 for Nordens, men for hele Europas Udseende og
 Forfatning.

Naturen selv synes ved at afflikke de Skandi-
 naviske Landes Grændser, og ved at befolke disse
 Lande med Mennesker af eens Herkomst, eens Sprog,

*) Et Indbydelseskrift til den offentlige Skoleexamen i
 Sept. 1808.

Side.
 161.
 179.
 193.
 207.
 209,
 215.
 226.
 227.
 235.
 250.
 258.
 259.
 268,
 279.
 og
 292.

Religion, Sæder og Skikke, tydelig nok at have anvist disse Nordboere den nøieste indbyrdes Forening, som en Betingelse, uden hvilken en fuldkommen Nationallykksalighed, og National-Selvstændighed, grundet paa indvortes Kraft og udvortes Agtelse, ikke kunde opnaaes: og Naturens Bink ere Befalinger, der ingensinde ustraffet lade sig overtræde *).

Dg dog vare de Nordiske Riger — siger Lagerbring — aldrig svagere, end under Kalmar-Unionen; men — fører han til — de vare og aldrig

*) Kalmar-Unionen har altid været betragtet som et af de allerinteressanteste Phenomener i Scandinaviens Karbøger, og derfor ogsaa saavel i Danmark og Sverrig som andensteds fundet flere Bearbejdere, nogle i reen historisk, andre tillige i politisk Siemed. Dg dog mangler den endnu en saadan kritisk-pragmatisk Historie, som man maatte ønske den. Specielle Skrifter og Afhandlinger over denne Siensstand ere:

Sv. Bring (Lagerbring) Dissert. de unione Calmariensi. Lund 1745 4.

F. C. Munchenberg Dissert. de unione Calmariensi. Hafniæ 1749 4.

Gebanken über die Calmarische Union; i Historisches Portefeuille 1784 2 B. S. 647-677.

Ueber die Calmarische Union; i Berlin. Monatschrift 1792 1 B. S. 36-67.

J. Sneedorf Bigtigheden af de tre nordiske Rigers Forening; en Tale, holden i London 1792; i Stensbinav. Museum II. S. 112. ff.

Begewisch Historisch. Philosoph. und Literar. Schrift 1793 I. S. 74-95.

P. A. Granberg Kalmar-Unionens Historie I Del. Stoch. 1797. II Del. 1809. 8. Udg. Anm.

mindre foretede. Indbyrdes Tvebragt vendte det ene Riges Sværd mod det andet, og Partiaand og Had tæredede den Kraft, som, rigtig anvendt, skulde have gjort Norden indvortes lykkelig og udvortes hædret. Neppe savnedes Margarethas den kraftige Haand, der havde grundet og opført denne af udvortes Anseelse saa herlige Bygning, førend dens indvortes Brøstfældighed ikke længere kunde skjules under hendes svage og ukløge Estermand. Erik af Pommern arvede vel hendes Krone, men ikke hendes Aand, og Unionen begyndte at valle. Han var bedre skikket til at nedbryde end til at opbygge, og de Fremmede, han og hans tyske Esterfølger indfaldte for at flikke paa Margarethas Stovværk, gjorde kunns Ondt værre. Man saae nu, hvorledes de enkelte Dele, hvoraf det Hele var sammensat, ikke passede i hinanden; hvorledes een Grundsteen rokkedes efter den anden; og de to første Konger af den Oldenborgske Stamme formaaede neppe at holde den faldefærdige Bygning blot nogenledes i Veiret. Men nu kom Christian den anden. Han kjendte de fleste af Bygningens Mangler, og solte Vist, Mod og Kraft i sig til at hæve dem fra Grunden af. Med vældig Haand greb han fat paa Forbedrings-Værket, men usorgtig og voldsom bortrev han de beskadigede Dele, før han havde Noget at sætte i deres Sted, og hele Bygningen styrtede sammen og krusede ham i Faldet.

Udskillige Gange har det syntes, som den atter skulde opstaae af sine Ruiner, og de trende Nordens Riger atter samles under een Behersker. Sverrigs Karl den tiende troede sig med Tillid til sine Baasens Magt nær ved dette Maal, og syntes virkelig at være det. Danmarks Christian den sjette tænkte ved fredeligere og retfærdigere Midler at naae samme store Maal. Men Skjebnen havde anderledes besluttet det; og maastee just fordi hiin var for overmodig og voldsom, denne for fredelig og langsom, forsømte begge de Midler, som Tid og Omstændigheder udkrævede, og forfeilede begge Maalet.

Thi Lidene vare ikke længere de samme, som i Margarethas Dage. Mærkelig havde de forandret sig, og yderst sjelden indtraf i en nyere Tidsaalder saadanne politiske Konjunkturer, som begunstigede en saadan Statsforbindelse. Thi om vi end kunde antage, at alle indvortes Hindringer i Rigerne selv, i Nationernes Tænkemaade, i deres ved Tid, Udskillelse, udenlandske Forbindelser og Skribentere forskjelligigen uddannede Sprog, i Regentfamilierne o. s. v. vare ryddede af Veien, og hele Norden var villig til at byde Haanden til denne Forening, neppe havde dog de Europæiske Magter, der i 14 Sekulum vare roelige Tilskuere af Margarethas Union, neppe havde de i det syttende eller attende med Eigegyldighed villet see en Forbindelse, der kunde blive dem saa frygtelig.

En kort Udsigt over Nordens indvortes Forfatning og udvortes Stilling mod Enden af det 14 Aarhundrede vil sætte os i Stand til at vurdere Margarethas og den Tids Statsmænds Fortjenster med Upartiffhed og Billighed; vil give Anledning til at anstille Sammenligninger imellem hiint Sekulum og nyere Tider; vil vise, at Tidernes Forandringer i mange Henseender have været til Hinder, i nogle til Fordeel for et lignende Foretagende, og at andre Tider under alle Omstændigheder udkræve andre Forholdsregler.

Mod Enden af det fjortende Aarhundrede var Regentens Magt i alle 3 R. Riger bunden ved Haandsæstninger, og Regjeringen fornemmelig, Skjøndt mere eller mindre, i Adelsens og de katholske Prælaters Hænder, for hvis Repræsentanter Kongens, eller som de siden kaldtes, Rigets Raader vare at ansee. Norge var fra Oldtiden et Arverige, og Arvesølgen bestemt fornemmelig ved Olav den helliges og Magnus Bagabæters Love. I de to andre Riger havde Aristokraterne saa godt benyttet sig af de indvortes Uroeligheder, at Kongerne valgetes, og Kongevalgene, om ikke de jure saa dog de facto, vare komne i deres Hænder. Skjøndt man hielden forbigik den Kongelige Familie, saa troede man sig dog ogsaa dette efter Omstændighederne tilladt, hvilket sees deraf, at nogle af de Danske Balgherrer paa Rigsdagen, som efter Baldemar 4

(Atterdags) Død holdtes her i Odense, meente, at det var bedre, at forbigaae hans Dattersøn Olav, og vælge en indfødt Adelsmand til Konge, end ved at antage denne Norske Prinds at udsætte Danmark for den Fare, at dets Krone efter Norges Exempel skulde blive arvelig, og holdt sig i al Fald berettigede til at vælge een af den sidst afdøde Konges Slægt, uden at gaae efter nærmeste Arvelinie. I Sverrig havde man siden den Sigurdsske Slægts Undergang fulgt samme Principer, og i Magnus Erikssens (Smeks) Lovgivning bestemt omtrent det Samme, som Successionen angaaende findes optaget i selve Kalmar-Unionen; at nemlig Første-Fødselen ikke medførte nogen fortrinlig Ret til Thronen. Begge disse Stater vare altsaa i den Tidssalder, som her kommer i Betragtning, en Blanding af indfrankede Arve- og Valg-Monarkier, og, da de tilfælle udgjorde de vigtigste Dele af det Hele, som Margaretha søgte at sammenbinde, vil man ikke uden Ubillighed kunne bebrejde hende den væsentlige Mangel i selve Kalmar-Unionen, at Arvesølge ikke indførtes efter bestemte Regler. Neppe kunde hun forene saa Manges forskjellige og stridige Interesse, og tillige kæmpe med Held imod sin Tidssalders ogsaa i Norden herskende Aand, hvor Kvinde-regjering hidtil var ganske usædvanlig og oprørte Nordboens hele Stoltthed. Hun kunde saa meget mindre vente et heldigt Udfald af denne Kamp mod

een af Aristokratiets Grundpiller, som der lod sig saare meget indvende imod hendes og hendes Pleiesons lovlige Adkomst til Thronen i alle tre R. Riger, isald hun vilde ublede Samme af Fødselens Rettigheder, og ikke af Stændernes Valg. Hvo vilde da bebreide hende, at hun var nødt til at give efter for Lid og Omstændigheder, og efterlade noget at forbedre i sin Bygning til dens tilkommende Eiere? Disses Forsømmelse og Uforstand kan ikke tilregnes hende; og vi ville i det Følgende faae at see, med hvilken Klog Forsigtighed hun forberedede og lettede dem Udførelsen af dette saa vanskelige Arbeide, der først efter Aarhundredes Forsøb blev bragt i Stand i hele Norden, og derved een af de betydeligste Hindringer for en nye Unions Barighed bortryddet.

Tidernes Aand førte ogsaa dette med sig, at man her som i de Tyske Radoehyrstendømmer bestandig mere og mere indskrænkede Regentens Magt, indtil den omsider blev heel ubetydelig, og beroede næsten ene og allene paa hans personlige Egenkaaber. Saaledes var Forsætningen i denne Periode i Danmark og Sverrig. I Norge derimod havde den Kgl. Magt dog noget bedre vedligeholdt sig, deels fordi Norge var et Arverige, deels og fordi Adelen ved Lov var ubeløst fra Krongodsernes eller Lehnenes Besiddelse, som her vare Prinserne af Blodet alene forbeholdne. I Danmark vare disse i

de Uroligheder, som sørend Baldemar Atterbøgs Regjering truede med at gjøre dette Rige til en Dybt Provinds, enten ødelagte, eller forødt. Denne vort Fædrelands Gjenopretter og hans statøfloge Datter samlede atter og inddroge en betydelig Deel af disse Godser under Kronen, ophjalp saaledes Rigtets forfaldne Financer og grundede derved den Magt, Regenten havde, og den Agtelse, Riget nød i deres Dage. At ogsaa Lehnene i Sverrig, skjøndt Lovene forbød det, vare komne i private Stormænds Hænder, sees af den Reduction, Margaretha siden foretog sig, da alt Krongods, der efter den Dybke Alberts Indfaldelse var bortskænket, atter inddroges. Adelen — thi denne alene var udelukkende berettiget til Kronens Lehne — havde saaledes i disse en riig Kilde til den Anseelse og Magt, hvorved den blev sat i Stand til ikke alene at indskrænke Kongemagten, men og at undertrykke de lavere Stænder.

Den katholske Geistlighed beelte Landets Fædme med Adelen, og trodsede, tryk under Hierarchiets Regide, som oftest ustraffet Landslovenes Anseelse. Ogsaa de katholske Prælater toge Deel i Regjeringen med Adelen, men vare kun enige med Samme, naar det kom an paa at sætte Grændser for Kongemagten og undertrykke Almuen.

Især udsuedes Bonden, hvis Aar i denne Tidsalder ikke varo siort bedre end Trællens i det

haardeste Hebensflabs Old. Ja man har endog en Slesvigsk Hertugs Forordning af 1392, der sætter Livsstraf for forsætlig Mord, men var Morderen en Hofmand af Baaben d. e. af Adel, og den myrbede en Bonde, da kunde Brøden sønes med Penge — En opværende Ringeagt mod denne vigtige Klasse af Statsborgere, der tilfulde karakteriserer Tidsalderen! Heraf reiste sig og de mange og blodige Bondeoprør især i Danmark, der skilte det, desuden ved den saakaldte sorte Død affolkede, Norden ved en betydelig Mængde af arbeidsomme og nyttige Mennesker.

I Borgerstanden fandtes nu ikke længere nogen Modvægt mod de to første og overmægtige Stænder, Adels og Geistlighed. Fra Rigsraadet var saavel Bonde som Borger udelukt, og deres Deeltagelse i Kongevalgene var enten ingen, eller aldeles ubetydelig. Formue og Kultur vare de Midler, hvorved disse arbejdende Stænder skulde hæve sig; og hvorledes kunde dette skee i en Tidsalder, hvori de rolige Næringsveje vare faa og ubeskyttede, Agerdyrkningen hindret, Handelen ingen, og Bispenstænderne aldeles forsømte?

Handelens Tilstand i de 3 Riger mod Slutningen af 14 Aarhundrede beskrives bedst, naar Man siger, der var ingen og kunde ingen være, fordi den Sikkerhed, uden hvilken Handelen aldrig trives, savnedes ganske, og Hansetændernes Monopolier kvalte, hvad Lyst og Virksomhed der endnu kun-

de være tilbage. Sejladsen foruroligedes af Søes-
 røvere, og inde i Landene selv kunde Ingen med
 Sikkerhed rejse fra den ene Bye til den anden, saa-
 som Adelsens Gaarde vare Fæstninger, hvorfra man
 befæjdede hinanden, eller Nøvehuler, hvori man
 lurede paa den fredelige Vandrer. Adelen i Dan-
 mark synes endog selv, at have følt nogle af de Ulej-
 ligheder, denne Levemaade førte med sig, da den i
 Midten af 14 Sec. forbandt sin Konge til at straffe
 og hemme dens indbyrdes Fejder. Men den følgende
 Tids Historie viser, at det intet frugtede, og
 at Kjøbstædernes Indvaanere siindom gjorde sig
 skyldige i samme voldsomme Opsørsel. Vel be-
 gyndte allerede i Midten af det 13 Aarhundrede
 Handelsaanden at vækkes i det nordlige Europa,
 og ved Handelen imellem Hansestæderne og de Ita-
 lienste Handelsstæder fremkom et nyt Baand, der
 knyttede Norden og Syden af Europa til hinanden,
 og aabnede ogsaa her blidere Udsigter for Nærings-
 stænderne. Den fornemste Rigdoms-Kilde var Sil-
 defangsten. Den uhyre Mængde Sild, som nu
 har taget Bejen ned til de Brittiske Der, drog end-
 nu dentid ad Østersøen til, og fangedes Millionvis
 især ved de Skaanske Kyster. At Benyttelsen af
 dette Fiske er maae betydelig have bidraget til vore
 nordiske Landes Flor og Rælmagt, er indlysende,
 om end Noget kan være overdrevet i det Skilberie,
 som Conring har opbevaret os fra een af det 13

Aarhundredes Skribentere *) , hvori de Danske be-
 skrives som prunkende i Skarlagene, Purpur og fint
 Linned, i Stedet for deres forrige elendige Skibs-
 klæder, "thi en uhyre Rigdom tilflyder dem aarlig
 af deres Fiskerie ved de Skaanske Kyster, saa at
 alle Nationer holde sig til dem, og bringe dem
 Guld, Sølv og kostbare Vare, og afsjæbe dem de-
 res Sild, som det velgjørende Forsyn saa overflø-
 dig har givet dem." Men i den Periode, vi her
 har for Dine, var denne Rigdoms Kilde, der siden
 af Marsager, som tildeels endnu ere uafgjorte, reent
 udtørredes, allerede tilstoppet for Skandinaverne,
 og i Hansestædernes Bold. Disse forsynede Nors-
 den med deres Manufaktur-Fabrik- og Dverdaadig-
 heds-Vare, men lode sig for dyrt betale, ved at be-
 mægtige sig denne vigtige Handelsgreen, — Wals-
 demar 4 maatte endog ved en Tractat affaae dem
 Samme — og ved at gvaale al Nordisk Industrie
 og Handel, der mod Slutningen af 14 Sec. næsten
 ikke dreves med egne Skibe.

Man tænke sig, hvilken Indflydelse denne Han-
 delens Afmagt maatte have paa Flaaden, disse Ri-
 gets naturligste og paalideligste Værn. Den fors-
 faldt ganske med Handelen, og fik sit sidste Banes-
 saar, da Styriahavnene, Skibsrederne og de Di-

*) Anføres i Robertson's Abriss vom Wachstume und
 Fortgange des gesellschaftlichen Lebens in Europa 2c. i
 den Brunsvig'ske Udgave af 1770 p. 417.

frifter, som vore bestemte til dens Equipering og Bemanding, bleve arvelige for deres Besiddere, Kjøndt disse lidt esier lidt unddroge sig de dem paaliggende Forpligtelser. Den Stat, der under Baldemar Seyer havde 1400 Krigsskibe i Sæen, kunde 50 Aar derefter ikke engang beskytte sine egne Strømme mod en Norff Sorover, hvis Navn og Rygte Peter Gys Kjempeviser have foreviget *), men Hansestaerberne maatte holde 30 Skibe ved Helsingør, hvor de efter Hvidtfelds Beretning laae i 8 Uger, for at beskytte Sundet.

Hvad Landmagten angaaer, da var det allerede i dette Aarhundrede ikke usædvanligt i Danmark og Sverrig at betjene sig af Tyske Lejetropper — en naturlig Følge af de indvortes Uroligheder og af Regenternes Mistillid til deres egne Undersaatter, hvorved de nærings- og handelsløse fattige Lande end mere udmarvedes. Vel søgte Baldemar 4 at affasse denne Ulfik og øve de Danske i Baaben; men selv kunde han dog ikke undvære en liden Tysk Hær, og hans Datter Margaretha besoldebe ogsaa Tyske Tropper i Krigen med Albert, hvis fornemste Styrke da ogsaa bestod i Tyske Lejesvenne. Rigernes nationale Magt var og altid i disse Næ-

*) P. 395 og 397. Om Sønden seilede Tyske Mænd, alt
baade med Meel og Matt,
Men Ulf han ligger i Dresund, han
tager det fra dennem Alt.

berettens Lider heel upaalidelig, da en vigtig Deel af Samme bestod i Opbudet af de adelige Lehns- mænd og deres Folk, som, naar Tvist opkom mellem Monarkiet og Aristokratiet, ikke lod det længe tvivlsomt, til hvilken Side Severen maatte vende sig. Ogsaa var det vel en vigtig Grund til de nationale Troppers Tilsidefattelse, at de ikke have været forbundne til at gaae over deres eget Lands Grændser og sølgelig i en Krig med Fremmede være mindre brugbare end de lejede Tyske *).

Paa sand Kultur og Videnskaber var der i Slutningen af 14 Aarhundrede ikke at tænke. Absalons, Saxos og Aagesens Dage vare forbi. Geistligheden, som i disse Lider var den mest oplyste Stand, maatte nødvendiggen have de saa daværende Dplysnings Anstalter under sin Bestyrelse. Men Dplysning stred imod dens Interesse; intet Under da, at den saalænge mueligt ogsaa i Norden søgte at vedligeholde Fornuftens Umyndighed. Mange af Videnskabernes i vore Dage saa almindelige Besforbrings-Midler vare i 14 Sec. enten ikke opfundne, eller ikke indførte i Norden. I Klosterkolerne skulde Lærdommen hentes, og denne indskrænkede sig til nødtørftig Underviisning i Kirketroen og lidt

*) At dette var Tilfældet i Sverrig, er bekjendt. At det og har været Brug i de to andre Stater, formoder jeg af de besangaaende i Baltmarunionen indførte uoje Bestemmelser.

Munkelatin; thi de klassiske Skribentere i det Latinske Sprog læstes ikke, uagtet Latin indtil Aarhundredets Slutning vedblev at være Nordens Kancelliesprog. Vel findes enkelte Konger, som i denne Periode opmuntrede til Studeringer, men Frugterne af disse Opmuntringer finder man ikke. Ved fremmede Universiteter, i Paris, Köln og Boulogne maatte Videnskaberne dyrkes, thi de høiere Lærestatter savnedes ganske her i Norden. Men bedre havde det været, om vore Landsmænd i Stedet for de Stumper af Romersk Lovkyndighed, af aristotelisk-skolastisk Theologie og Philosophie, og hvad andet, de fra hine Højskoler kunde hjembringe, havde brugt deres sunde Menneskeforstand og lært af de fremmede Nationers sørgelige Erfaring, som de havde for Dine, at indsee de ulykkelige Følger af Borger-Splid og Tvedragt. I det mindste kunde Frankrigs Skjebne til den Tid tilstrækkelig have overbevist dem om, hvor yderst vigtigt det er for hele Nationers Lykke, at Grundlove og Statskonstitutioner ere affattede med den størst muelige Beslemthed og Tydelighed. Havde Man gjort denne Erfaring, og anvendt Samme ved Kalmar-Unionsens Affattelse, saa havde vist nok disse Udenlandsreiser betalt sig, og tusindfold erstattet de Penge, de droge ud af Landet. Dog, hvorledes Statsvidenskabernes Tilstand paa denne Tid har været i

vort Norden *), lader sig slutte deels af Unionsakten selv, deels af Lovkyndighedens daværende Beskaffenhed, en Videnskab, der dog er hine saa nær beslægtet; og herom siger Lagerbring, det saae ud, som Man stod i den Formening, at Love vare fornødne, men Lovkyndighed mestendeels unødvendig. Og overalt, hvorledes skulde videnskabelig Kultur kunne almindelig udbredes paa en Tid, da Bogtrykkerier ikke vare til, Bibliotheker sælgelig sjældne, kostbare og ufuldstændige? Paa en Tid, da Norden manglede den indvortes og udvortes Nolighed, som er uundgaaelig fornøden, hvor de fredelige Videnskaber skulle trives? Man maae da af alle disse anførte Aarsager ikke søge nogen egentlig videnskabelig Dannelse i vort Norden i denne Tidsalder. Sælgelig kan man ej heller med Billighed fordre — hvad Man vel i dette Aarhundrede ingensteds vil finde — systematiske Indsigter i Statsvidenskaberne hos Kalmar-Unionens Stiftere, eller udmærket Forretnings Duellighed hos deres Koncipientere, hvilken sidste Egenskab ogsaa paa de Tider var høist sjælden. "I Middelalderen, siger Hegevisch **), bleve de fleste Forretninger afgjorte mundtlig; i ingen Kollegier, ved ingen Sammenkomster holdtes Protokoller. Blot Resultaterne bleve undertiden —

*) som ogsaa i det hele øvrige Europa.

**) Anførte Skrift, S. 81.

og det maadeligt nok — bragte paa Papiret. Det Talent, med Tydelighed, Orden og Korthed at nedskrive Deliberationer og Forhandlinger — der nu ikke er længer noget Talent, men en blot Færdighed, som fordres af hver Byeskriver i den ubetydeligste Flekke — dette Talent besad i Middelalderen i hele Europa ofte kun to eller tre Mennesker til een og samme Tid *).” Sund Menneskeforstand og Sagtagelse saand maatte erstatte dette Tidrumms Mangel paa Videnskaber, og jeg troer ikke, at Man hos de Statsmænd, der have sluttet Kalmar-Unionen, især den saakaldte nye Union af 1436, vil savne disse Evner og deres Anvendelse, hvor det ikke alt for ligefrem stred mod Aristokratiets Interesse.

Vi imidlertid Nordens eget Sprog mod Slutningen af denne Periode ved Dlags, eller rettere Margarethas Foranstaltning fortrængte det hidtil brugelige Latinske af de offentlige Akter, er en Begivenhed, der gjør Epoke i Nordens Sproghistorie. Men dette Nordiske Sprog taledes og skreves endnu i Margarethas Dage langt mere overensstemmende, end i vore, da det ved Nationernes lange Frastillelse har affondret sig fra sin oprindelige Eenhed, og deelt sig i det mindste i tvende fra hinanden be-

*) Heraf lader sig forklare vores Unions Akters besynderlige Form, den Mangel paa Bestemthed, Orden, Sammenhæng og Forbindelse, der især er kjendelig i Akten af 1397.

tydelig afvigende Hoveddialekter. En Forandring, der aldrig kan være fordeelagtig, om en fuldkommen Nationalsforening nogensinde atter skulde udføres; da den forrige Eighed nu, da hver af disse Dialekter ved Digtere og andre klassiske Skribenter har naaet en vis Uddannelse, meget langsomt og ikke uden Aarhundredes uafbrudte Forbindelse vil kunne bringes igjen tilveie, og Uligheden altid vil tilbagekalde forrige Tider og Forsatninger. Thi hvilken kultiveret Nation hang ikke med inderlig Kjerlighed ved sit gamle Sprog, som ved sit gamle Raavn og sit gamle Land? Hvilket enkelt Individ fortjente at høre til en oplyst Nation, og kunde uden inderlig Bemøds Følelse ombytte nogen af disse saa elskede Gjenstande?

Disse, synes mig, ere Grundtrækkene til et Skilderie af vort Nordens indvortes Forsatning til den Tid, Kalmar-Unionen sluttedes. Det staaer endnu tilbage, at betragte de Nordiske Rigers Forhold til hinanden indbyrdes og de dem omgivende Stater.

Under mange indvortes Uroligheder og udvortes Krige havde Baldemar 4 atter samlet det af hans Formænd afsplittede Danske Rige. Han havde ubrettet Meget, men Meget stod endnu tilbage at gjøre, thi Riget var ikke fuldkommen beroliget, og Fiender omgave det paa alle Kanter. Udelens

Univerfit, og Skole-Arsaaler 1811, 1 B. B

og Almuens Sæder vare i hine ulykkelige Krige blevne saa forvildede, at Baldemars hele Klogskab og Standhaftighed var fornøden, for at vedligeholde Orden, og igjen skaffe Landslovene og den Kgl. Magt den tilbørlige Agtelse. Hertil kom, at mange af de Midler, Baldemar nødvendigens maatte anvende til sit Hiemeds Dynaaelse, syntes, og vare tildeels og virkelig, haarde og trykkende, og at fremmede Fjender benyttede sig af Undersaatternes Misfornøielse, og opvakte og nærede Oprørsaanden hos disse. Og dog vovede Baldemar under alle disse affrækkende Omstændigheder at lægge Planen til et Nordisk Monarkie, og hans Datter at udføre den! *).

Marhundredet selv, hvori saa mange Nordiske Regentstammer uddøde **), syntes for saavidt at befordre dette Størværk.

*) At Baldemar har lagt den Plan, som Margaretha udførte, er høist sandsynligt; især af den Snidhed, hvormed han forstyrrede Hakons Egteskab med en Holstens Prinsesse, og skaffede ham sin Datter til Gemalinde. De snævre Grændser, der ere bestemte for vore Skoles programmer, hindre mig i, videre at udføre Beviserne for denne Sag paa dette Sted.

**) Unglingerne i Norge, Folkungerne i Sverrig og de to af Skjoldungernes Linier, som regjerede i Danmark og Slesvig.

I Norge uddøde 1319 den mandlige Linie af
 den ældgamle Kongeslægt med Hakon 5. Riget
 tilfaldt hans Dattersøn, den Svenske Konge Mag-
 nus Erikken (Smek), og det tegnede saaledes til, at
 Sverrig ved Foreningen med Norge som og ved
 Besiddelsen af Slaane, Halland og Blekingen, det
 under Danmark's Afmagt havde revet til sig, vilde
 blive den mægtigste Stat i Norden. Men det tabte
 snart alle disse Fordele; thi de samme Aarsager, der
 siden hidroge det Neste til den større N. Forenings
 Oplosning — Mistillid hos Undersaatterne, Par-
 tiskhed og Mangel paa Klogskab hos de Regjeren-
 de — yttrede allerede her deres Virksomhed ved den
 mindre. Magnus's Regjering behagede ligesaali-
 det de Norske som de Svenske, og man nødte ham
 snart til at lægge Grunden til begge Rigers Adskil-
 lelse, ved at antage sine to Sønner Erik og Hakon
 til Medregentere, denne i Norge, hiin i Sverrig.
 Ei heller varede det længe, ferend Baldemars listi-
 ge Statskunst i Forbindelse med Magnus's Let-
 troenhed og Svaghed, skilte Sverrig ved dets for-
 hen Danske Provinser, hvorved det gamle Nabo-
 had naturligviis fik ny Næring, nye Kræfter. At
 Baldemar efter Gullands Erobring antog Titel af
 de Gothers Konge, var vel heller ikke det bedste
 Forsoningsmiddel, og Hadet udbrød i sin fulde
 Styrke, da Hakon Magnussen ægtede Margareths

Baldemars Datter. De Svenske forjog Magnus, forbigik hans Søn Hakon, og valgte hans Søster-
søn Albert af Mecklenborg til Konge. Denne stod
til Lykke for Kalmar-Unionen langt tilbage for
Margaretha i Statsklogskab, og gjorde sig og sine
Mecklenborgere saa forhadte i Sverrig, at det nye
Had mod de Tyske Herrer langt overgik det gamle
mod de Danske Naboer.

Efter Baldemars Død kaaredes Margarethas
Søn Olav til Konge i Danmark, og efter sin Fa-
der Hakon 6 arvede han ogsaa Norges Rige. Ved
den Klogskab, hvormed Margaretha i Sønnens Min-
dreaarighed styrede begge Riger, betog hun dem
den gamle Fordom mod Qvinderegimente, og ved
sine personlige Egenheder vandt hun saa mange
Tilhængere, at hun efter Olavs tidlige Død blev
antaget til Danmarks og Norges Beherskerinde, og
hendes Søsterdattersøn, den umyndige Eric af Pom-
mern, til Konge og Medregent.

Denne Forening under — som det syntes —
en ny fremspirende Herkerstamme kunde ikke være
Nabostaterne ligegyldig.

Sverrig havde, foruden den naturlige Frygt for
en Naboes forøgede Magt, endnu flere Aarsager til
Bekymring og Fjendskab. Dets Konge var nær
beslagtet med den unge Hertug Albert af Mecklen-
borg, der fremstod som Olavs Medbeiter til Dan-
marks Krone, og Olav selv, en Sønesøn af den

forja
Sve
at h
Fore
ste.
Hol
søst
Sik
end
hind
altit
Ma
at f
opl
og,
fyr
ført
Udf
hva
Ba
—
ikke
me
for
den
len

forjagede Magnus Erikfen, gjorde Forbringere paa Sverrig, dem Margaretha efter hans Død troede at have arvet. Intet Under derfor, at Sverrig ved Forening med sin Konges Frænder de Mecklenborgske Hertuger, med Danmarks naturlige Fiender de Holsteenske Grever og med de misundelige Østersøiske Hansestæder søgte ikke allene at sætte sig i Sikkerhed mod det Danske-Norske Rige, men stræbte endog af al Magt at opløse en saa frygtelig Forbindelse. Dog den ukloge og forhadte Albert maatte altid tabe i en Kamp med den snilde og yndede Margaretha. Hun nyttede Omstændighederne til at skaffe sig Anhang i selve Sverrig; hun vidste at opløse dette Riges for hende farlige Forbindelser, og da Besuagtet Albert med lidet Overlæg fremstjyndte den Krig, han med ligesaa lidet Klogskab førte, blev han i Slaget ved Falkjøping fanget, og Udfaldet paa denne hele interessante Kamp blev — hvad den nødvendig maatte blive — Opnaaelsen af Baldemars og hans Datters saavel forberedede Plan — Kalmar-Unionen.

Dette kunde Danmarks øvrige Fiender, end ikke den mægtige Hanse, længer forhindre.

Det Mecklenborgske Huus troede sig fornærmeth, da de Danske Stænder ved Slavs Balg foretrak den afbøde Konges yngre Dattersøn for den ældre, for den unge Hertug Albert af Mecklenborg, som Baldemar selv havde givet Løfte om

Successionen. De Mecklenborgske Hertiger grebe til Waaben, men lode sig ved Underhandlinger forede til en Stilstand, paa det Vilkaar, at Sagens Afgjorelse skulde overlades til visse bestemte Bødgivtsmænd. Men Margarethas Politik forhalede Fuldbyrnelsen af dette Vilkaar, indtil hun ikke længere behøvede at frygte for disse Herrens Afmagt. Hun fulgte det bekjendte divide et impera, skilte, skjøndt ikke uden Dødsfare, Mecklenborg ved dets paalideligste Allierede, de Holsteenske Grever, og gav saaledes et Exempel paa det, nyere Erfaringer noksom have bekræftet, hvor lidet farlige slige Forbindelser ere, naar de mangle een fælleds Centralpunkt, een fælleds og mægtig Styret. Albert i Sverrig burde have været dette fælleds Forbindelsespunkt, men dertil var han kun lidet skicket.

Holsteen — dette for sin Beliggenhed saa yderst vigtige Land, der aabnede eller lukkede, eftersom dets Interesse udfordrede det, Danmarks sydlige Grændse for en ubvortes Fiende — var den Tid deelt imellem flere Herrer, der nedstammede fra de i vor Historie saa bekjendte Grever, Johan og Geert den store. I det 14 Aarhundrede var det altid Holsteensk Politik, at besvoge sig med Sverrig, og gjøre fælleds Sag med Danmarks Fiender. Dette Nabohad forstærkedes ved Familiehud til vores Margaretha, hvis Gemal, den Norske Kong Hakon, havde været trolovet med en Grevinde til Holsteen-

Pløn, hvis Sivtermaal tilligemed Princesseu selv
 strandede paa de Danske Kyster, hvor Baldemar
 saalænge opholdt hende med Høflighedsbevisnin-
 ger, indtil han igjen havde vundet Hafon og for-
 møølet ham med Margaretha. Desuden havde de
 Holsteenske Grever i hine urolige Tider, der truede
 med at forvandle Danmark til en Tydsk Provinds,
 vidst at skaffe sig Expectance paa Sønder-Jylland,
 der i mere end 100 Aar havde været skilt fra Riget
 og havde havt sine egne Hertuger af Abels Linie,
 troe Forbundne af Holsteen, og farlige Fjender af
 Danmark. Denne Linie uddøde 1374, og Margare-
 tha, der af Omstændighederne nødtes til at smigre
 Holsten, belehnede i Aaret 1387 i Nyborg den Hol-
 stenke Gr. Geert 6 med dette Hertugdøm, hvorved
 hun vel for Øjeblikket gjorde sig dette Huus for-
 bunden og afdrog det fra sine øvrige Fjender, men
 lagde tillige Grunden til den 26 aarige Krig, der
 blev hendes Eftermand saa farlig.

Med Brandenburg stod Danmark siden Bal-
 demars Tid i nøje Forbindelse. Dets Hjelp var
 vigtig til at holde de Meklenborgske og Holsteenske
 Herrer i Aue.

Ogsaa de Pommerke Hertuger vare for det
 meste venskabelig fændede mod Danmark. Dette
 Venskab, der var knyttet ved Svogerskab, blev ikke
 lidet befæstet, da Pommern nød den Ure, i Mar-

garethas Plejeføn at give de trende Nordiske Riger en Beherster.

Den Tybske Orden, som den Tid ejede Preuss-
sen, havde nok at bestille i sine egne misfornøjede
Lande; og i sine Krige med Poler, Lithauer og
Russer, og kunde ikke med Estertryk blande sig i
Nordens Anliggender. Baldemar solgte den det
fraliggende Estland, hvilket, tilligemed den Dms-
stændighed, at Danmark i dette Tidrum synes at
have opgivet sin Tiltale paa Lehnshertigheden over
de ubetydelige Levninger af de to første Baldema-
rers Erobring i Nordtyskland, vel ogsaa kan have
bidraget Noget til at formindste dets Fienders An-
tal ved at formindste de fælleds Berørelsespunkter.

Dog, langt betydeligere end alle anførte Sta-
ters, var de mægtige Hansestæders, især de Øster-
søisles, Indflydelse paa vort Norden. Bestræbelsen
efter at forene alle Nordiske Riger under eet Øver-
hoved, kunde ikke undgaae deres Opmærksomhed;
den maatte nødvendigvis sætte deres mistænkelige
Kjøbmandspolitik i fuld Virksomhed. Deres Magt
var saa stor, at de kunde foreskrive Norden Love.
Selv Margarethas Fader var for en Tid, fornem-
melig ved deres Medvirkning, udjaget fra Land og
Rige, og maatte dyrt tilkjøbe sig deres Venskab,
ved at affaae til dem en Deel af Sundtolden,
Skaane paa 15 Aar, Jurisdiction over deres Kon-
toirbejente i Danmark, og fremfor Alt den vigtige

Silbe
Død
Ret
at vin
for st
Privi
Skaa
satte
liig d
Stad
men
Hans
tie, d
de S
saa
foren
dens
nærn
— so
sine
tryk
ser V
vedli
Tors
denn
hans
vor

Sildefangst ved Skaanes Kyster. Sa efter hans Død paastode de endog, som Skaanes Indhavere, Ret til at deeltage i Danmarks Kongevalg. For at vinde en saa frygtelig Magt var ingen Dpofrelse for stor, og Margaretha forsikrede dem alle deres Privilegier og bekræftede dem i Besiddelsen af Skaane paa den bestemte Tid; hvorved hun vel satte sig i Sikkerhed for et almindeligt Angreb, liig det, der mødte hendes Fader, da 77 af disse Stæder paa engang sendte ham deres Fejdebreve, men kunde dog ikke hindre, at de Mecklenborgske Hansesæder Bismar og Rostok toge Sverrigs Partie, og ved at opmuntre til Kaperie i Østersøen lagde Grunden til de Søersøerier, der siden bleve ligesaa farlige for Hansesforbundet selv, som for det forenede Norden.

Saaledes var ved Kalmar-Unionens Fæder Nordens indbyrdes Forhold og dets Stilling til de det nærmest omgivende Tyske Stater. Tyskland selv — som eet eneste heelt Statslegeme betragtet — med sine mange Hoveder, kunde ikke med nogen Eftertryk blande sig i Nordens Anliggender. Med Kejsers Ludvig af Bayern, som med Karl af Böhmen vedligeholdte Danmark en god Forstaaelse. Den Første havde været Baldemars ædle Belgjører, da denne landsflygtig fra Fædrene-Rige opholdt sig ved hans Hof. Den Sidste havde saa stor Agtelse for vor Baldemar, at han valgte ham til bestandig

Hølbgiøtsmand i de Stridigheder, der kunde op-
 komme imellem ham og de Brandenburgske Markgre-
 ver, og da Baldemar siden maatte flygte af sit Rige
 for sine oprørske Undersaatter, erklærede Karl hans
 saavel Tyske som Danske Fjender i Rigets Akt, og
 nedsatte en Kommission, for at affstraffe dem efter
 det Tyske Riges Love. Om Baldemar har forlangt
 en saadan Medvirkning af Kejseren, og hvorledes
 dette Skridt, der kunde give Anledning til at for-
 nye det Tyske Riges gamle Vaastand paa Tjens-
 herlighed over Danmark, kan bestaae med denne
 Konges almindelig erkjendte Statsklogskab, bliver
 ikke saa let at afgjøre. I Baldemars store Forles-
 genhed, og i det vistnok usikre Haab, at Aktserklæ-
 ringen dog maatte virke noget paa de Tyske Stater,
 der baade aabenbar og hemmelig ophidsede og un-
 derstøttebe de misfornøiede Danske, ligger Meget,
 der taler til Baldemars Undskyldning. Overalt,
 var der ingen Hjelp at vente, saa var der heller
 Intet at befrygte af en Tysk Keiser i de Tider. Et
 talende Beviis herpaa har Man i den Understøt-
 telse, Keiser Karl 4 sendte den Meklenborgske Al-
 bert, som bestod i — en Unbefalelseskrivelse til de
 Danske Rigsraader.

Blandt de øvrige Europæiske Magter var der
 meget faae, som i denne Tidssalder stode i nogen
 politisk Forbindelse med vort Norden, eller synder-
 lig interesserte sig for dets Skiebne.

Polen, der ved sin Forening med Lithauen kunde have været mægtigt, hindredes allerede da af sin indvortes Forsatning, og en nye Kongestamme havde her nok at bestille med at befæste sig paa Thronen. Dgsaa forløb her Aarhundrede, inden disse tvende Lande virkelig bleve forenede.

Der var i Margarethas Dage intet Preussisk Monarkie, og Rusland regnedes neppe imellem Europas Stater. Indvortes Uroligheder, idelige Delinger, Mongolernes Udelæggelser — Alt bidrog til at berøve dette Rige, der i nyere Tider spillede en saa glimrende Rolle, den Indflydelse, det under andre Omstændigheder maatte have havt paa Nordens Anliggender, og dets Krige med Sverrig bleve endnu i lang Tid ubetydelige.

Det alt i det 14 Sec. rige og handlende Holland udgjorde en Deel af det Tyske Rige, og var udstykket i flere Smaastater, der efterhaanden samledes under Burgundiens Hertuger, hvis politiske Virkefreds ikke strakte sig udenfor deres Nabolande.

Frankrig var sønderslidt i blodige Successionskrige med England, og dette Rige ahned end ikke sin tilkommende Betydelighed, som Sø- og Handelsmagt. Krigene imod Frankerig, hvortil Successionen gav Paastud, med Skotland, over hvilket det paastod Lehnsherredømmet, og med Landets egne Store, der under en kraftløs Regjering ogsaa her begyndte en Kamp med Monarkiet, bestjæftige

be tilstrækkeligen Englands Politik i den største Deel af det 14 Aarhundrede. Dog havde Margaretha indgaaet et Forbund med dette Rige, og den svage Richard 2 sendte hende bort for sit ulykkelige Endeligt nogle Hjælpeflibe imod Sverrig.

I Syden af Europa sloges man med Tyrker og Araber, eller indbyrdes, og havde hverken Tid eller Lyst at bekymre sig om det fjerne Norden.

Den eneste sydeuropæiske Magt, hvis politiske Interesse strakte sig til disse Egne, var Paven, der i hine Tider ved Troens Baand dog vedligeholdt nogen Forbindelse imellem Europas ellers saa isolerte Stater. I hvert Land havde han i den Katholske Gejslighed en staaende slagsærdig Hær, der ofte var større end Landshærstens, men altid bedre disciplinert; og Overtroe og Uvidenhed gav denne Hær Vaaben i Hænder, hvis frygtelige Kraft Norden ofte tilforn havde følt. Dog ogsaa med denne Kirkes Overhoved og med hans Gejslighed i Norden — der, fordi den udgjorde en Stat i Staten, vel kan fortjene Plads iblandt de fremmede Magter — synes Forstaaelsen i dette Tidrum næsten uafbrudt at have været den bedste, og Margaretha vidste mest sterktigen ved Smiger og Fordelse at vinde den Katholske Gejslighed, der maaffee mere end hendes Vaaben befordrede Sverrigs Underkastelse og Unionen.

Under saadanne Omstændigheder blev det mueligt for Margaretha at udføre sin Unions-Plan. De Fiender, hun ikke forenede kunde modstaae, deelte hun, og bekæmpede dem enkelte. For de større og mægtige Forbindelser, som de nyere Aarhundrede have seet fremstaae, havde hun i sin Tid ikke at frygte.

Man kjendte endnu ikke det magiske Ord: politisk Egeværge, som nyere Statsmænd betjente sig af, ligesaa ofte, naar de vilde skjule deres egen Herskesyge, som naar de ved flere Smaastaters Forbindelse vilde sætte en Dæmning for den Størres Overmagt. Frankrigs Politikere havde endnu ikke uddannet dette Egeværge System, der egentlig kun ved sin Misbrug blev skadeligt, og tjente fornemmelig til at almindeliggjøre og udbrede Krig og Udelæggelse, uden nogensinde tilstrækkeligt at beskytte den Svagere.

Man kjendte heller ikke i Kalmar-Unionens Dage det nyeste Foederations-System. Kort — Aarhundrede forløb, førend Europas Stater ved Politikens og Videnskabernes og Handelens Bånd forenedes til et nogenledes Heelt, og førend de nye Berørings- og Forbindelses-Punkter indprægede Læderne en nye Karakter, ganske ulig deres, i hvilke Margaretha stiftede hin berømte Forening,

der ligesom satte Kronen paa det 14 Aarhundredes
 sidste Dage *).

**II. Intercessions- = Skrivelse fra
 Kong Christian den fjerde til
 Dronning Christine i Sverrig
 for Universitetet i Wittenberg **).**

Christian den Fjerde ic. tilbjuder den
 Stormegtige Høyborne Froken Christina ic. Elsk.
 Kiere Frenche, Naboe och synderlige goede Ven,
 Boris naboeventlig Helsen ic. Eftersom Rector och
 menige Professores vdi Universiteten til Wittenberg,
 vdi huius Vandtgods denne saa vel som arme Stu-
 dentere och Hospitalet der sammesteds til Underhol-
 ding och Ophold er tillagt, vdi denne besuerlige

*) Slutningen af Forfatterens Afhandling er her ubelabt,
 ligesom afskilligt andet deri, der ikke saameget indeholder
 nogen historisk Fremstilling som Betragtninger, foranledig-
 gede ved den Tidspunkts Coniuncturer, i hvilken han skrev.

***) I disse Annal. forrige Hæfte er S. 32 f. anført en lige-
 nende Intercessions-Skrivelse af 16 Dec. 1642. Udgiu.
 er efter den Tid kommen til Kundskab om nærværende
 lige agtværdige Beviis paa den store Konges Omhu for
 Videnskaberne og deres Dykere endog i fremmed Land.
 Conceptet findes i det Danske Cancell. Archiv.

Krigs tid endoch haffuer lit stor Skade, da saadant
 her effter saa vit mueligt at forekomme, haffuer de,
 vdi Betrachning aff den gode naboelig Correspon-
 dens, som imellem disse begge Croner er, woris
 Intercessions = Skrivelse til E. R. M. verit begie-
 rendis, Saa, endog Wij iche paatuiffler, at E.
 Kierligh. so wel selff aff Christelige medfødde Iffuer
 imod den sande vforfalskte Religion paa forte Uni-
 versitetets egen vnderdan. anmodning des Generaler
 og Officerer vdi Tyschland lade befale och allerebe
 vel befalet haffue, at de Wittenberg Bye och der nest
 ombliggendis Landtgods och Universiteten tillagde
 Indkombste det meste mueligt forskaaner, Saa haffuer
 Wij dog E. R. Mst. heromb naboevenligen at an-
 mode ey kunnit forbigaa, forseendis Ds vist til, at
 forte Reacor och menige Profellores endoch skal nyde
 denne voris velmente Intercession got ad, och her-
 effter ald muelige forskonsel vdi forte deris Bye och
 derombkring dennem tillagde Lantgods och Ind-
 kombst haffue at ervarte, huor vdi Wij igien E. R.
 Mst. ic.

Glycksborg 14 Juny 1643.

III. Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

I. Beretning angaaende nogle Uordener mellem Studenterne i Aaret 1609.

Af den Raahed i Sæder, som i det fextende og Begyndelsen af det syttende Aarhundrede var herskende blandt de Studerende ved Universitetet, men som ikke bør tilregnes denne Klasse i Særdeleshed, da den tilhørte Tidssalderen overhovedet, har allerede Hr. Professor Nyerup i sine Kiøbenhavnste Universitets-Annaler anført flere characterristiske Træk, s. E. S. 27, 82, 83 ic. Det var især Sviir og Drik, som gik i Svang iblandt dem, og som Love *), Paamindelser, Bøder og

*) Saaledes hedder det i de 1623 paa ny udgivne Leges Studiosorum § II: tabernas et publica symposia ne frequentanto, hvilket Forbud ogsaa i de senere reviderede og forsøgede Udgaver s. E. den af 1726 med de samme Ord blev vedbeholdt. Lovene for Communitets-Alumnierne af Aaret 1603 (hos Beckman p. 27 sqq.) indeholde § XIII, XX og XXI Forbud mod at komme drukken tilbords, eller at tage Drickevare ind med sig, eller overhovedet at tage Deel i Drickelag, hvilket ved nogle nye Tillæg af Aaret 1609 endnu mere og under haardere Straf indskærpedes (ib. p. 34) Jvf. de ældre Love af 1573 ibid. p. 18 sqq. Imellem Aarene 1600 og 1660 bleve af Consistorium flere Programmer ud-

Straff
saa læ
bredte
Angaa
derme
gangs
holde
staaen
de, h
delels
til K
Bem
ridser
Pau
han
ande
gens
Efic
staa
over
paa
det
paa
a)
b)
un

Straffe forgieves søgte at forebygge eller affkaffe, saa længe indtil efterhaanden en høiere Cultur udbredte sig, og udrettede, hvad hine ikke formaaede. Angaaende nogle Studenteres utillabelige Sviir og dermed forbundne Dysætsighed og lovstridende indgangne Forbindelse med hinanden indbyrdes indeholde Acta Confistorii til 6 og 7 Jul. 1611 nebensaaende halv paa Latin og halv paa Dansk affattede, hidtil ingensteds trykte, Beretning, hvis Meddelelse saaledes kan blive et historisk Bidrag mere til Kundskab om Sæder og Tone paa de Tider. Bemeldte Vita berette da, som følger: a).

"Angaaende det Klammerie imellem Jonas Lauridsen og Jens Ribber blev besluttet, at, 1) Jonas Lauridsen skulde relegeres paa tvende Aar, fordi han havde sviret i et forbudet Bertshuus og blandt andet i Slutningen af forrige Aar b) druffet Kongens af Sverrig Skaal, og desuden indladt sig i Skænderie og usødlig Ordverel med sin Modstander, og overhovedet været de academiske Love overhørig. 2) Jens Ribber ligeledes relegeres paa to Aar, fordi han ogsaa nogle Gange havde siddet og sviret i samme Dhuus, var kommen druffen paa det Kongelige Communitet og havde der i

a) Udg. meddeles her Alt paa Dansk.

b) Danmark var den Gang i Krig med Sverrig.

plumpe og barbariske Udtryk c) sagt den anden af-
 skillige Grovheder, paa en uværdig Maade anvendt
 Sprog af den Hellige Skrift d), og imidlertid brugt
 mange upassende og ugrundede Udladelser. 3) Lige-
 ledes Jacob Samuel sen fra Norge, fordi han,
 efter at have sviret og indladt sig i Slagsmaal paa
 et offentligt Sted, havde viist sig opsætsig og stridig
 ei allene mod forrige Aars Rector, tværtimod Stu-
 denternes Ceb, saa at han i usædvanligt Optrin
 havde maattet lade ham slæbe i Carcer ved fire
 Vedeller, men ogsaa været den nærværende Rector
 overhørig; fordi han, da han var bleven hentet
 ud af samme Dhuus og befalet at gaae i Carcer
 med de øvrige, havde slidt sig løs af Vedellernes
 Hænder, var med Haan og Spot løbet fra dem
 og, til Trods for Lovene og Dyrigheden, lige ned
 i det samme Dhuus e), hvor han var greben, ja

c) cum rustica barbarie; nemlig i barbarisk Latin; thi
 paa Communitetet maatte ikke tales uden Latin (seet
 den første Artikel i Lovene af 1603 hos Beckman p. 27.

d) hvilket i bemeldte Loves Artikel 2 udtrykkelig var for-
 budet.

e) Naastæe var dette Dhuus det samme, som omtales i
 Acta Consistorii ad. 11 Nov. 1609, da samtlige Com-
 mensales ved tredje, femte og siette Skive, Baccalaurei
 iberegneede, bleve citerede for Consistorium formedelst
 deres Svilt. Der hedder det nemlig: "D. D. Johan
 Resenius citerede Commensales 6tæ mensæ og beglæ"

havde
 delse
 med
 sen,
 svoret
 hand
 ste ho
 nom
 forelo
 del k
 at ho
 ham
 havd
 Sky

havde selv havt den Dumdriftighed, uden Tilladelse at indfinde sig igjen i Communitetet, endog med Trusler mod en offentlig Universitetsbetient.

Sammetidt f) bekiendte Jacob Samuelson, at hand havde værret paa Kiergaarden och svoret med de andre, och hafde haft en Zedell, som hand saavel som de andre hafde foret paa, dog vidste hand ikke, enen hvo der hafde foredt for hannom eller efter hannom. — Blev hannom en Eedt forelagdt, at hand skulde bekiende, hvor den Schedel blev, som de soer paa; gjorde han sin Eedt, at han det ikke vidste, ey heller skulle nogen tyde ham det paa. Item sagde hand, at Studenterne havde sagt, at Magnif. Dn. Rector selv havde Skyldt i den Conspiration, efterdi hand havde

C 2

rede Straff over dennem, at de havde bructet til Per Bessuers i Larsbiarn Stræde, och huldet dennom unyttige imod Grossen, och uskielig ved Bordet. Decanus sextæ mensæ svarede, at icke de allene men Baccalaurei ochsaa hafde nyttigen bructet en heel Tonde All, desligeste Commensales under den 5te Skifføe. Blev besluttet, at disse skulle priviveris mensa udi otte Dage, men dersom de kom igjen, simpliciter rejiceres de andre til Exempel.

d) Det Foregaaende findes i Acta Consist. paa Latin, men hoob nu følger, paa Dansk, hvilket saaledes her ordret meddeles.

sagdt til de mend, som var skikkebe til hannom, at hand vilde lade tage Studenter ud, udi hvilket Huus de sandtes udi at drifke. Hvortil Magn. Dn. Rector svarede, at det var usandt, og at han dette hverken havde sagt eller meent.

Andreas Børnønis bekiendte det samme. Jens Ribber vandt, at Jacob Samuels sen hafde sagdt, at han ikke ville lade sig sætte den Aften, men ville først gaa til Rectorem, men Vedellen det ikke ville tilstøde, men sloeg hannom med Haanden. Blef hand tilspurdt, om hand havde været paa Kirkegaarden; svarede hand paa, at hand hafde samtøcht med de andre, at ingen skulle gaae paa nogen Lectie, førend den Loug blev afskaffet, at Studenter ey maatte gaae i Kroe at drifke.

Jens Christensen vandt, at hand var en af dem, som denunciéredt Dn. Professoribus, at dersom ingen Student maatte gaae udi noget Huus, at drifke en Pot All, med mindre at Vedellerne strax skulle tage hannom udt, ville de ikke gaae paa Lectie.

Bleve samme Tid Decani i Communitetet opkaldne, och befalede at sige, hvo Aarsage havde været til denne Conspiration, saafremt de ikke ville lide derfor.

Om dennem blef den Tid samtøkt af Dn. Professoribus, at dersom de ville ikke legge de an-

bre udt, som havde været Capita Conjuratiōis,
de da skulle i saa maade straffes.

D. D. Conradus meente, at de burdte at
relegeres paa et Aars tidt.

D. D. Metznerus censuit relegandos ad
Triennium.

D. D. Ginkius ad Triennium.

D. D. Geldius meente, at Decani skulde
relegeres paa 1 Aars tidt, men de andre, som de-
nunceredt Professoribus, at de ikke vilde gaae paa
Lectie, i 2 Aars tidt.

M. Chr. Longomontanus ad Biennium.

Mag. Joh. Alanus ad Biennium.

Mag. Wulfg. & Mag. Hermannus simi-
liter.

Blef først Jens Christensen opkaldt, be-
kiendte, at hand saae Jacob Samuelsen och
Gregers Aalborg stoed hos Træet, som Sede-
len vaar opslagen, och hafde formulam juramenti
udi Haanden. Item at hand hafde hørt och seet,
at Jens Ribber hafde et Træ i Haanden och
talede disse Ord: at ingen ærlig Karl skulle gaae
paa Lectie, førend den Lov blef affkaffet, at ingen
maatte gaae i et ærligt Huus at drikke.

Gregers Aalborg bekiendte, at hand ikke
havde vexret meer Aarsag til denne Conspiration

end de andre 2), at hand ikke vidste flere Capita
Conjuracionis end de andre 2 Studenter. 3) At
paa Schedelen vaare 4 Haandskrivter. 4) At baa-
de Jacob Samuelsen och Jens Ribber och
hand self havde skreffvet den saa lydendes: D

Schedelens Indholdt: INDHOLDT

1) At ingen skulle lade sig fange af Vedellerne,
om hand drak udi ærlige Huuse for sine Penge
och intet andet gjorde.

2) At hand ikke skulle see paa, at nogen Stu-
dent skulle fængsles for saadan Sager, men hielpe
hannom i hvis maade hand kunde moed Vedellerne.

3) At de ikke skulle gaae paa Lectie, førend
den Loug blev affkaffet.

4) At ingen skulle røbe hver andre herudi.
Dernæst bekiendte hand, at denne Bedell blef nogle
Gange omvendt, og anderlevis skrevet udaf dem,
som dend skrev, enhver ligesom hand vilde.

De Studenter, som vaare udi Conspiration
besynderlig for andre, bleve relegerede, som efter-
følger *):

1) Jens Christensen fra Kiøbenhavn,
Niels Binding fra Nyen, Knud Faers-
bølle, Niels Friederichsen Busch, rele-
geredes paa halvandet Aar, fordi de ei blot havde
været med i Conspirationen, men ogsaa med en

*) Det som nu følger er atter i Acta Confiss. paa Latin,

hidtil
paa so
ge vo
Mit
Mat
bes p
Forgl
dan
sen f
tetet.
tre A
grebe
bor
fordi
fatte
tikler
Uord
acad
2.
af
log
M

hidtil uhørt Uforfammenhed havde dristet sig til, paa samtlige de Sammensvornes Begne at andrage paa Sligt hos Professorerne. 2) Lauritz Mikkelson, Rasmus Svendsen, Christ. Matthiesen, Mikkel Mogensen relegeredes des paa to Aar, fordi de som Decani havde med Forglemmelse af deres Pligt taget Deel i en saadan Sammensvørgelse og tildeels staaet i Spidsen for samme, saavel uden for som i Communitetet. 3) Niels Baltfarsen relegeredes paa tre Aar, fordi han frem for de øvrige var bleven greben i begge Forbrydelser. 4) Gregers Aalborg blev rejiceret og excluderet fra Universitetet, fordi han tilligemed Dphavsmændene havde forfattet den ulovlige og gudsbespottelige Ceds Artikler, og saaledes været Hovedansifter af den hele Uorden, i det denne skændige Cedsforpligtelse af academiske Borgere var bleven vedtaget.

2. Noget om de Professorerne forhen paalagte aarlige Disputationer.

Efter Christian den Tredies Universitetsfundats af 10 Jun. 1539 skulde saavel Doctores (de theologiske, juridiske og medicinske Professorer) som Magistri (Medlemmerne af det philosophiske Facul-

tet) aarligen holde offentlige Disputationer (Dispu-
 tationes) og Taler (Declamationes), nemlig Theo-
 logerne disputere een Gang hvert Fierdingaar, og
 declamere een Gang om Aaret; Juristen (thi i Be-
 gyndelsen var der kun een) og Medicinerne ligesaa,
 kun at de sidste ei vare forpligtede til at declamere;
 de 8 Medlemmer af det philosophiske Facultet *)
 ligesaa, alene med den Undtagelse, at Magister
 Pædagogus (som i Ordenen var den første) var fri
 for at disputere; dog skulde han være overværende
 ved Disputationerne og stundom føre et Beviis.
 Magistri skulde ogsaa holde Taler (declamere) fire
 Gange om Aaret, dog kun den eene Gang selv,
 de andre tre Gange ved unge Studerende, som der-
 til af dem ansøtes (a se ad hoc per bonam ora-
 tionem instructos).

De ordentlige Disputationer skulde af Docto-
 rerne holdes om Onsdagen (til hvilken Dag ingen
 Forelæsninger vare ansatte) i det store Auditorium
 i de to Timer før Middagsmaaltidet fra Kl. 8 til
 10 **), efterat man havde været i Kirken, hvorfor
 Substjenesen den Dag skulde være til Ende Kl. 8;
 af Magistrene om Søndagen til samme Tid. Alle
 de ordentlige Declamationer skulde holdes om Søn-

*) nemlig Pædagogus, Dialecticus, Rhetoricus, Græ-
 cus, Physicus, Mathematicus, Hebræus, Musicus.

**) Man spiste altsaa til Middag Kl. 10.

dag. Eftermiddag Kl. 4, efter at al Substieneste var forbi, en Time, som, efter Fundatsens Udtryk, just derfor var den meest beqvemme, fordi den gik umiddelbar foran Aftensmaaltidet. Dog fra Morsensdag til Renselsesfesten istedet derfor Kl. 1 for Mørkets Skyld.

Enhver Professor, som disputerede, skulde deels udsøge to tre af de bedste blandt sine Tilhørere til at opponere, deels offentlig indbyde af de Tilstedsværende og af sine Colleger.

Lovgiveren meddeelte derhos nærmere og vel overlagte Forskrifter angaaende disse Dvellers Behandling paa en saadan Maade, at de ei skulde udarte til tom og usrugtbar Ordfløveri, Spidsfindighed og Pral, men det tilsigtede Diemed ved en lykkelig Forbindelse af utile og dulce opnaaes. I øvrigt kunde Professorerne eene sig indbyrdes om den Orden, i hvilken de vilde disputere og declamere, og enhver deri rette sig efter sin egen Leilighed, kun at han inden den foreskrevne Tids Forsløb havde opfyldt denne Pligt. Ingen Professor maatte faae sin Gage, der høvedes kvartalsvis, udbetalt, med mindre han først havde holdt den Disputation eller Declamation, hvortil han i Kvartalets Løb var forpligtet. For dem, som kun skulde declamere een Gang aarlig, tilbageholdtes

det sidste Kvartal af deres Gage, saafremt de ei først engang i Aaret havde declameret.

I Henseende til Declamationernes Indretning var ogsaa af Lovgiveren foreskrevet, hvad han ansaae fornødent til at gjøre dem hensigtsmæssige, nyttige og interessante. For at forskaffe alle disse Væelser en desto større Værdighed og Gavnlighed, var det befalet, at alle saavel Professorer som Studerende skulde derved være tilstede.

Det varede imidlertid ikke længe, førend det blev befundet fornødent, til Overholdelse af Fundatsens Forskrifter i Henseende til disse Væelser at fastsætte nogle nærmere Bestemmelser, og den virksomme Canzler Chr. Friis til Borreby (som var Universitets-Patron fra 1596 til 1616) indførte i Aaret 1603 *) følgende 7 nye Bestemmelser, hvilke i et gammelt Manuscript findes saaledes paa Latin affattede.

*) Et dette Aar henføres de, i den haandskrevne Samling, paa det kongelige Bibliothek, hvorfra Udgiv. har laant dem. Saaledes forstaaer man følgende Sted i Acta Consistorii til 4 Jun. 1603: "Propositum fuit de disputatione in mense Junio, sed nemo voluit in se suscipere. Recitata fuit schedula a Rectore, ut singuli ex voluntate et proposito Magnifici Cancellarii mensem certum haberent, in quo disputarent."

Legge

D

lu

C

tamul

-big I

bruar

Theo

lius C

Orato

bræi.

-od J

se pe

illud

and

anno

prop

nifi

nem

sub

mo

ade

qui

a)

b)

Leges de anniversariis D. Professorum
 Disputationibus, quas servari vo-
 luit Magnificus Cancellarius, D.
 Christianus Frisius.

I.) Sit mensis Januarius Mathematici: Fe-
 bruarius Juris Consult. Martius Logici. Aprilis
 Theologi I. Maius Physici. Junius Medici I. Ju-
 lius Græci. a) September Theologi II. October
 Oratoris. November Medici II. December He-
 bræi.

II.) Liberum esto interea Professoribus inter
 se permutare menses, ubi propter certas causas
 illud necessarium fuerit.

III.) Concedendum etiam, ut idem eodem
 anno sæpius disputet et pro se et pro aliis: ac
 propterea nemo excusabitur penitus toto anno,
 nisi morbo vel senio impeditus fuerit, et nemi-
 nem exorare possit, qui vicem suam suppleat,
 sub poena, quæ est in Fundatione.

IV.) Studiosi breviter et distincte disputent,
 adferentes tria tantum argumenta idonea b),
 qui erant VIII tantum ex Communitate: vel

a) Om August Maaned meldes intet.

b) Efter Fundatsen, som bestaante: Argumentaturi con-
 tra propositiones, ad summum tribus bonis et uti-
 libus argumentis positis, non plura addant,

VI Studiosi, et II Baccalaurei; nisi ex reliquo coetu se plures ultro offerre voluerint.

V.) D. Professores ordine et alternatim in diversis Disputationibus colloquantur cum Præsidente; sicut præcipitur in Fundatione: et sumat sibi quisque tantum quadrantem horæ, quo pluribus locus sit.

VI.) D. Pastores aut peregrini si accesserint, ad disputandum præ aliis amice invitandi sunt: de quo Magnificus Dn. Rector, quum opus fuerit, admonere poterit.

VII.) Disputatio nulla protrahatur ultra horam XI., et propterea ipsi Dni Professores, qui conferunt cum D. Præsidente, cessent statim, illa audita, vel cessandum admoneat Magnificus Dn. Rector, ne tædiola magis quam jucunda sit Disputatio.

Christian den Gierdes novellæ Constitutiones af 18 Mai 1621 c) gientog blot i Almindelighed den ældre Forskrift ved at byde, at Professorerne skulde disputere publice og privatim saa tidt om Haret, som dennem befalede og Universitetet kunde nøre til Gavn og Ære.

Tvende Aar efter findes i Acta Consistor. ad 20 Dec. 1623 følgende nærmere Bestemmelser, der kunne anses som Tillæg til hine af 1603, og hvis

c) Prof. Ryerups Univers. Annal. S. 51: 57.

Hovedsiemeb var at forebygge, at Disputationssac-
ten ei skulde kunne vare over den ved forestaaende
Leges fastsatte Tid:

"Cancellarii befaling bleff tilkiendegiffvet per
Magnif. Rectorem, at herefter skall saaledes for-
holdes in Disputationibus publicis Professorum,
at Oratio a Respondente hactenus habita a) skall
omitteres, och studiosi skal ifkun opponere in de-
cimam och derefter Professores alene in undeci-
mam, hoc ordine, at Theologi skall opponere
Theologo, Medici Medico, Philosophi Philosopho
& Jurisperito indiscriminatim, saa at ald Actus
fand endes undecima hora."

Hvad enten nu det allerede Forekrevne og
Bedtagne ikke tilbørligen blev efterlevet, eller
man overhovedet fandt nogen Forbedring at være
hensigtspassende, nok i Aaret 1646 blev det af da-
værende Universitets-Canzler (Christen Thomesen
Sehested) forandret derhen, at der skulde holdes of-
fentlige Disputationer tvende Gange maanedlig, og
de extraordinære Professorer ogsaa deri tage Deel,
hvilket foranledigede en ny Fordeling af bemeldte
Disputationer paa Aarets Maaneder. Derom have
Acta Consistor. ad 21 Nov. 1646 Følgende:

a) hvorom Fundatsen saaledes: Cum auditur signum oc-
tavæ horæ, statim incipiat præfationem disputa-
tionis, qui est Respondens, neminem expectet.

"Anlangendes, at Velb. Hr. Cancellær hæffuer
talet med Academiæ Rectore, at tuende gange
huer monid skulde holdis publicæ Disputationes,
da estersom Mfic. Cancellarii Billie var, at de
extraordinarii Philosophi a) ocsaa med skulle di-
spuere, hæffuer Professores ordineret indbyrdes,
som estersfølger:

In Januario schal disputere Mathematicus.

Februario, Jurisconsultus, Historicus.

Martio, Hebræus, Logicus.

Aprili, Theologus I, Phycicus.

Majo, Decanus.

Junio, Med. I, Mathemat. II.

Julio, Theologus II, Græcus.

b) Septembri, Theologus III.

Octobri, Pædagogus I.

Novembri, Med. II, Pædag. II.

Decembri, Ethicus.

Mens estersom in Septembri och Octobri alle-
niste een Disputatio ordinaria er anordnet, fand

a) Siden Universitetets Reform i Aaret 1539 vare adskil-
lige nye Professorater tilkomne, navnlig de fire, som af
Christian 4 vare oprettede. Ryerup S. 74:82.

b) Dagsaa her er August Maaned ubeladt; ventelig formsø-
belft de academiske Sommerferien.

ubi samme Moneder extraordinaria disputeris aff
demb, som sig dertil angiffuendis vorder."

Disse Foranstaltninger havde alligevel ikke den forventede Følge i Henseende til større Nøiagtighed i at holde de befalede Disputationer. Det varede derfor ikke længe, inden Canzleren, Christ. Thomesen Sebested, fandt sig foranlediget til, paa ny at bringe denne Sag i Bevægelse. Under 27 Nov. 1651 tilskrev han Rector og Professorer et Brev, hvis Indhold efter Acta Confistorii var: "at han nødedes imod sin Villie ved egen Skrivelse Professorer om deres Disputationibus og Flittighed at erindre, efterdi han formærkede det at være forgiæves, som adskillige Rectores paa nogle Aar paa Hs. Magnificencis Begne havde gjort; thi at uanset at Fundatio tilholder en Professorem hvert Fierdingaar at disputere, saasom dennem vel var bekiendt, og Hs. Magnificence *) det dog ikkun tvende Gange at maatte stee havde bevilget **), eftersom numerus Professorum var auget; saa dog hvorledes det af en Part var efterkommet, var bedre, de hos sig selv erkjendte, end andre derover skulde dømme, hvorfor og, hvad Straffen sig belangte, som de Forsømmelige skulde være undergiv-

*) ikke Majestat, som hos Dr. Prof. Myrup, Univ. Annal. S. 157.

***) See ovenfor S. 46.

ne, vel in Fundatione var aftalt; men efterdi hverken med det eene eller med det andet derefter holdtes, da var Hs. Magnificence begiærende, samtlige Professores vilde saaledes vedtage og forklare, hvad Straf de Forsømmelige billigen burde at udstaae, at det fra høiere Steder ikke skulde forordnes; mens at studiosa juvenus skulde hos deres Præceptores imod deres Bøste finde Exempel at være in officio forsømmelige, dette var det tungeste, de, som derudi vare skyldige, skulde have ont ved at svare til." Canzlerens Skrivelse sluttede med at forlange Professorernes Erklæring over dens Indhold, og Sagen blev to Dage efter (29 Nov.) foretaget i Consistorio, hvor Rector Magnif., ved at fremlægge Brevet, udbad sig Professorernes Erklæring, hvilken de ogsaa lovede, efter tre Dages Forløb at afgive. I næste Consistor. Forsamling, den 2 Decbr., bragte Rector Sagen i Erindring, "hvorfor post factam in eam rem inquisitionem Notarius blev befalet, en Concept at forfatte nomine Professorum til Hs. Magnificence, og den i næstfølgende Consistorio at lade dennem see." Denne Concept fremlagdes Dagen derefter den 3 Decbr. Tvende andre Professorer havde ogsaa medbragt Udkast til en Erklæring, men disse sandt ikke Bifald, hvorimod det af Notarius affattede blev approberet. Reensskrevet skulde det afgives til Rector, for af ham at insinuere Universitets Patronen eller Canzleren.

af Erklæringen blev det paalagt Notarius at tage en Gienpart og indlægge samme i Forvaring, "eftersom den udi Copie-Bogen ei skulde indføres."

Denne Erklæring have, saavidt Udgiveren bekiendt, nu ikke i Universitetets Archiv. Den har formodentlig indeholdt Undskyldning for de hidtil skete Forsømmelser, Underretning om det, som til noiagtigere Overholdelse for Fremtiden var aftalt m. v.; ligesom den henstillede til Hs. Magnificence, selv at bestemme en Mulct for de Forsømmelige. Thi under 10 Mart. 1652 blev af Rector i Consistorio berettet, at han efter Canzlerens mundtlige Befaling havde at tilkiendegive, at efterdi de i Anledning af hans forhen yttrede Ønske, at de selv vilde vedtage og forklare, hvad Straf de Forsømmelige skulde lide, havde været begiærendes, at Hs. Magnificence vilde selv Mulcten nævne, hvilket de da gjerne vilde underkaste sig, saa, "uagtet Hs. Magnif. langt hellere havde seet, at de selv Straffen havde villet determinere, Hs. Magnif. ogsaa vilde vist formode, at ingen af de gode Mænd vare, som ved Straf lode sig nøde til det, som de dog formeddelt deres Embedes Vilgt vare skyldige til at giøre, vilde dog Hs. Magnif. efter deres egen Begiæring og Billie saaledes statuere, indtil det med Liben anderledes kunde vorde forordnet, at hvosomhelst af Professoribus ikke herefter til rette

Universit., og Skole-Annaler 1811. I B. D

Lid holdt sin Disputation, skulde være til fortænt at erlægge tyve Rigsdaler in Specie, som dog ikke skulde komme til Fiscum Academiae, men til de Studentere distribueres, som flittigst befandtes at disputere."

Nogle Dage efter, den 17 Mart., blev det, for at Professorerne kunde vide, paa hvad Lid de skulde disputere, i Consistorio besluttet at forespørge hos Canzleren, om han var tilfreds med den Forordning, derom i Aaret 1646 sidst var skeet, eller og han vilde have den forandret. Derpaa lod Canzleren ved Rector Magnif. svare, at han var vel tilfreds med den ordo disputationum, som Professore eengang havde indbyrdes giort, naar den ikkun blev efterkommet.

Uagtet hvad saaledes under Christen Thomesen Sehesteds Patronat blev paadrevet og foranstaltet i Henseende til Professorernes aarlige Disputationer, synes det dog ikke at have varet længe, inden de forhen saa ofte paaankede Forsømmelser igien bleve hyppigere, og dette Slags Actus paa ny geraabede i Forsald. Til de i Indretningen selv liggende Aarsager kom nu ogsaa de snart paafølgende udvortes Trængsler, som Universitetet i flere Aar, navnlig i Aarene 1657-1660, maatte udstaae, hvilke ei blot umiddelbar, men ogsaa i deres nærmere Følger foranledigede mange Afbrydelser, Udspredelser og nye, tildeels vidtløftige, oeconomicke Omhandl-

linger. Spørgsmaal ogsaa, om Universitetspatronerne Jochum Gersdorf (1658-1661) og Peder Reeh (1661-1674) antog sig Universitetets Anliggender med samme Iver, som Christen Friis og Christen Thomesen havde gjort. Virksommere var Griffenfelds Patronat *), og under dette findes ogsaa ny Erindring at være gjort om Professorernes Disputationer.

Under 10 April 1675 refererte Rector Magnif., at det var Hr. Rigens Canzlers Billie,

1) at Professore, alle, som ikke vare losligen forhindrede, skulde lade sig slittigen finde in actibus disputationis.

2) at der til Disputationem alene skulde ringes et Kvarteer af een Time, og at Præsles ingen Præliminar-Oration skulde holde, ei heller Opponentens lange Discusser, førend de begyndte at opponere, saa og, at ordinarii Opponentens ikke skulde holde det længere end indtil Kloffen 10, og siden inviteres Auditorium og Professore, som kunde opponere til Kl. 12.

Billige forlangte Canzleren, hver Gang at blive underrettet om Respondentis og Opponentium Navne, samt deres Senium in Academia **).

D 2

*) Jvf. Aherup S. 187 ff.

***) Act. Consist. ad 10 Apr. 1675.

Dermed synes dog ikke disse Disputationer igien at være komne i den forønskede Gang; i det mindste fandt, da Griffensfeld kort efter var fratraadt, den nye Universitetspatron, Groskanzler Friderich Ahlesfeldt, sig i Aaret 1681 foranlediget til "at lade Domin. Professores erindre, at de vilde lade see større fervorem in docendo, disputando, saa og med Collegier at holde ic. *)," og skal man dømmes efter den Anse, som føres i det af Hr. Professor Myerup i hans Universitets-Annaler S. 213 ff. offentliggjorte Actstykke fra 1707, bleve de omtalte Disputationer efterhaanden snarere mere end mindre forsømte, ligesom overhovedet under Frederik den Fjerdes Regiering de lærde Underviisningsanstalter, og hvad dertil hørte, ikke nødte nogen fortrinlig Dpmærksomhed.

Christian den Siette gav under 31 Mart. 1732 Universitetet en ny Fundats, og i denne bleve ogsaa de ældre Forskrifter om Professorernes aarlige Disputationer med visse Forandringer og nærmere Bestemmelser satte i forsøget Kraft. Den bestemte i denne Henseende (§ 13), at hver Professor, Biskopen i Sieland og Universitetets Dvæstor alene undtagne, skulde eengang om Aaret publice disputere paa det øverste Auditorium, hvor Disputationen

*) Act. Confilt. ad, 3 Sept. 1681.

skulde begynde Kl. 8 og endes Kl. 11 $\frac{1}{2}$; at enhver af dem skulde udvælge sin Maaned, saa at i det mindste eengang om Maaneden holdtes en Professors Disputatio ordinaria; at Professore desuden efter Behag kunde extraordinarie disputere, naar nogen lærd og vel qualificeret Civis academicus forlangte at respondere under deres Præsidio; og at, dersom nogen Professor, som ei var honorarius, forsømte sin aarlige og ordinære Disputation, da skulde af den ham tilfaldende Distribution indeholdes 20 Rdlr., og disse anvendes til Universitets-Bibliotheket. Enhver saadan Disputation skulde holdes om Onsdagen (§ 10), og en Professor maatte ikke bestille eller laane nogen anden for sig, uden i Tilfælde af, at de kaldtes til andre Forretninger i Kongens Tjeneste, eller formedelsi nogen vedvarende Svaghed vare undskyldte (§ 15).

Hvad Christian den Siettes Universitetsfundats i denne Henseende gientog og forordnede, fandt den i Maret 1755 til Procanzler udnævnte Biskop Erik Pontoppidan i Henhold til sin Instrux's *) Art. 5 Anledning til at see nærmere indskærpet, ved at udvirke det hos Fogtman ansørte Rescript til Kiøbenhavns Universitet af 6 Jul. 1756, hvorved

*) som er trykt i Suhms Nye Samlinger til den danske Historie, 4 Bind.

**) 5 D. 2 B. S. 125 f.

det paa ny befalede, at enhver Professor, de alene undtagne, som Fundatsen af 1732 udtrykkelig exciperede, skulde aarligen disputere, og den, som ikke saadant efterkom, hver Gang erlægge 40 Rdd., hvilken aarlige Mulct Dvæstor Academiæ skulde indeholde, og til den Ende aarligen ved Rectoratets Dinkiftelse requirere en af Rector Magnificus og Procancelarius underskreven Notice, for deraf at see, om nogen Professor non dispensatus dette har havde forsømt at disputere eller ikke n. v., ligesom det og blev forbudet, i den aarlige Catalogus Lectionum i Henseende til de af Professorerne, hver til sin Maaned, anmeldte Disputationer at foregive andet, end hvad de agtede at holde *). Procancelarens aarlige Indberetninger til Kongen (blandt hvilke en, dat. 14 Aug. 1760, er i Udgiv. Bærge) gav imidlertid ikke tilfredsstillende Resultater i Henseende til Efterlevelsen af det, som i Fundatsen af 1732 og Rescr. af 16 Jul. 1756 var foreskrevet angaaende de aarlige Disputationer, og den erkjendte Banskelighed af at overholde Indretningen havde til Følge Rescriptet af 18 Sept. 1761, ved hvilket det blev overladt til Professorernes Frihed, enten at

*) Angaaende den Sensation, dette Rescript opvakte, og den Stemning, det foranledigede mod Procancelaren, s. Daas's Brev til Suhm af 13 Nov. 1756 i Suhms Levnet og Skrifter S. 250 ff. og Prof. Nyerups Kiøbenh. Univ. Anal. S. 329 f.

bisputere eller i dets Sted at lade fremlægge for Rector en anden trykt Afhandling om nyttige Materier (hvilke Afhandlinger ogsaa skulde trykkes frit af Universitetets Bogtrykker) og det paa en vis Dag mod Aarets Ende, samt i Overværelse af Dvæstor Academiæ, til hvilken Ende Distributsen ikke maatte skee før ved hvert Aars Udgang. Skulde Noget udeblive med sin Afhandling paa den Dag, maatte ingen Undskyldning gielde, men den dicterede Mulct af 40 Rdlr. ham uimodsigeligen affortes, ligesom Rector ved hvert Aars Udgang skulde tilkiendegive Patrono Academiæ, om Professorerne havde opfyldt deres pensa disputatoria eller i dets Sted fremlagt andre nyttige Afhandlinger, og hvilke deri vare blevene tilbage. At det givne frie Valg, enten at disputere eller at fremlægge en trykt Afhandling, dog ikke skulde kunne udstrækkes til de ved Fundatsen befalede Disputationer ved et Professors Tiltrædelse, hvilke altid af Vedkommende skulde holdes, betybedes ved Rescriptet af 26 Mart. 1762 *).

Fra den Tid af forsvandt de omhandlede aarlige Disputationer ganske, og i Procanzler Jansons Instrux af 9 Jun. 1786 **) omtales de allerede som "i forrige Tider brugelige," i hvis Sted Procanzler

*) hos Fogtman 5 D. 2 B. S. 457 ff.

**) Schous Register over Forordn. 9 D. S. 154 ff.

ren skulde være bekendt paa, at ved Universitetet hvert Aar kunde udkomme et Bind Afhandlinger over interessante Materier; og ved den kort efter bekendtgjorte nye Universitetsfundats af 7 Maj 1788 bleve de ganske affæffede. Halvtredie Aarhundredes Erfaring havde bevist Banskfeligheden, for ei at sige Umuligheden af, at holde de omtalte, oprindeligen ved Christian den Tredies Fundats af 1539 indførte, aarlige Disputationer i ordentlig Gang. Tidernes Aand havde nu ogsaa mægtigen forandret sig, og disse Handlingers Vigtighed betragtedes ikke længer fra samme Synspunkt som forhen. Lovgiveren fandt overveiende Grunde til, hellere at lade den hele Indretning ganske ophøre og i dens Sted at forordne noget mere Gavnligt. De hidhørende Bestemmelser indeholdes i bemeldte Universitets-Fundatses 1 Cap. § 14, der lyder saaledes:

"Enhver, som er bestiftet til Lærer ved Universitetet, skal ved sit Embeds Tiltrædelse skrive og offentlig forsvare en Dissertation pro munere, hvor Professorens er Opponentere. Naar dette ikke skeer inden et halvt Aars Forsløb, skal den ham for denne Tid tilagte Løn være forsalden til Universitetets Bibliothek, og forholdes dermed saaledes, saalænge han ikke opfylder denne Pligt.

Som dette allerede forhen haver været anordnet, saa skal alle Professores, der indtil nu ikke have iagttaget dette, være forbundne til, uden videre Dphold, at efterkomme samme, og forstaaes herunder ikke den Dissertation, som skrives for Doctor- eller Magister-Graden, hvilken enhver, som attraaer sig Værdighed, bør holde, enten han er Professor, eller ikke. Hvad derimod de forhen anordnede aarlige Dissertationer angaaer, da skal Professores for samme være frietagne, dog at i disses Steb af dem skrives Afhandlinger over interessante og nyttige Materier, som aarlig i en Samling skal udgives og dertil anvendes de Art, som i Universitetets Bogtrykkerie hvert Aar bør trykkes frit, ligesom Vi dette allerede i Procanklerens Instruction allernaadigst have fastsat og befaleet;

Og ville Vi altid med Kongelig Naade ansee og udmærke dem iblandt Universitetets Lærere, der saavel herudi, som og ved Forelæsninger, samt lærde Arbejder og Skrifter gjøre sig besynderlig fortiente."

3. Biskop Hans Michelsens *) Klage
til Cancelleren **) over Rectoren ***)
i Odense i Aaret 1632.

(Af det K. D. Cancellies Archiv).

Illustris & magnifice Dn. Cancellarie, Mæce-
nas præstantissime! Næst min ydmyge Helsen,
pligtige Taksigelse og underdanige Tjeneste altid;
Kan ieg ikke forholde E. M. underdanigst at for-
stændige, at jeg for adskillige vigtige Aarsager, af
hvilke jeg E. M. nogle Poster tilkiendegiver, ikke
kunde vor Skolemester i sin Bestilling længer tole-
rere. Dog haver jeg baade selv og ved andre raadt
hannem, at han skulde sponts resignere, gav han-
nem ogsaa lang Respit dertil, paa det han kunde
med god Tøye komme herfra. Men det hialp in-
tet; thi jo mere jeg formanede ham, jo mindre vilde
han lade sig sige, hvorfors jeg omsider maatte ind-
sætte en anden, som jeg forhaaber med Guds Hielp
Skolen vel at skulle forestaae. De synderligste
Klagemaal imod ham sender jeg E. M., ikke tviv-
lendes, at Kongl. Mstæt saavelsom E. M. jo døm-

*) Hans Michelsen var Biskop i Fyens Stift 1616-1651.
Han er bekendt af sine mange Tiigpræleker (36) over
Adelemand og Adelsfruer.

**) Den Sang Christen Friis til Kragerup.

***) Ingvar Nicolai Mulvad, efter Thura p. 56.

mer dem vigtige nok at være til hans Remotion. Endog han lader sig forlyde, at ham er skeet Uret dermed, at jeg ikke haver ladet Bidnesbyrd forhøre til Ting og bruge saadan Proces, som ellers i verdslige Sager sædvanligt er, hvilket aldrig haver været Brug med Skolemestere og Hører at affætte, og paa den Viis skulde man aldrig komme til rette med Skolerne, eftersom Verden er fuld af Skalkhed og Spidsfindighed. Mine accusationes ere sande færdbige, Præsterne og Professorerne vitterlig og ders for af dennem stadsæstebe og underknevne.

Den almægtige Gud bevare E. M. samt E. M. Velbr. kiere Frue og Børn under sin guddommelige Beskiærmelse altid til sit helligste Navns Ære, og sin Menigheds og vor Fædrelands Velstand. Amen.

Datum Odense den 18 Nov. 1632.

E. M. U. L.

Hans Michelsen.

Egen Haand.

Til

Erlig og Velbyrdige Mand og strenge
Ridder Hr. Christen Friis til
Kragrup, Kongl. Majestæts Cancellær
og Danmarkes Riges Raad, min gun-
stlige Herre og Patron tjenstvilligen.

Causæ propter quas M. Inguarus Nicolai, Ludirector Othoniensis, non potuit amplius in officio tolerari.

1) Quia non est *didaktikos*, ut juventutem eum fructu, sicuti oportet, instituere queat, id quod discipuli conqueruntur, & res ipsa loquitur.

2) Quia nullius est autoritatis. Quod vel inde manifestum est, quod ridiculi & inepti illius gestus & sermones passim circumferantur, & ab ipsis discipulis, veluti in Comædia, represententur.

3) Quia forte autoritatem sibi austeritate importuna conciliaturus, nimium sæpe plagosus est, adeo ut juvenus absq. vitæ & valetudinis dispendio illius disciplinæ committi nequeat, quod justæ multorum querelæ satis superq. (proh dolor) confirmant.

4) Quicquid ipsi ratione officii injunxerim, ut nominatim de Exercitiis in Cænobio, secundum leges mensales parieti affixas, instaurandis, id exsequi noluerat, licet sæpius se facturum promiserat.

5) Cænobii curam longo tempore penitus abjecerat. Ecclesiæ inspectionem nullam habuerat, præsertim in precibus matutinis. Unde

effectum est, ut sæpe ne unus quidem adfuerit discipulus, & Concionator absq. ullo præmisso cantu suggestum conscenderit, ipse vero matutinas horas observare coactus fuerim, absentes mulctaturus.

6) Instituto annuatim, in præsentia Ministerii & Professorum, publico totius Scholæ Examine, & discipulis juxta progressum, quem fecerant in litteris, accedente ipsius Ludirectoris testificatione, in classes superiores translatis, vix nobis e Schola egressis, propria autoritate nonnullos indignos haud semel promoverat. Quod non modo in discipulorum perniciem, sed etiam in meum & Ministerii despectum vergere, nemo non videt.

7) Conrectorem agenti, assiduæ fuerunt ipsi rixæ & contentiones cum Rectore. Similiter ad Rectoratum evecto, nullus discordiarum finis cum Conrectore.

8) Multoties Scholam ingressus est ebrius, præsertim horis vespertinis, sic se ludibrio & risui omnibus exponens.

9) Biennium ferme ab usu sacrae coenæ abstinuit; tandem id me rescivisse intelligens, ad eam accessit.

10) Quod huc usq. ad aliam apud nos functionem non sit delectus, ipsi soli imputandum est, quippe qui novem annorum spatio ad sacram scandendam Cathedram nullis unquam monitis adigi potuerit.

11) 30 Octobris, ipsum in templo sedentem per ædituum monui, ut finitis sacris præsto esset, haberem enim, de quo ipsum in præsentia Ministerii convenirem. Sed spreta hac monitione, sub precibus se subduxit. Tum postero die per Comministrum citatus, ut se mihi & Dn. Pastoribus sifteret, respondit, se infirma esse valetudine, petere solummodo, ut capita accusatorum descripta sibi mitterem, ita se paratum esse hinc discedere potius quam odiosum esse.

Cum igitur ante annum, & quod excurrit, ipsi ad me accessito Regias litteras ostenderim de ruditate discipulorum corrigenda & inidoneis præceptoribus amovendis, juxtaq. indicarem, Scholam nostram, olim florentissimam, nunc vero ipsius culpa ferme collapsam, ideoq. ipsi omnino hinc migrandum, ne plus damni daret, id quod in se tunc temporis recepit; spatium quoq. satis longum res suas disponendi & officio se honeste abdicandi concesserim, atq. interea tum per me

ipsum, tum per alios de abitione & resignatione aliquoties ipsum commonefecerim, ipse vero neq. promissis stare, neq. ad citationes comparere voluerit; tandem Conrectori M. Georgio Georgii Recturam Scholæ publice demandavi.

Othoniæ 5 Novembris 1632.

Johannis Michaelis S. F.

m. m.

B.

I. Tressbeviisninger og Befordringer.

1. I Directionen.

Da Hs. Majestæt den 28 Januar d. A. i egen allerhøieste Person præsiderede sine Ordners Capitul, udnævnte Allerhøifstamme Directionens Medlem, Conferentsraad, Historiograph og Commandeur af Dannebrog D. Malling til Storlors af Dannebrog.

Den 20 s. M. udnævnedes Directionens Medlem, Statsraad og Overbibliothekar D. G. Moldehøw er til Conferentsraad.

2. I Directionens Bureau.

Den 2 Januar d. A. er Secretær og Bureauchef, Professor E. Engelstoft udnævnt til virkelig Justitsraad.

Den 5 s. M. er første Copist S. Junger sen beskiftet til Fuldmægtig; hidtilværende anden Co-

plust C. N. Keeberg til første Copist og Candidat. jur. Christian Lund i hans Sted til anden Copist, samtlige i Directionens Secretariats Contor.

3. Ved Universitetet.

Den 25 Januar. ere Professorerne A. S. Hall, Ridder af Dannebrog, N. C. Hall, J. Wol-dike, F. B. Bang, S. Wolf og S. J. Hur-tigfar udnævnte til virkelige Statsraader.

II. Examina.

1. Theologisk Embeds-Examen i Januar. 1811.

Den 10 Jan.

1. Frederik Christian Petersen. En Søn af Landmand Petersen, fød paa Understov 1786, blev Student 1803. — Laudabilis & quidem egregie.

2. Niels Eggert Koch. En Søn af Chirurg Koch i Stubbelevning paa Falster, fød 1789, blev Student 1806. — Laudabilis.

Universit. og Skole-Annaler 1811, 1 B. C

3. Otto Ludvig Holst. En Søn af afgangne Sognepræst Prof. Holst i Randers, fød i Sørae 1786, blev Student 1805. — *Haud illaudabilis.*

Den 21 Jan.

4. Stener Johannes Stenersen. En Søn af afgang. Landmand John Stenersen i Jeonager i Aggershuus Stift, fød 1789, blev Student 1807. — *Laudabilis & quidem egregie.*
5. Marcus Frederik Steen. En Søn af afgang. Foged Esen Steen, fød i Ballestad 1787, blev Student 1804. — *Laudabilis.*
6. Hans Glud Clausen. En Søn af Sognepræst til Glud ved Horsens, Clausen, fød 1781, blev Student 1805. — *Haud illaudabilis.*

Den 14 Jan.

7. Johannes Jacob Blicher. En Søn af afgang. Provst Blicher i Guustlev paa Falster, fød 1789, blev Student 1806. — *Laudabilis.*
8. Jørgen Frederik Næve. En Søn af Chirurg Næve, fød i Kiøbenhavn 1786, blev Student 1802. — *Laudabilis.*

9. Jens Sørensen. En Søn af Peder Sørensen i Slagelse, fød 1777, blev Student 1799. — *Haud illaudabilis.*

2. Juridisk Embedseramen
i Januar 1811.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinsk.

Den 14 Jan.

1. Martin Georg Martensen. En Søn af Riibmand Martensen, fød i Kiøbenhavn 1789, blev Student 1807. — *Laudabilis.*
2. Abraham Falch Muus. En Søn af Glasfabrikbestyrer Muus, fød i Christiania 1788, blev Student 1807. — *Laudabilis.*

Den 16 Jan.

3. Johannes Schack, Baron af Knuth. En Søn af Baron Ad. Christ. Knuth, fød 1787, blev Student 1805. — *Laudabilis.*
4. Johannes Carl Buntzen. En Søn af Dvertrigscommissær Buntzen, fød 1790, blev Student 1806. — *Laudabilis.*

5. Hermann Bech. En Søn af Borgemeſter
Statsraad Bech i Kjøbenhavn, fød 1789, blev
Student 1807. — Laudabilis.

Den 18 Jan.

6. Johan Anthon Lynge. En Søn af Cancelli-
raad Lynge, fød i Kjøbenhavn 1787, blev
Student 1804. — Laudabilis.
7. Ludvig Christian Brinck Seidelin. En Søn
af Statsraad Brinck Seidelin, fød 1788, blev
Student 1806. — Haud illaudabilis.

b) Danſk.

Den 19 Jan.

1. Friederich Giertz. En Søn af Lensmand
Giertz i Totens Præſtegjeld. Volontair i
Rentekammeret. — Beqvem.
2. Pors Sindermann Holm. En Søn af P.
H. Holm, Overmaaler i Holbek, fød 1785. —
Beqvem.
3. Hans Kamm. En Søn af Skovinspæcteur
Kam ved Nøråas Kobberværk, fød 1790. —
Ei ubeqvem.
4. Malthe Bruun Nygaard. — En Søn af
Forvalter Jens Nygaard, fød 1789 i Urlev i
Bierre Herred. — Beqvem.

Den 21 Jan.

5. Henrich Pegganger. En Søn af Kjøbmand Pegganger i Frederichshald, fød i Egersund 1788. — Beqvem.
6. Carl Møller Hansen. En Søn af afg. Bagger Hans Jørgensen, fød i Middelfart 1788. — Beqvem.
7. Anthon Friederik Petersen. En Søn af Strybøderen ved Admiralitets- og Commissar Collegiet, fød i Kiøbenhavn 1792. — Beqvem.
8. Christian Andreas Holmer, En Søn af Havnecontrolleur Holmer. Copiist i Admiralitetet, fød i Kiøbenhavn 1792. — Beqvem.

Den 23 Jan.

9. Niels Ployen Falck. En Søn af Oberst Did. Ott. Falck, fød i Norge 1783. — Beqvem.
10. Niels Lassen Badum. En Søn af Sognepræst Badum for Badum Meenighed i Aalborg Stift, fød 1784. — Eiubeqvem.
11. Jens Dffer Lauritzen. En Søn af Kjøbmand Dffer Lauritzen, fød i Horsens 1790. — Eiubeqvem.
12. Lars Ammitzbøll. En Søn af Capitain og Proprietair Ammitzbøll til Holbekgaard, fød 1792. — Beqvem.

13. Benjamin Georg Bang. En Søn af Birkerdommer Bang i Kjøbenhavn, fød i Colding 1793. — Beqvem.

Den 25 Jan.

14. Anders Effild Dehlholm. (Fødested, Alder og Forældre ei angivne). — Beqvem.

15. Christian Frederik Schougaard. En Søn af Proprietair Schougaard paa Gundestedgaard, fød paa Pandum i Borlef Sogn i Aalborg Amt 1788. — Beqvem.

16. Christopher Binding Kruse. — En Søn af Hans Kruse, Eier af Garner Mølle ved Ringkjøbing, fød paa Lydomgaard ved Varde 1785. — Beqvem.

17. Henrich Ammitzbøll. En Søn af afd. Sukkerraffinadeur og Proprietair Ammitzbøll, fød paa Holbekgaard i Randers Amt 1791. — Ei ubevem.

18. Peder Christensen. En Søn af Gaardsmand G. S. Ladso, fød i Sønder-Bindslef Bye i Hjørring Amt 1789. — Beqvem.

B. Practisk Prøve.

a) Candidati Juris.

19. Benjamin Horneman, Secretair (Ex. theor. 19 Dec. 1803. Laud). — Haud illaud.

2. Ole Sem (Er. theor. 15 Jan. 1808. Haud illaudabilis). — Non contemnendus.
3. Hans Severin Fürst (Er. theor. 18 Jan. 1809. Laudab.) — Laudabilis.
4. Abraham Hansen (Er. theor. 25 Jun. 1810. Haud illaud.) Non contemnendus.
5. Abraham Falch Muus. — Laudabilis.

b) Examinati Juris.

1. Christian Friederich Seegers (Er. theor. 13 Oct. 1810). — Vel.
2. Friederich Gertz. — Temmelig vel.
3. Lars Søndermann Holm. — Vel.
4. Maltbe Bruun Nyegaard. — Vel.
5. Henrik Veganger. — Vel.
6. Carl Møller Hansen. — Vel.
7. Anthon Friederik Petersen. — Vel.
8. Niels Ploen Falck. — Vel.
9. Christian Andreas Holmer. — Temmelig Vel.
10. Lars Hammiksbøll. — Vel.
11. Anders Esfild Dehlholm. — Vel.
12. Christian Frederik Schougaard. — Vel.
13. Christopher Binding Kruse. — Vel.
14. Peter Christensen. — Temmelig Vel.

III. Academiske Høitideligheder.

Den 4 Februar. blev Hs. Majestæts Kongens Fødselsdag høitideligholdt paa Universitetet ved en latinſk Tale.

Indbydelsen til denne Høitid var ſteet ved et af Profeſſor Thorlacius forfattet latinſk Program, ſom handlede om den navnkundige Sælænders, Erik den Rødes, Levnet, Character og Fortienester i det 10de Aarhundrede *). I Talen, der holdtes i Regentkirken, handlede p. t. Rector Magnificus, Etatsr. Ridder E. Bugge, om de Forbedringer, ſom under Frederik den Siettes Regiering ere ſteet i Henſeende til Søekyſternes Forſvar, ſamt i den militære Opdragelse og Dannelse.

Ved Talens Slutning bleve de Studerendes Navne bekiendtgjorte, — ſom af vedkommende Cenſorer vare tilkiendte Præmier for Beſvarelſer paa de i Aaret 1810 udsatte Priesopgaver, hvorhos Cenſurerne over de indſendte Afhandlinger offentlig oplæſtes.

Om det i Medicinen fremsatte Spørgſmaal:
 "Hvilke ere Grændſerne og hvilken Forbindelſen mellem Menneſkets vegetative og animalſke Liv?"

*) Af denne Afhandling findes i dette Hæfte et Udtag under Rubriken: Seiligheds-Skrifter.

vare tvende Afhandlinger indleverede, den ene paa Latin, den anden paa Dansk. Det medicinske Facultets Dom derover var følgende:

Duo nobis exhibita fuerunt tentamina, quorum auctores thema medicum, anno elapso propositum: "qui sunt limites, quisque nexus inter vitam hominis vegetativam & animaleam?" explicare studuerunt, unum latino idiomate elaboratum, cui inscripta hæc sententia: "usque adeo quod tangit, idem est, tamen ultima distant:" alterum vernacula lingua conscriptum et hac insignitum tessera: "est quodam prodire tenus, si non datur ultra." Nonnulla quidem in hoc opusculo severiorem censorem offendunt: quod scilicet auctor in introductione principia statuerit parum stabilita, quibus ipse in argumenti tractatione vix aliquid superstruxerit, et quod errores, minoris tamen momenti, sparsim occurrant; cum autem lucido ordine & laudabili argumenti cognitione sese commendet auctor, bono quoque sermone sese in humanioribus versatum ostendat, premium ipsi adjudicare non dubitavimus.

Hafniæ d. 22 Januarii 1811.

F. E. Bang. Sartorpb. Herholdt.
Skielderup. Mynster.
p. t. Notar. Fac.

Bed Sebbelens Nabning befandtes Forfatteren at være Studios. Medic. Rasmus Emilius Bruun *).

Til Besvarelse af den philosophiske Op-
gave:

"Kan man give lige saa nøiagtige Definitioner paa de naturlige Slægter og Arter, som paa matematiske, moralske og almindelige Begreber, hvilke den menneskelige Forstand enten vilkaarlig eller efter (Tænkningens) nødvendige Love selv har dannet? Gaer dette nu ikke an, hvad er Grunden til denne Forstiel, og hvad har man ifølge deraf at iagttage ved Definitioner og Reglerne for samme, som i Logikens almindelige Behandlingsmaade ei noksom pleier at bemærkes?"

var eet Forsøg indkommet paa Latin, hvilket ei tilkiendtes Prisen. Vedkommende Consorsers Dom derover var saaledes affattet:

De quæstione civibus in philosophia palmam desiderantibus anno jam elapso proposita unus tantum exhibito nobis specimine commentatus est; minus autem, quod ipse fallus est, diligenter, cum aliis negotiis districtus huic satis vacare non potuerit. Quamvis igitur festinationem ipsum opus arguat, ideoque præmio hac vice careat,

*) Dimitteret fra det Schouboeske Institut 1807.

necesse sit, videtur tamen hic auctor nec ingenio ineptus nec a doctrina imparatus hanc rem aggressus, ac eapropter excitandus ad periculum in eodem stadio, si quando tempus magis opportunum nactus sit, sæpius faciendum. Symbolum eius fuit verbum ebreum \aleph Gen. 1, 12.

Havniæ die 18vo Januarii 1811.

Dreschow. P. E. Müller.

Over den mathematiskke Opgave:

"Af Kuglens Natur at udlede de analytiske

Formuler, ved vis Hjelpsaavel hele Kuglens

som dens fornemste Deles Indhold og Over-

flade beqvemmeligen kan udfindes"

var een Udarbeidelse indsendt, om hvilken Censorenes Dom var følgende:

De mathematica quæstione, quæ anno superiori de sphaera et formulis analyticis, quibus ejus partes exhibentur, proposita est, duæ nobis oblatae sunt commentationes, una cujus tessera est: *Hjelp God mit Gnaden, hier werd ock Seepe gefaden*; altera, cui inscribitur: *Ουδεις αγεωμετρικος εισιτα*. Uterque autor comprobavit, sese in analysi geometrica egregie versatum esse. Cum autem prioris dissertationis autor uberius et fufius quæstionem pertractaverit, pluresque sphaeræ partes concinnis formulis expresserit, præmium ei

tribuendum esse censemus, licet alterius commentationis autorem cum laude publica nominandum arbitremur.

Havniæ d. 24 Januarii 1811.

Bugge. Woldike. F. Wolf.

Med Seddelens Nabning befandtes Forfatteren at være Studios. N. F. B. Schiern *).

Til Besvarelse af den historiske Opgave:

"Med en kritisk Benyttelse af de historiske Mindesmærker, som ere tilbage, at undersøge, hvad Fremskridt den romerske Stat gjorde under Kongerne, saavel i sædelig og borgerlig Cultur som i politisk Styrke og Anseelse, og hvilke Indretninger, Hielpemidler og Tilfælde dette

især maa tilskrives?" var indkommen een Afhandling, skreven paa Latin. Medkommande Censurers Dom derover var følgende:

De argumento, quod anno superiori ex historia erat propositum, nempe:

adhibito critico monumentorum, quæ supersunt, usu, examinetur, quænam cum cultus civilis et humanioris tum virium ac existimationis incrementa sub Regibus ceperit res publica Romanorum, quibusque maxime in-

*) Dimitteret fra Odense Cathedralsskole 1806.

stutatis, adminiculis aut eventibus illa depe-
antur?

non nisi una nobis oblata est commentatio. Au-
tor qui tessera loco usus est versu Virgiliano:

His ego nec metas rerum nec tempora pono
haud quidem desideris nostris omnino satisfacit. Nam neque in monumentis critice exami-
nandis justam posuit diligentiam solidamve ape-
ruit doctrinam, neque in re concinnanda artis
historicæ vel studium maturius vel subtiliorem
gustum probavit, neque in dictione aut puritatis
aut elegantie laudem affectasse videtur; eun-
dem vero cum et idonea monumentorum præsi-
diorumque cognitio nec mediocris lectionis copia,
et propositi ordinisque bene tenax disputatio et
sanum rectumque iudicium commendent, præ-
mium, cuius nullum habuit competitorem, ho-
noris et incitamenti causa ei tribuendam cen-
semus.

A. Kall. Engelstoft.

Bed Seddelens Nabning befandtes Forfatteren
at være Studios og Alumn. i det pædagogiske Se-
minarium, Salomon Salomonsen*.)

Over de i Theologien, Lovkyndig-
heden, Philologien og Æsthetiken ud-

*) Dimitteret fra Aisbenh. Cathedralskole i Kæbenhavn 1806.

satte Spørgsmaale vare ingen Afhandlinger indkomne.

IV. Fortsatte Efterretningerne om
det Universitetet tilhørende
Naturaliecabinet.

I Disse Anngl. 1810 i B. S. 217 ff. er meddeelt Underretning om Hs. Høigrevelige Excellences, Geheime-Conferentsraad og Ordenskantsler Greve Joachim Godske Moltkes Donation til Universitetet af hans Faders efterladte Naturaliesamling, samt om Ud nævnelsen af visse sagkyndige Mænd til i Overensstemmelse med Gavebrevets 2 § at overtage de Forretninger, som vedkom Samlingens Aflevering, Doubletternes Udskydning og Taxationen saavel af de Stykker af Universitetets Naturaltheater, som vilde blive at indlemme i det Moltkeske Cabinet til dets Completering, som Værdien af de Doubletter, der fra det sidste maatte ansees undværlige.

Afleveringen skete, saasnart i Julii Maaned de tre Bærelser i Communitetsbygningen, som bestemtes til Interimlocalle for det Moltkeske Cabinet *),

*) Da nemlig Universitetets nuværende Naturaltheater ei var tilstrækkeligt til at rumme det ved den Moltkeske Donation udvide Cabinet, og en betydelig Deel af

vare saaledes istandsatte, at Naturalierne der kunde modtages og opsattes, og, efterat begge (Universitetets forrige og den Moltkeske) Samlingers mineralogiske og zoologiske Afdelinger vare fra hinanden affondrede og i særskilte Bærelser, hver Afdeling for sig, opstillede, skede de udnævnte sagkyndige Mænd til den dem overdragne Taxation, hvoraf Resultatet blev, at Professor Wad og Justitsraad Manthey vurderede de til Mineralriget hørende Stykker af Universitetets Naturaliecabinet, som efter Gavebrevet skulde indlemmes i Greve Adam Gottlob Moltkes Naturaliesamling, til 6000 Rdlr., og Værdien af de fra denne overblivende Doubletter til 1000 Rdlr., altsaa, efter den sidste Sums Fradrag, til 5000 Rdlr.; ligeledes at Professor Rathke og Justitsraad Lehmann ansatte de zoologiske Species, som af Universitetets Samling bleve at indlemme i den Moltkeske, saaledes, at Værdien af de Conchylier, der fra Universitetets Samling optoges i den Moltkeske, ansattes lige med de Doubletter, der fandtes i sidste Samling, og Værdien af de øvrige Zoologica, som af Universitetets Samling ind-

Universitetets Bygninger ved Bombardementet i Sept. 1807 var ødelagt, saa vare for Diebliffet ingen andre Leiligheder end de, som Communitetets Deconomus, Conferenzraad og Ridder Holtermann, behoebe i Bygningen til Nørregade. Disse bleve af Conferenzraaden mod en passende Godtgjærelse aftraadte.

lemmedes i den Moltkeſke, nemlig Pattedyr, Fugle, Fiſke, Amphibier, Orme og Inſecter, anſloges til 6000 Rdlr., under denne Taxation ikke indbefattede de i Spiritus opbevarede Naturalier, ſom hidvorte fra en ældre Gave af Greve Adam Gottlob Moltke *). Bemeldte 11000 Rdlr., ſom Beløbet af Purderingsſummen for de af Univerſitetets Samling udtagne og i Greve Adam Gottlob Moltkes, nu Univerſitetet tilhørende, Naturaliecabinet indlemmede Species, bleve ſtrar af Hs. Excellence, Greve og Ordſeanczyler J. G. Moltke med Yttring af fuldkommen Tilfredshed udbetalte, ligesom Hs. Excellence ogſaa for det forløbne Aar har ladet Univerſitetet anvise de 200 Rdlr., ſom ved Gavebrevets § 4 ere ſom aarlig Indtægt henlagte til Naturaliecabinetets aarlige Tilvæxt, hvilke 200 Rdlr. forbeholdes den Anvendelse, hvortil de ere beſtemte, da det med Anſkaffelse af nye Stykker ved Hielp af ſamme for det forſte har maattet beroe, ſiden det var nødvendigt, at, forinden ſaadant kunde ſkee, forſt de foromtalte Forretninger i Henſeende til

*) Om denne ældre Moltkeſke Samling af Dyr i Spiritus ſ. Overbergshauptmand Brünichs Dyrhiſtorie, Indledn. S. XXVII (et Bark, hvis Fortſættelse beſværre ſtandsedes ved Kiøbenhavn's Ildebrand 1795, da, i Forfatterens Travareſe derved tilintetgjordes 34 Kobberplader, 5080 forte Aſtrik, 1750 malede, og det hele indkøbte Forraad af franſt Papir).

Foreningen af den Moltkeſke og Universitetets Naturalieſamling maatte være tilendebragte; og, efterat om det Hele var under 28 Jan. v. A. til Hs. Majest. gjort allerunderdanigſt Indbrygning angaaende hvad i det ſidſt afvigte Aar ſiden Gavebrevets allernaadigſte Stadſættelse var ſteet til Iværksættelse af de foreſkrevne Foranſtaltninger og til Fremme af det tilſigtede Siemed, behagede det Hs. Majest. under 9 Febr. næſtefter at reſolvere ſaaledes:

"Hødenskantsleren Geheimeconferentsraad Grev Moltke tilkiendegives, at Vi med allernaadigſt Velbehag have anſeet den nye betydelige Udſættelse, han har gjort til de naturhiſtoriske Videnskaber Fremme ved herværende Universitet. De af bemeldte Grev Moltke indbetalte 1000 Rdlr. ville Vi allernaadigſt have beſteemt til en uroffelig Fond, hvis Renter allene ſkulle anvendes til Gavn for det naturhiſtoriske Studium ved Universitetet. Derhos bemyndiges Directionen til at tilkiendegive Juſtitsraaderne Manshey og Lehmann, ſamt Profefſorerne Wad og Rathke Vor allernaadigſte Tilfredshed med Udſættelsen af de dem ved Vor Reſolution af 27 Junii 1810 overdragne Forretninger. Endvidere ville Vi have Directionen allernaadigſt paalagt at lade forfatte en fuldſtændig beſkrivende Catalog over indbemeldte Naturalieſamling, ſom derefter ved Trykken ſkal bekiendtgjøres."

Univerſit. og Skole. Annaler 1811, I B.

Om den allerede med Vinter-Semestret 1810
1811 begyndte Benyttelse af Samlingerne til of-
fentlige Forelæsninger over Naturhistorien skal ved
dette Efterretningens Fortsættelse nærmere blive mel-

V. Leiligheds Skrifter.

Om Erik den Rødes Bedrifter og Cha-
racter; et Indbydelseskrift til den academiske
Høitidelighed i Anledning af Hs. Majest. Kon-
sergens Fødselsdag d. 28 Jan. 1814; ved Pro-
fessor B. Thorslacius.
En af de mærkeligste Mænd i Islands Nar-
bøger er Grønlands første Dydager, Erik
den Røde (Rauda). Da ingen af vore Historie-
skrivere, Torfæus talene undtagen, har meddeelt
noget Omstændeligere om denne mærkelige Søe-
mand, saa holdt Forf. det Umagen værdt, hermed
og med de fragmentariske Efterretninger om ham,
som findes hos Ar. Frode, i Landnama, Oluf
Tryggvesøns Saga og hos Arngrim Jonas, at
sammenligne de Haandskrifter i Universitetsbiblio-
theket, der angaae hans Levnet og Daad, og han
benyttede til den Ende 1. Saga Eiriks Rauda
(No. 557 blandt de Annæmagnæanske mss.), hvoraf
Bibliotheket eier et temmelig godt Exemplar. Denne

Saga's Velde sees deraf, at den allerede anføres af Gunnlaug i Dlus Tryggvesons Saga, Skalh. 1689. 4. P. 2. S. 224. 2. Biørns af Skardsaa (som levede 1574-1655) Grønlandſke Anna-ler, paa iſtandſt, en Compilation af allehaande ſkriftlige og mundtlige Efterretninger. De tvende Exemplarer deraf paa Universitets- Bibliotheket (No. 15 i 8. og No. 778 i 4.), hvoraf det ſidſte er ſlet overſat paa danſk, handle fortere om Erik, men udførligere om Leif og Karlſefne end Eireksſaga. Tilføiede ere: Gripla, en grønlandſk Chorographie, Excerpter af Hauksbog, noget om Biørn Torſalaſar og Jonas fra Grønland, en Navneliſte paa Grønlandſke Biſkopper o. ſ. v. Et tredie Exemplar indeholder blot Excerpter uden Orden, og forbi- gaer ganſke Eriks Levnet. Det er No. 769. 4. 3. Floamanna- Saga, heraf 20-26 Cap. op- lyſe Eriks Liv. Forf. har havt ved Haanden No. 516 og 517. 4. af de Urnæ- Magnæanſke Cobices.

Erik den Røde var født paa Jedderen i Egnen af Stavanger. Hans Fader hedte Thorvald, og hans Tivoldesfader var den bekjendte Urnæ- Thorer (Dren- Thorer), ſaaledes kaldet, fordi han af tre Der, ſom han eiede i Ugdeſiden, havde ſkænket Kong Harald Haarſager til hans Troppers Under- holdning den eene, hvorpaa 80 Dren kunde græsſes. Hans Fødsel kan med Nøiſelighed henføres til Mid-

ten af det rode Aarhundrede. At han stod i Yndest hos Hagen Jarl af Glade, som efter Harald Grafsels Død A. 968 fik Regeringen i Norge, lader formode en Mand af mere end almindelige Egenheder. Efter sin Tilbagekomst til Fædrenen gjorde han sig tilligemed sin Fader skyldig i Manddrab, hvorover han saae sig nødsaget til at forlade Norge og søge et andet Fædreland.

Island var dengang misfornøiede Norstes sædvanlige Tilflugtssted. Didhen tyede og Erik (mellem 970 og 980). Men hans urolige Character fulgte med ham. Han flyttede eller fordreves fra et Sted til et andet. Til sidst boede han paa Gaarden Sudey (ved Breidestord). Men ogsaa her indvirkede han sig ved sin voldsomme Adfærd i nye Fortrædeligheder. Det var Skik hos Nordboerne, at i ethvert Huus anbragtes foran Huusbondens Sæde Stofke, kaldede Setstokkar eller Dndveigsfulur, paa hvis Knapper var udgravet den Guds Billede, som de især dyrkede. Erik havde laant sine Setstokke til Thorgest i Breidabolsstad. Pludselig fik han ifinde at fordre dem tilbage, og da de ikke vlieblikkeligen bleve udleverede, at tage dem med Magt. Det kom til et Slagsmaal, som kostede tvende Sonner af Thorgest Livet. Dette gav Anledning til mangehaande Bevægelser og til en Proces, hvoraf Udsaldet blev, at Erik forviistes paa tre Aar. Da han nu ikke troede sig sikker paa

Livet, besluttede han at gjøre en Opdagelsesreise til det Land, som en vis Gunbiørn nyligen havde seet, da han paa sine Omflakninger i Vesterhavet var ved Storm drevet hen paa nogle Klipper, der siden efter ham fik Navn af Gunbiørnarstier. Imidlertid holdt han sig skjult, indtil Udrustningen var færdig.

I Begyndelsen af Sommeren 982 (som det synes) løb han ud fra Havnen ved Sneefiølsnæs, satte først Kursen vestlig, holdt siden af mod Sønden og landede ved det grønlandske Fjorbiørg Hvitserk *). Herfra styrede han sydlig langs Kysten, for at undersøge, om denne Strækning var beboelig; dernæst, efter at være kommen Hvarfnæs forbi, seilede han mod Vesten og gik i Land paa Den Giriksey. Her tilbragte han Vinteren, og løb om Foraaret (983 **) ind i Giriksfjord. Sommeren derpaa bragte hans naturlige Nysgierriighed ham til at gennemstreife de øde Egne mod Vesten, paa hvilke Wandringer han ledsagedes og understøttedes af den duelige Jæger (Veidemadur) Thorhall. De vidtløftige Strækninger, Erik besøgte, gav han forskjellige Navne. Slutningen af dette og Begyndel-

*) Jvfr. Eggers Priissskrift om Grønlands Østkygdes sande Beliggenhed. Kiøbenhavn. 1793. 8.

**) Jvfr. følger Girik-Saga og Landnama; thi Gunnlaus synes at have en anden Lidsorden.

sen af det følgende Aar tilbragte han paa de smaa Der, Eiriksholmer, ved Hvarfsgnypa. Sin Sommeren 984 seilede han til Sneefiel mod Nord, løb ind i Hrafnshofn, og vendte ikke tilbage, for han havde undersøgt alt paa det næieste. Efter atter at have tilbragt Vinteren paa Eiriksey, besluttede han efter det Løfte, han havde givet sine Venner, og da nu hans Forviisningstid var omme, at gaae tilbage til Island. Det af ham opdagede Land kaldte han til lykkelig Barsel og for at lokke flere til at besøge det, Grønland, og havde nu al sin Hu henvendt paa, ved en ny Reise at tage det i Besiddelse og der at anlægge Colonier.

Han kom lykkelig tilbage til Island og landede ved Breiddefiord. Efter et kort Ophold hjemme drog han om Sommeren 986, 15 Aar før Christendommen blev indført i Island, til Grønland med et større Følge. Ti grønlandste Fjorde fik Navn efter lige saa mange af hans Ledsagere. En af dem, Heriulf, havde ombord en Christen fra de Hæbudiste Der, hvilken forfattede et Digt kaldet Hafgerdingasdrapa *), som havde til Omqvæd et Vers af dette Indhold: Jeg beder Christus, at han vil forunde mig en lykkelig Reise; den klare Himmelsborgs Herre være mit Børn. En anden af Eriks

* maastee: Sæmandesang. Torfaus rigtigere: en Sang paa det brusende Hav, en Skibpsalme.

Følge, Thorkell Farsfærk, som blandt andet havde faaet Den Hvalsey til sin Lod, skal have været saa stærk, at, da han engang skulde gjøre et Giestebud for Erik og ingen Baad havde ved Haanden, svømmede han selv over til Den og hentede paa sin Ryg en fuldvoren Bøder, siønt Den laae en halv Miil fra Landet. Foruden Erik vare der adskillige andre, som foretoge Reiser til Grønland. Ase Frode fortæller, at en af dem, som havde fulgt Erik Røde, havde fortalt hans Farsfader, at i een og samme Sommer løb 35 Skibe ud fra Breidafjord og Borgafjord, af hvilke kun 14 kom til deres Bestemmelse. Man seer ogsaa af det, som Saga'rne fortælle om Hytter, som Forulykkede havde opført, at hine Kyster vare meget farlige for Søesærende.

Erik den Røde viste en særdeles Hielpsomhed mod alle dem, som, efter at have overstaaet mangehaande Farer, kom til ham, undertiden i den meest blottede Tilstand. Hvad der læses i Erikssaga om Thorbjørn, viser, at Grønlands Nybyggere ofte kom i den største Mangel paa Fødemidler, og at de i saadan Nød toge deres Tilflugt til Herrekonster. Det er mærkeligt, hvor omhyggelig Saga'ns gudfrygtige Forfatter, sættende ligesom den christelige Dvertreve mod den hedenske, og, som det synes, svævende mellem begge, har beskrevet alt dette.

Erik avlede trende Sønner, Leif, Thorvald og Thorstein, og en Datter Freidis. Den berømteste

af dem blev Leif. Femten Aar efter Grønlands Besættelse reiste han til Tronhiem, og ankom om Høsten i Aaret 1000 til Kong Oluf Tryggveson. Kongen tog meget vel imod ham, men tvang ham med hans hele Følge til at antage den christelige Religion. Næste Foraar gav Kongen ham det Vrende, at reise til Grønland og der at omvende Indbyggerne til Christendommen. Derhen reiser han nu, forsynet med alt det Fornødne og deriblandt ogsaa med Præster. Men ved Storm drevs han til et ubekendt Land, hvor han søresandt Vinranker, vildt Korn og de herligste Frugter. Efter at have medtaget nogle Prøver heraf, gav han sig igien til Søes, og ankom efter megen Omflakken til Grønland. Som han her var kommen i Land, saae han nogle Skibbrudne drive om paa Brag i største Livsfare. Dem fik han reddede og bragte dem til sin Fader. Erik onskede sin Søn til Lykke med den heldige Bistand, han havde kunnet yde disse Ulykkelige, og yttrede, at herpaa var mere at sætte Priis end paa det nye Slags Søglere *), han bragte med sig. I øvrigt, hvis man skal troe Eriks saga, fik den nye Religion mange Tilhængere. Endog Eriks Hustru, Thiodhilda, skal imod sin Mandts Villie have antaget den og byggt en Kirke, kaldet Thiodhildarkirkia. Meget bedre syntes Erik om sin

*) Eriks saga taler inter om disse Eriks udsald mod Præsterne; men Annaterne have opbevaret dem.

Søns Leifs Iver i at foretage en ny Opdagelsesreise til det Land, hvorpaa han nylig havde faaet Forsmag; selv agtede han efter Sønnens Indbydelse deri at tage Deel. Men som han var syffelsat med, før Reifens Tiltrædelse at nedgrave sine Skatte for at skjule dem for sin Kone, faldt han af Hesten og brækkede Laaret. Reif gik da tilføes med 20 andre. Men Forsøget fik intet heldigt Udfald. De Seilende bleve forslagne til Kysterne af Irland, og kom efter megen Omflakken og mange ubstandne Besværigheder tilbage til Grønland med usforrettet Sag.

Naar Erik døde, findes ingensteds i Karboerne anført. Selv var han ikke med paa, men overlevede vel fornøiet et stort Sætog, som Karlsefne med 140 Ledfagere foretog for at oplede Vinland.

VI. Blandede Efterretninger.

I Betragtning af den vedvarende og stedse tiltagende Dyrhed paa alle Livets Fornødenheder, har Hs. Majestæt Kongen, paa Directionens, ved det theologiske Facultets Andragende foranledigede, allerunderdanigste Forestilling, atter *) ved allernaadigst Resolution af 20 Mart. tilladt, at af Communitetets

*) Jvf. disse Annal. 1810. 1 B. S. 76.

Overflud maatte som overordentlig Understøttelse for 60 af de meest trængende og værdige Studerende ved Kiøbenhavn's Universitet uddeles indtil 1300 Rdlr. Ifølge denne allerhøieste Tilladelse er det theologiske Facultet af Directionen blevet be- myndiget til, at uddele fornævnte Sum saaledes, at nogle have erholdt hver 30 Rdlr., andre hver 20 og andre hver 15 Rdlr. I denne Understøttelse have taget Deel ei blot trængende Communitets- Alumnus og saadanne, som ved den sidste Besættelse af ledige Communitetspladser maatte forbigaaes, men ogsaa saadanne, som, fordi de først i Octob. f. U. vare blevne academiske Borgere, ei endnu havde Udgang til de ordentlige Stipendier.

Underbetienten paa Regentens, hvis Pligter og Forretninger ere bestemte ved den sidste Communitetsfundats af 25 Jun. 1777 §. 80 *), nød hidtil i Løn af Communitetets Cassé 72 Rdlr. 4 Sk. (i Aaret 1810 forholdt til 100 Rdlr.), og af hver Alumnus paa Regentens 1 Rdlr. aarlig, eller 100 Rdlr. i alt 200 Rdlr. Desuden var ham tilstaaet i Favn Brænde in natura, og desuden til denne Fornøden- hed 25 Rdlr. i Penge, tilligemed endee andre smaa

*) Hof. Profess. Nyerups Efterretninger om Regent- sen. Kiøbenh. 1809 S. 56 ff. og disse Annal. 1809. 2 B. S. 90.

Emolumenter, hvilke sidste kunde beløbe sig til omtrent 68 Rdlr. aarlig. For at undgaae de Uleiligheder, som vare forbundne med den hidtilværende Lønningsmaade, især ogsaa med Dyppebørselen af de 100 Rdlr, som tvende Gange om Aaret skulde indfordres af et Antal af 100 Alumner, blev af Stiftelsens Deconomus, Hr. Conferenzr. Ridder. Holtermann, og dens nærmeste Direction, det theologiske Facultet, foreslaaet, at Alumnerne maatte herefter blive befriede fra denne Udgift, og for Underbetien-ten reglementeres en fast Løn af 300 Rdlr. af Communitetscassen og 2½ Favn Brænde, hvorimod al anden Godtgjørelse for ham saavel fra Alumnernes som fra Communitetets Side skulde bortfalde.

Directionen for Universitetet og de lærde Skoler har allerunderdanigst indstillet dette, hensigtsmæssigt befundne, Forslag til allerhøiest Approbation, hvilken derefter ved allernaadigst Resolution af 20 Mart. er bleven meddeelt.

Under 20 Mart. har Hs. Majestæt i Betragtning af Lidssomstændighederne bifaldet, at den ved allerhøiest Resolution af 17 Jan. 1810 for Aaret 1811 bevilgede *) Forhøielse i Almanakernes Priis maa udstrækkes til Aaret 1812, saaledes at Almanakkerne for

*) See disse Annal. 1810. 1 B. S. 76.

sibstbemeldte Aar 1812 maac af Universitetsbogtrykker
 Directeur Schulz sælges for 3 $\frac{1}{2}$ s. Stykket uhæftede,
 og 4 s. Stykket hæftede, hvilken Priis trykkes paa
 Titellbladet til alles Efterretning.

Den 2 Januar udnævne de Consistorium Studi-
 osi P. C. Thørcbe, J. G. Næder og B. S.
 Inge mann til at nyde de ledige Pladser paa
 Walchendorfs Collegium.

Den 13 Febr. ligeledes Candid. jur. Vigfus
 Stephani Thørcarensen og Studios. Wilhelm
 Rudolph Dichmann til Alunner paa Clerfens
 Collegium.

Den 6 Mart. ligeledes Studios. N. C. Bagge,
 J. C. Fangel, A. J. Stadfeldt og S. J.
 Laurberg til at nyde de fire ledige Pladser i
 det Friisffe Legat.

I Offentlig Foranskaltning.
 Foreening mellem Directionen for
 Universitetet og de lærde Sko-
 ler, paa det almindelige Skole-
 fonds Begne, og Ringsted Riø-
 stæd, angaaende de Ringsted ned-
 lagte Latinskole forhen tilhø-
 rende Torder paa bemeldte Riø-
 stæds Mark.

I Ringsted Bye befandt sig i Catholicismens Tid
 et Benedictiner-Kloster, som efterhaanden ved from-
 me Gaver var kommet i Besiddelse af betydelige
 Eiendomme og Indtægter *). Blandt andre findes
 Kong Erik Emun at have i Anledning af hans Bro-

*) S. Diplomata Ringstadiensia i Dänische Bibliothek
 III, p. 166 sqq.

ders, Knud Lavards, Drab givet dertil Halvpar-
ten af Ringsted Skov og 10 Mark af den Byes-
gift, som kaldtes Midsommersgiæld; derefter Kong
Svend Grathe, Knud Lavards Brodersøn, at have
i samme Anledning skænket til Klosteret først den
halve Deel af Byens Jorder (dimidiam
partem agrorum ejusdem villæ) samt en Eng østen
for Byen, og strax efter, i Aaret 1148, alt det
Øvrige af Ringsted Byes Jorder med
Tienderrettighed (in ipsa villa Ringstade
totam reliquam partem agrorum et decimatio-
nem *).

Som et Herrekloster vedblev bemeldte Benedic-
tinerkloster endnu nogen Tid efter Reformationen,
men ophævedes ved Aaret 1583. Man savner hi-
storiske Oplysninger om, hvorledes da i det Enkelte
blev forordnet i Henseende til Klosterets Eiendom-
me og Indtægter, men hvad der er vist, er, at de
Jorder paa Ringsted Mark, som forhen havde til-
hørt Klosteret, eller den største Deel deraf, maae
være blevne henlagte til den latinske Skole samme-
steds; thi da denne Skole i Aaret 1739 nedlagdes,
var den endnu i Besiddelse af 42 Fierdinge og 2
Slaaber Jord (hver Fierding beregnet til 4 Edr.
Hartkorn, altsaa omtrent 168 Edr. Hartkorn) paa
Ringsted Mark, hvilke i Rescr. 9 Octob. 1739 **)

*) l. c. p. 130 sq.

**) S. Fogtman 4 D. 1 B. S. 731 ff.

kaldes Ringsted Byes Skole tilhørende
 de Forder. Man seer af samme Rescript, at
 den Gang svarede af disse 42 Fierdinger 2 Slaas-
 der Forder til Latinskolen 165 Tønder Byg og 12
 Tønder Havre aarlig, foruden Indsæstning, saa
 ofte nogen af dem blev fæsteledig, hvilken Indsæst-
 ning den Gang pleiede at være 20 Rdlr. Indtæg-
 ten af disse Forder henlagdes nu ved nyævnede
 Rescript til andre, nemlig deels til Bordingborg,
 deels til Røge, Latinskoler. Rescriptets Ord ere
 følgende: "Ringsted = Skole: — — Dg skal ba-
 til andre Skoler henlægges — — Ring-
 sted = Byes Skole tilhørende For-
 der — — de 165 Tdr. Byg og 12 Tdr.
 Havre, som svares af Ringsted = Byes
 Forder. Dernæst skal der ligeledes hen-
 lægges Indsæstninger af samme Forder, saa
 ofte nogen bliver ledig, hvoraf pleier at
 svares for hver Fierding Jord 20 Rdlr., men
 deraf skal Byfogden eller en anden god Mand
 i Ringsted beholde den fjerde Part for sin
 Umage at indcassere og giøre Regnskab for
 alt dette Korn til den Skole, hvortil det
 henlægges."

Længere hen i samme Rescript fastsættes, at
 af bemeldte Korn, som aarligen svares af
 Ringsted Skoles tillagte Forder, skal

Rectoren i Bordingborg nyde 50 Tønder Byg, Rectoren i Kjøge 50 Tønder Byg, og Disciplene i Kjøge det øvrige, samt alle Indfæstninger af bemeldte Torder, saa ofte nogen bliver ledig.

Indtægten af Ringsted Byes, den, nu nedlagte, Latinskole sammesteds tilhørende, Torder var saaledes fra 1739 af henlagt til andre Skoler. Den ene af disse Kjøge Skole, ophørte i Aaret 1776, da Rector Sporon blev entlediget, indtil videre, og blev siden ikke sat i Virksomhed igien; og da Rector Sporon var ved Døden afgaaet, flød Indtægten fra Ringsted nu ind i den nedlagte Kjøge Latinskoles Casse, indtil samme ifølge den Kongel. Resolution af 22 Maj 1807 *) angaaende Oprettelsen af et almindeligt Skolefond blev foreenet med dette Fond.

Bemeldte Indtægt af Ringsted Byes, den nedlagte Skole sammesteds tilhørende, Torder, som Resc. af 9 Octob. 1739 omtaler efter den daværende aarlige Afgift, og efter den Indfæstning, som da pleiede at svares, blev imidlertid ikke uforandret; thi da den ikke længer stod i Forhold til Torderes stigende Værd, søgte Skolens Inspection og Direction, for at raade Bod paa dette Misforhold, at forhøje den til Fordeel for Skolecassen, deels ved at opbyde Torderne til Auction mod den gamle

*) See disse Annal. 1807. 2 B. S. 333. ff.

Afgift, men med forhøiet Indfæstning, hvilken ikke
 fielden steg til 100 Rdlr. derover, deels, for at
 ei de mindre formuende Borgere, som ikke vare
 istand til strax at erlægge en betydelig Sum, skulde
 være ubelufte, ved at opbyde Jorderne mod den
 gamle Indfæstning 20 Rdlr., men derhos med for-
 høiet Indfæstning i Korn, som tilligemed Landgil-
 den aarlig skulde betales efter Kirkekiøbet. Paa saa-
 dan Maade var allerede i Aaret 1803 ved senere
 Bortforpagtning af 8½ Fierding bundet 104 Edr.
 Byg, saa at i bemeldte Aar Indtægten af samtlige
 Jorder var steget til 272 Edr. istedet for de oprin-
 delige 165 Edr., og aarligen ved hver ny Fæstle-
 dighed maatte tiltage.

Smidlertid var i Aaret 1802 paa Byens Begne-
 yttret den Mening og giort den Vaastand, at de
 omhandlede 42 Fierdinger, 2 Slaader Jord ei vare
 Skolens Eiendom, men at denne alene havde en
 bestemt Nytte eller usufructus deraf, saaledes,
 at saavel den aarlige Afgift til Skolefondet af 165
 Edr. Byg og 12 Edr. Havre, som den i Rescriptet
 af 9 Octbr. 1739 omtalte Indfæstning af 20 Rdlr.
 for hver Fierding, skulde være et Fixum, som fra
 Skolens Side ei kunde forhøies, men at, hvad der-
 over kunde indbringes, burde komme Byen til For-
 deel.

Denne Sag var endnu ei afgjort, da Directionen for Universitetet og de lærde Skoler i Aaret 1805 blev oprettet, og den var saaledes iblandt dem, som nu gif over til dens Bedømmelse og Behandling.

Resultatet af de under Brevverling med Bedkommende anstillede omhyggelige og nøiagtige Undersøgelser blev Directionens endelige Betænkning, at Skolen maatte ansees at have Eiendomsret til bemeldte Jorder, og den erklærede, under en udførlig Deduction af alle Data, at den fandt saadan Eiendomsret at hvile paa saa faste Grunde, at den troede med Tryghed at kunne overgive Sagen til Domstolens Afgjørelse.

Men i det Directionen yttrede denne Overbeviisning, erkiendte den tillige, at ikke saa Billighed og Grunde talede for, at Ringsted Bye maatte selv erholde Disposition over de omhandlede Jorder, især da Byen ikkun har saa Næringsveie *); den

*) Det kan ikke nægtes, at det jo for en Bye, der har saa saa Næringsveie som Ringsted, var et betydeligt Afsvavn, ikke at have fri Raadighed over de omhandlede Jorder paa dens Mark, og at derfor Erholdelse af en saadan fri Raadighed maatte for den være en Sag af stor Vigtighed. Udgi. er i Beskibelse af en Ansøgning fra Borgerne i Ringsted af 18 Sept. 1648, hvori det hedder, at Byen ikke som andre Kiøbstæder har frie Eiendomsjorder, hvilket — i Forbigaaende bemærket — viset

erklærede sig fra sin Side villig til en saadan mindelig Overeenskomst, hvorved Byens og Skolefond

G 2

historisk, at Byen i Midten af det 17de Aarhundrede selv erkjendte, at den ei havde Eiendomsret til sine Torder, Documentet lyder saaledes:

"Give vi fattige Eders Majestæts Undersaatter i Ringsted vores allernaadigste Herre og Konge tilkiende, at vi hans Majestæts fattige Undersaatter ikke nu haver andet udi Brug end halvattende og Tredive Fierdinger Torde og nogen lukkende saa Slaader, som gaae Landgilde og stor Fæstning af, og ikke her er nogen Areltorv, Søefart eller anden Næring, som haves i andre Kjøbstæder foruden fri Eiendoms Torder, som endeel omliggende Kjøbstæder have, og vi intet andet have end som før er meldt at fatte af, og endda haver været meget mere, og bruges nu til Ringsted Kloster, og en Deel Enge i Bløsteb er hedenfæst til andre, som Borgerstædet tilforn i Fæste havde, som denne fattige Bye tilforn kunde have at fatte og skylde udaf, og vi fattige Folk alligevel have udstaaet stor Besværing haade udi denne sidste forbigaaende Krigstid og andre forfarne Tider, og efter saadant meget forarmet. Og derfor er paa det allerydmogeligste og underdanigste vores ydmyge Begjæring, at Eder Kongelige Majestæt ville os Eder fattige Undersaatter for Guds Skyld betænke med nogen Frihed med andre omliggende Kjøbstæder efter vores forrige Supplication, som vi fattige Folk kunde have at komme paa Tode med

hets Lærø kunde lade sig foreene, og gjorde i denne Anledning et Forslag i fire Punkter, hvilket det un-

igien, og statte og Fylde Hans Majestæt og Kronen og nære os med Hustrue og smaa Børn. Saadan Eders Kongelige Majestæts naadigste Belgierninger vil Gud Allermægtigste rigeligen belønne. Dets til Bitterlighed have vi trykt vores Stads Secret her neden for.

Actum Ringsted den 18de Sept. No. 1648.

Eders Kongelige Majestæts underdanigste fattige BorgerSkab udi Ringsted."

Af Ringsted Ridsstæds Privilegier haves om denne Sag ingen Oplysning; thi de ere ikke anderledes, end de almindelige for Ridsstæderne. De ældegamle Privilegier ere brændte ved de Byen i Karene 1242, 1622, 1637 og 1747 overgangne Ildbrande. Skade er det, at man ikke har det Document, om hvilket i det Danske Cancellies Archiv findes følgende i Forbindelse med ovenstaaende Ansøgning fra Ringsted indsendt Notiz:

"Not findes et andet gammelt Pergamentsbrev, formeldende om Græsgang, Jordfæstning, Skat, Forkiøb og andet mere vidtløftig, som Ringsted Bye i gamle Dage vedkom. Samme Brev med hengendes Segl for dog ikke kan findes, hvad Lærø det nu haver eller haste, hvorefter man ikke kan have nogen synderlig Efterretning, uden den christelige Myrighed vil have det anderledes i Betenkende."

der 19 August 1809 henstillede til det Kong. Danske Cancellies Dmsømme. Dette Forslag *) fandt aldeles sidstmeldte Collegii Bifald, hvilket under 28 Octob. s. A. overlod til Directionen, i Dvercensstemmelse dermed at foredrage Sagen til allerhøiest Bedømmelse og Resolution. Da saadant derpaa var steet, behagede det Hs. Majest., under 15 December 1809 at resolve saaledes:

”Vi ville allernaadigst have Directionen bemyndiget til at maatte paa den allerunderdanigst indstillede Naade indgaae Forening med Ringsted Bye angaaende de den lærde Skoles Fond sammesteds tilhørende Jorder, hvilken Forening derefter kan forelægges Os til allerhøieste Stadfæstelse.”

I Dvercensstemmelse med denne allerhøieste Resolution blev nu Udkast forfattet til formelig Contract, og, da man paa begge Sider deri havde erklæret sig eenig, den endelige Forening under 2 Octob. og 3 Nov. 1810 mellem Directionen for Universitetet og de lærde Skoler og Ringsted Kiøbstæd saaledes affluttet, som nedenstaaende Actstykker vise, hvorefter den giennem det Kongel. Danske Cancellie blev til allerhøiest Stadfæstelse forelagt og un-

*) For at undgaae Gientagelse, forbigaaes her Forslagspunkterne, da disse Punkter vare de samme, som læses nedesfor i den allernaadigst confirmerede Forening.

der 15 Febr. 1811 af Hs. Majest. allernaadigst confirmeret. Det Stempletpapir, som til Contracten udfordredes, og som efter Kdn. af 25 May 1804 §. 2 skulde være af 1 Classe, blev efter allernaadigst Tilladelse, til Lettelse for Ringsled Bye (da Skolen, som offentlig Stiftelse, efter bemeldte Kdn. §. 26 var fritagen for saadan Udgift) gratis giennem det Kongel. Rentekammer udsærdiget. Foreningen selv og den samme medbeelte allerhøieste Stadsfæstelse lyde saaledes:

A. Foreningen.

No. 193. FVI. Ser Hundrede og fire Rd. 66 s.

Meincke.

Første Classe for Sum
110000 Rd. til 120000
Rd. incluf.

Ebbesen.

1810.

Hans Kongelige Majestæts til Danmark og Norge ic. ic. Direction for Universitetet og de lærde Skoler gjør bitterligt, i Overensstemmelse med den Kongelige allernaadigste Resolution af 15de December 1809 og i Forventning af Hans Kongelige Majestæts nærmere allernaadigste Approbation, til fuldkommen fri Raadighed og Ejendoms

til Ringsted Kiøbstæd herved at overdrage samtlige de forhen Ringsted Kiøbstæds forrige Latinske Skole, men nu det lærde Skolevæsens Fond tilhørende, paa Ringsted Byes Mark beliggende, i 42 Fierdinger og 2 Slaader inddeelte, og i alt for 160 Ebr. 1 Skp. 2 Alb. Ager og Engs Hartkorn skuldsatte Zor- der, alt paa følgende Vilkaar og med efterskrevne Betingelser:

I.

Zorderne og alle derpaa udstædte, endnu giel- dende, Fæstebreve og Leiecontracter skal vorde over- leverede til Ringsted Kiøbstæd, saasnart Hans Kon- gelige Majestæt allernaadigst har approberet denne Overdragelse, fra hvilken Tid af Ringsted Kiøbstæd maa giøre sig disse Zorder saa nyttige, som den best veed, vil, og kan, dog saaledes, at de allerede paa Zorderne udstædte Fæstebrevs og Leiecontracters Indhold i alle Dele af Ringsted Kiøbstæd opfyldes, og at nuværende Fæstere's og Leiere's derved erhver- vede Rettigheder i alle Maader blive uforkrænkede.

2.

Alle for indeværende Aar indtil ultim. Decem- br. førstkommende af disse Zorder faldende Indtæg- ter og deraf at udredende Udgifter blive Ringsted Kiøbstæd uvedkommende, men foranstaltes indcasse- rede og udredte af os, paa samme Maade som hid- indtil er skeet.

Fra 1ste Januar. 1811 af at regne tilsvarende derimod Ringsted Kiøbstæd alle Kongelige Skatter og offentlige Afgifter, som ere eller herefter maatte worde paabudne at tilsvares af Jordernes Brugere eller Ejere, ibegreben hvad Tiende og Tiende-Nesfusion deraf bør ydes, saaledes, at af alt dette aldeles intet falder det lærde Skolevæsens Fond til Last. Videre ubreder fra den Tid af Ringsted Kiøbstæd skadesløs til det lærde Skolevæsens Fond alle de Afgifter, som Jordernes nuværende Fæstere eller Leiere, efter de dem meddeelte Fæstebreve og Leiecontracter, ere pligtige til at erlægge, alt til sine rette, i Fæstebrevene og Leiecontracterne bestemte, Forsaldstider, saaledes, at disse af Ringsted Kiøbstæd til bemeldte Fonds Cassé i Kiøbenhavn erlægges uden al videre Udgiwt for samme; men fra den Tid af, at nogen af de paa de enkelte Deele af Jorderne udstædte Fæstebreve eller Leiecontracter efterhaanden udløbe, svarer Byen i aarlig Afgiwt af hver enkelt Lønde Land, til 14000 \square Al. geometrisk Maal beregnet, hvorover den ved saadant Fæstes eller Leies Dphørelse erholder fri Raadighed, en Afgiwt af 1 Lønde Byg aarlig til det lærde Skolevæsens Fond istedet for den gamle Afgiwt, som af saadan Deel af Jorderne hidindtil har været erlagt, hvilket Korn betales af Byens Kæmmercasse med Penge lige efter hvert Aars Capitelstart, og indet

hvert Aars 1ste Mai skadesløs i Kiøbenhavn erlægges. Dog beregnes denne forhøiede Afgiøvt ikkun hver Gang fra den næste 1ste Januar af, efterat Byen har erholdt fri Raadighed over Jorden.

4.

De Pønninger og andre Refusioner og deslige, som ere paabudne at tilsvares af de Indtægter, Skolecassen af disse Jorder oppebærer, blive Ringsted Kiøbstæd uvedkommende, og udredes herefter som hidindtil af det lærde Skolevæsens Fond. Dog blive de 400 Rdlr., som ifølge allernaadigst Rescript af 3die May 1805 *) af disse Indtægter betales til Ringsted Borger-skole, efterhaanden som de nu paa Jorderne udstædte Fæstebreve og Leiecontracter op-høre, og som Byen altsaa faaer fri Disposition over disse Jorder, at overtage af Byen saaledes, at samme deraf selv svarer den pro quota Andeel, som kan falde paa de Tønder Land, hvoraf den nye bestemte Afgiøvt af 1 Td. Byg pr. Td. Land efterhaanden bliver at svare, i Forhold til det Antal Tønder Land, som de overdragne Jorder i alt indeholde, og at altsaa, naar alle de nu udstædte Fæstebreve og Leiecontracter ere udløbne, Byen selv udreder forbemeldte fulde 400 Rdlr.

*) See Collegialtidenben for 1805 No. 26 S. 405.

5.

Til fornøden paalidelig Oplysning om, hvad Afgiøt Ringsted hvert Aar, ifølge foresktaaende Bestemmelser, har at svare til Fondet for de lærde Skoler, skal Byesogden og de eligerede Borgere ved hvert Aars Udgang tilstille Directionen en af dem udstædt og af Amtmanden attesteret Fortegnelse saavel over de Forder, hvilke da endnu bruges af gamle Fæstere eller Leiere, og hvoraf altsaa den gamle Afgiøt svares, som ogsaa over de fæstlebigblevne Forder, af hvilke den nye Afgiøt skal erlægges.

6.

Saasnart Forderne ere Ringsted Kiøbstæd overbragne, og seeneft inden et Aar efter at saadant er fæet, skal samme paa sin Bekostning lade disse ved en kongelig Landmaaler eller Landinspecteur paa nye opmaale, og lade Kort derover optage, hvoraf saavel som af Beregningen over Fordernes Quadratinhold et Exemplar til os, til Bevaring i Directionens Archiv, bliver at indsende.

7.

Paa det, at det lærde Skolevæsens Fond kan være betrygget for, stedsse at erholde den ved dette Overdragelses-Document betingede Afgiøt af disse Forder, skal ei allene de overbragne Forder derfor være samme et første Prioritets-Pant, men

hele Ringsted Kiøbstæd desuden in solidum hæfte for, at den promte og skadesløs til alle Tider vor- der betalt, og skal saadant paa Byens Begne af Amtmanden og af Byens Byefoged og eligerede Mænd ved Paategning paa dette Document udtryk- kelig vedtages, hvilket derefter behørig bliver at tinglæse og protocollere.

Den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler den 2den Octob. 1810.

Malling. Moldenhaver.

Engelstoft.

I allerunderdanigst Forventning af Hans Kon- gelige Majestæts allernaadigste Approbation, og ifølge den os ved det Kongelige danske Cancellies Skrivelse af 7de Julii d. A. dertil givne Authorisa- tion, erklære vi undertegnede, Amtmand over So- røe Amt, samt Byefoged og eligerede Mænd i Ring- sted Kiøbstæd paa denne Kiøbstæds Begne, at an- tage Ringsted forrige Latinske Skoles Torder, un- der forommeldte Betingelser, hvilke Ringsted Kiøb- stæd herved ved os forpligter sig til, i alle deres Ord, Clausuler og Puncter for sit Bedkommende noiagtig at opfylde, ligesom den ogsaa in specie paatager sig det i 7de Posti stipulerede Ansvar for

Skatternes og Afgjørtens rigtige Erlæggelse af
Jorderne.

Sorø den 30 Octob. og Ringsled den 3 Novb. 1810.

Stemann.

Petersen. Ravn. Thuurmann. Christophersen.

Læst i Ringsled Byetingsret Mandagen den
10 Decbr. 1810 og tilført Justitsprotocollen Fol. 640.

Petersen.

B. Den kongelige Confirmation paa
ovenstaaende Foreening.

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade
Konge til Danmark og Norge &c. &c. gjør vitter-
ligt: at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven
ansøgt og begjært Vores allernaadigste Confirmation
paa det imellem Vores Direction for Universitetet
og de lærde Skoler, og Amtmanden over Sorø
Amt, Kammerherre Os elskelige Hr. Poul Christian
Stemann, Storkors af Dannebrog, samt Byefog-
den og de eligerede Mænd i Bor Kiøbstæd Ringsled
paa denne Kiøbstæds Begne oprettede, og herhos
in originali vedhæftede Foreening om Ringsled
Byes, forhen Latinskolen sammesteds, men nu det
lærde Skolevæsens Fond tilhørende Jorder, ville

Vi denne Forening, hvoraf i Vort danske Cancellie forefindes en ligelydende Gienpart, udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saaledes som den her findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmere og stadfæste. Forbydende alle og enhver, imod det, som foreskrevet staaer, Hinder at gjøre. Givet i Vor Kongelige Residents-
stad Kiøbenhavn den 15de Februar. 1811.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

Kaa s.

Cold. Knudsen. Bülow. Monrad.

Kingsted Byes Torder, forsaavidt de tilhøre den nedlagte Latinskoles, eller nu det almindelige Skolefond, udgiøre, efter den Dypgivelse, man hidtil har havt, 1154 $\frac{2230}{14880}$ Tdr. geometrisk Land. Fondets Indtægt af bemeldte Torder kan da, naar Foreningen efterhaanden er traadt i fuld Kraft, ventes at ville blive henved 1155 Tdr. Byg aarlig istedet for 165 Tdr. Byg og 12 Tdr. Havre, hvilken Indtægt saaledes vil overstige den, som i Aaret 1739 havde, med omtrent 980 Tønder Byg, deri indberegne de nu bortfaldende Tønder Havre, som da ydedes.

Om den successive Sværskættelse af den aller-
naadigst confirmerede Forening skal i disse Annaler
fortsat Efterretning blive meddeelt.

II. Æresbeviisninger.

Den 2 Januar. er Rector ved Kiøbenhavns Ca-
thedralskole, Mag. Niels Lang Nissen ud-
nævnt til Professor, og under 1 Febr. tillagt Rang
i 5te Classe No. 8.

Den 28 Januar. er Rector ved Christiania Ca-
thedralskole, Professor Jacob Rosted udnævnt
til Ridder af Dannebrogordenens fjerde Classe.

III. Skolehøitideligheder *).

I. I Nyborg Skole.

Mandagen den 28 Januar. Kl. 12 om Formid-
dagen blev H. S. Majestæts Kongens Fødselsdag er-
indret ved en Tale af Skolens Rector, Hr. E.
Munthe, paa Skolens Hørefal. Taleren frem-

*) Foruden de her ommælte kunne flere have fundet Sted,
om hvilke ingen Efterretninger ere Udgiv, tilhøndekomne.

stillede Bevæggrunde til at elske Konge, Fædreland og Medborgere. Før og efter Talen bleve affiungne Cantater, forfattede af Hr. Adjunct A. F. Møller. Sangen bestyredes af tsende Skolens Adjuncter og ledsagedes med Instrumentalmusik. To Dage isorveien bleve Byens og Omegnens Hædermænd tilligemed Disciplenes Forældre og Sødskende indbudne til Høitiden. Dennes Begyndelse forkyndtes ved Klokkernes Lyd. Ved Skolens Port og ved Døren til Høresalen vare ved Hr. Commandantens Foranstaltning posterede Skildvagter.

Af Talen findes i dette Hæfte en Anmeldelse under Rubriken: Leilighedsfrister. De af Hr. Adjunct Møller forfattede tvende Cantater hidsættes her.

Før Talen.

O Fædreland! dig ofre vi
 Vor Lid, vor Kraft, vort Gods, vort Liv,
 Alt hvad vi kjerest have;
 Dig helliges vor Daad, vor Id,
 I Krig og Fred vor Færd og Flid;
 Du huldt vor Ed modtage:
 Fædreland! dig froe vi sværge,
 Dig som Dannemænd at værge.
 Aldrig Fiendehaand dig hærge!

Vi elste dig, thi du først os
 Har elsket; Moder var du os;
 Trygt i dit Skjød vi leve;
 Thi sværger høit hver Dannemand,
 At elste dig som Søn og Mand,
 For dig at døe og leve.

Elste Danmark! Moder blide!
 Dine Sønner for dig stride,
 Virke, leve, Alting lide.

Hver Fryd randt af dit Moderskjød,
 Dig skylde vi hvert Held, vi nød,
 Formue, Lykke, Vre;
 Hvert Kundskabs Bæld, hver Dulighed,
 Hver Cones Brug vi takke dig.
 Dig sande Børn vi være!

Ingen dig i Nøden svige!
 Ingen feig tilbage vige!
 Ingen Søn sin Moder svige!

Efter Talem.

Dig, Fædreland! vi vie vore Dage,
 Dig være helliget hver Stund, som er tilbage;
 Du er vor Moder; dine Børn vi være
 I Held, i Fare.

Men høit til Dig, o Gud! vor Bøn opstiger;
 Du kjerlig signe vore Tvillingriger,
 Vort elskte Fædreland i Nød og Fare
 Du huldt bevare!

Vor Konge og hans Huus Du ville signe;
 Med Hæder, Lykke, Aar Du ham velsigne!
 Sa huld Du signe Danneriget's Konge,
 Vor gode Konge!

Velsign hans Id, at væрге Fædrerige,
 At gjøre sine Lande lykkelige!
 Hver, som i ædel Daad ham monne ligne,
 Du, Gud! velsigne!

Styrk os, for Fædrelandet Alt at bære!
 Det Yngling, Mand, og Olding elske lære!
 Det hellige sit Liv i Fryd og Sorger
 Hver ædel Borger!

Giv Jorden Frugtbarhed! byd Trang bortvige!
 Lad Velstand og Tilfredshed blidt nedslige!
 Giv os, med Hæder Freden at gienvinde
 Og Fryd giensinde!

Dit sande Gudsdomsord Du selv bevare
 Til Alles sidste Trøst i Nød og Fare!
 Lad Videnskaber Dyden Bei berede,
 Og Lys udbrede!

Da frydes vi, o Herre! Held vi eie;
 Trygt er det Folk, som vandrer dine Veie;
 Paa Dig vi haabe, Du, vor Gud, vor Herre,
 Dig være Vre!

2. I Tronhiem.

Den 7 Febr. blev Hr. Jon Mourly, Lærer
 ved det militære Institut i Tronhiem, af Hr. Rec-
 tor E. Boye ved en Tale offentlig indsat i sit
 Lære-Embede som Adjunct ved Cathedralskolen
 sammesteds.

3. I Nykøbing paa Falster.

Mandagen den 1ste April. blev den fra Fride-
 ricia til Nykøbing Cathedralskole forflyttede Ad-
 junct, Hr. E. Balslev, høitideligen indsat i
 dette sit Embede ved en Tale af Skolens Rector,
 Hr. Dr. Bloch, hvori han søgte at vise "hvad
 der kan opmuntre Læreren i vore lær-
 de Skoler under de Gjenvordigheder,
 der synes at følge med hans Kald og

nedtrykke hans Byst." Efterat Rectoren derpaa havde foresillet den tilstedeværende Forsamling og Skolens Ungdom Adjunct Balsløv som den af Hans Majestæt til dette Kald udnævnte Embedsmand, istemte Skolens Disciple en til Anledningen svarende Sang, efter hvis Tilendebringelse Adjunct Balsløv i sin Tiltrædelsestale udviklede den Grundsætning, "at Forestillingen om det Gavn, Skolemanden kan og bør stifte for Staten, maa indgyde ham Agtelse og Interesse for sit Kald." — Før, imellem, og efter Talerne blev af Skolens egne Disciple opført en passende Instrumental- og Vocalmusik, til hvilken sidste Terten var forfattet af Disciplen S. Stoft. Solemniteten bivaanedes af en dertil indbudet talrig Forsamling af Byens og Omegnens Videnskabsmænd og Honoratiores.

IV. Heiligheds skrifter.

En Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag, holden i Nyborgs lærde Skole den 28 Januar 1811 af E. Munthe, Rector sammesteds. Odense 1811. 24 S. 8.

Under denne Titel har Hr. Rector Munthe i Nyborg udgivet i Trykken den Tale, som ovenfor

S. 110 er ommeldt. Anledningen, i hvilken den er holdt, angiver Titelen selv. Aarsagen, hvorfor den udgaves i Trykken, var, at adskillige havde ønsket det, og at Directionen for Universitetet og de lærde Skoler havde tilladt, at den maatte trykkes paa Skolens Bekostning.

Det fra J. J. Rousseau laante Motto: *une vive persuasion m'a toujours tenu lieu d'Eloquence, et j'ai toujours écrit lâchement et mal, quand je n'ai pas été fortement persuadé*, lader allerede forme, at Forf. har talt af Hjertet. Ved Talens Udgivelse i Trykken har Forf. sat Læseren istand til at dele denne Overbeviisning med Tilhørerne.

"Glade og behagelige ere de Følelser — saa begynder Taleren — som i denne høitidsfulde Stund strømme ind paa min Sjæl; Jeg seer en Kreds om mig af Fædrelandets værdige Børn, en Forsamling af Stadens og Omegnens hæderlige Beboere, en talrig Mængde af begge Kjønn, af alle Klasser, alle Stænder, alle Forhold og alle Aldere. Jeg seer den sømme Moder og elskelige Datter, den forstandige Hustru og sorgløse Pige; seer Høie og Lave, Lærde og U lærde, Lærere og Lærlinge: seer den oplyste Embedsmand og arbeidsomme Haandværker, den gode Borger og kække Kriger, den rettsindige Herre og ærlige Tjener, den kjerlige Fader og haabefulde Søn, den graahærdede Elding og syrige Ungling; Alle, paa denne Dag hævede over disse Usjelheder,

som adskille Menneske fra Menneske, opvarmede ved disse Forestillinger, som sætte Borgerfjertigheden i Lue, løsrevne fra disse Sorger, der quæle Hjertet, stemte til disse festlige Glæder, der opløste Sjelen, seer jeg dem møde tilhobe her i dette Tempel ved den høitideligste Anledning og i de værdigste Hensigter: deels for at velsigne Dagen, der for tre og fyrretive Aar siden skjænkede os vor Landsfader, Friderik den fiette, deels for at glædes over, at han med uvækket Kraft og uljølnet Eyst bærer alle Regjeringens Byrder, deels for af Hjertet at ønske ham fremdeles Styrke og Biisdom til at føre hans Fædres Scepter med Held og Ære, deels for at bestyrke dem selv i det hellige Forsæt, at opofredes hele Liv til Kongens og Fædrelandets Tjeneste, endeligen for at frydes ved Mindet saavel om det Onde, de i det henfarne Aar lykkeligen have overstridt, som om det Gode, de i mange Henseender have nydt."

Fors. afvender ikke ganske Diet fra det mindre Lykkelige i Fædrelandets seene Hændelser og nuværende Stilling, men tillader det ifkun øieblikkeligen at standse derved, for hellere at sætte det paa mere opmuntrende Scener. Han tøver S. 7 f. ved de grundede Aarsager, vort Fædrelands Borgere sledse have til at prise sig lykkelige i Sammenligning med andre Europa's Stater, hvis Lidelser og Nædsler opfyldte Dagens Historie og ved deres Con-

traft med den indvortes Roe og de Betsignelser, Dannerkongens Stater nyde, uvilkaarligen fremfalde Taknemmelighedens glade Følelser i danske og norske Borgeres Hjerter. I det Viemed, især at virke til patriotiske Følelser's Oplivelse hos den forsamlede Skoleungdom, udvikler Taleren nærmere S. 11 — 20, hvilke stærke Bevæggrunde den har til at elske Konge, Fædreland og Medborgere. Udgiveren vil deraf hidsette følgende Sted:

"Fortjener ei Eders Fædreland, ædle Unglinger! at elskes? Her er det, hvor I første Gang fluede Dagens velgjørendelys; her, hvor I, som spæde, hjælpeløse Børn, nød moderlig Pleie; her, hvor I see Eders Fædre, Eders Mødre, Eders Sødsfende, Eders Venner, hvis omme Die ei allene mørknes ved Eders Sorg, men og opklares ved Eders Glæde; her, hvor I dagligen indsamle de Kundskaber og erhverve de Færdigheder, hvorved I engang skal vorde duelige Mænd og lykkelige Mennesker; her, hvor I smagte disse uskyldige Børnsglæder, hvilke I med Henrykkelse skal mindes end og i Alderdommen; her, hvor I tilbragte hine lykkelige Aar, hvis Saligheder Digteren saa herligt maler i disse Linier:

Let blev mit Hjerte da fornøiet,
 Og let at lede var mit Sind;
 Flød end en Taare ned af Diet,
 Tog den ei Maien af min Kind;

Staf Melben mig, jeg Smerten glemte;

Jeg taus forlod min Anstødssteen;

Den skjænkte Frugt jeg trolig glemte

Til Deling med min Alders Ben.

Desuden, er Eders Fædreland, er Danmark og Norge en Udørken? — Nei, ogsaa her vore Glæder;

Korn til vor Føde, Faar til vore Klæder, Metaller

til vore Fornødenheder og Frugter til vor Forlystelse,

Ogsaa her kan Digterens Ord anvendes:

Jeg veed det grant, vor Jord er ei forbandet;

Nei, overalt jeg seer Betsignelsen;

Den stiger op af Havet, groer paa Landet,

Dg regner ned fra Himmelen.

Sandt, vi mangle nogle af Sydlandenes Behage-

ligheder: deres næsten evige Sommer, deres svang-

re Bliinranke, deres vellugtende Frugtstove; men

faa ere vi og frie for deres omstyrrende Dræner,

deres voldsomme Dversvømmelser, deres giftige Vin-

de, deres ildsprudende Bjerge, deres gyselige Jord-

skælv.

Videre, kan vi billigen klage over, at Religio-

nen i vort Land spottes, at Dyden trykkes, at Mo-

dersmaalet fortrænges, at Retten bøies for Gunst

og Gaver? Ere ei Lovens Haandhøvere aarvaagne

og indsigtsfulde Mænd? Ere ei Kunster, Nemme

Videnskaber i Agt og Ære? Er det ei enhver tilladt,

lovligen at anvende sine Kræfter og høste Frugten

af sin Svæd? Er ei Afgangen til Lykke og Hæder

aaen for den Værdige uden Persons Anseelse? Ere ei Alle sikre paa Liv og Eiendom? Ere ei Gader og Landeveie rensede for Røvere og Stirmænd? — Disse sidste Fortrin, som aldrig kan skattes høit nok, maa selv Udlændingen erkjende og misunde Os, saa lidet Godt han end vil indrømme vort Fædreland, saa skammelige endog Nogle af dem vove at tale og skrive om det ædle danske og norske Folk. Dog, dette er somme Menneskers smukke Maade at takke paa, fordi de her nød al forekommende Gjæstfrihed, fordi de her fandt i Overflod, hvad de maaskee retteligen savnede hjemme: Mad til deres Hunger, Penge til deres Armod, Klæder til deres Nøgenhed.

”Endeligen, har ei Eders Fædreland, ædle Ungvinger! har ei Danmark og Norge frembragt baade Konger og Ministre og Ansørere og Skribenter og Kunstnere og Borgere, der i Retfærdighed, i Wiisdom, i Tapperhed, i Naturgaver, i høimodig Fædrelandskjerlighed kan uskammelig sættes ved Siden af de største Mønstre, som baade den ældre og nyere Historie fremstiller? Det er blot Bankundighed, grov, utilgivelig Bankundighed, der tænker anderledes. Grindrer en Adelssteen, en Waldemar, en Sverre, vore Christianer og Friderikker, der staae prydede om Tindingerne baade med Laubæret og Egefrandsen. Grindrer en Peter Dre, der kaldte Velstand tilbage; en Peter Griffensfeldt, der grundfæ-

ftebe Staten ved Love; en Otte Thott, der, lig
 Romernes Fabius, foretrak Landets Vel for Fola-
 lets Snakken, og med en Cato's Standhaftighed,
 vilde heller være god end synes god; en Absalon,
 der fægtebe modigen snart med Sværdet for sit Dans-
 nemarks Rolighed, snart med Tungen for dets Selv-
 stændighed. Erindrer en Daniel Rankau, denne
 danske Miltiades, der gjorde Sverrigs Svarteraae
 til Atticæ Marathon; en Niels Juul, dette herlige
 Mønster for alle Krigere baade som Helt og Borger,
 der, værdig sine store Lærere, forenede Mod med
 Klogskab, uforsærdet Kjæthed med elskværdig Bes-
 fædenhed; en Tordenskjold, denne Fjendens Skræk
 og Tvillingrigets Skytengel, der, varm for Konge
 og Fædreland, som Elskeren for sin Brud, stedse
 frygtelig, aldrig frygtende, udbredte over Danner-
 slaget en Glands, som Nogle undredes over, Andre
 skelede til. Erindrer vor vittige Holberg, vor udsæ-
 delige Sneborf, vor lærde Suhm, vor blomstrende
 Schytte, vor grandstende Schønning, vor skarpt-
 seende Ancher, vor dybttaenkende Rothe, vor vels-
 talende Guldberg, vor yndige Tullin, vor høie Ewald,
 vor lunefulde Bessel, vor heldige Juul, vor skabende
 Biederfelt, vor findrige Abildgaard, der i Kunsternes
 og Videnskabernes Rige ere alle Stjerner af første
 Rang, tindrende skjønt og klart for Udlændingen.
 Erindrer en Niels Ebbejen, der, djærv i Ord, djærv
 i Daad, trods de mange Tusende, trængte ind,

fælbte Bøddelen, afsprede hans leiede Morbbrændere, og, som en anden Epaminondas, døde seirende i Kampen for Fædrelandets Frihed; en Herluf Trolle, der ædel ofrede sit Blod til Statens Ære og sin Formue, selv den mindste Skjærv, til Ungdommens Dplysning; en Kommandeur Hvidtfeld, denne store Sjæl, der, rolig midt under Slagets Hede, under Kanonerne's Løden, under de Døendes Skrig, under Forventningen af hiint Forsædelsens Dieblif hengav glad sit dyrebare Liv til Brodres Frelse."

Efterat have fremstillet Grundene til at elske Konge, Fædreland, og Medborgere, tilføiede Taleren følgende Dymuntring:

"See, kjereste Ynglinger! saadan er den Konge, I staae under, saadant det Land, I fødtes i, saadanne de Borgere, I leve med. O! at Forestillingen om Kongens Godhed, om Fædrelandets Belsgjerninger, om Medborgernes ædle Daad maa antænde i Eders Hjerter en brændende Kjærlighed til Konge, til Fædreland, til Medborgere; maae opvække, nære og bevare dette uroffelige Forsæt i Eders Sjæl: begjertigen og samvittighedsfuldt at nytte hver den Leilighed, som gives, til at udvikle Forstanden og forbedre Hjertet; for at I, berigede med Kundskaber, prydede med Dyder, kunne rigeligt gjengjelde Eders Fædreland alt det Gode, I dagligen nyde, ja ligne hine taknemmelige Ugre,

der give langt mere, end de modtage. Men, Hjel-
 nes stundom Lyften, svæktes Kræfterne, bestormes
 Fristelser udenfra og indensfra Eders unge Hjerter,
 optaarnes Banskelighederne — O! da drager For-
 tidens Teppe op for Eders Dine! Vandrer om
 blandt Eders herlige Forfædre! Skuer disse Helte,
 disse Statsbestyrere, disse Værde, disse Embeds-
 mænd, disse Kunstnere, som fægtede, som vaagede,
 som tænkte, som virkede, som arbeidede for Eders
 Ære, Eders Selvstændighed, Eders Dplysning,
 Eders Sikkerhed, Eders Fornøielse og Eders Bes-
 gemmeligheder; og da skal Lyft og Kraft vende
 tilbage, da skal Eders Lyksaligheds Fjender falde
 overvundne til Jorden, da skal I see idel Sletter
 der, hvor Andre skræktes tilbage for uoversligelige
 Klipper.”

Dalen sluttedes med Dnsker for Kongen og hans
 Huus, for Fædrelandet, Byen og Skolen.

V. Blandede Efterretninger.

Bed Gavebrev, dateret 9 Octobr. 1570 *), har
 Kong Frederik den anden staaet Sognepræsten,
 Rector og den residerende Capellan i Nykøbing
 paa Falster et Vicariegodt, hvilket Sognepræsten

*) Indført i disse Annal, 1808. I B. S. 242 ff.

bestandig skal have i Forsvar, og deraf oppebære al Rente og Indkomst, men ligeligen dele samme i tre Dele mellem sig selv, Rector og den residerende Capellan. Sognepræsten nyder derimod al Herlighed og uvisse Rente af Godset for sig alene, Stedsmaalet undtaget, der, saa ofte det falder, deles i tre lige Dele mellem fornævnte tre Embedsmænd.

Ved Vacance i Sognekaldet 1803 indgik Skolens daværende Rector, Mag. Bastholm, og den residerende Capellan til det Danske Cancellie med Ansøgning om, at Hoveriepengene, som udgjorde Godsets betydeligste Indkomst, og som Sognepræsten bestandigen havde forbeholdt sig alene, i den Formening, at disse indbefattedes under de ved Gavebrevet Sognepræsten alene tillagte uvisse Renter, maatte ligesom de øvrige visse Renter og Indkomster komme til lige Deling mellem dem og Sognepræsten. I denne Anledning blev ved Cancellies Resolution af 26 Mart. 1803 fastsat, at Hoveriepengene *) burde for Fremtiden efter Fundatsen deles i tre lige Dele mellem Sognepræsten, Rector og Capellanen. Den Skolen tilkommende Trediedeel blev, da samme i Aaret 1806 blev reformeret og Lærerne ved denne som ved de øvrige reformerede Skoler satte paa fast Gage, inddraget i Skolecassen, hvilken den nu tilflyder.

*) De udgjorde efter Regnskabet for 1807 med den saakaldte Quasikat henimod 28 Rdr. for hver Trediedeel.

Ell Bicariegodset høre nogle Huse, hvoraf der
 svares efter Fæstebrevene aarlig Afgift. Denne var
 i de seener Eider bleven oppebaaren af Sognepræ-
 sten alene. Men, da den formeentes at kunne hen-
 føres under de i Gavebrevet nævnte visse Ind-
 tægter, blev ogsaa paa Skolens og Capellaniets
 Begne gjort Paastand paa en respectiv Trediedeel
 af samme. De Huse, om hvilke Spørgsmaal kun-
 de opkastes, vare fire, nemlig tre i Systofte og eet
 i Sønder-Bedbye. Ved Undersøgelse og Omhånd-
 ling bleve begge Parterne i et Møde for Forligelses-
 Commissionen i Nykøbing d. 3 May 1809 eenige
 i: at de tvende Gaarde i Systofte, som staae paa
 Grunden af Bicariegaardens Grund No. 9, skulde
 ansees at tilhøre Bicariegodset, derimod det tredie
 Huus i Systofte, som nu beboes af og er bortfø-
 ret til Jens Pedersen, at tilhøre Annergarden
 sammesteds og være Bicariegodset uvedkommende,
 saalænge indtil Skolen eller Capellaniet ved lov-
 gyldige Beviser dertil kunde skaffe Adkomst; og at
 det fjerde Huus i Sønder-Bedbye, som nu beboes
 af Hans Lauritzen og som har faaet den Jord, der
 er henlagt til samme, af Bicariebondens, Niels
 Tørgensens, Gaards Jorder, skulde ansees for at
 høre til Bicariegodset, dog saaledes, at Sognepræ-
 sten blev hans Ret forbeholden, om det skulde ind-
 træffe, at han ved lovgyldige Beviser kunde oplyse,
 at dette Huses Bygning ene skulde tilhøre Sogne-

Kalbet. Skolen nyder saaledes nu ogsaa en tredie Deel af Afgiften af forbemeldte 2 Huse i Systoste og i Sønder-Bedbye.

Med samme Leilighed blev vedtaget og afgjort:

1) at det i Henseende til Regnskabsføringen for Vicariegodsets Indtægter forbliver ved Fundatsens Bestemmelse, paa Grund af, at Regnskabsføreren ved Skolen kan hos Biskoppen faae den til hans Regnskab fornødne Gienpart eller Extract af Regnskabet.

2) At Sognepræsten forbinder sig til at udbringe Fæstene til det høieste, som mueligt er, og skulde en anden giøre høiere Bud, end den, Sognepræsten allerede maatte have bestemt til Fæstet, skal Fæstet ikke overlades til ham for en ringere Priis end den Sum, som den anden vilde give.

3) At Sognepræsten vaager over Skovens Bedligeholdelse efter Fundatsen og Anordningerne; og hvad den af Stiftsøvrigheden bevilgede Udviisning af 9 Favne Brænde angaaer, nemlig til Sognepræsten, Skolen og Capellaniet hver 3, da samtykker Sognepræsten i denne Udviisning i den beneficerede Skov i Systoste, dog under den Betingelse, at, dersom det ved de attraaede Undersøgelser og Dplysninger maatte befindes, at hans Formening, at Vicariegodset ingen Andeel har i samme Skov, var grundet, den nuværende Sognepræst og hans Efterkommere tillægges fra Skolen og Capellaniet fuld Godtgjørelse

for de 6 Favne Brænde, som nu til begge ubvies.
 I øvrigt forbandt Parterne sig til, saasnart mueligt, fælles at samvirke til denne Sags Afgjørelse, Eiendommen i Skoven betreffende, samt, i Tilfælde af da befunden Sameie, til at erholde Udfkistning, saaledes at Vicariegodset fik sin Skov og Græsning for sig, og Annexgodset sin for sig selv.

Helsingørs lærde Skole er beneficeret med Kongetienden af Fodbys Sogn i Sorø Amt. I dette Sogn ligger, under Gaunø- Baronie, Gaarden Ydernæs, hvis Hartkorn er 12 Edr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Ager og Eng. Om, hvorvidt bemeldte Gaard var tiendepligtig eller ikke, havde længe været Spørgsmaal, hvilket ved den angaaende Præstetienden af Fodbys Sogn i Aaret 1802 afsluttede bestandige Foreening ikke anderledes blev afgjort, end at Præsten reserveredes sin Ret til Tiende af bemeldte Gaard.

Da Directionen for Universitetet og de lærde Skoler var oprettet og havde faaet Kundskab om det Uafgjorte heri, lod den sig med Hensyn til Helsingørs Skoles Interesse og Rettigheder være magtpaaliggende, at tilveiebringe tilforladelig Oplysning om, hvorvidt fornævnte Gaard, Ydernæs, burde svare Tiende eller ikke, og indlod sig i denne Anledning i Brevveksling med det Kongel. Rente-

Kammer. Af de videre Omhandlinger, som sidst
 meldte Collegium foranledigede, blev Resultatet, at
 Eieren af Gaunøe Baronie fremlagde en Commis-
 sionsdom af 22 Octob. 1691, hvorved Gaarden var
 tilkiendt Tiendefrihed. Endskiont nu Helsingørs
 lærde Skole ifølge heraf har maattet frasalde videre
 Paastrand paa Tiendeafgift af bemeldte Gaard, har
 Udgiv. dog villet berette dette historisk, til Vidnes-
 byrd for Eftertiden, at intet er blevet forsømt for
 at vindicere Skolens mulige Rettighed. Om be-
 meldte Gaard til den Tid, da Fodbye Sogns
 Kongetiende første Gang blev henlagt til Restved
 Skole, har været en adelig Sædegaard, oplyse
 Acterne ikke, men dette seer man, at den ikke
 uafbrudt har været det, og at, naar den har
 været besiddet af Uadelige, har den svaret Tiende.
 Men paa denne Maade, ved at komme i Udeliges
 Eie, er paa saa mange andre Steder skatte- og
 tiendepligtig Jord bleven skatte- og tiendefri, til
 Skade ogsaa for de offentlige Stiftelser, som op-
 rindelingen vare beneficerede med Afgift deraf. Ho-
 veddocumenterne, Sagens Forhandling i Aaret 1691
 betreffende, ere det under 17 Mart. udstædte Com-
 missorium og Commissionens Kiendelse, hvilke
 begge Stykker til historisk Oplysning her indrykkes.

I.

Otho Krabbe til Holmegaard, Ridder, Kongl.
 Nitts. Eftag- og Justits-Raad, Stiftsbevalings

mand ofder Siellandz Stift og Amptmand of
 ver Roeskilde og Tryggevelde Ampter. Hans
 Bagger, Doctor, Kongl. Matts. Consistorial-
 Raad, Superintendent over Siellandz Stift
 og Facultatis Theologicæ Decanus ved det
 Kongl. Kiøbenhavns Universitet, Kiendis og her-
 med vitterligt gjør, at vi haver bekommet Hans
 Kongl. Matts. Bores allernaadigste Herres og
 Konges allernaadigste skriftlige Befaling af dato
 d. 17 Martii No. 1691. Siudendis som følger:

"Vi Christian den Femte af Guds Naade
 Konge til Danmark og Norge, De Benders og
 Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stors-
 marn og Dytmerken, Greve udi Oldenborg og
 Delmenhorst, Vor Gunst tilforn. Saasom Mag.
 Niels Blymester, Sognepræst i vor Kjøbsted
 Nestved, Mag. Jens Cheitom, Rector Scholæ
 sammesteds, og Hr. Morten Nielson Brysting, Cap-
 pellan i Fodbye Sogn her i vort Land Sielland,
 for Os allerunderdanigst haver ladet andrage,
 hvorledis Os Elskel. Hr. Knud Thott til Knuds-
 trup og Gaunøe, Ridder, Bores Geheime-
 Etah og Commerce-Raad, skal forleden Aar
 have indeholdet med at tiende til dennem af
 hans Gaard Yvernes i forbemeldte Fodbye Sogn,
 paastaandes, at den bør at nyde privilegeret
 Sædegaardz Frihed, fordi at dend i hans Tie-
 er kommen, uagtet at hand dog self tilforn tiens

de heraf skal have svaret; saa er hermed Borens
 smaalernaadigste Billie og Befaling, at I Parterne
 for Eder paa en beleilig tid og sted indstefner,
 og da dennem om forskresne tvistighed enten i
 mindelighed forener, eller ved endelig Domb og
 Sentens efter Loven adskiller; hvilken Eders
 Forretning I siden til de Bedkommende, om de
 det begjærendis vorder, under Eders Hænder og
 Signeter fra Eder haver at gifve beskrespen,
 som I ville ansvare og bekjendt være. Dermed
 fæer vor Billie, befalendis Eder Gud.

Skrevet paa vort Slot Kiøbenhavn d. 17 Martii
 No. 1691.

Under Vor Kongelig Haand og Signet,
 Christian.

2.

No. 1691 den 22 Octob. møtte begge Par-
 terne, og bløf da endelig her udi kjendt saaledes;
 Efter Tiltalle, Gjenstar og denne Sags
 rette befunden Bestaaffenhed.

Saasom Sognepræsten i Nestved Mag. Niels
 Blyemester og Skolemesteren sammesteds Mag.
 Jens Cheitom selv i rette legger et usvectet ting-
 vidne, udstæd af Flackebierg Herrerigting d. 24
 Mart. 1664, hvormed klarligen bevises, at in-
 gen Adels person eller lige med Adelen privile-
 get, som har beboet Ydernes Gaard, har nogen-

finde givet tiende deraf, men aleniste søgt Fod-
 bye Kirke og der offret de store Høitidsdage,
 ihvorvel andre privat personer, som bemeldte
 Ybernes Gaard har besiddet, altid har svaret
 med tiende deraf ligesaavel som Offer, efter den
 Skick som da brugelig vaar, Hr. Knud Thott
 derforuden med nøiagtige Documenter beviser,
 at Ybernes Gaard af gammel Tid stedse har væ-
 ret en ret adelig Sædegaard, til hvilken dendz
 Eiere sig altid har skrevet ligesom til andre frie
 Sædegaarde, da, efterdi Loven pag. 417 Art. IX
 udtrykkelig formelder, at dend Sædegaard, som
 tilforn har været fri for tiende, skulde niude
 samme Frihed, i hvo dennem og eier og besidder,
 viste vi ikke de Geistliges paaftaaende at kunne
 bifalde, men Ybernes gaard herefter for Tiende-
 afgift aldeles fri at være, dog hvis hidindtil
 deraf er givet, det derved at forblifve, og Hr.
 Knud Thott ellers at svare Fodbye Sognepræst
 med offer og anden rettighed for sin umag og
 tieniste efter Loven.

Hafn. d. 22 Octob. No. 1691.

Krabbe. Bagger.

Det Kongelige Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn har til de lærde Skoler i Kjøbenhavn, Nye-Næsby, Odense, Aalborg, Viborg, Aarhus, Ribe, Christiania, Christianssand, Bergen og Tronhiem foræret den nye Samling af dets udgivne Skrifter, deels fuldstændig, deels, hvor allerede noget deraf findes, saa meget, som til Completeringen behøvedes. Vedkommende Exemplarer ere til Directionens Contor blevene afleverede, og ville herfra blive fornævnte Skoler tilfillede.

I. Sverrig.

Skolevæsenet i Sverrig stod indtil Aaret 1807 paa den Fod, hvorefter det i Aaret 1724 blev indrettet ved den da udgivne Scholordning. Det var allerede i Aaret 1760 Udkaft til en ny og forbedret Schol- Stabga affattet af daværende Uppfostrings- Commis- sion, og ved Trykken til Publici Bedømmelse over- givet, men uden at det dermed kom til nogen videre Afgiørelse. Efter 80 Aars Forløb befandt Schol- forordningen af 1724 endnu mindre end i Aaret 1760 passende til Landets og Underviisningens Tær, og det i Aaret 1801 oprettebe (siden under 23 Octob. 1809 igien ophævede) Canzlergilde (Canzler-Gille), af hvis Hovedpligter det efter dens Instructions 18. var en, at udarbeide og forelægge fornyet Plan til en "efter nu varande tids behof affassad allmän Schol- Ordning," indkom derfor i Aaret 1807 med et saadant Forflag. Dette blev Anledningen til og Grundvolden for den under 7 Dec. 1807 udgivne

nye Skoleforordning (Scholæ-Ordning), hvis Hovedindhold nedenfor meddeles. Indledningen til Forordningen omtaler deels i Korthed Anledningen til dens Udarbejdelse, deels forudstikker Lovgiverens Erindringer "om de rette Grundsætninger, hvorpaa al Underviisning saavel ved høiere som lavere Læresanstalter bør støtte sig, og det Maal, hvortil den fornemmelig bør sigte." Dette Maal er "Guds Ære, Samfundets Vel og Bedligholdelse, Enkeltmands Lykkeligbed i denne og den tilkommende Livet, og Religionen dertil det første Middel." Derpaa omtales den "lykkelige Reformation," og den derpaa grundede Troesbekiendelse, hvilken siges "i aandelig og verdslig Henseende at have frembragt de saligste Frugter," og en omhyggelig Overholdelse af denne Troeslære og de symboliske Bøger indskræpes alle Lærere, med Advarsel mod nye Meninger og Nutidens Bildfarelser. Lærerne i Philosophie og Moral skal troligen afholde sig fra alle saadanne, og ikke nævne dem, uden for at giendrive dem. Fremfor alt bør Lærerne i disse Videnskaber søge at overtyde om Nødvendigheden af en aabenbaret Religion. Efter at dette vidtløftigen er indpræntet Skolernes Lærere og Forstandere, begynder Forordningen selv, som er inddeelt i 13 Capitler og i alt udgør 63 S. 4. De væsentligste Bestemmelser i denne Forordning, hvis fuldstændige Titel er: "Kongl. Maj:ts fornyade nådige Scholæ-

Lærdning. Bifven Helsingborg *) den 7 Dec.
1807. Cum gratia et Privilegio S:æ R:æ Maj:
tis. Stockholm, Tryckt i Kongl. Trykkeriet, 1808,
ere udtogsviis følgende **).

Cap. I.
Om Læreres Ansættelse ved Skoler og
Gymnasier, samt Andet derhen hø-
rende.

§. 1. Hvert Stiftes Biskop og Consistorium ***)
ansætter Lærere ved Gymnasierne og Skolerne, og
forsyne dem med Bestalling.

*) Man erindrer, at Gustav Adolph 4 opholdt sig i Staane
det hele Efteraar, da Sielland var angrebet af Engels-
lænderne.

**) Da denne almindelige Skoleforordning for Sverrig ud-
arbejdedes paa samme Tid, som en lignende for Danmark
og Norge, og begge udkom saa at sige paa een Gang,
saa er Sammenligningen imellem begge i mere end een
Henseende interessant og følgerig. For at lette samme,
vil Udg. hist og her ved en tilføiet Note anmærke de
væsentligste Forskielligheder mellem den danske Skolefor-
ordning af 7 Nov. 1809 og nærværende svenske af 7 Dec.
1807. Den ovenansførte Indledning viser allerede hen-
til en betydelig Forskiel i begges Aand. I disse An-
mærkninger er for Rortheds Skyld den danske Skolefor-
ordning betegnet med et D.

***) Efter D. §. 16 udnavnes alle Skolelærere af Kongen og
erholde kongelige Bestallinger.

§ 2. Til Lærere skulle udsees og ansættes saadanne Personer af Stiftets Børn *), som baade isorvejen og ved den nedenfor omtalte Prøvelse have lagt grundige Indsigter, Dvelse og Erfaring i Underviisningsfaget for Dagen. Ogsaa skulle de være forsynede med Bidnesbryd om gudsfrygtigt og ærbart Levnet.

§ 3. Paa det at Biskoppen og Consistorium kunne sættes istand til at udvælge den Duetligste, forholdes saaledes: 1) Den, som ansøger en ledig Pector-, Rector- eller Conrectorplads, skal vedlægge Udskrift af Candidat-Examensprotocollen; 2) om han søger sin Befordring fra Academiet, skal han fremlægge Beviis for, hvorvidt han har lagt Bind paa Pædagogik og Didactik; 3) skal enhver Ansøgende, holde en offentlig Disputationssæt i Gymnasium paa Latin over saadanne Theses, som have nogen Forbindelse med det attraaede Lærer-Embede; 4) skal han forklare og overhøre Ungdommen i et af Ephorus opgivet Stykke; 5) skal han paa Stedet gennemsee og rette en af en Discipel udarbejdet latinsk Stiil; 6) med dem, som ville beforders til Collegat i Trivialskolerne, hvortil helst tages de, der med Hæder have erhholdet Magistergraden, skulle anstilles samme Prøve, med

*) D. tager intet Hensyn til, i hvilket Stift Bedkommende ere fødte.

Undtagelse af Disputationen. De som søge Besör-
 bring til Apologister, bør isærdeleshed fremlægge
 Beviis, at de ved Academiet have lagt Bind paa
 de mathematiske Videnskaber. 7) Conrectorer, som
 ved deres Ansættelse have aflagt ovennævnte Prøve
 og Disputation, og siden tilbørligen have forestaaet
 deres Embede, fritages, naar de ansøge Rectora-
 ter, for ny Prøvelse; men søger en Rector eller
 Conrector om Forslyttelse til et Rectorat ved et Gym-
 nasium, maa ovenansførte Prøve finde Sted. Der-
 efter udnævner Biskoppen den, der i alle Henseen-
 der, fornemmelig hvad Underviisningsgaver an-
 gaaer, er den dueligste, hvorefter Consistoriales af-
 give hver sin Betænkning. Den, som har fleest
 Stemmer, bliver da Rector. Biskoppen har 2
 Stemmer.

§. 4. Da alle Sprog og Videnskaber, som
 ved Gymnasierne øves, fortiene lige Dymuntring,
 og en Rector, som med Hæder i lang Tid forestaaer
 sit Embede, sikkert kan formodes at stifte mere Nytte,
 end om han, for at forbedre sine Indkomster, skul-
 de ansøge og erholde Forslyttelse til en anden Lec-
 tion, saa skal ved Gymnasierne herefter ikke, som
 sædvanligt, Lectionerne, men blot Sagerne kunne
 ombyttes. Saaledes skal, naar Rectoratet i Theo-
 logien bliver ledigt, den Rector Philosophiæ, som
 i Plads og Rang er den afgangne nærmest, med
 Bedbehold af sit Lærer-Embede træde op i den af-

gangnes Sæge, og saaledes alle de øvrige paa samme Maade *).

§. 5. Den, som udvælges til Rector, skal ved Embedets Tiltrædelse, efter foregaaende Bøn og Naakaldelse om Guds Bistand og Velsignelse, i Biskoppens, Consistorii og Ungdommens Nærværelse, foruden den sædvanlige Trofskabs og Hyldings-Eed, i Gymnasiet aflægge Embeds-Eed. (Denne er i Forordningen indført, og gaaer meest ud paa de symboliske Bøger og den evangeliske Læres Reenhed). Derefter skal den beskikkede Rector slutte med en latinsk Tale over et til hans Fag henhørende Æmne. Det samme finder Sted med den, som beskikkes til Rector eller Conrector. Colleger indsættes i de øvrige Skolelæreres og Ungdommens Nærværelse af Skolens Rector, som, efter foregaaende Bøn, holder en kort Tale paa Svensk, med Formaninger saavel til Lærere som Lærlinge.

§. 6. Pædagogier og mindre Børneskoler i Byerne og paa Landet, som vedligeholdes af Kronen, Byen eller Sognet, staae i hvert Stift under Biskoppens og Consistorii Overbestyrelse og Tilsyn. Men den nærmeste Opsigt over dem paaligger Sognepræsten.

* Man ser altsaa, at den urimelige Indretning, at den samme Lærer, for at rykke op i Indtægt, skulde rykke ind i et andet Lærefag (hvortil han maaskee ei var buelig), som ogsaa i ældre Tider fandt Sted ved Kiøbenh.

Om Børns og Ynglinges Optagelse i Skolerne, Opflytning i Gymnasium og Dimission til Academiet.

§. 1. Hvert Stifts Biskop og andre Bedkommende paaligger det at raade og opmuntre Almuen, især dem, som selv mangle Indsigt eller Tid til at undervise deres Børn, at de hellere sende disse til de offentlige Læreanstalter, end betro dem til Høuslærere; men vil nogen, som dertil har Formue, hellere benytte disse sidste Underviisning, da bør den Person, som dertil antages, han være studeret eller ei, med Bedkommendes Vidnesbyrd bevise sin Indsigt i Underviisningslæren og i de elementaire Videnskaber, som en Informator, ifølge Bekendtgjørelsen af 15 Marts 1803 bør være i Besiddelse af; og skal Biskopperne og Consistorium, saavel selv som ved Præsterne, dermed have Tilsyn og paa bedste Maade søge at rette de Mangler ved Privatunderviisningen, som maatte befindes at være af skadelige Følger for Ungdommen eller Staten *).

§. 2. Ingen maa formeenes Udgang til Skolerne, som fra Præsten paa Stedet, hvor hans For-

universitet (See disse Ann. 1810, I B. S. 50), har vedligeholdt sig i Sverrig indtil den nyeste Tid.

*) Angaaende saadant offentligt Tilsyn med Privat- eller Høuslærere i Henseende til Duellighed og Underviisningens Maade indeholder D. intet.

ældre eller Bærger opholde sig, eller fra sin forrige Læret har godt Vidnesbyrd og Beviis for, at han er frisk og sund, og ikke behæftet med nogen smitsom Sygdom. Anmelder nogen af modnere Alder sig til Indskrivning i Skolerne, skal Inspector og Rector undersøge Njemedet for hans Onske, og efter Omstændighederne fraraade, afvise eller antage ham *).

§. 3. Rector maa ingen Elev antage i Skolen, førend hans Fremgang i Forveien er prøvet, og da maa han ikke sættes i nogen anden Klasse eller Plads, end den, som ansees passende for ham.

§. 4. For Indskrivning i en Trivialskole erlægges til Rector af de Formuende 32 β ., af de mindre Formuende 16 β . og til den Collega, i hvis Klasse de optages, med Hensyn til Collegernes ringere Lønningsvilkkaar, af de første 1 Rdlr., af de sidste 32 β . Ved Forslyttelse fra Skolen til Gymnasiet erlægges Intet. Ved Indtrædelsen saavel i Skolen som Gymnasiet ydes en frivillig Gave til Læreinstitutets Fattigkasse; men de, som ere beviisligen fattige, fritages for alle disse Udgifter **).

*) For Disciplenes Antal i enhver Skole synes altsaa i Everrig intet Maximum at være bestemt, saaledes som efter D. §. 57 hos os skal fastsættes.

**) Efter D. § 65 erlægges enhver indtrædende Discipel 5 Rdlr. til Skolecassen og intet videre.

§. 5. Skulde nogen Yngling, som har opnaaet 10 til 14 Aars Alder, efter nogle Aars Skolegang, lægge en saadan Mangel af Evner eller en saa stridig Character for Dagen, at Lærernes Nøie med ham er spildt, skal Rector derom underrette hans Forældre eller Børgere og anmode dem om, itide at vælge ham en anden Bestemmelse, og han selv derpaa udtages af Skolen. Det samme er at iagttage ved Gymnasierne, og Ephorerne skulle derpaa agte og derfor staae til Ansvar *).

§. 6. De, som fra Trivialskolerne eller de mindre Skoler forflyttes til Gymnasierne, skulle ved Ankomsten prøves af Rector. Den, som da ei findes at have giort den fornødne Fremgang, tilbagevises til Skolen, indtil han tilbørligen er forberedet.

§. 7. Biskoppen og Lærerne bør ved jævnlige og alvorlige Forestillinger søge hos Ynglingene at kvæle og tilintetgjøre den skadelige Lyst og Higen, de sædvanligen have efter, førend de have opnaaet den fornødne Modenhed og Stadighed, at begive sig til Universitetet. Derfor skal ogsaa Ingen, især naar han i Tiden agter at søge Befordring i Embedsveien, forsendes til Academiet eller der antages, førend han er kommen i Besiddelse af de fornødne Kund-

*) Denne §. stemmer meget overeens med D. §. §. 53. 54. 59.

flaber og er saa stadig, at man med nogenlunde Sikkerhed kan lade ham paa hans egen Haand *).

§. 8. Da i de Trivialskoler, fra hvilke Disciplene hidtil sædvanligen forsendtes til Academiet, ikke kan erholdes den fuldstændigere Underviisning, som ved Gymnasierne gives, saa skulde herefter de Ynglinge, som have giennemgaaet Trivialskolen, affærdiges med behørigt Testimonium til et Gymnasium eller en Cathedralstole, hvor de sikkerst og lettest kunne vinde den Modenhed og Stadighed, som udfordres for med Nytte at høre de academiske Forelæsninger; med mindre de ved en afholdt Examen kunne lægge saadanne Indsigter for Dagen, at de med Nytte kunne betjene sig af den academiske Underviisning.

§. 9. Forlader nogen en Skole eller et Gymnasium i utide og begiver sig til Academiet **), under Paaskud at ville afbenytte Privatveiledning, og ikke med Rectors Vidnesbyrd kan bevise, at han med Forældres eller Børgers Samtykke har om-

*) Den omtalte Formaning har D. ikke udtrykkelig paalagt Bedkommende. De give den efter Embedspligt, naar de dertil finde Anledning, hvilken sidste hos os neppe er fældnere end i Sverrig. Umobnes Dimission til Universitetet har i øvrigt ogsaa D. ved flere Bestemmelser søgt at hindre §. §. 97. 105.

***) Denne Misbrug var ogsaa for Ebn. af 7 Nov. 1809 hos os sædvanlig.

byttet den offentlige med den private Underviisning, skal han fra Academiet henvises til en Skole eller et Gymnasium.

§. 10. De Vidnesbyrd eller Testimonier, som af Rectorerne udfærdiges til Ynglinge, som afgaae fra Skoler og Gymnasier til Høiskolen eller anden Underviisning, skulle skrives paa Svensk *). Deri bør anføres Bedkommendes Naturgaver og Flid; hvad Videnskaber han har lagt sig efter, og med hvilken Fremgang; hvorledes hans Opførelse og Levnet i Underviisningstiden har været; og skal dette Beviis for Fremtiden opbevares ved Academiet eller paa det Sted, han vorder antaget. Alle saadanne Vidnesbyrd skulle, inden de leveres Ungdommen i Hænder, giennemsees af Ephorus eller Inspector, prøves, hvorvidt de stemme med Examen-Protocollerne, og af ham paategnes, at Ynglingen med hans Bisald er bleven dimitteret fra Skolen eller Gymnasiet.

§. 11. Rectorerne ved Skolerne og Gymnasierne skulle aarligen ved Sommerferiernes Begyndelse giennem Skolens Inspector og med hans Paaskrift til Biskoppen og Consistorium indsende omstændelig Beretning om hver Lærestalts Tilstand og Bestaafenhed, og deri give Fortegnelse over

*) Efter D. §. 106 paa Latin, naar nogen dimitteres til Universitetet.

de Læringer, som i det forløbne Aar have nydt Underviisning, med enhvers Alder og Fødested, Førelde, Indskrivningsaar, Sæder og Vilkaar, efter den Formular, som af Ephorus foreskrives, samt hvormange der ere blevne dimitterede til Academiet eller andre Underviisningsanstalter, eller ogsaa have givet sig til anden Næring, samt om nogen som uskikkelig eller vanartig er afviist fra Lærestalten m. m. Af disse Beretninger indsender Biskoppen og Consistorium korte Extracter til Cansler-Gillet, som deraf erfarer Tilstanden af enhver Lærestalt og fremmer, hvad til Opdragelsesvæsenets Løb udfordres.

3 Kap.

Om Læreres og Lærlingers Pligter, og Underviisningen i Almindelighed.

§. 1. Lærerne i Skoler og Gymnasier skulle samvittighedsfuldt opfylde deres Embedes og Christendoms Pligter, og ikke uden Nødvendighed bruge nogen haard Medfart; føre et ærbart og ustraffeligt Levnet, Ungdommen til opbyggeligt Exempel. I modsat Fald bliver Bedkommende alvorligen advaret først af Rector og siden af Ephorus, og anden Gang, efter Overlæg med Consistorium, paa nogen Tid sat fra Embedet. Bedrer han sig endda ikke, maa Consistorium afsætte ham.

§. 2. Ved Læsetidens Begyndelse skulle Lærerne altid være tilstede, og maa ingen Lærer ved selv

tagne Skjæler forsømme sin Tjeneste, eller Rectorens tilstæde saadant. I modsat Fald tiltales den Forsømmelige alvorligen af Ephorus, og anden Gang belægges han med en Mulkt til Institutets Kasse. Udebliver Læreren over 8 Dage, uden Tilladelse eller lovligt Forsald, forfares efter foregaaende §. 1 *).

§. 3. Lærerne maae være yderst omhyggelige for, at en sand Gudsfrugt tidligen vorder indplantet i Ungdommens Hjerter; til den Ende bør deres Arbejde dagligen begyndes og sluttet med Bøn og Daakaldelse til Gud om Raade og Betsignelse, samt Salighedslæren altid foredrages, saaledes læmpet, at baade Disciplenes Forstand oplyses og deres Villie forbedres. Egeledes bør Lærerne intet forsømme, for at i deres Hjerter kan rodfæstes, Uerfrugt for Kongen, Eydighed mod Loven og Kjærlighed til Fædrelandet, paa det at de fra deres spædeste Aar af kunne dannes til troe Undersaattere, som ikke blot af Pligt, men af utvungen Tilbøielighed ere den Regiering hengivne, som Forsynet har tilforordnet dem og deres Fædreland. De bør ogsaa tilholde, i Sæder og Levnet at beslitte sig paa en dydig og anstændig Opsørsel, saavel mod Alle i Almindelighed, som imod deres Foresatte, Lærere og hverandre isærdeleshed; og skulle derfor alle Berationer, al Tracteren ved Forslyttelser til høiere

*) Lov. D. §. 37. 39.

Klasser eller Gymnasiet, al Spil med Kort, Lærning eller beslige, og al til Uorden ledende Tidsfordriv være Ungdommen strengt forbudet.

§. 4. Ved Underviisningen skal Lærerne læmpe sig efter Disciplenes Faaetevner. Husommelsen bør fra Begyndelsen af øves ved læmpelig Udenadslæsning. Underviisningen bør ei ile fra et Uenne, for end det tilgavn er fattet, og indpræget baade i Husommelse og Forstand, og ei gaee hurtigere, end Disciplene uden for megen og utidig Spænding af deres Faaetevner kunne følge den. En jævn underholdende Repetition bør ikke forsømmes. Hverken ved Gymnasierne eller Skolerne bør Forklaringerne over de for Underviisningen foreskrevne Uenner være vidtløftigere, end at Lærebøgerne i en vis fastsat Tid kunne giennemgaaes fra Ende til anden, og Ungdommen ei opholdes med for deres Alder mindre passende Undersøgelser, hvilke bør forbeholdes Academiet *).

§. 5. I Bedetimen, saavel i Skolen som Gymnasiet, skal en af Lærerne uomgiængeligen være tilstæde og tilsee, at Unglingene forrette deres Andagt stille og skikkeligen. Efter Morgenbønnen læses af en af Disciplene et eller to Kapitler af Bibe-

*) Disse Forskrifter og Bink i Henseende til Skoleunderviisningens Grændser og sammes Forhold til den academiske forekomme Udg. at være ligesaa vigtige som rigtige.

ten, især af det nye Testament, som Læreren da strax forklarer og derpaa lader nu en nu en anden af Disciplene gientage Indholdet *).

§. 6. Ved den offentlige Gudstjeneste, som Ungdommen, saa ofte ikke Sygdom eller andre gyldige Hindringer forbyde, flittigen bør bivaane, skulle Lærerne fliteviis være tilstede **); efter Gudstjenesten skulle de samles i Skolen og Gymnasiet, og der anstilles med Disciplene Prædikesorhør, hvor de maae gjøre Rede for, hvad de ved Gudstjenesten have hørt.

§. 7. Lærerne bør være meget omhyggelige for, at Disciplene i samme Classe ei vorde hinanden til Sinkelse; findes nogen Discipel af saadanne Faaetevner, Flid og Arbeidsomhed, at han gaaer hurtigere end de andre, som følge med ham, maa han ei hindres eller tilbageholdes, men tages under særdeles Agt, dog saaledes, at de øvrige ei derved forsømmes eller lide. Til Opmuntring for Disciplene maa Læreren i Classen med Rectorens Minde, opflytte den flittige over den forsømmelige, med Løfte til den sidste, at faae sin Plads igien, naar han forbedrer sig.

R 2

*) Efter al Sandsynlighed maa ved denne § Efterlevelse for Underviisningen tages flere 100 Timer aarlig.

***) Ligesaa D. §. 56.

§ 8. Ungdommen skal dagligen bivaare Underviisningen fra dens Begyndelse til dens Ende. Kan nogen af gyldig Aarsag ei indfinde sig i rette Tid, skal han bevise sit Forsald for Rector; vil nogen forlade Underviisningen i utide, skal Rectors Tilladelse dertil søges. Forsømmes dette, da taber han sine Præmier eller ansees med anden passende Correction. Udebliver han længere, og ved Tilbagekomsten findes mærkeligen at have forglempt, hvad han før har lært, skal nye Indskrivningspenge betales, inden han antages, og faaer han da Plads efter sine Kundskaaber. Den Ungling, som udebliver uden lovligt Forsald, skal førstegang advares, anden Gang irettesættes af Inspector eller Ephorus; skeer det oftere, underrettes derom hans Forældre eller Bærger, og, følger derpaa ei Bedring, forvises den Forsømmelige fra Skolen.

§ 9. Disciplene skulle indfinde sig til Klokketiet paa Skolen og Gymnasiet, altid reenlige i Paaklædning, men uden Yppighed; enhver skal ved Ankomsten indtage sin Plads og der forblive roligere. Dgsaa Lærerne skulle være tilstede ved Læsetimerens Begyndelse.

§ 10. Al Skade, som Ungdommen gjør paa Bindver, Bøger, Karter og Globes eller andre til Underviisningen henhørende i eller uden Læreanstalten værende Ting, skal af dem erstattes.

Saa længe Unglingene iagttage deres Pligter, maa det ikke formenes dem, paa lovlig Maade i deres Fritid at erhverve sig noget til deres Understøttelse.

(Fortsættes i næste Hæfte).

2. Det Franske Rige.

Strasburg.

Den 10 Jan. hoidteligholdt det herværende Academie sin Installation og aflagde den Ged., som er dets Medlemmer foreskrevet. De bivaanede en Messe, som holdtes i Domkirken. Den academiske Ceremonie havde umiddelbar derpaa Sted i den store Academie-Sal. Rectoren, Hr. Montbrison, holdt en Tale, hvori han satte ud fra hinanden det Keiserlige Universitets Grundsætninger i Henseende til den Hengivenhed for Religion, Monarch, Fædreland og Familie, som indgydes dets Opdraglinge, og drev især paa, at anvende al Flid paa at fuldkommengjøre den religiøse og moralske Opdragelse. Derpaa blev Geden med stor Hoidtelighed aflagt i Rectorens Hænder af Hr. Koch som Vices-Rector og af alle andre Academiets Medlemmer i Dverbærelse af de constituerede Auctoriteter

og en talrig Forsamling af Mænd, som udmærke sig ved deres Rang og Kundskaber.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811. No. 51).

Efter det K. franske Reglement i Henseende til Organisationen af de med Frankerig foreenede Lande ved Ems-, Weser- og Elb-Mundingerne skulle tre Raader af det keiserlige Universitet begive sig til de tre Departementer, og der under Befaling af den keiserlige Intendant for det Indre indhente Kundskab om Underviisningsanstalterne og afgive Beretning om samme.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811. Intell. Bl. No. 9).

Rom.

Staden Rom skal have et Lyceum af første Klasse, som indrettes i Collegio Romano. Den erholder desuden tvende Colleges. Collegium Nazarenum vedbliver og forvandles til et Collège communal.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811. Intell. Bl. No. 10).

3. Kongeriget Württemberg.

Tubingen.

Den 24 Octob. holdt Prof. D. Schrader, forhen Lærer i Lovkyndigheden i Helmstädt og Marburg, sin Tiltrædelsestale de græcis literis studioso juris non negligendis. Det er behageligt at see, naar en Mand, hvis Fag er en af de med Skam at tale, saakaldte Brøvidenslæber, aflægger Beviser paa et grundigt Studium af den classiske Oldtid og paa udmærket Kald til den Dannelse til Humanitet, der navnlig i Lovkyndighedens Fag nu i saa høi Grad ringeagtes.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1810. Intell. Bl. No. 88).

4. Kongeriget Bayern.

Insbrect.

Med et kongeligt Decret er Universitetet her, som ikke længere kunde bestaae med de Fonds, det efter det Italienske Tyrols Aftrædelse havde tilbage, blevet ophævet; istedet derfor skal et til den nyindrettede Inn-Ardeses Fornødenheder mere passende Lyceum oprettes.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. Jan. 1811. No. 11).

istand til at levere en ægte historisk Beretning. Det nye i Aaret 1526 udkastede Studium universale, som det kaldes i det ældste Stiftelsesbrev, havde Protestantismen at takke for sin Oprindelse. Hvorfra den høimodige Landgreve Philip skaffede Fonds tilveie (meest af indbragne Klostergodser), er et lærerigt Capitel, saavel som Efterretningerne om og Characteristikken af de Professorer, som ved Indvielsen den 1 Jul. 1527 allerede vare ankomne. Balleget af de ubnævnte Lærere, i hvilket Canzler Ficius havde den største Andeel, var for det meste lykkelig; men disse ere Sielen i en Bæreanstalt; deres Functioner maae kun viselig ledes og stedse holdes levende, hvilket vistnok her har større Banskkelighed end ved andre offentlige Instituter. Efter Faculteternes Orden ansøres de ansatte Læreres Efterfølgere den hele Periode igiennem. Deriblandt forekomme heromte Navne. Universitetets største Freqvenz falder i Begyndelsen af det 16 Aarhundrede. De Studerendes Antal tiltog saaledes, at i Aaret 1603 bleve 317, i Aaret 1604 dog kun 238 indskrevne. Fra 1530 til 1597 blev Universitetet formedelst Westhyv Gange interimistisk forlagt andensteds hen. Den sidste Deel af Programmet handler om Universitetets seene Stekabne og felicitas sæculi Hieronymiani. I Aaret 1810 bleve 121 Studerende indskrevne. (Af Gott. gel. Anzeig. 1811. 10. Stk. sammenlignet med Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1811. 13. St.)

7. Storfertugdømmet Baden.

Freyburg.

Antallet af de Studerende ved Universitetet her i forløbne Sommerhalvaar beløb i det Hele 268. Deraf vare Theologer 89, Jurister 58, Medicinere 82 og Philosopher 39. De Indfødtes Antal udgjorde 215, Udlændingernes 53.

(Af Hall, allg. Lit. Zeit. Nov. 1810 No. 314).

Til academisk Amtmand er Hr. Hofr. og Prof. Mertens udnævnt.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Nov. 1810. Intell. Bl. No. 90).

8. Østerrig.

Reiseren har, ifølge Vaterländische Blätter No. 4, paa en lige saa bestemt som glædelig Maade erklæret til Studie-Hof-Commissionen, "at Allerhøiſtsamme ved enhver Leilighed vil udmærke grundige Lærde og vide at paaskionne sande Fortjenester i enhver Videnſkabsgreen."

Lære-Embeder ville ordentligviis endnu fremdeles blive besatte ved Conturs. Alligevel blev i Nov. 1810 af vægtige Grunde fastsat, at Ledigblivelsen af en Lærestol ved Universitetet i Wien

stedse foreløbigen skal bekendtgjøres. Professorerne ved de øvrige høiere Lærestatter, og alene da foranstaltet en Concurr^s, naar inden den bestemte Termin ingen forbeelagtigen bekjendt Lærer i det ledige blevne Fag skulde melde sig hos Studie = Hof = Commissionen. Mænd af literarisk Berømmelse, som allerede ved Skrifter have udmærket sig i det Videnskabsfag, hvori de søge om en Lærerplads, ville, naar ogsaa Gave til mundtligt Foredrag taler for dem, uden videre Prøvelse blive udnævnte til Lærere, eller, naar der er Spørgsmaal om Besættelsen af en academisk Lærerplads, blive Keiseren foreslaaede. Men overhoved blev mellem Concurr^sens Berømmelse og dens virkelige Holdelse en Frist af 3 Maaneder fastsat. — Efter en anden keiserlig Befaling skulle saavel ved alle Skole = Semestral = og offentlige Prøvelser som især ved høitidelige Disputationer doctrina plana og jus planum antages, og stedse blot det Practisk = Brugbare vælges.

De tydske Arvelande skulle ansættes adskillige Land = Dyrelæger med en aarlig Løn af 600 Gyl^{den}. Men ved Udnævnelserne ville de erholde Fortrinet, der som graduerede Læger og Chirurger have i Veterinærskolerne dannet sig til Dyrelæger som Repetitorer eller Pensionærer.

Da Læreembedet i Anatomien hører til de vigtigste, besværligste og for Sundheden meest stadelige Læreposter, og Læreren i dette Fag, foruden

sine Forelæsninger, ofte maa arbejde flere Timer daglig ved Cadavera, saa er den dermed forbundne Gage forhøjet fra 800 Gylben til 2000.

(Af Ten. allg. Lit. Zeit. Mart. 1811. Intell. Bl. No. 20).

Pesth.

I andet Semester af Aaret 1809 studerede her 62 Theologer, 171 Jurister, 179 Medici og Chirurger; 277 studerede Philosophie og Geometrie. Doctorværdigheden erholdt i Theologien 5, i Lovkyndigheden 5, i Medicinen 11, i Chirurgien 4, i Philosophien 19. Piarst. Gymnasiet tæller 637 Disciple, Nationalskolen i Pesth 410.

(Af Ten. allg. Lit. Zeit. 1810. Intell. Bl. No. 94).

Antallet af de Studerende ved Universitetet i Pesth tiltager Aar for Aar. I det forløbne Aar 1810 studerede der 59 Theologie, 127 Lovkyndighed, 140 Medicin, Chirurgie og Pharmacie, 208 Philosophie og practisk Geometrie, tilsammen 534. Doctorværdigheden erholdt i Theologien 4, i Jurisprudentsen 3, i Medicinen 3, i Philosophien 23. I alt bleve 131 examinerede. Professorerne er det af Universitetets Præses paalagt, inden et Aars Forløb at udarbejde Compendier for deres Forelæsninger.

(Af Ten. allg. Lit. Zeit. Mart. 1811. Intell. Bl. No. 20).

Af et Brev fra Ofen, den 31 Decbr. 1809.

Jeg meddeler Dem her en literær Notitse, som vel ikke er af stor Bigtighed, men dog er et interessant Bidrag for deraf at slutte sig til den theologiske Stemning, som hersker i vore Lande.

Paa Universitetet i Wien ere i den forløbne August Maaned 50 Sætser af samtlige theologiske Videnskaber offentligt blevne forsvarede af Michael Korczynski *), hvoraf ogsaa nogle Exemplarer ere komne herhid. De ere vel i det hele ikke meget mærkværdige; imidlertid bleve dog tre af dem lagte Mærke til, omendskøndt de slet ikke indeholdt noget Anstødeligt mod den catholske Lære, saa at man næsten skulde tænke, at de, som maaskee fra Wien af satte Sagen i Bevægelse, derved have haft særegne Hensigter, og til den Ende med Magt have fremtrukket disse Sætninger. Disse tre Sætninger lyde saaledes:

p. 6. n. 3. ex introd. in V. T. In libro Job bene multa continentur adjuncta, quæ sententiam eorum verisimiliorem reddunt, qui in illo historiam poetice descriptam esse statuunt,

*) Positiones e Disciplinis Theologicis, quas in C. R. Universitate Viennensi pro supremis in Theologia honoribus defendet Michael Korczynski, Presbyter Dioeceseos Premisiensis et C. R. Convictus Alumnus, Mense Augusto MDCCCIX. 14. S. 8. De maaske vide, at ved de theologiske Promotioner ved vore østerrigske Universiteter ikke, som ved Detses protestantiske, skrives og forsvares hele Afhandlinger og Disputationer, men at man blot fortræder theses. Ovennævnte Schedul indeholder 5 ex Archæologia Biblica, 5 ex Hermeneutica Biblica, 5 ex introduct. in V. T., 5 ex introduct. in N. T. 6 ex Doctrina dogmatum, 5 ex Doctrina Morum, 5 af Pastoral-læren; disse i det tydske Sprog; 6 ex Historia Ecclesiastica og 7 ex jure ecclesiastico.

hvilket, blandt flere andre, ogsaa Bisk. Pet. Dan. Suetius har forsvaret i hans *Demonst. Evang.* p. 378. 79. ed. Lips. 1703.

p. 12. n. 5. ex historia *Eacles. Monarchicæ olim romandrum pontificum potestati principum imbecillitas, ævi ignorantia, bella intestina, pontificum prudentia politica et multa alia, et originem et incrementum dedere.* En historisk evident Sætning, som er almindelig herkende i de nyere catholske Bøger over Kirkehistorien.

p. II. n. 3. Af Pastorallæren: En hensigtsmæssigen indrettet Skristeanstalt er i mange Henseender meget vigtig for Moraliteten.

I disse tre Sætninger kan man kun giætte, hvad der maatte være nogle Uvidende anstødeligt; i den sidste Sætning savnede man formodentlig Tillægget Sacrament; er dette virkeligen saaledes, saa maa man forundre sig over, at de ikke vidste eller ikke vilde vide, hvad der staaer i alle Katechismer, at ikke Skristemaalet, men Bøden er et Sacrament, hvoraf, efter Kirkemødet i Trient Sess. XIV. Can. IV. Skristemaalet kun er en Deel. Men savnede de Skristemaalets Nødvendighed, saa havde de jo let af Satsens Tendents kunnet orientere sig, og skulde erindre sig, at den, som erkjender Skristemaalet for meget vigtig for Moraliteten, derfor ikke nægter sammes Nødvendighed. Imidlertid er, efter Keiserens Tilbagekomst, nogle alvorlige Bevægelse herom opstaaede i Wien, men, som man hører, endeligen igien blivne bilagte.

(Af *neus Beipz, Lit. Zeit. Jul. 1810. Int. Bl. No. 29*).

Efterretning.

Som indkommet fra Siellands Stift ved Salget af Udgiverens Velighedstale om den akademiske Borgerrets Betydning ic. er endnu af Biskoppens Amanuensis, Hr. Cancelleraad Strøm, indleveret 13 Rdlr. 5 Mk., der anvendes paa samme Maade, som er steet med den i disse Annal. 1810 2 B. S. 174 ommeldte Gave.

T i l l æ g

til Afhandlingen om Professorernes Disputationer ad S. 42.

Til Aaret 1572 har Pontoppidan i sin Kirchengistorie des Reichs Dännemarc III. 434 følgende Notiz:

Lectæ sunt literæ Regiæ Majestatis, quibus in serio D. D. Professoribus mandatum est, ut juxta ordinationem, quæ in fundatione Universitatis comprehensa est, doceant et disputent, nisi velint stipendio privari.

R e t t e l s e r

til foregaaende Hæfte.

S. 230. Lin. 20 er glemt at tilføie: Paubabilis.

— 249. — 4 fra Ende, 1810, læs: 1811.

A.

I. Om Patriotismens Begreb og Væsen *), ved Jac. Kofsted, Professor og Rector ved Cathedralstolen i Christiania, Ridder af Dannebrog.

Patriotisme, Patriot; hvilke Navne lyde oftere for vore Øren, og hvilke Navne forbinder man i Almindelighed et mere ubestemt, et mere vakkende Begreb med, end med disse? Var det umueligt, at nogen kunde udøve en Dyd, som han ei har noget bestemt og tydeligt Begreb om, eller hvis Natur han ikke tilfulde kiender, da blev Patriotisme en af de siældneste Dyder blandt de Dødelige. De Lærde selv have ikke været enige om Bemærkelsen

*) Et Indbydelsesskrift til den offentlige Høitidelighed i Christiania Cathedralstole i Anledning af Hs. Majestats Kongens Fødselsdag den 28 Jan. 1811.

af dette Navn. Nogle have til Patriotisme eller Fædrelandskiærlighed fordret fortrinlige Gøner, og indskrænket den til saadanne Handlinger, som vi ved borgerlige Løse ikke ere forpligtede til; Andre synes at have forbundet det samme Begreb med Patriotisme, som med Borgerdyd i Almindelighed. Jeg er i begge Henseender af en anden Mening, som jeg her vover at fremstille til de mere Indsigtsfuldes noiere Overveielse.

Man maa vide, hvad Fædreland er for at kunne giøre sig et rigtigt Begreb om Fædrelandskiærlighed. Hvad er altsaa Fædreland? Skulde herom være noget Spørgsmaal, vil man tænke; synes ikke Ordet selv at give dette tilkiende? Alligevel have Meningerne ogsaa i denne Henseende været deelte. Patria est, har man sagt, ubicunque est bene: hvorsomhelst vi leve vel, der er vort Fædreland. Det var den landsflygtige Teucer, som først søgte en Trøst i denne Tanke; men skal Meningen deraf ikke være, at vi ogsaa udenfor Fædrelandet kunne leve lykkeligen, og at ethvert Land, hvori vi leve lykkeligen og vel, maa træde os i Fædrelandets Sted, og ansees af os som Fædreland: da er det kun Egoismens, eller Letfindighedens Sprog, kun dens Sprog, som intet Fædreland har, eller som betragter Fædreland

Dets hellige Navn med Ligegyldighed. Andre have
 meent, at Fædrelandet ikke er det Land, hvori
 vi ere fødte og opdragne, men det Land, hvori vi
 ansees som Borgere. De have Ret, naar ikke det
 Land, som hiin romerske Philosoph kalder det na-
 turlige Fædreland, men kun det, som han giver
 Navn af Statsfædrelandet*), skulde ansees som
 Fædreland. Men kan dette og være rigtigt?
 Kan det være rigtigt, at det Land, som Naturen
 selv, ved at lade os fødes og opdrages deri, har
 gjort til vort Fædreland, ikke skulde ansees der-
 for eller være det? Dersom denne Mening skal an-
 tages, saa maa Ideen om Fødeland aldeles ude-
 lukkes fra dette Begreb; ethvert Land maa da kun-
 ne kaldes vort Fædreland, ligemeget, om vi ere
 fødte og opdragne deri eller ikke, naar vi kun der
 ansees som Borgere og nyde borgerlige Rettighe-
 der; Patriotisme maa blive det samme som Bor-
 gerdyd i Almindelighed; og de blide Forestillinger
 og Følelser, som Fædrelandets Navn saa natur-
 ligen opvækker hos os, ingen Deel have i dens
 Frembringelse. Jeg følger heri den almindelige

L 2

*) Cicero skielner nemlig mellem patria naturæ eller patria loci, og patria civitatis eller patria juris.

Mening, og kalder det Land, eller den Stat mit Fædreneland, som modtog mine Forældre i sit moderlige Skiod, og hvori jeg selv er født og opdraget. Hændelsen kan have ladet mig fødes i et andet Land, eller paa et andet Sted, end det Land, hvortil jeg i Hensyn til mine Forældre og min Opdragelse henhører; men dette gjør i det Væsentlige ingen Forandring. Skiæbnen kan siden have ført mig bort fra dette Land, eller denne Stat til en anden; jeg kan i denne være optagen til Borger: jeg forpligtes da ikke mere ved hiint Lands, mit Fædrenelands borgerlige Love; som Borger skylder jeg nu dette Land de samme Pligter, som jeg i denne Egenskab skulde have skyldet hiint; men dette ophører ikke derfor at være mit egentlige, mit naturlige Fædreneland.

Men forbinde vi dette Begreb med Fædreneland, hvad bliver da Patriotisme eller Fædrenelandskiærlighed? Ligesom jeg har antaget, at der ved Fædrenelandet i egentlig Forstand ikke bør forstaaes noget andet Land, end vort naturlige Fædreneland, saa vil allerede af denne Grund den egentlige Patriotisme ei kunne udøves mod noget andet Land end dette. Men jeg har endnu en anden Grund fra min Mening. Patriotisme er Fædrenelandskiærlighed. Dens Gienstand er Fædre-

Nelandet, og dens Væsen Kiærlighed. Vi maae
 elske det Land, mod hvilket vi skal kunne udvæ-
 den. Ikke være det hermed sagt, at vi ei skulde
 kunne elske noget andet Land, hvori vi vare optage-
 ne til Borgere. Dette er saa langt fra min Me-
 ning, at jeg meget mere troer og er overbevist
 om, at vi kunne elske saadant et Land meget høit,
 og være det i hoi Grad hengivne. Vi kunne af
 Taknemmelighed for den Bestyttelse og de Fordele,
 vi nyde som Borgere af denne Stat, stræbe af
 yderste Evne at gavne den og befordre dens Vel;
 men denne Kiærlighed, denne Hengivenhed er ikke
 i alle Henseender den samme, eller har i alle Hen-
 seender de samme Bevæggrunde, som den Kiærlig-
 hed, Patriotisme indbefatter, og efter sin Natur
 altid maa være forenet med. Vi forbindes til Fæ-
 drenelandet med en Art af Slægtskabsbaand. Vor
 Fødsel og Opdragelse i dette Land; den Omsorg,
 vi der have fundet i vor svage Alder; de Ungdoms-
 glæder, vi der have nydt, de behagelige Fornem-
 melser, som Forældres og andre Paarørendes Om-
 gang saa ofte har forskaffet os; fælles Sprog, fæl-
 les Skikke, fælles Tænke- og Handlemaade o. s. v.
 gjorde os dette Land nærmere end noget andet; vi
 ansee det som en Paarørende; vi tage det i For-
 svar, naar det dables, og ansee os selv fornærme-

de derved; ja ikke sjelden ere vi tilbøielige til at troe os selv bedre end andre, fordi vi der ere fødte og opdragne. Ingenlunde er det dog hermed min Mening, at Patriotisme er grundet i disse Følelser alene; den blev da en Art af instinctmæssig Tilbøielighed; vor Fædrelandskiærlighed blev i det mindste ikke bedre, end Eskimosers og Gronlænderes, hvilke ogsaa elste deres Fædreland, og holde det for det bedste af alle Lande i Verden. Nei, Patriotisme er en Dyd, den maa grunde sig paa Kundskab om Pligt og paa Pligtfølelse; medens hine Følelser ulme i vort Bryst, maa Fornuften erkiende dem for rigtige og billige dem; Følelsen af vore Pligter som Borgere maa blande sig med disse Følelser; de maae virke i Forening med hinanden; den ene maa forstærke og opflamme den anden; og nu antændes den hellige Ild, som brænder for Fædrelandet.

Nu hvad er da Patriotisme eller Fædrelandskiærlighed? Jeg kommer igien tilbage til dette Spørgsmaal; hvori bestaaer dens egentlige Væsen? Ikke uden Erbødighed nærmer jeg mig for at stue denne Gudindes Ansigt, ikke uden Frygt for at give et uværdigt Billede deraf. Det er, saa troer jeg at have fundet det, den er en nidkiær, varm Bestræbelse for at gav

ne Fædrenelandet, hvilken rigtig Kund-
 skab om Pligt mod dette Kiære Land,
 og dyb Følelse af denne Pligt, i For-
 ening med vore naturlige Følelser for
 det, frembragte hos os. Man vil af denne
 Forklaring skionne, at jeg i Begrebet om Patrio-
 tisme hverken har optaget Ideen om fortrinlige
 Evner, eller om Handlinger, hvortil vi ved bor-
 gerlige Love ikke ere forbundne. Maaſtee har jeg
 feilet, men jeg indseer dog virkelig ikke, hvorfor
 man uden fortrinlige Evner ei ſkulde kunne være
 Patriot, eller kunne udøve Patriotisme. Med
 fortrinlige Evner vil man viſt nok kunne udrette
 mere til Fædrenelandets Vel, end med almindeli-
 ge; man vil kunne erhverve ſig større Hæder, til-
 drage ſig større Opmærksomhed; men det bør i at
 beſtemme Begrebet om en Sag ikke komme an paa
 det Mere eller Mindre. Desuden, hvo veed, og
 tilſtaaer ikke, at en glimrende Handling, en Hand-
 ling, hvoraf fortrinlige Evner fremlyſe, ofte kan
 have mindre indvortes Værd, end en anden, ſom
 ikke falder i Dinene? Jeg tænker her paa Entens
 Skærv, ſom erklæredes af større Værd, end de
 Riges overflødige Gaver. Ligeſaaſlidet kan jeg
 foreſtille mig dette ſom en aldeles nødvendig For-
 dring til en patriotiſk Handling, at vi ved borgers

lige Love ikke ere forbundne til den. Forudsat, at andre vigtige Pligter ikke forsømmes derved, saa forstærres vor Patriotisme ved saadanne Handlinger, den sættes i et stærkere og stionnere Lyse; det er vel og saadanne Handlinger, som man oftest og næsten altid tillægger dette Navn, og som især fortjene dette Navn; men med alt dette seer jeg dog ikke rettere, end at sande patriotiske Handlinger ogsaa maae kunne ligge indenfor vore borgerlige Pligters Grændser, naar de kun foretages med Hensyn til Fædrelandet og dets Vel. Staten kan maaſtee da ikke hædre og belønne dem; men derfor ophøre de ikke at være patriotiske. Lad f. Ex. en Mand, som er sat paa en meget vigtig Post i Staten, en Post, hvor Opfyldelsen af hans Embedspligter har den største Indflydelse paa Statens Lyksalighed; lad ham paa denne Post opoffre al Fornøielse og Bequemmelighed for desto bedre at opfylde disse sine Pligter; lad ham af Iver for det Almindeliges Vel efter yderste Evne stræbe at opfylde dem paa saadan en Maade, at det størst muelige Held kan udbringes deraf for Fædrelandet; vilde da saadant et Forhold ikke fortjene at kaldes patriotisk? Og hvo turde alligevel sige, at han ikke var forpligtet til saadan Handlemaade? Man vil dernæst ogsaa af denne Forklaring see, at

ligesom jeg paa den ene Side har udeluft af Begrebet om Patriotisme Ideen om fortrinlige Egenheder, og om Handlinger, hvortil vi ved borgerlige Love ikke ere forpligtede, eller egentlig fortienestlige Handlinger, saa har jeg paa den anden Side optaget deri Ideen om vore naturlige Følelser for Fædrelandet. Dette nemlig, at disse Følelser blande sig med Pligtsfølelse, anseer jeg for Patriotismens egentlige Særfænde, det, hvorved den adskiller sig fra Borgerdyd i Almindelighed. Patriotisme kan ikke være uden Borgerdyd; men ikke al Borgerdyd er Patriotisme. Den første, der i sig selv ikke er andet, end Begrebet om Dyd, anvendt paa Statsborgeren, som Statsborger, kan finde Sted i ethvert Land, i enhver Stat, hvori vi ansees som Borgere; den kan her vise sig endog ved Handlinger, hvortil vi ved borgerlige Love ei ere forbundne; den sidste derimod ikke udøves uden i vort naturlige Fædreland. Endelig vil man ogsaa deraf kunne skianne, at jeg, ved at udelukke hine Ideer fra Begrebet om Patriotisme i Almindelighed, dog ikke har villet aabne Enhver Udgang til det hæderlige Navn af Patriot, ligemeget hvorledes han forresten tænker og handler, naar han kun ikke er falden saa dybt, at han har udeluft hos sig de naturlige Følelser for Fædrelandet. Nei,

jeg har fordret som en nødvendig Egenskab ved Patriotisme, at den maa være en nidkær Bestræbelse for at gavne Fædrelandet, at denne Bestræbelse maa være grundet i Kundskab om Pligt og Følelse af Pligt; og hvilke Fordringer giver ikke dette os paa Patrioten! Antages disse Bestemmelser for væsentlige i Begrebet om Patriotisme, saa vil man uden Tvivl med den fuldkomneste Ret kunne fordre hos Patrioten følgende Egenstaber:

I. Han maa være en oplyst Mand; ikke Ordet Oplysning, taget i den forvandrede Mening, hvori man saa ofte brugte det, og tilegnede sig selv, eller tillagde Andre Oplysning, naar de hellige Aand vare slappede, som Religion og Pligt paalagde Mennesket, da det, opsnappet af den falske Frihedsaand, i Grunden ikke betydede andet, end et Slags ikke alene religiøs, men ogsaa moralsk og politisk Fritænkerie. Jeg tænker mig ved den oplyste Mand, en Mand, som i ethvert Tilfælde veed, hvad han bør gjøre, og hvad han i Forhold til sine Evner kan gjøre. Patrioten maa ikke gaae i Blinde, ikke gaae, hvorhen Driften og Tilbøieligheden fører ham. Han maa kiende og skatte de Fordele og de Velgierninger, som han har Regiering, Love og Fædreland at takke for; han maa kiende de forskellige For-

hold, hvori han staaer baade som Menneſte og Borger, til andre Menneſker og til Staten; han maa kiende de Pligter, ſom udspringe af diſſe Forhold, og vide at ſtatte dem baade mod Fædrelandets Lærb, og mod hverandre indbyrdes. Beſidder han ikke diſſe Kundſkaber, han vil da enten blive ganſte uvirkſom for Fædrelandet, eller han vil kunne ſkade det da, naar han troer at gavne det; han vil da ikke ſielden ſtaaе Fare for at tilſidesætte vigtigere Pligter for mindre vigtige, og ſelv de vigtigſte vil han ofte eſterlade, fordi han ei tilſtrækker ſig kiendte dem.

2. Han maa være uegennyttig. Som Egennytte dræber al Dyd, ſaa dræber den ogſaa Patriotiſme. Dværer den ei ganſte denne ædle Følelſe; den forgifter den dog og gjør den ſit Ravn uverdige. Ikke dog ſaaledes at forſtaaе, ſom at Patrioten aldeles intet Henſyn maa tage til ſit eget private Gavn, i det han ſøger at gavne Fædrelandet. Medrette kan man fordrе af ham, at han maae være i Stand til at ſætte ſin egen Fordeel tilſide for Fædrelandets; men at formene ham alt Henſyn til den Hæder eller Fordeel, ſom kunde tilflyde ham ſelv af hans Beſtræbelleſe for at fremme Fædrelandets, var omtrent det ſamme, ſom at forlange, han ei ſkulde være Menneſte. Keen Pa-

patriotisme er, som reen Dyd i Almindelighed, vel
 neppe mere end et Ideal, som man bør stræbe efter
 at naae, uden nogensinde at kunne opnaae det.
 Alt han maa være uegennyttig, vil altsaa ikke sige an-
 det, end at han ikke maae gjøre egen Ære eller For-
 deel til det eneste eller fornemste Maal for sine For-
 retagender til Fædrelandets Vel. Er dette Til-
 fældet, da kunne vel hans Handlinger være i en
 høi Grad gavnlige for Fædrelandet; de kunne væ-
 re store og glimrende; Staten, som ikke kan bedøm-
 me Handlingerne uden af deres Virkninger, ikke
 af deres Hensigter og Bevæggrunde, maa for sin
 egen Skyld hædre og belønne dem; men sande pa-
 triotiske Handlinger ere de ikke, ei ægte Patriotis-
 me den Kilde, hvoraf de udspringe. Det er ikke
 at Guldb, som glimrer, ikke alt det, som synes at
 være og kaldes Patriotisme, sand, ægte Fædrene-
 landskierlighed. Alfor ofte fik den Handling Navn
 af patriotisk, som kun var en Virkning af Forsan-
 gelighed, Vergierrighed, eller lav Egennytte. Dy-
 den har en vis Ansændighed ved sig, som paatræn-
 ger sig vor Hølelse, endog naar vi ikke elske den;
 Lasten selv maa forklæde sig i Dydens Dragt, for
 ikke at worde frastødende. Patriotisme er en
 Dyd, stjon og herlig i sig selv, og Moder til alle
 de Dyder, som grunde og befæste Samfundets

Held, derfor og hadret, belønnet og opmuntret af Nationerne. Den Egennyttige, den Ergjerrige seer den; han seer den kronet med Belønning, omstraalet af Hæder: han slaaes af dens Glands; men hans Sjæl kan ikke rumme den: han stiller sig i dens Straaler; og nu skinner han, lig hine mørke Kloder, med borget Lys; han synes at offere paa Fædrelandets Alter, naar han offerer paa Egennyttens og Forsængelighedens.

3. Han maa være en retskaffen Mand. Den retskafne Mand søger aldrig at vinde nogen Fordeel, eller indlægge sig nogen Vre, som det ei kan bestaae med Pligten at erhverve. Han spørger ved enhver Leilighed: hvad er min Pligt? Denne agter han høit over Alt, denne faler han dybt; Agtelse for Pligt og Følelse af Pligt besjeler ham i alle hans Foretagender. Han lader sig aldrig nøie med det blotte Ansøg, den blotte udvortes Anseelse; han vil altid være, hvad han vil synes være; han ønsker altid at kunne retfærdiggjøre sine Handlinger for sit Hierte, som for sin Forstand; og skulde han end miskiendes, han afstrækkes dog ikke fra at følge Pligtens Bud, og finder i sin egen Bevidsthed en beroligende Fyldestgjærelse. Den sande Patriot er en retskaffen Mand. Vil han synes at gaae Fædrelandet; det er hans

oprigtige, varme Ønske at kunne gavne det. Han
 affhyer enhver Hæder, enhver Fordeel, som han ved
 Handlinger af borget Dyd, eller ved Pligtens Over-
 trædelse kunde tilstaae sig. Gives han ingen An-
 ledning til at gavne Fædrelandet med fortienest-
 lige Handlinger; han søger desto troere at gavne
 det ved de Pligtens Opfyldelse, som hans besynder-
 lige Stilling paalægger ham. Han handler i sine
 Beskræbelses for Fædrelandets Vel efter Grund-
 sætninger, som man ønsker maatte være almindeli-
 ge; derfor frygter han ligesaameget for at skade det
 ved at efterlade Pligt, som han ønsker under Plig-
 tens Opfyldelse at gavne det ved Handlinger, hvor-
 til han ved de borgerlige Love er forbunden. Er
 han Embedsmand, da taber han aldrig sin Embeds-
 pligt af Sigte: aabner sig Leilighed for ham til at
 giøre noget Andet og Mere for Fædrelandet, end
 hans Embede forpligter ham til; han griber dem
 med Glæde, men spørger altid, hvorvidt det lader
 sig forene med Embedspligten. Men han veed og
 saa at skielne mellem det Væsentlige og Uvæsentlige,
 at veie Pligt mod Pligt, Omstændigheder mod Om-
 stændigheder. Er han Handelsmand, er han Haand-
 værker, er han Landmand fort: hans borgerlige
 Stilling maa være hvilken den vil; han berøver
 aldrig Fædrelandet eller sine Medborgere med

den ene Haand, hvad han giver det med den anden; hans øvrige Handlinger ere i den skønneste Harmonie med hans Ønsker for Fædrelandet, med hans Handlinger for Fædrelandet.

4. Han maa have Agtelse for Lovene og alt, hvad der er Fædrelandet vigtigt og helligt. Lovene ere det borgerlige Selskabs, men derfor ogsaa Fædrelandets dyrebareste Klenodie, de ere for Statslegemet, hvad Sielen er i det menneskelige Legeme, eller Fornuftens i den menneskelige Sjæl, det ordnende og bestyrende Princip. De ere den usynlige Magt, som skaber og opholder den trygge Sikkerhed, der er Grundvolden for Borgersamfundets Held, for Fædrelandets Lykkelighed; uden disse ingen Orden, ingen Sikkerhed, intet Borgerheld. Dette erkender Fædrelandsvennen; derfor agter han dem høit, og betragter dem med Erbødighed. Hvad der er Fædrelandet vigtigt og helligt, det er ogsaa ham vigtigt og helligt; derfor ere Lovene ham hellige, derfor Regjeringen, fra hvilken de have deres Udspring, og i hvilken de finde deres Baretagt; derfor Religionen, i hvilken de finde deres kraftigste Understøttelse, og uden hvilken deres Stemme kun svagt skulde høres blandt Lidenskabernes stærke Opfordringer.

5. Hans Bestræbelse for at gavne Fædrelandet maa være nidkiær og varm. Det er denne Varme, denne Nidkiærhed for Fædrelandets Vel, som skal give Patriotens Handlinger deres egentlige Værd; uden denne ingen patriotisk Daad, ingen ægte Patriotisme. Den er Sielen i Patriotismen: Legemet er dødt uden Siel; og Patriotismen, kunde den endnu fortjene dette Navn, er død uden Varme. Det er denne Varme for Fædrelandet, som skal udbrede det Edle, det Skionne og det Priselige over Patriotens Handlinger; det er den, som skal fylde ham med Lyst og Drift og Mod og Kraft. Bestaalet af denne gaaer han Fare og Besværligheder imøde med Mod, bekæmper og overvinder dem med Kraft, naar derimod, uden denne, enhver Fare strækker ham tilbage, enhver Besværlighed bliver ham et Bierg, som han ikke vover at bestige. Uden Enthusiasme, har en af vore største Mænd sagt, er og bliver ingen stor Mand; og maaskee vil man uden denne ogsaa kunielden kunne hæve sig over det Middelsmaadige. Men lad den store Patriot, som enhver stor Mand, ei kunne blive uden Enthusiasme, denne høiere Grad af Varme; altid maa Patrioten dog være varm for Fædrelandet, om han og kun i nogen Grad skal fortjene dette

ædle Navn; ved Lunkenhed og Kulde synker han under det Middelmaadige selv, han bliver til intet, han forsvinder.

Kort, men nok, troer jeg saaledes at have sagt for at vise, hvad Begreb man efter mine Tanker bør forbinde med Patriotisme, og hvilke de Egenskaber ere, som maae pryde Patrioten. Indbydende vare Omstændighederne til at tænke over og behandle dette vigtige Emne. Neppe saa vort Fædreland en Tid, som mere opfordrede til patriotisk Daad; og aldrig saa det tillige en Tid, da Bestræbelserne vare mere og almindeligere rettede paa at fremfokke patriotisk Daad, og vække patriotisk Aand, end den nærværende. Heller ikke upassende troede jeg Emnets Behandling med Anledning til dette Blad, den Høitidelighed nemlig, ved hvilken vor Stad paa vor allernaadigste Konges tilstundende Fødselsdag attraaer at give et Beviis paa sin allerunderdanigste Hengivenhed. Thi ved hvilken Leilighed skulde vel de Gøleiser af Underdanighed, Taknemmelighed og Kiærlighed, som vi skyldte vor gode Konge, vor elskede Sjette Frederik, denne Fædrelandets hulde Fader, kunne vorde mere levende i vort Bryst, end ved Erindringen af den Dag, som skienkede Fædrelandet

Univ. og Skole-Annaler 1811. 2 B. M

Ham; og hvilke Følelser vil man kunne tænke sig, som staae i en naere Forbindelse med sand Patriotisme, med ægte Fædrelandskjærlighed? Kongen er Landets Fader, ved at hylde Kongen hylde vi Fædrelandet, ved at elske Fædrelandets Fader elske vi Fædrelandet selv; Fædrelandets Vel er knyttet til Kongens Vel. Men ic. *)

*) Det øvrige angaaer Indbydelsen selv til den Høitidelighed, i hvis Anledning Programmet var udstædt.

II. Nogle Tanker om Skoleudgaver og Læsebøger *), ved S. N. J. Bloch, Rector ved Cathedralskolen i Nykøbing.

En stor Deel af de Læregienstande, der i vore lærde Skoler drives og nødvendigensmaa drives, udgiøre Sprogene, saavel de gamle som nu og nogle af de nyere. Til at lære disse godt og grundigen udfordres en fortsat omhyggelig Læsning og Fortolkning af mange og velvalgte Mønstre, d. e. af saadanne Skrifter, som i mønsterværdigt Foredrag behandle Gienstande, der ikke overstige den Unges Fattesvne, men tværtimod kunne være lærerige for hans Forstand og underholdende for en ufordærvet Smag. Men ikke altid have alle en Forfatters Skrifter, mangengang end ikke et eneste større Værk, heel igiennem denne Brugbarhed for Ungdommen; ofte kan den heller ikke overkomme enten at læse eller at kiøbe, hvad der gaaer alt for meget ud i det Støre og Vidtloftige. Her maae altsaa gøres Afsondringer, vælges af det Bedste, og dette i brugbare Udgaver gives Ungdommen i Hænderne. Rodpen

M 2

*) Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Nykøbing Cathedralsskole i Septbr. 1810.

digheden heraf er for bekiendt til, at man først behø-
 vede at bevise den; Lærere og andre Lærde have søgt
 at afhjælpe de Mangler, de i saadan Henseende
 troede at føle; Boghandlere, Forlæggere og Udgi-
 vere have derefter rettet deres Speculationer, saa
 at Skolebøger og Ungdoms Skrifter til alle Tider ha-
 ve udgiort en betydelig Rubrik i Dagens Littera-
 tur. Og endda kan man, som Digteren i en an-
 den Anledning siger, være magnas inter opes
 inops. Ikke enhver Udgiwer af Skrifter for Ung-
 dommen har Kald til dette Foretagende; ikke enhver
 har bestemt og rigtigt Begreb om, hvad der til en god
 Skolebog udkræves, eller om en rigtig Underviis-
 ningsmethode, paa hvis Bestaaffenhed det især dog er,
 at en Skolebogs hensigtspassende Indretning be-
 roer. Det var derfor maastee intet unyttigt Fore-
 tagende, om indsigtsfulde og viede Lærere efter-
 haanden vilde meddele Publikum, hvad Tænkning og
 Erfarenhed havde lært dem i Henseende til de Prin-
 ciper, hvorpaa gode Lære eller Læsebøgers Ind-
 retning bør grunde sig. Til dette Diemed agter
 jeg, for saavidt Sprogunderviisningen angaaer,
 at bidrage den lille Skier, som nærværende Blads
 indskrænkede Rum tillader at frembære. For imid-
 lertid at være kort, forbigaaer jeg her endnu den

Hoveddeel, som fuldstændig udført kunde give Stof til et langt vidtløftigere Værk, end Omstændighederne hertillade at levere, — den Deel nemlig, som angaaer Valget af de Skrifter, der enten hele eller i Udtog burde være Gienstand for Ungdommens Studering; og jeg kan dette saa meget mere, som Schelles smagsfulde Værk: „Welche alte klassische Autoren, wie, in welcher Folge und Verbindung mit andern Studien soll man sie auf Schulen lesen? Leipz. 1804, 2 Bde.“ maaskee gjør al videre Beivtning i denne Henseende usforuden. Vi forudsætte altsaa Bogens Indhold at være vel valgt, og holde os allene til dens Form, der sikkerlig heller ikke er nogen uvæsentlig Omstændighed.

Da det er vigtigt, at faae den Forfatters Ord, man skal læse, i deres fulde Reenhed, saa sees lettelig, at den første og væsentligste Fordring til en god Skoleudgave er, at Texten i Samme maa være saa korrekt som mueligt; d. e. ikke blot fri for Trykfeil, men især i kritisk Henseende paa det omhyggeligste emenderet. Denne Fordring er ved de gamle Autores vanskeligere at opfylde, end ved de nyere Sprogs Forfattere, i hvis Text man, Tak skee Bogtrykkerkonsten! ikke saaledes be-

høver at sælge imellem Varianten, som i de Samles kritiske Behandling. Gives der end af en nyere Forfatters Arbejde forskellige og forbedrede Udgaver, saa ere som oftest de deri forekommende Forbedringer skeete af Forfatterens egen Haand, man kiender deres Tidsorden; og da man kan forudsætte, at den nyeste ved Forfatteren selv besørgede Udgave er den meest fuldendte, bliver det og ialmindelighed rigtigst at bruge Samme eller lægge den til Grund for sit Aftryk; — endstiont det unagtelig ofte og vil være ligesaa interessant som dannende for den unge Læsers Smag, om han under Læsten finder den ældre Læsemaade og altsaa kan sammenligne Samme med den skeete Forbedring. Noget anderledes er derimod Tilfælde i den gamle Litteratur. I dens kritiske Studium er det saa meget vigtigere, at den Unge allerede i Skolen nogenlunde indføres, som der uden Samme næsten ingen Fortolkning af Auctores kan finde Sted. Saaavel i den høiere som i den lavere Kritik bør Unglingen i sine sildigere Skoleaar kunne erholde nogen Indsigt og Øvelse; Udgaverne af de Bøger, der i de øverste Klasser læses, bør altsaa forsyne ham med Materialier hertil, d. e. deels med Prolegomena, som i tydelig Korthed og uden alt for

stort Udstyr af Erudition indeholde de vigtigste No-
 tizer om Forfatteren, hans Tidsalder, Charakter,
 Skrifter, disses Skiebne, Behandling og Fremgang
 til deres nuværende Form; og deels en fortløbende
 Fortegnelse paa de vigtigste Varianter saavel af
 Haandskrifter som af Conjecturer. Men da det
 ikke er fornødent, ja ikke engang bør forlanges, at
 Lærlingen skal i sin Hukommelse giemme alle de for-
 skiellige Læsemaader, man kan finde fornødent at
 giøre ham opmærksom paa; men kun at han med
 Smag og Indsigt kan bedømme deres kritiske Værd:
 saa er det uden Tvivl rigtigst, at Disse strax under-
 lægges Texten paa hver Side, saaledes som f. Ex.
 Herr Rector Nissen nyeligen har gjort i sin til
 Skolebrug saa vel indrettede Udgave af 4 Plutar-
 chiske Biograsfer. Den forskiellige Fortolkning der-
 imod af Stedet, som disse Varianter forarsage,
 bør her ingensunde anføres: Den henhører under
 den exegetiske Veiledning, som ikke saa veiblikligen
 bør være Lærlingen for Dine. Kun det bør endnu
 bemærkes, at der i de kritiske Anmærkninger bør
 iagttages megen Sparsomhed og gøres et saare om-
 hyggeligt Valg. Endeel Varianter ere nemlig saa
 siensynlige Afskriverfeil, andre igien i Henseende
 til Meningen saa uvigtige, atter andre saa usor-

nødne Wittighedsſpil af Kritikerne, at de kun forfinke og vanſteliggjøre Forfatterens Læsning, og alſaa her ſlet ikke kunne komme i Betragtning uden i det høieſte for ved nogle ſaa Exempler at viſe den unge Læſer Forſkiellen imellem det Vigtige og Uvigtige; en J. F. Fiſchers kritiſke Rigtigdom vilde alſaa i en Skoleudgave være henſigtsſtridig. For dens kritiſke Notizer er Hovedloven Sparſomhed i Valget og Korthed i Anførelſen.

Til Nød vilde allerede dette være nok; thi da man kan forudsætte, at den udgivne Autor forklæres af Læreren i Skolen, ſaa ſynes det og, at en mueligſt berigtiget Text ikke til ſin Afbenyttelſe ved Underviisningen behøvede noget videre Udſtyr. Og ſaaledes har man hidtil jo haft Grund til at være fuldkommen tilfreds med den Wolfſke Homer, med ſamme Forfatterſ fortreffelige Text af Ciceros Qvær. tuſc. og ſelv med mangt et ſimpelt Text-aſtryk, ſom i vor lærde Underviisning pleier at være almindelig brugt. Men betænker man paa den anden Side, at den ſørſte Deel af et ungt Menneſtes Fremgang i Videnskaberne er Reſultatet af hans eget Studium, og beroer paa Graden af den Gliid, hvormed han hiemme forbereder ſig eller gientager, og gjør ſig det eget, ſom Læreren i Ti-

men har søgt at vejlede ham til: saa bliver det dog altid saare vigtigt, at han eier noget Hielpemiddel, der kan lede og understøtte hans Privatstudium, hvad enten dette saa er forbundet med Editionen selv eller særskilt udgivet. Vist nok har man ved de Lærdes Bestræbelser igiennem flere Aarhundreder opnaaet den vigtige Fordeel, at næsten ingen betydelig klassisk Autor savner gode Commentarer eller andre herlige Bidrag til dens Oplysning og Fortolkning. Men de Fleste af disse ere sædvanliggen beregnede for den lærdere Læser, forbigaae altsaa, hvad der kan forudsættes at være Denne bekiendt, og anføre derimod mange Bemærkninger, som gaae ud over den Unges Faaetevne og Kundskabskreds. Det er altsaa gavnligt, at de Veiledninger, der gives de yngre Studerende, aldeles ere bearbejdede med Hensyn til disses Taal og Evne til at benytte Samme; at de følgelig iagttage en med disses stigende Kundskab overeensstemmede Fremgang fra det Lettere og Simple til det Vanskeligere og Lærdere. At give Begynderen til sin Elementarbog, sin Eutropius eller Phædrus en lærd med Kritik og Parallelføder, finere Sprogagttagelser og dybere Saganmærkninger udrustet latin Commentar i Hænderne, vilde være ligesaa

upassende, som paa Büchlings Maneer i underlø-
 bende Anmærkninger at sige den modnere Læser af
 Theophrast eller Plato, hvad de almindeligste græske
 Verber have i første Person. Naar en Fischer ud-
 gyder sin sprogkritiske Rigdom over Palæfatus,
 Anakreon eller Theophrast, og forfægter de gamle Læ-
 semaalers Egthed mod den dristige Conjectural-
 kritik, saa lader den mindre lærde Læser dette gierne
 staae ved sit Værd og søger derimod den Oplysning,
 han behøver, i Udgiverens filologiske Indices.
 Ikke bedre forstaaer han at benytte den lærde Ap-
 parat, som Burman og Schwabe kan skienke ham
 til Interpretationen af Phædri Fabler; han maa
 dog af en saadan Commentar springe det Meste
 over, og er ikke engang i Stand til selv at udsøge
 sig deraf den Smule, der kunde være ham tjenlig
 og anvendelig. Den Commentar eller de oplysen-
 de Anmærkninger, der skrives for en Lærling, bør
 altjaa svare til dennes Evner og Fornødenheder,
 og stige fra det Simple i samme Forhold, som
 man kan supponere, at Lærlingens Kundskaber stige.
 Paa Grund af dette Princip, har jeg derfor og i
 min latinske Elementarbogs 1ste Cursus ikke til
 Oplysning anbragt Andet, end det, som der var
 Lærlingen fornødent, nemlig Kundskab om hvad
 hvert Ord i dets absolute Form hedder og bety-

der. I 2det Cursus derimod har jeg stræbt at vejlede Begynderen til selv at kunne bruge Lexikon, og desuden anført de mindre lette Ordformer, det Nødvendigste af Syntaxen samt endelig de i Henseende til Sagskundskaaben meest fornødne historiske Notizer. Og saaledes, mener jeg, bør ethvert Cursus bringe Lærlingen det høiere Maal nærmere; fra blot græmmatikalste forvandle Noterne sig efterhaanden til filologiske exegetiske, og berøre Indholdet meer og meer, jo vigtigere det selv og folgelig jo nødvendigere Kundskaben derom bliver for Lærlingen. Hos Poeterne opløses de ved det poetiske Sprog vanskeliggjorte eller forskionnede Tirader efter Heynes, Janis, Mitscherlichs, Dörings Maade i den simplere Prosa, men ikke just i saa sammenhængende Parafrase, som Udgavernes in usum Delphini, der paa Smagens Dannelse ikke just synes at kunne have den heldigste Indflydelse. Hvor Tankegangen ikke er indlysende nok, fremlægges Bogens eller Stykkets Indhold, Plan og Sammenhæng saa kort og lyst, som mueligt. Valcke-naerste Digressioner, i hvor interressante de end ere for Sprogkritiken, vilde jeg i Skoleudgaver for det meste fraraade; derimod ikke Anvendelsen af saadanne Steder hos den samme eller hos en anden Autor, som ret træffende kunde oplyse Forfatte-

rens Ord eller Tanke; ei heller hist og her af andre gode Parallelsteder, hvis Sammenligning kan vorde baade interessant og for Smagens Dannelse ret gavnlig, naar der ikkun i Henseende til disse Citaters Mængde holdes Maade, da de ellers kun fylde en Plads i Commentaren, uden nogenstunde at blive læste. Kritik af Texten kan ikkun en i Sproget trav og med nogenlunde moden Dømmekraft begavet Læser befatte sig med: Den glemmes derfor helst til de Auctores, som blive Gienstand for øverste Klasse's Studium; endskjønt derfor gierne i de tidligere een og anden enten Variant af Haandskrifterne eller hørdig Conjectur kan anmærkes, især hvor Samme giver Anledning til en væsentlig forskjellig Fortolkning af Stedet. — Saa meget om de oplysende Anmærkningers Indhold; i Henseende til deres Form bliver endnu følgende at erindre:

Frugtbar Korthed, men forbunden med den fornødne Fuldstændighed, er en af de nyttigste Egenskaber, som saadan en Veiledning kan have til at oplyse sin Raadspørger. Med faae og træffende Udtryk bør den forklare vanskelige Talemaader, et tiernesfuldt Udtog anføre de fornødne historiske Oplysninger, kortelig oplosse de forekommende Idiotismer i Constructionen, samt gjøre Læseren op-

mærksom paa de rhetoriske og æsthetiske Guldkom-
menheder, Udtrykket kan have: men altsammen
saaledes, at der i Commentaren intet bliver, som
Lærlingen for at spare Tid kan for det første sprin-
ge over; den bør overhovedet mere lede Vindlingen
paa Spor og sætte ham i Gang, end just være det
Ledebaand, hvori han skal gaae; og især være ind-
rettet til det Niemeed, at vise Lærlingen, hvorle-
des man med Grundighed og Smag læser og for-
tolker en Autor. Allermindst bør altsaa Anmærk-
ningerne ad modum Sinceri fordanske eller fortyde
ste ham Linie for Linie, Talemaade for Talemaa-
de; eller uophørlig tage ham Texten i en grammati-
kalf Construction; eller lige omhyggelig oplyse det
Lette og det Vanskelige, det Bekjendte og Ubekjendte.

Man kunde spørge: om ikke Oversættel-
ser var det bedste Middel til oplyse Originalen,
da der saaledes intet Sted blev forbigaaet uberørt?
Men veier man derimod den overfladiske Lofelighed,
hvortil den bestandige Brug af Oversættelserne før-
er; hvorledes Lærlingen istedet for at lære at kien-
de Originalsproget, at øves i dets Fortolkning, og
af dets Ord udfinde Stedets Mening, henter sig
Samme fra Oversættelsen og dernæst, saa godt det
i en Hast lader sig giøre, aspasser denne til Ori-
ginalens Ord; da vil man uden videre Beviis for-

kaste dette Hielpemiddel, hvis Brug derimod, naar Lærlingen først har Fæsthed og Færdighed i Sproget og kan i det Enkelte sammenligne Originalens og Ufbildningens Fuldkommenheder eller Mangler, kunde — forudsat, at Oversættelserne ere virkelige Mesterstykker — for Smagens Dannelse være af ubetalelig Nytte. Man bruge altsaa først sildig, og altid kun fortrinlige Oversættelser. Og her seer man da ogsaa Grunden, hvorfor Anmærkninger til Auctores altid ere Lærlingen mindre tienlige, jo mere de nærme sig til den blot oversættende Form, det Tilfælde undtagen, hvor man vil angive et enkelt træffende danskt Udtryk, eller den Idiotisme i vort Sprog, som kunde svare til Originalens Ord.

Et andet Spørgsmaal vedkommer *Stedet*, hvor Anmærkningerne skulle staae. Ikke sielden finder man dem i vore Skoleudgaver Texten underlagte; men dette forskaffer, især hvis de ere affattede i Modersmålet, Lærlingen en ham ofte meget skadelig Nødhielp; den Lethed, hvormed han herfra under Examinationen ved et stielende Diekast kan hente sig fornøden Oplysning, gjør ham sorgløs i at anvende Glid nok paa sin Forberedelse og i at skaffe sig fuldstændig og grundig Kundskab om *Stedet*. Denne utidige Lettelse maa man derfor beklage, at de valre tyske og franske Læsebøger af D.

Wolf og af Gedike, udgione ved Thonboe, forskafse den unge Læser.

Og nu endelig hvad Sproget angaaer, hvori Anmærkningerne bør være affattede, da fører den fornødne Gradgang det med sig, at dette i en lang Tid bør vedblive at være Modersmaalet; Oplysningerne naae ikke deres Hensigt, naar de selv igien behøve Oplysning og naar deres eget Behøvel forbyder Lærlingen fri Udgang til deres Afbenyttelse. Men er Lærlingen først nogenlunde øvet i det fremmede Sprog, som han skal fortolke, da bliver, først korte Noter, og siden en ordentlig Commentar, forfattede i samme Sprog som Texten selv, et herligt Middel til uformærkt at give Lærlingen en dobbelt Øvelse i Sproget; ja ved at fortolke sin Autor mundtlig med Anmærkningernes Ord, beholder han endog en passende Veiledning til selv at tale og skrive Sproget. I de midlere Klasser kan altsaa begyndes med at bruge latinske Noter til latinske Auteurs, dog endnu aldeles indrettede efter den lidet øvede Lærsers Tarv, altid affattede i et meget lettere og simplere Sprog, end det Sted, de skulle oplyse. De øverste Klasser gaae naturligviis i den Henseende et godt Skridt videre; for dem burde de Commentarer over latinske, tildeels og græske For-

fattere, som skulde være deres sædvanligste Hjelpe
 midler, som oftest være affattede paa Latin, iet
 let, men dog saavidt muligt klassiskt Sprog. Sver-
 ton, Sallust, Livius, Cicero, Virgil og Horaz
 burde i ingen Haandudgave anderledes fortolkes
 Lærlingen. Selv i Græstken har Erfarenhed ofte
 vist mig, hvor heldig og nyttig Veiledning Scholi-
 erne, naar der blandt deres Overflodighed gøres
 et Valg af det Gode, kunne forstaae Digternes
 unge Læser *).

*) Slutningen af Programmet omtaler og bestemmer
 de brugbareste Skole-udgaver og Læsebøger, som
 nu findes.

III. Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

1. Udtog af Procantsler E. Pontoppidans *) Indberetning til Kongen, dat. 14 August 1760, om det som i sidstafvigte academiske Aar (1759-60) var gjort og forefaldet ved Kiøbenhavns Universitet **).

I det theologiske Facultet vare Forelæsninger holdte af 4 Docenter, Holm, Rosenstand Goiske, Bang og Mag. L. Schionning; i det juridiske Facultet af 2, nemlig: Obelitz og Koføed Anker (hvilken sidste dog formedelst Svagelighed og Arbeidet med Lovforbedringen var paa en vis Maade dispenseret fra offentligt Foredrag, saa at Obelitz dengang i Grunden var den eeneste juridiske Docent); i det medicinske af 3, Buchwald, Friis

*) Han var Procantsler ved Universitetet 1755-1764. Jvf. Nyerups Univ. Annal. S. 321 f.

**) Denne Indberetning, hvorfors breg her kun meddeles Udtog, er et i mange Henseender mærkverdigt Document, og bestyrker Prof. Nyerups Dom over Potoppidan (a. St. S. 322), at han var en virksom og for Videnskabernes Udbredelse nidkær Mand.

(Mottbøll) og Kragenstein; i det philosophiske Facultet af 5 ordentlige Professorer, Ancherfen, J. E. Kall, Mollmann, P. Horrebom, E. Horrebom (for Prof. Ramus), og 3 overordentlige, Wadsfiær, Hee og v. Aphelen. Desuden vare Forelæsningerne blevne holdte af 4 Decani Communitatis Regiæ, som nøde hver aarlig 50 Rd., nemlig Miisbrigh, Sivertsen, Seydliz, Sahl, og af nogle andre Decani, som ei endnu nøde Salarium, nemlig Mag. Chr. Fuchs, Mag. S. Gudme, Faber, J. Boldike. De offentlige og private Forelæsningers Tal havde været i det theologiske Facultet 13, i det juridiske 6, i det medicinske 7, det philosophisk-philologiske 37, deri indbergnede de, som fra 1 Sept. 1759 vare begyndte og fortsatte af de 8 Decani legentes, tilsammen 63 Forelæsninger. De Discipliner, hvorover offentlige Forelæsninger vare blevne holdte i de forskiellige Faculteter vare: Dogmatik, christelig Moral, den Augsborgske Confession, bibelsk Exegetik, Homiletik — Naturret og jus ad rem — Anatomie, Siordemoderkunst og Pharmacologie — Romerske og jødiske Antiquiteter, Exegetik over det gamle og nye Testam. samt over nogle latinske og græske Auctores, et cursus geographico-historicus, den danske Historie, Logik, Ontologie, Cosmologie, Psychologie og

naturlig Theologie, Geometrie, Astronomie, Physik, Chemie, Naturhistorie, Litterær-Historie, Eloqvend og det franske Sprog. (Man seer, hvor ufuldstændig Lektionerne vare, især i det theologiske, juridiske og medicinske Facultet). Af Decanerne paa Communitetet var offentligent læst over Mathematik, Philosophie, Kirkehistorie og de bibelske Bøgers Historie Collegia privatissima vare i alt holdte 8. Enhver Docent havde nævnet de flittigste og haabefuldeste blandt sine Tilhørere, hvilke Pontoppidan i sin Indberetning navnlig anfører. Over Mangel paa Tid hos Studiosi Medicinæ beklager sig Dr. Friis (Kottbøll). Af Philosopherne havde Krahenstein havt det største Antal Tilhørere, nemlig 60 paa et latinft Collegium over Experimentalphysiken. Blandt Decanerne roses især Riisbrigh for hans „tydelige og eftertryffelige Gaver til at lære fra sig“, og det Dnske yttres, at han kunde beholdes ved Universitetet.

Af de academiske Lærere vare udgionne 4 Forfatter- Arbejder (det vigtigste J. C. Kalls arabiske Grammatik) foruden Programmer og Disputationer. Antallet af de sidste (hvilke det efter Grundtøsen var paalagt enhver Professor at holde eengang

N 2

*) See disse Annal. 1817. 1 B. S.

om Aaret*) havde dog kun været 4. Paa Collegierne havde været flittig disputeret; nemlig paa Regentens vare blevne holdte 69 Disputationer, paa Valkendorfs Collegium 16, paa Borchs 13, paa Elersens 13, foruden 32 declamationes (Taler) paa Regentens og 1 paa Elersens Collegium. Af de Studerendes Disputationer havde 45 været i Trykken udgivne. Om de sidste og de Studerende i Almindelighed yttre Procantsleren sig i sin Indberetning saaledes: „Derimod have Studenternes offentlige og tilbeels trykte Disputatser været nogle flere end tilforn, siden jeg noiere haver urgeret Fundagens Efterlevelse. Om vore Studenter i Almindelighed kan og gives det sandfærdige Vidnesbyrd, at deres Lyft opmuntres og deres Smag forbedres, ligesom Examinations-Protocollerne bære Vidne om, at de allerfleeste opnaae saadanne metas studiorum, som Skoleforordningen og Univeritetets Fundag udkræve, det er at sige, heel meget, saa at de tydske Studenter, som endnu i temmelig Mængde indfinde sig her, men skænes for de første Examina, gemeenligen ikke kunne sættes i Parallel med vore Danske og Norske, ligesom i deres Skoler ikke heller kræves slet saa meget eller saa mange Ting“.

*) See disse Annal. forr. Hæfte S. 39 ff.

„Herhosserindres allerunderdanigst, at blandt
 „vore Studenteres Tal i Almindelighed findes paa
 „nærværende Tid en Deel meget gode, ja ret excel-
 „lente Subjecta, og naar det udfrævedes, kunde
 „man fremvise vel en Snees eller flere saadanne
 „Personer, som baade i Kirker og Skoler, ja ved
 „Universtitetet selv, kunde agtes dygtige til de vigtig-
 „ste Embeder. Ligesom dette nu er ønskeligt og over-
 „eensstemmede med Deres Kongl. Majest. allernaadigste
 „Djærme Bemærke; saa bør jeg tillige allerunderdanigst
 „erindre noget, som staaer i nøieste Forbindelse
 „dermed, nemlig hvis vore Studerendes Flid
 „ikke skal discourgeres og hensalde igien, da maatte
 „deres Haab om en vis og proportionerlig Be-
 „fordring endelig understøttes, og de meest dnelige
 „frem for Resten gives nogen nærmere Udgaag til
 „Embederne, efter at der i en nyere Prøvelse var
 „giort Forskiel paa dem ved en tilforladelig Clas-
 „sification, ligesom ogsaa Kirke- og Skole-Embe-
 „dernes Indkomst kunde classificeres.“

„Just hertil er det, at Deres Kongl. Majest. al-
 „lerede for 4 Aars Tid siden haver hensigtet med
 „den under sal. Biskop Herslebs præfidio aller-
 „naadigst anordnede Commission *), som skulle

*) Om denne Commission og dens Udgang se. Agerup
 univers. Annal, S. 324 f.

„giøre allerunderdanigst Forslag paa Maaden og
 „Midlerne til Studeringers Fremgang og Candi-
 „datorum noiere Prøvelse end ved den blotte Atte-
 „stats; saa at D. K. M. Selv og enhver kaldende
 „Kirkepatron kunde være nogenledes forsikkret om,
 „han havde et rensset og udsøgt Tal af Candidatis
 „at vælge i, og kunde ikke lettelig tage Feil i Hen-
 „seende til deres Dystighed og Ustraffelighed. Til
 „denne langvarige Commissions Slutning haver
 „jeg gjort alt, hvad mueligt var, de fleeste øvrige
 „Commissarier ligesaa; men som alt det Gode i en
 „Vord Verden maa enten trykkes eller sniges igien-
 „nem, saa staaer og denne Sag endnu tilbage, og
 „behøvede en ny allernaadigst Erindring.“

I Forbindelse hermed foreslaaer Pontoppidan
 tillige, af Communitetets aarlige Overskud at be-
 stemme nogle smaa Præmier for de flittigste, lær-
 deste og dydigste Studerende, hvis Exempel kunde
 opmuntre de andre.

Inscriberede efter offentlig Examen vare
 i bemeldte Aar 130 Danske, 48 Norske; uden al
 Examen 11 Holstenere, og efter privat Examen
 5 Danske Adelige, nemlig tre Grever og to Ba-
 roner, tilsammen 194. Examen philosophicum
 havde taget med Characteren Laudabil. 98, Haud
 Illaudab. 56, Illum 10, Mediocr. 5, tilsammen

269: theologisk Embedsexamen med Characteren Laudab. 27, Haud Illaudab. 39; Non Contemnend. 75 *), tilsammen 141; tre vare blevne rejserede: juridisk Embedsexamen, offentlig, med Characteren Laudabilis 4, med Haud contemnend. 1, privat 22 **): i medicinsk Embeds-

*) Det store Antal af sletteste Characterer ved theologisk Embedsexamen maa forklares deraf, at det var dengang tilladt at gaae op til hvilken Character, man vilde, og da den bedste Character ikke gav nogen fortrinligere Udgang til Befordring end den fletteste, saa fandt de Fleestes Magelighed det beqvemmet at holde sig til den sidste.

*) Da nemlig den offentlige juridiske Embedsexamen første Gang blev indført ved Forordn. af 10 Februar 1736, blev ogsaa en privat juridisk Examen tilladt for dem, som ei havde studeret, hvilke, naar de erholdt gode testimonialia, skulde frem for andre (der slet ingen Examen i Lovkyndigheden havde underkastet sig) befordres til de laveste Justitsbetjeninge. Disse privatim Examine-rede udgjorde da de danske Juristers Klasse. Først i Aaret 1769 blev ogsaa denne private Examen gjort offentlig, og da tillige den Norske Examen for Adelige affasset, som (ubestort i Rdn. af 10 Febr. 1736) ved Rescr. af 23 Oct. 1746 var bleven indført. Jvf. G. E. Badens Danske og Norske Lovkyndigheds Historie S. 80 f.

examen vare 4 fundne beqvemme til Promotion, naar de det skulde begiære; pharmaceutisk Examen var taget af 4, som havde fortient et godt Vidnesbyrd. Til Doctor i Medicinen var 1 promoveret (Professor Berger); i øvrigt vare ingen Gradus academici uddeelte, uden for saavidt at 60 Candidater vare afslagne med Baccalaureatus. Som ingenia exstantiora nævnes 12 Studerende.

Indberetningen sluttes med en Fortegnelse paa de Disputatser og Declamationer, som i det academiske Aars Løb vare blevne holdte paa Regentset og de øvrige Coll.gier. De fleeste afhandle theologiske Materier. Af historisk og beslægtet Indhold forekomme følgende:

Mart. Hammer de Scto. Andrea Slaglofiensi redivivo.

Nic. Thorup de religione ethnica septentrionali, in specie de Deo Thor.

Joh. Finnæus de jure Norvegiæ ecclesiast. quod Vicensium s. priscum vulgo vocatur.

Magn. Olavius de jure convivali veterum Septentrionalium

Joh. Tislef de barba Imperatoris P. 1.

Joh. Grön de sinu dicto Vig in dioecesi Bergens. Nom. et Præf. Sogniæ P. 1.

Torst. Nicolai de comœatu veterum Islandorum præcipue navali hodie restituendo P. 2.

Mich. Treschow de interpretatione legali juris Danico-Norvegici.

Om Universitetets Oeconomie og oeconomiske Forsfatning indeholder Beretningen aldeles Intet.

2. Supplik fra Sognepræsten, samt Hospitals- og Skoleforstanderne i Nyekjøbing (paa Falsler) til Frederik den Tredie i Anledning af Mislighed i Bestyrelsen af Hospitalets og Skolens Midler *).

Stormægtigste Første, Allernaadigste Herre
och Kønning.

Udi største Underdanighed, och aff uforbigengelig Nødvendighed, maa vi endnu, till Offuerstodighed, fare Eders Kongelige Mayestæts voris Scholes och Hospitals yderste Ruin och Odeleggelse till gemynte, efftersom vi icke hassuer faaet noget endelige Suar, med fuld tillid, at vi paa

*) Indholbet giver et Exempel paa, hvor vilkaarliggen Lehnsmændene ofte handlede med offentlige Stiftelsers Midler.

dette vorris underdanigste Supplication bekommer
en naadig och endelig Resolution.

Nyckjobings Scholes og Hospitals Ruin ehr
föarsaget udj effterfolgende Maade: Att i dend
steed Schollen indtill Annum 1646 haffde 3000
Rixdr. Capital *), och Hospitalet 8000 Rixdr.
aff huiß Rente desß Betjendte ndi Lehnsmandens
welbaarne Sahl. Herr Walle Rosenkranses **) tiid
rigtig bleffue lönnede, Hospitalet og dertil liggende
de Kircke holdet wed goed heffd, Rector och thuen-
de Collegæ sampt 38 fattige Lemmer rundelige un-
derholdne: daa ehr udj velb. Lehnsmandens Sahl.
Jost Frederich von Pappenheim ***) hans tiid

*) Rentelig de 3000 Rdr., som Dronning Sophie
1629 havde skänket til Skolen, Hofman VI.
159. Thi før den Tid havde Skolen ingen Ca-
pitaler.

**) Walle Rosenkrands til Krenkerup og Kiærstrup,
Ridder af Elephanten, Befalingsmand over Ny-
ckjobings og Kalholms Lehne, samt Stiftbefalings-
mand. Døde 1642. S. om ham Hoffmanns Es-
terretninger om Danffe Adelsmand 2de D. S. 100
ff. Rhodes Samlinger til Laalands og Falters
Historie 1ste Bind S. 44 og a. St.

***) Jost Frederich v. Pappenheim til Gscholt, Stifts-
befalingsmand og Lehnsmand paa Hallsbedklo-
ster, en Søn af Borghart Pappenheim, der 1568

Gjeldsbreffuene, lundende paa 8000 Rdlr., bleffue forweylede (huilcket effter vorris Thyecke ick burde aff Lehnsmanden værret tillatt, uden hand derpaa haffde haffd Kongelige Befahling och Thillaadellse, som hand ick haffde) med en Stehn Beckes Handscriffte paa 2500 Rdlr. och Jochim Beckes paa 5500 Rdlr. Mens efftersom Kenter aff forskr. 5500 Rdl. udi rette Thiider ick bleff erlagt aff velb. Jochim Beck, Capitalen ick heller effter lovlig opsigelse bleff betalt, bleff Forloffueren velb. Herr Christian Friis till Tiim, fordum Kigens Loigmeester, anmanet at betalle, som omsider effter wittlofftig Process og offuer 1000 Rdlr. anvendte Ombkostning, (som bleff optagen aff Sal. Stehn Beck) effter Kongl. Mays och Kigens Raads Domb haffuer gjort Hospitalet och Skolen Boleg udj noget langt borfliggende Goeds, udi Bosting Herridt wed Wennshjell udj Sydland; huorudoffuer Hospitalet och des elendige Lemmer, Scholen och dends Betjendte nu udj velb. Jost Frederich von Pappenheims, velb. Frederich Barnewiges, velb.

eiede Sabveholm i Holland, og var den første af den Familie, som kom herind fra Sydland, hvorhen den igien er gaaet ud. S. Rhodes Samlinger til Saalands og Falters Historie 1 B. S. 46. Lexicon over adelige Familier 2 B. 2 S. S. 66.

Offe Schades och velb. Christoffer Lindenouffs Tiider, haffue lid en ubodelige Schade, efftersom Goedsæt icke udi de allerbeste Tiider fand forrente Capitalen, meget mindre udi disse besuerlige Krigstiider.

De resterende 3000 Rdlr. ehre aff Hans kærstel. Raade, Høylofflig Ihukommelse Prinzen *) affordrede fraa velb. Frue Sahl. Lisebeth Lunge, Sahl. Her Palle Rosenkranses, huilcke 3000 Rdlr. med deris Interesse Hospitalet haffuer mist siden Aar 1646, saa at vorris fattige Hospital och Schole nu udi Steden for Elluffve Tusende Rixdallers Capital icchon til goede niuder Rente aff fem bten Hundrede Rixdaller.

Denne stoere och ubodelige Skaade, Hospitalets sampt Scholens yderste Ruin maa wi effter vorris Sed och Plicht endnu giffue Eders Kongl. Mayt. tilkjende i dend wisse och underdantigste Forhaabning, att Eders Mayt. som Landsens Fader, haffuer christelig Ombhue for at lade holde ved liige, som Hans Høylofflige Forsædre saa vellmeent haffuer funderet, och denne worris nodwendige och wichtige Angiffuende till endelige Domb at besordre, efftersom Hans Mayts. deromb tid effter an-

*) Den udvalgte Prinds Christian, som residerede en Tidlang paa Nyekjøbing Slot og døde der 1647.

den udgiffene naadigste Befahlinger icke udj rind-
 geste Raader ere effterkommene. Wi imedler-
 tiid wente udi største Underdanighed et naadigt og
 mildt Suar, att det maate kjendis paa, for huis
 Schyld worris Schole och Hospital ere bleffne faa
 ruinerede. Gud Hans Kongl. Mayt., worris
 Naadigste Herre och Konge, Dronningen, Kongl.
 Høyheed, samt andre Kongl. Børn, och dett gan-
 sche Kongl. Huuß, fraa ald Blöcke naadeligen
 bewahre.

Nykjøbing i Fallster, dend 1 Februarii 1661.

Eders Kongl. Mayts
 underdanigste
 Tiener

Jesæus Jessæi
 Sognepræst udi
 Nykjøbing.

Jørgen Lauridsen
 Lund Borgm. ibidem.
 Lauridt; Jensen
 Hospitalsforstander.

I Anledning af denne Forestilling tilskred
 Frederik 3 Statsraadet (Consilium status) saa-
 ledes:

„Vor Synderlig Gunst tilforn, Woris naa-
 digste Billie och Befalling er, at I indsluttede dend
 Statistke hernerende Gefantis och Residentis til os
 offnergiffue Memorial, saauelsom och huis Sog-
 nepresten i Vor Kjøbstedt Nykjøbing, med Forstau-

deren offuer Hospitalet der sammesteds, under
danigst i hoefoyede Supplication for Os lader an-
drage, i Boris Stats-Collegii Forsambling or-
dentlig proponerer, och os bemelte Collegii under-
danigste betenkende, efter foregaaende flittige De-
liberation derom, forstendige lader; dermed scheer
vor Billie. Befallendis Eder Gud; schreffuit paa
Wort Slott Kispnehaffn, dend 10 Februarii Ao.
1661."

Under Wortt Zignet

Friderich.

P. Keetz.

(Af det Danske Cancell. Archiv.)

Udgiveren er ikke kommen til Kundskab om,
hvad Resultatet blev; men vist er det, at Dronning
Sophies Capital endnu er i Behold, og endda no-
get forøget.

B.

I. Kongelig Confirmation paa Universitetets
Privilegier.

Efter derom, i Anledning af Placaten af 30 Dec-
tober 1810, gjort allerunderdanigst Ansøgning,
har det behaget Hs. Majestæt Kongen, under 14
Jun. allernaadigst at meddele Kiøbenhavns Uni-
versitet følgende Stadfæstelse *) paa dets Privile-
gier og Benaadninger.

„Vi Frederik den Siette, af Guds
Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders
og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsteen, Stor-
marn, Dytmarsken og Oldenborg, giøre vit-
terligt:

At Vi af synderlig Kongelig Naade og Be-
vaagenhed imod Bores Universitet i Bores Konge-

*) Den er ordlydende overensstemmende med den af
Christian den Syvende under 15 Jan. 1768 Uni-
versitetet givne Confirmation paa dets Fundatser,
Privilegier, Friheder og Benaadninger.

lige Residentzstad Kiøbenhavn, samt Os elskelige Rector og menige Professore, efter deres herom allerunderdanigst giorte Ansøgning og Begiæring, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og herved confirmere og stadfæste alle de bemeldte Vores Univerfitet af Vores Elskelige Kiære Hr. Fader og andre Vores Kongelige Forfædre, Salig og Hailoblig Ihukommelse, allernaadigst givne Fundatser, Privilegier, Friheder og Benaadninger, saavidt de ikke allerede ved andre allernaadigst giorte Anordninger ere forandrede, og for saavidt de ei imod Vores jura Majestatis, absolutum Dominium, Souverainitet og Arverettighed befindes at stride. Forbydende alle og enhver, imod det, som forestrevet staaer, Hinder at giøre. Givet paa Vort Slot Frederiksberg den 14 Junii 1811.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

Frederik R.

(L. S.)

Cold. Knudsen. Bülow. Monrad.

Richter.

II. Forelæsninger ved Kiøbenhavns
 Universitet og det pædagogiske Se-
 minarium i Sommer-Semestret

1811.

A. Ved Universitetet

I. Theologiske.

C. F. Hornemann, Theol. D. & Prof.
 Publ. D. ordner og oplyser Christi i Evangelierne
 omstræde Lærdomme, forklarer Forbindelsen mel-
 lem Christi og Pauli Læresætninger, og frem ætter
 den stoiske Moralphilosophies Historie.

Pet. Er. Müller, Theol. & Philos. D.
 P. P. D. foredrager den theologiske Encyclopædie;
 holder Forelæsninger over Dogmatiken og Mora-
 len, samt Examinatorier.

M. B. Thorlacius forklarer den anden
 Bog af Psalmerne, Brevet til Hebræerne og de
 tvende til Thimotheum; holder Examinatorier.

J. Møller, Th. P. P. C. foredrager Kir-
 kehistorien fra Reformationen af, og Indledning
 til det G. T.; holder Examinatorier.

2. Juridiske.

J. F. B. Schlegel, J. U. D. & P. P.
 D. foredrager den borgerlige og criminelle Proces,
 Univ. og Skole-Artikler 1811. 2 B. D

den almindelige og positive Folkeret, anstiller skriftlige Dvælses og Examinatorier.

F. E. Hurtigkarl, J. U. P. P. O. foredrager den romerske Personernes Ret og den dansk-norske Criminalret, samt holder Examinatorier.

Ehr. Brorson, J. U. P. P. E. foredrager den middelbare Tingenes Ret og Processen efter Fædrelandets Love; holder Examinatorier.

C. J. Müller, Secret. i Høiesteret og Adj. ved det juridiske Facultet, foredrager den dansk-norske Personernes Ret, anstiller skriftlige Dvælses og Examinatorier.

M. H. Bornemann, J. U. P. P. E. forklarer den dansk-norske og den romerske umiddelbare Tingenes Ret; holder Examinatorier.

3. Medicinske.

F. L. Bang, Med. P. P. O. foredrager den anden Deel af den specielle Therapie og holder Forelæsninger over udvalgte Sygdomstilfælde.

J. S. Særdorph, forklarer de chirurgiske Operationer ved Sygdomme ex retentione; Gjor demøderfunktionen paa Fantomet og Saarlæge-Chirurgien.

D. H. Wynster, M. D. & P. P. E. foredrager den practiske Medicin ved de Syges Senge

og giennemgaaer enkelte Capitler af Pathologien og Therapien.

J. D. Herholdt, M. D. & P. P. E. læser over den tinglige Medicin; holder Examinatorier.

M. Skielderup, M. D. & P. P. E. foredrager Osteologien og den Deel af Physiologien, som angaaer det vegetative Liv.

J. B. Hornemann, P. E. Botan. foredrager Begyndelsesgrundene af Botaniken, og gior bekiendt med de officinelle Planter, især indenlandske.

4. Philosophiske.

M. Abrah. Fall Hist. & Geogr. P. P. D. foredrager det vestlige Riges Historie fra Theodosii Dod indtil Carl den Store, og fortsætter det tydske Riges Historie indtil den vestphalske Fred.

Th. Bugge, Math. & Astron. P. P. D. foredrager den mathematiske Geographie; giennemgaaer den sphaeriske og theoretiske Astronomie, holder Examinatorier.

M. R. E. Kall læser over det arabiske Sprog; fortsætter sine Forelæsninger over Salomons Ordsprog.

M. J. Woldike, Math. P. P. D. foredrager Begyndelsesgrundene af Algebra og den rene Mathematik efter Kästner.

J. Wolf, Math. P. P. E. foredrager Arithmetiken og Begyndelsesgrundene af Algebra, den theoretiske Geometrie og Plangeometrien efter Karsten; holder Examinatorier.

Gr. Wad, Hist. Nat. P. P. D. forklarer den forberedende Deel af Ordyctognosien, foredrager Geognosien og oplyser den ved Exempler, tagne af Naturen.

Dr. R. Treschow, Philos. Pr. P. D. foredrager den empiriske Psychologie, Metaphysiken, og, om forlanges, enten den naturlige Theologie eller den specielle Anthropologie.

M. B. Thorslacius, P. L. L. D. gjør bekendt med de romerske Prosaisfers Levnet, Character og Fortienester; forklarer Claudians Sattirer; holder Examinatorier.

M. R. Schow, Archæol. P. P. E. foredrager Indledning til de græske Mythers Studium; holder Forelæsninger over Archæologien.

M. R. Nyerup, P. Hist. Lit. og Univ. Bibliothekar giennemgaaer nogle Dele af den danske Litterærhistorie.

M. Gr. Wegtrup, Dec. P. P. E. holder Forelæsninger over Handelsplanternes Cultur.

Eh. Bruun, P. L. & Lit. Angl. veileder til at forstaae og skrive det engelske Sprog.

M. L. Engelstoft, Hist. & Geogr. P. P. E. foredrager det Europæiske Statsystems Historie, efter Heeren, fra den Utrechtske Fred af; holder Forelæsninger over Fædrelandets Statistik.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. P. P. O. foredrager Sædelæren, holder Examinatorium.

G. Sverdrup, Lingv. Gr. P. P. E. forklarer Æschini's Tale mod Ctesiphon og Æschylus's Prometheus vinctus.

M. J. E. Orsted, Phys. P. P. E. foredrager Pharmaceutiken, holder Forelæsninger over Experimentalphysiken.

M. N. Puerari, Lingv. & Lit. Gall. P. P. E. forklarer Racine's Phædre; anstiller Tale- og Skrive-Ovelser i det franske Sprog.

M. H. E. Schumacher, Astron. P. E., som med allerhøieste Tilladelse er fraværende, vil nærmere bekendtgjøre sine Forelæsninger.

J. Rathke, Zoolog. P. P. E. foredrager Zoologien efter Slægternes Affiniteter.

M. E. Berlauff, Adj. ved Univers. foredrager Fædrelandets Historie indtil den Oldenborgske Stamme.

B. Ved Seminariet.

D. S. Moldenhawer, Seminariets Director, meddeler Institutets Alumnus Veiledning, efter som Leilighed gives.

J. Wolf, Inspector i den mathem. Classe, forklarer Methoden at undervise i Plangeometrien, og leder Øvelserne deri.

G. Wad, Inspector i den phys. Classe, foredrager Reglerne for den naturhistoriske Undervisning.

K. L. Kahbek, Prof. og Inspector i den danske Classe, giver Veiledning i den danske Stil.

L. E. Sander, forklarer det tydske Sprogs Grammatik, foredrager Pædagogiken, tilbyder Veiledning i Declamation.

Lh. Bruun, Prof. og Lector ved Seminariet, anfører til rigtiggen at udtrale det franske og engelske Sprog, og leder Øvelserne i begge.

M. B. Thorlacius, P. L. L. O. forklarer den græske Literaturs Oprindelse og Historie; besømmer Alumnernes latinske Udarbejdelser.

G. Sverdrup, G. P. P. og Inspector i den historiske Classe, foredrager Reglerne for den historiske Underviisning i Skolerne.

II. Academiske Examina.

1. Philosophisk-Philologisk Prøve

A. Philologisk Prøve.

Den 1ste April.

- 1 Frederik Thomsen — Laudab.
- 2 Joh. Jac. Ewald Knudsen — Laudab.
- 3 Christian Pingel — Laudab.
- 4 Ol. Cosm. Vech — Hand illaudab.
- 5 Jac. Edv. Colbjørnsen Hiorth — Laudab.
- 6 Søren Wedege Bruun — Laudab.
- 7 Søren Sørensen — Laudab.
- 8 Willads Casberg Hviid — Laudab.
- 9 Ott. Christ. Ottesen — Laudab.
- 10 Alexand. Lange — Laudab.
- 11 Sever. Nsmuss. Raae — Laudab.
- 12 Andreas Olsen — Laudab.

Den 2den April.

- 1 Casp. Joh. Boye — Laudab.
- 2 Nicol. Christ. Møller — Hand illaud.
- 3 Matth. Rumsen Blytt — Hand illaud.

- 4 Henr. Christ. Sommerschild — Laudab.
- 5 Christ. Sever. Valle Heiberg — Laudab.
- 6 Freder. Holst — Laudab.
- 7 Boye Christoph. Riis — Laudab.
- 8 Christ. Peders. Pandrup — Laudab.
- 9 (udebles)
- 10 Carl Tob. Horn — Haud illaudab.
- 11 Joh. Kamstrup — Laudab.
- 12 Pet. Diel. Stybe — Laudab.

Den 5te April.

- 1 Jerg. Andersen Bølling — Laud. p. e.
- 2 Carl Walling — Laudab.
- 3 Hector Frid. Jansen Estrup — Laud. p. e.
- 4 Joh. Holmboe — Haud illaudab.
- 5 Even Hansen — Laudab.
- 6 Palamon Fogh Obel — Laudab.
- 7 Joh. Christ. Knudsen — Laudab.
- 8 Nic. Mich. Raboe — Haud illaudab.
- 9 Joh. Stein Hoffmann — Haud illaud.
- 10 Joh. Christ. Jensen — Haud illaud.
- 11 Frid. Sever. Bøst — Laudab.
- 12 Jan. Dav. Frid. Salicath — Laudab.

Den 6te April.

- 1 Jens Bull Kielland — Laudab.
- 2 Ehrenreich Christoph. Moltke — Laud.
- 3 Pet. Udr. Andr. Riis — Laudab.

- 4 Mart. Christ. Eifen — Laudab.
 5 (udholdt ei Examen)
 6 Harald Vademar Bilster — Laudab.
 7 Casp. Lorenz Fabricius — Laudab.
 8 Joh. Christ. Petersen — Laudab.
 9 Dan. Barth Simonson — Laudab.
 10 Georg Gad Olsen — Haud illaudab.
 11 (udeblev)

Den 8te April

- 1 Pet. Thesstrup Keiersen — Laud.
 2 Christian Keiersen — Laudab.
 3 Matthias Ragesen — Laudab.
 4 Andr. Gottlieb Rudelbach — Laudab.
 5 (udeblev)
 6 Jerg. Nic. Toft — Laudab.
 7 Joh. Eretschmer Walling — Haud illaud.
 8 Sever. Hagerup Hølek — Haud illaud.
 9 udholdt ei Examen
 10 Pet. Christ. Bloch — Haud illaudab.
 11 Christ. Frid. Krüger — Laudab.
 12 Nicol. Christoph. Clausen — Laudab.

Den 10de April.

- 1 Herm. Balthas. Adde St. Mønter — Laud.
 2 Ad. Jac. Petersen — Haud illaudab.
 3 Jens Gottfr. Christensen — Haud
 illaudab.

- 4 Pet. Christ. Bechmann — Laudab.
 5 Henrik Flinde — Haud illaudab.
 6 Nic. Oschay Rützow — Haud illaud.
 7 Nic. Wagger — Haud illaudab.
 8 (udholdt ei Examen)
 9 (udeblev) —
 10 Eiler Holf Marker — Non Contemend.

Den 17de April

- 1 David Rosen — Laudab.
 2 Laur. Jac. Nagaard — Laudab.
 3 Sever. Henr. Aug. Maaschou — Laud.
 4 Jan. Kirkerup Christensen — Laudab.
 5 Jensenius Magn. Sommer — Laudab.
 6 Joh. Pet. Gorm — Laudab.
 7 Laurent. Dahl — Laudab.
 8 Joh. Henr. Hobolt — Laudab.
 9 Jerg. Ludv. Brandt — Haud illaud.
 10 Einar Sever. Aschlund — Laudab.
 11 Poul v. Sehestedt — blev ingen Hoved-
 character tilkiendt, da han endnu havde
 Restancer fra Examen Artium.
 12 (udeblev)
 13 (udeblev)
 14 Joh. Christoph. Berthelsen — Non Con-
 timmend.

B. Philosophisk Prose

Den 4de April.

- 1 Joh. Christ. Schultz — Laudab.
- 2 Nobel Novelsen — Laudab.
- 3 Frid. Vilh. Ebiele — Laudab.
- 4 Greg. Nic. Klauemann — Haud illaud.
- 5 Joh. Christoph. Koss — Haud illaud.
- 6 Marc. W. E. v. Schmidten — Haud illaudab.
- 7 Joh. Georg Kosob — Laudab.
- 8 Jac. Frid. Reitz — Haud illaud.
- 9 Pet. Frid. Jørgensen — Haud illaud.

Den 9de April.

- 1 Jens Schydtz — Laudab. et publ. encom. ornat.
- 2 Christ. Fr. Jac. Schmidten — Laudab. et publ. encom. ornat.
- 3 Carl Gustav Lilienskiold — Laudab.
- 4 Carl Tobias Horn — Haud illaud.
- 5 Ernst Clausen — Haud illaud.
- 6 David Nathan — Laudab.
- 7 Joh. Kamstrup — Laudab.
- 8 Christ. Frid. Jacobsen — Laudab.
- 9 Pet. Sadolin Neergaard — Laud. et publico encom. ornat.
- 10 Jørgen Zinch — Haud illaudab.

Ved Censuren den 20 Apr. befandt^s, at til den philologiske Prøve havde fremstillet sig 77 Candidater, af hvilke 51 erholdt Characteren Laudabilis, 20 Haud Illaud., 2 Non Contentum., 2 udholdt ikke Examen, 1 erklaredes immaturus, og 1 tilkiendtes ingen Hovedcharacter; til den philosophiske Prøve 19 Candidater, af hvilke 11 erholdt Characteren Laudabilis, og 8 Haud illaudab. Følgende tre befandt^s i den Grad at have i begge anden Examens Prøver udmærket sig, at de erkjendtes værdige til at indkaldes for Consistorium og offentligⁿ at berømmes:

Jens Schydtz,

Per. Gadolin Neergaard

Christian Schmidten

2. Ny Prøve i April 1811 for dem, som i følge Forordningen angaaende Examen Artium §. 20 vare forpligtede til at underkaste sig en saadan i visse Rubriker.

De Dimittender fra 1810, som i dette Foraar burde indstille sig til ny skriftlig eller mundtlig Prøve i et eller andet Fag, vare følgende tre: Christian Friis (i Græsk og Hebraisk), Jørgen Ludvig Brandt (i Historien), Poul v. Sehestedt (i Religion, Tydsk og Fransk).

Udfaldet af Censuren over disse skriftlige og mundtlige Prøver var følgende:

I Græsk

Christian Friis — Meget Godt
Characteren saaledes tre Grader forbedret.

I Hebraisk

Christian Friis — Godt
Characteren to Grader forhoiet.

I Tydsck

Poul v. Sehestedt — Maadelig.
Characteren uforbedret.

I Fransck

Idem — Maadelig.
Characteren uforbedret.

I Religion

Idem — Maadelig.
Characteren uforbedret.

I Historien

Jørg. Ludv. Brandt — Godt
Characteren to Grader forbedret.

3. Theologisk Embedsexamen.

Den 23de April.

1. Joh. Sever. Arentz. En Søn af Rector, Professor, Ridder Arentz, fød i Bergen 1789, blev Student 1806 — *Laudabilis et quidem egregie.*

2 Joh. Ol. Fremming Heyerdahl. En Son af Sorenskriver Heyerdahl, fød i Hoelands Præstegield 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.

3 Pet. Amdi Hoyer. En Son af Proprietær K. Hoyer paa Faveile i Aarhus Stift, blev Student 1806 — Non Contemnendus.

Den 25de April

4 Henr. Christ. Aschanius. En Son af afg. Proprietær Aschanius, fød paa Lund paa Mors, blev Student 1805 — Laudabilis.

5 Thomas Sandholdt. En Son af Tøihuusforvalter Sandholdt, fød i Kiøbenhavn 1786, blev Student 1804 — Laudabilis.

6 Adam Fred. Linde. En Son af Capt. Linde, fød 1785 paa Gaarden Møltrup i Hammerum Herred i Ribe Stift, blev Student 1800 — Haud illaudabilis.

Den 26 April.

7 Nic. Faber. En Son af forhenboer. Procurator Faber, fød i Odense 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.

8 Effild Høiland. En Son af Proost Høiland, Sognepræst til Høne, fød i Engberg Præstegaard i Ribe Stift 1785, blev Student 1805 — Laudabilis

- 9 Henr. Carl Vilh. Find. En Søn af Giestgiver Find, fød paa Valløe 1785, blev Student 1804 — Laudabilis.

4. Juridisk Embedsexamen.

A. Theoretisk Prøve.

a. Latinisk.

Den 6 April.

- 1 Joh. B. Hansteen — Haud illaudab. (vid. 13. Jan. 1810.)
 2 Fred. Sigfried Muhle — Laudab.

Den 8 April.

- 3 Pet. Benjam. Hammerich — Non Cont.
 4 Jochum Stockfleth — Laudab.

b. Dansk.

Den 10 April.

- 1 Matthias Norbye — Beqvem.
 2 Christen Leth — Beqvem.
 3 Joh. Hoyer — Beqvem.
 4 Christ. F. W. Høngaard — Beqvem.

*) Da Udgiveren ikke har Bekommendes petita ved Haanden, seer han sig deene Gang ei istand til at ledsage deres Navne med de sædvanlige personlige Oplysninger.

Den 11 April.

- 5 Thom. Chr. Tillge — Beqvem.
- 6 Benjamin Wolf — Beqvem.
- 7 Jac. Sev. Lund — Beqvem.
- 8 Bendt Christ. Grønberg — Beqvem.

Den 17 Apr.

- 9 Rasmus Jørgensen — Beqvem.
- 10 Gert Nic. Flock — Beqvem.
- 11 Carl August Bock — Ei ubeqvem.
- 12 Gabr. Mart. Heiberg — Beqvem.
- 13 Christ. Augustin. Lassen — Beqvem.

Den 20 Apr.

- 14 Niels Kier — Beqvem.
- 15 Stie Tønsberg Bruun — Beqvem.
- 16 Mich. Herm. Gram — Ei ubeqvem.
- 17 Jørgen Bryn — Beqvem.

B. Practiff Proeve.

a. Candidati juris.

- 1 Philip Peter Rosenstand — Laud.
- 2 Albert Lemvig Schumacher — Haud illaud.
- 3 Johannes Antonius Braem Kuhlmann — Haud illaud.
- 4 Carl Daniel Stebuss — Laud.
- 5 Johannes Christopher Henrich Kummelhoff — Haud illaud.

- 6 Christian Ferdinand Wilsø — Laudab.
- 7 Christian Lund, Copiist — Laudab.
- 8 Martin Georg Martensen — Laudab.
- 9 Hans Schack Baron Knudt — Laudab.
- 10 Johan Carl Buntzen — Laudab.
- 11 Herman Bech — Laudab.
- 12 Johan Anthon Lynge — Laudab.

b. Examinati juris.

- 1 Moris Fischer — Temmelig vel
- 2 Joh. Elias Peetz — Temmelig vel
- 3 Joh. Ad. Gottlob Stage — Temmelig vel
- 4 Matthias Morby — Vel
- 5 Christ. Leth — Temmelig vel
- 6 Joh. Hoyer — Vel
- 7 Thom. Christ. Tilge — Temmelig vel
- 8 Benjamin Wolff — Temmelig vel
- 9 Jac. Sev. Lund — Temmelig vel
- 10 Wendt Christ. Grønberg — Temmelig vel
- 11 Rasm. Jørgensen — Temmelig vel
- 12 Bert Nic. Flack — Temmelig vel
- 13 Gabr. Mart. Heiberg — Temmelig vel

- 14 Etie Tansberg Bruun — Vel
 15 Jørgen Bryn — Temmelig vel.
-

III. Høitideligheder.

Rectorskifte og Præmiers Uddeling.

Torsdagen den 20 Junii nedlagde Etatsraad, Ridder Bugge det af ham i afvigte academiske Aar førte Rectorat ved Universitetet, og overlevede samme til Dr. Professor Rector Hornemann. Den afgaaende Rector holdt i Regent's kirken en Tale, som handlede om de Dypfindelser, ved hvilke Grækerne, Araberne, Perserne og Tatarerne havde beriget Astronomien.

Efterat Talen var tilende, bleve ved den fratrædende Rector Præmie-Medailler i Guld uddeelte til de Candidater, hvilke samme tilforn vare tilfjendte *), nemlig Studios. Medic. E. E. Bruun, Studiosus R. F. B. Schiern og Alumn. Semin. pædag. Sal. Salomonsen.

Det i Anledning af denne Høitidelighed udstædte academiske Program, forfattet af Profess.

*) See disse Annal. forr. Hæft. S. 72 f. f.

Ehorlacijs, handlende om de christne rø-
merste Keiseres Pontificat *).

IV. Legater.

Professor Nic. Cleric's **) Legat til Uni-
versitetets Bibliotheket ***).

No. 6 C7 Een Rigsdaler

J Haab om Kongelig allernaadigst Confirma-
tion gjør jeg med fuld Fornuft og Overlæg. følgen-
de Disposition: Naar jeg ved Døden afgaaer, da
skal Universitetets Bibliothek være min universelle Ar-
ving, og altsaa tilhøre alt mit Efterladenskab efter
min Død paa følgende Vilkaar:

1) Consistorium maa strax efter mit Døds-
fald (isald jeg ikke selv skriftligen eller mundtligent
har udnævnt nogen; dog udnævner jeg herved som
Executores testamenti Professor Nic. Christoph.
Kall og den, som han selv vil vælge til. Med. Exe-

¶ 2

*) Findes nærmere anmeldt i dette Hæfte under Ru-
briken: Academiske Smaa Skrifter.

**) Han var Universitetetsbibliothekar fra 1780 til
sin Død i Jan. 1803.

***) Om dette Bibliotheks øvrige — for Tiden util-
strækkelige — Indtægtstidder jevnf. Prof. Wadens
univers. Journ. 1793. S. 33 ff.

utor) udnævne tvende af sig, som tage mit Efterladenskab under deres Behandling og besørge min Begravelse paa det simpleste uden al Klædning, allene at jeg i samme Forsatning, som jeg er død i, bliver indsoobt i et Bøxlagen; og maae til min Begravelse vel anvendes under, men ikke over 100 Rbd. som hæves af en Liigkasse, hvori jeg er Interessent. — Uleiligheden med min Begravelse og Auctionen over mit Efterladenskab kan overlades een af Pedellerne, som derfor af mit Stervboe tilstaaes en liden Douceur af 20 Rdlr., skriver tyve Rigsdaler.

2) Disse tvende Exsecutores maae strax besørge mine Meubler, Klæder, Bøger og andre Effecter bortsolgte, hvilket, tilligemed hvad der kommer ud af Raadsens Aaret, som jeg har svaret til min Formand, samt af Oplaget af hvad som er trykt af den Danske Ordbog, som udgives under Bestyrelse af Videnskabernes Selskab, hvilket Oplag tilhører mig allene, saasom sal. Etatsraad Strøms Enkefrue er stæet fyldest for hendes Andeel og bør strax sælges under eet, maae udsættes paa Rente. For disse tvende Exsecutorers havte Umage og reedelige Behandling erlægges een Gang for alle til hver af dem som en liden Erkiendtlighed 150 Rdlr. skriver eet Hundrede og halvtredsinstyve Rigsdaler,

og siden gaaer alt ind under Universitetets Bestyrelse.

3) Af Renterne af mine efterladte rede Midler (som meest bestaae af Kongelige Obligationer) skal strax fra min Dødsdag af forlods gives Pigebarnet Thyre Nicoline, som siden meldes om, Renten af 1000 Rdl., skriver eet tusinde Rigsdaler eller 40 Rdlr. aarligen, saalænge hun lever; og ligeledes Pigebarnet Anne Cathrine, hvorom siden meldes, Renten af 1000 Rdlr. eller 40 Rdlr. aarligen, saalænge hun lever. Renten af det øvrige skal deeles i fem lige Deele, hvoraf Karen Kirstine Broegaard, som er i min Tjeneste, skal nyde personligen een Femtedel, saalænge hun lever; een Femtedeel skal et lidet Pigebarn Thyre Nicoline, hvis Opdragelse jeg har paataget mig at bekoste, og overladt til Karen Kirstine Broegaard, nyde personligen, saalænge hun lever; og Pigebarnet Anne Cathrine, hvis Opdragelse jeg og har paataget mig, og overladt til Karen Kirstine Broegaard, som og dertil skal modtage deres Penge, skal nyde en Femtedeel personligen, saalænge hun lever; Paa den anden Side skal min Halvbroder Magnus Elert nyde een Femtedeel, og min Halvsøster Thyre Cecilie Elert een Femtedeel af Renterne personligen, saalænge hver af dem lever. (Med det Ord

personligen forstaaer jeg, at hverken Egte-
 skab eller andre Forbinderer maa give andre Perso-
 ner Ret dertil eller Deelderi; ja at ikke engang en
 Credit r maa gjøre Beslag derpaa, da det er be-
 stemt som en Hielp til disse Personers nodtorsti-
 ge Livs-Ophold). Naar derimod min Halbroder
 eller Halvsøster ved Døden afgaaer, da skal den over-
 levende beholde den Afdødes Andeel af Kenterne; og
 ligeledes skal det forholde sig med Karen Kirstine
 Bogaard og Pigebørnene Thyre Nicoline og Anne
 Cathrine; altsaa faaer den Længstlevende af dem
 tre Femtedeele af Kenterne tilligemed eller foruden
 Kenterne af 2000 Rdlr., saalænge den lever. Naar
 faa den Længstlevende af det eene af disse Partier er
 død, da skal det andet Partie have dens hele Kenter,
 enten de leve alle, eller allene een af dem; altsaa kan
 den Længstlevende af alle disse Personer komme til
 at nyde som Længstlevende fem Femtedeele eller det
 hele af Kenterne saalænge den lever. Saasnart
 som Kenterne indkomme af det, som kommer ud af
 mit øvrige Efterladenskab, skal de deeles i samme
 Forhold, som ovenmeldt er, nemlig at hver Fem-
 tedeel noget forhoies, og de benævnte Personer altsaa
 faae en større Indkomst; thi Universitets Biblio-
 theket faaer aldeles ingen Kenter, førend efter
 den Længstlevendes Død, saasom de fem Personer

træde i hinandens Sted til den eller de Uds-
des Andeel paa ovenmeldte Maade, hvis Rente
hæves da først af Bibliotheket, naar de alle fem
ere døde. Desuden skal Karen Kirstine Brogaard
om hun er hos mig, naar jeg dør, forlods have
mine Senge med Omhæng, alle Sengeklæder, Lag-
ner og Pudevaar. Er hun død eller borte fra mig,
da sælges det alt og gaaer ind under Massen.
Hvad rede Penge der findes efter mig i Bancosed-
ler og Mynt, skal strax gives til Karen Kirstine
Brogaard og Pigebørnene Thyre Nicoline og Anne
Cathrine, som skal være under hendes Varetagt,
eller til den eller de levende af dem; og skulde jeg
døe i Slutningen af Terminen, saasom henimod
Maj eller November Maaneder, da skal dem gives
tillige forlods alle mine Indkomster, som falde til
næstkommende Termin, saavel Løn som Renter; i
andet Fald gives dem deraf allene 100 Rdlr.

4) Naar Universitets-Bibliotheket ved dens
Længstlevende Persons Død begynder at have Ren-
terne, da skal først kjøbes de Bøger, hvis Tab for
Bibliotheket paa nogen Maade kan regnes mig til
Last, hvilket jeg dog ingenlunde har Grund til at
formode; dernæst skal derfor ei kjøbes store og kost-
bare Verker, men fornemmelig det, som kan mang-
le i den Latinste, Græske og Østerlandste Philoso-

gie, især i det Danske Sprog og Antiquiteter; desuden maae derfor kjøbes komplette Bøger isædetfor ucomplete i andre Fag, paa det at komplette Bøger overalt kan have i Bibliotheket. Slige Bøgers Indkjøb overlades ganske til Bibliothecarii egen Skionsomhed og Godtbesinde, saaledes at han uden nogen Forespørgsel til Consistorium kan kjøbe dem, naar og hvor han lyster; enten ved at forskrive dem, eller ved Auctioner; eller og underhaanden, og anvise dem til Udbetaling hos Dvæstør, allene at han foreviser vedbørlig Regning eller Quitting fra Vedkommende med Paategning af Famulo Bibliothecæ, at Bøgerne ere rigtigen opleverede paa Bibliotheket. Disse Bøger skal indføres i en dertil indrettet særskilt og af Consistorio autoriseret Protocol med høstegnede Priser; og skal Famulus Bibliothecæ ved hvert Aars Begyndelse indlevere en ligelydende Fortegnelse til Consistorium, som der skal forvares. Naar alle disse Personer, hvortil Kenterne ere bestemte, bortdøe, og Universitets Bibliotheket altsaa hører alle Kenterne, da gives Bibliothecario for hans Umage og redelige Behandling aarsligen 20 Rdl., skriver tyve Rigsdaler, saalange Bibliothecariatet bliver, som det nu er, et særskildt Embede; men i andet Fald gives de 20 Rdlr. til Famulus Bibliothecæ.

5) Dog forbeholder jeg mig, saalænge jeg lever, fuldkommen Raadighed og Ret enten atstill-
 tetgøre eller og forandre denne min Disposition,
 hvorved aldeles ophæves al anden af mig forhen
 gjort Anordning angaaende min sidste Villie, og
 gielder denne min Disposition allene, ifald jeg bort-
 dør, uden at kalde den tilbage. Det til Bekræf-
 telse haver jeg dette mit Testament i Notarii Pub-
 lici og Vidners Overværelse egenhændigen under-
 skrevet og forseglet.

Kiøbenhavn den 14de Maj 1790.

Nic. Clerf.

(L. S.)

P. S. Prof. Nic. Christ. Kall udnævnes
 herved af mig at være allene min Exsecutor Te-
 stamenti og have allene den Erkiendtlighed, som
 er tillagt begge Exsecutores for deres Umage.

Kiøbenhavn den 3die Decbr. 1800.

Nic. Clerf.

Jeg ønsker, at Hr. Jørgen Kierungaard,
 Fuldmægtig hos Hr. Advocat Valle, maa som en
 ordentlig, paalidelig og suffisant Mand antages til
 Curator honorum og Indkassator i mit lidet Sterv-
 boe. Mit Esterladenskab har jeg selv optegnet og

hvad i den Fortegnelse ikke findes, har jeg i levende Live bortgivet.

Kiøbenhavn den 3 Febr. 1802.

N. Eiert.

NB. Til hvert af Pigebornenes Thyre Nicolines og Anne Cathrines Femptedeel af Kenterne hænger Renten af 1000 Rdlr. eller 40 Rdlr.; naar altsaa een af dem doer, da arves dens hele Andeel af Karen Kirstine Brogaard og det andet efterlevende Barn; og skulde begge Barnene bortdøe, da arves begges fulde Andeel af Kenterne af Karen Kirstine Brogaard. Skulde hun og de forend mine Halvsøffende, da først gaaer denne Klasse fulde Andeel af Kenterne over til mine Halvsøffende.

Kiøbenhavn den 9de April 1802.

N. Eiert.

M. S. Naar jeg er død, maae de som Exsecutor Testamenti søge om Befrielse fra $\frac{1}{2}$ pr.Ct. Skatten for min Capital. Skulde det blive afslaaet, da maa Capitalen blive staaende paa Kongelige eller andre gode Obligationer til fulde 4 pr.Ct., paa det at disse Gattige og Umyndige kan nyde det fuldt, som jeg har tilstaaet dem. Ligeledes maa vel og søges om, at denne Capital da ikke skal belægges med Universitetets $\frac{1}{2}$ pr.Ct. Skat; og

skulde det imod al Formodning blive afflaet, saa fortjener Universitetet hverken at faae Capital eller pr. Cto. Skat; og da har De at forholde sig med Capitalen efter den Bestemmelse, som af mig er gjort i et forseglet Brev til dem, som ikke maa gaabnes forend Befrielsen fra Paalæg af $\frac{1}{2}$ pr. Cto. Skatten'er af Bedkommende udtrykkelig bevilliget eller afflaet.

Kiøbenhavn den 10 April 1802.

N. Eiert.

Det af Profess. Eiert under 14 Maj 1790 undertegnede Testament blev af Hs. Majestæt under 11 Marts 1800 confirmeret.

V. Academiske Smaa skrifter.

De romanorum, qui religioni christianæ nomen dederunt, Imperatorum Pontificatu Maximo scripsit Bürgerus Thorlacius. Hauniæ 1811. 22 p. 4.

Forf. begynder med den almindelige Bemærkning, at de Forandringer, som de christelige Keisere gjorde i det romerske Riges Forfatning og Forvaltning, ikke mindre fortjene Historikerens be-

synderlige Opmærksomhed end de, som Octavianus Augustus i sin Tid indførte. Det er bekiendt, hvor snildt han vidste i sin Person at foreene alle Udformster til Magt og Indflydelse, alle civile, militære og religiøse Titler. De klogeste blandt hans Eftermænd holdt sig til samme Grundsatning, og satte deres største Statskonst i at vedligeholde Skinnet af den gamle Folkesfrihed, saalænge indtil Gemytterne efterhaanden havde vænnet sig til den nye Forsatning, og Weien saaledes var banet for en fuldstændig Despotismes Indførelse; hvi ket, Tid efter anden paa allehaande Maader forsøgt, endelig under Diocletian kom til fuld Modenhed. Ved den nye Tingenes Orden, som en ny Statsreligion, Christendommen, nu anledigede, fik efterhaanden adskillige Grene af den offentlige Bestyrelse et andet Udseende, medens Despotismen ogsaa her søgte nye Understøttelsesmidler.

Iblandt de Titler, som gaves Ceneherren August, og som ogsaa de følgende Keisere nu tilregnede sig, var den af Pontifex Maximus (Opperstepræst) ikke den uvigtigste. Disse Fyrster syntes godt om en Værdighed, der indbefattede den øverste Magt i Henseende til det hele Religionsvæsen. Men da dette Religionsvæsen for det meste var hedenst, saa kan det Spørgsmaal op-

Kastes, om ogsaa de christelige Keisere have i Gierning eller Navn baaret denne Værdighed, et Spørgsmaal, som vel af adskillige Lærde er berørt, men ei endnu klarligen afgjort. Tingenes selv er aldeles ikke uvigtig i Hensyn til det romerske Riges, og siden til Hierarchiets Forsatning; thi man seer, at da Keiseren efter Gratians Tid havde afsagt Titelen: Pontifex Maximus, blev den strax med stor Begjærlighed optagen af den romerske Bisshop *). — Forsf. foretager sig nu nærmere at oplysse denne Giensand, saaledes at han først viser Forskiellen mellem Pontifices Maximi i Republikens og i Keisernes Tider, og derefter beviser, at ogsaa de christelige Keisere i Navn og i Gierning vare Pontifices Maximi, og først efter Gratians Tid udelukkede denne Benævnelse af deres Titler.

Maaden at udvalge Pontifex Maximus udgjor den første Forskiel mellem Pontifices i Republikens og i Keisernes Tider. Det er bekiendt, at Numa indrettede et Collegium Pontificum, og at den, som deri præsiderede, kaldtes Maximus. Efter Tarquinijs Fordrivelse valgtes han af Folket,

*) Dette saare frugtbare Vint fortjener megen Opmærksomhed. Her affondrede sig første Gang formeligen, maafee for evig, Kirke og Stat.

men de øvrige af Præstecollegiet, indtil ogsaa Valget af disse ved lex Domitia blev Folket overladt. Sulla frøtog det samme; men efter hans Død var snart Folket, snart hiint Collegium i Besiddelse af Valgrettigheden, indtil i Aaret 742 August paatog sig det flere Gange iforveien tilbudne, men altid afslaaede, Pontificat, uvist, om det bl. v. ham overdraget af Folket, eller Senatet, eller begge. Saa meget er vist, at fra Liberii Tid af Senatet ene havde og udøvede Ret til at beskænde med denne Værdighed. Dog har man i Julian Exempel paa en Keiser, der selv tiltog og tillagde sig Titel af Pontifex Maximus.

Den anden Forstiel bestod deri, at i Republikens Tid havde ikke Pontifex M., men snart Præstecollegiet, snart Folket Ret til at besætte ledigblevne Præste-Embeder. Men Keiserne bortgave i denne Egenkab disse Embeder til hvem de vilde, og uddeelte dem som blotte Raadesbeviisninger.

En tredie Forstiel viser sig i Omfanget af Pontificatets Magt. I Republikens Tid var Pontif. M. ikke andet end Præsident i Præstecollegiet, uden hvis Stemme og Samtykke han intet kunde afgjøre; Keiserne som Pontifices M. fortolkede jus sacrum efter Godtbeftindende, og indrommede

Præstecollegiet ikke mere, end de selv vilde, alt efter enhver Keisers Herstefyge eller Naadehold.

Som en fjerde Forskiel have vel Rogle anført, at forhen Pontif. M. Embedsmyndighed indskrænkede sig alene til Byen Rom og dens Omega, men at derimod Keiserens hyperstepræstelige Magt strakte sig over hele Riget. Men det synes dog ikke rimeligt, at denne deres Magt ogsaa har indbefattet de Byer, som det fra gammel Tid af var blevet bevilget, at beholde deres egne Indretninger, og et mærkeligt Exempel herpaa giver Traians Svar til Plinius i et Dedications-Anliggende *). Desuden var der blandt de Romernes Herredomme undergjøne Folk adskillige, som efter deres egne Religionsindretninger ikke kunde adlyde en fremmed Pontifex, s. E. Egypterne, Jøderne, de Christne. Vel findes der Exempler paa det Modsatte; men disse synes ikke saa meget at bevise Keiserens Ret, som Misbrugen af deres Magt i deres Egenkab som Pontif. M., da de og Gouvernørerne i Provindserne efterhaanden saaledes berøvede Ifke-Romerne af Autonomie, at de neppe beholdt en Skygge deraf tilbage *). I al Fald havde i Virkeligheden Kei-

*) Plin. Epist. L. X. Ep. 59.

***) Eckhel Doctrina num. vet. Vol. IV. p. 270 fg.

fernes Magt som Pontif. M. langt videre Grændser end Ypperstepræsternes i Republikens Tid, saa man med Rette ogsaa heri kan sætte en væsentlig Forskiel.

Forinden Forf. gaaer over til sit egentlige Emne, forklarer han først S. 8 nærmere sit Demeed. Spørgsmaalet er nemlig ikke, om de christelige Keisere have forrettet den afgudske Religionscultus, nemlig, om de have ofret til Jupiter Capitolinus og andre Guder; ei heller om de have udøvet Pontificatet i alt det, hvori de hedenske Pontif. M. udøvede det; ei heller, om de selv have kaldet sig saaledes; thi det er nok, om denne Titel med deres Villie og Tilladelse er efter sædvanlig Skik bleven dem tillagt. Hvad her spørges om, er: om de christelige Keisere nogensinde have baaret Pontificatet enten i Titel eller i Gierning, og hvad Forf. vil bevise, er dette: „at de christelige Keisere fra Constantin den Store indtil Gratian ei have undslaaet sig for, men snarere som en af deres ordentlige Titler beholdt Navnet Pontifex Maximus.“

Forst er da de samtidige Skribenters Laushed en Omstændighed, der allerede leder til saadan Formodning. Havde Constantin den

Store eller de øvrige christelige Keisere vægret sig ved at modtage Pontif. M. Titel eller Embede, vilde Kirkeskribenterne sikkert ikke have forbigaaet saa mærkelig en Sag, og allermindst Eusebius af Caesarea, der i sin Kirkehistorie udbreder sig med saa vidtløftig Roes over alle Constantins Fortieffelser og Handlinger. Thi af denne Keiser maa Titelen Pont. M. være bleven aflagt, hvis, efter Møgles Paasand, ingen af de christelige Keisere har brugt den. Men ei heller de hedenske Skribenter skulde have undladt at melde derom, de, hvis Skik det hers var, at hentyde alle de Forandringer, som gik ud paa den gamle Religions Afskaffelse, til Keiserens Ulykke og almeeent Uheld. Men ingen af Kirkefædrene findes at have roest, ingen af de hedenske Forfattere at have dadlet, ja ikke een eeneste af hiin Tids Skribenter at have endog kun med eet Ord omtalt en saadan af Constantin giort Forandring i den hidtil brugelige Keisertitel.

Betragte vi dernaast Keiserens Stilling og Pontificatets Natur, synes det paa ingen Maade rimeligt, at de christelige Keisere skulde ligesvem have frasagt sig en Værdighed, som deres Forgængere saa meget havde attraaet og saa om-

Univ. og Skole-Kanalet 1811, 2 B. D

hyggelig vedligeholdt sig i Besiddelse af, og som et blot ikke uden største Fare kunde overlades til nogen anden, men endog forskaffede dem en betydelig større Sikkerhed og Anseelse. Den sidste var de christelige Keisere saa meget mere nødvendig, da de vidste, at de regierede imod Senatets Villie, og at deres forskiellige Religionsbekiendelse paa drog dem alle deres hedenste Undersaatters Misgunst og Had. Thi havde de end vovet at falde fra den gamle Religion, farligt vilde det dog have været at frasige sig Pontificatet, fordi saadant med Føie havde kunnet sætte Hedningerne, der endnu udgjorde en meget stor Fleerhed, i Frygt for, at Keiseren vilde tvinge dem til at antage en ny Religion. Hertil kom, at Titelen selv intet Overtroist indeholdt, og derfor kunde beholdes uden nogen Deeltagelse i den hedenste Ugudelighed, og at Keiserne, ved at aflægge denne Værdighed, syntes at stille sig selv ved en god Deel af den keiserlige Myndighed, for hvis Skyld deres Forgængere just havde attraaet den.

Endvidere lære de gamle historiske Efterretninger, Kirkefædrenes Skrifter og de selvsamme Keiseres Forordninger, at de af Nødvendighed have tilladt og taalt meget, som var overtroist. Ikke at tale om, at de længe saae

igiennem Fingre med Hedenskabet, dets Ceremonier og Skikke, og at de lode dets Tilhængere forblive i de anseeligste Rigsembeder, alene af den Årsag, at det vilde have været farligt, at handle anderledes, kan man blot lægge Mærke til, hvad ved Anordningerne bestemt. S og fastsattes. Dertil hører, at Constantin tillod Spaadoms og uskyldige Hexekonster, at Constantius bevilgede og Valens gienindførte Circensiske og Kamplege; at Honorius og Arcadius fornyede Fægtespil, at Valentinian og Valens gave enhver Frihed til at dyrke, hvad han troede paa, og andet mere. Saa meget mindre er det derfor troligt, at de skulde have aflagt en Titel, der tiende til at bestyrke deres Sikkerhed og Anseelse, især da den uden Betænkelighed kunde beholdes.

Endelig, dersom Constantin eller nogen af hans Eftermænd havde fundet det fornødent at undslaae sig for Pontificatet, som en Værdighed, der ei lod sig forene med Religionspligt, saa havde han ei heller kunnet forhindre, at jo samme overdroges en anden, for at Præstecollegiet ei skulde savne sit Overhoved, og det især paa en Tid, da endnu næsten det hele romerske Senat, alle Collegier og den største Deel af Borgerne be-

flod af Hedninger. Men det er saa langt fra, at nogen anden kom til at beklæde dette høie Embede, at det tværtimod er beviisligt af Mindeſmærker og Skriften, at indtil Gratians Tid ingen er bleven erkjendt ſom Pontif. W. uden alene Keiferen.

Uf hedenſke Vidneſbyrd, hvormed alt dette kunde bekræftes, indſtrænker Forf. ſig til at anføre tvende. Det første er af Servius Honoratus, en berømt og i den romerſke Hiſtorie og Statsret vel bevandret Grammatiker. Han commenterer over dette Sted af Virgil:

Rex Anius, Rex idem hominum Phoebique sacerdos

ſaaledes: „det var Skik hos vore Forfædre, at Kongen tillige var Præſt og Pontifex, hvorfor vi ogſaa den Dag idag er kalde Keiferne Pontifices *).“ Men hvilke Keifere han her mener, og hvilken Tidsalder dette „den Dag idag er“ betegner, er klart af det Old, hvori han ſtes. Dette ſaldt efter al Sandsynlighed i Valentinian den yngres, Theodoſii den ældres og Arcadii Tider, maafkee ogſaa noget tidligere, ſaa at han har berørt Gratians Regieringstid **). Saa meget er viſt, at Servius ikke har meent andre end chriſtelige Kei-

*) Serv. in Virgil. Aeneid. III. v. 80.

***) Joſ. P. Burmann i hans præfat. ad Virgil. ed. Amſel, 1746.

tere, under hvilke han levede og skrev. Disse bleve altsaa dengang ordentligen kaldte Pontifices, hvilken formelige Titel Servius aabenbar sigter til.

Det andet Vidnesbyrd, som endnu er meere afgjørende, findes hos Zosimus, der levede under Theodosius den yngre, og som Comes og Exadvocatus fisci maatte vide god Bessked om alt, hvad der angik Hoffet, og ei heller levede langt borte fra de Tider, hvorom her handles. Han udtrykker sig saaledes*): „Saasnart nogen blev Keiser, blev den præstelige Kiøle ham tilbuden af Pontifices, og umiddelbar derpaa blev han indskreven paa Fortegnelsen over Pontifices Maximi. Denne Ære synes alle de andre Keisere meget gierne at have modtaget og brugt Titelen deraf, selv Constantius, ihvorvel han forlod den sande Religion og antog Christendommen, og ligesaa alle de andre Keisere i Kad, ogsaa Valentinianus og Valens. Men da Pontifices efter Sædvane havde bragt Gratian en saadan Kiøle, undslog han sig for at tage den paa, i den Mening, at det ei var en Christen tilladt at bruge en saadan Dragt. Og da Kiølen var givet Præsterne tilbage, skal den, som var den fornemmeste iblandt dem, have sagt: *ei μη βαλεται ποιησεξ ο βασιλευς ονομαζεσθαι, ταχι-*

*) Zosimi Historiar. Lib. IV. c. 36.

σου γενήσεται πόντιφξέ Μάξιμος *). Af dette Bostmē Vidnesbyrd er det klart, at Constantin og alle hans Efterfølgere indtil Gratian have modtaget Pontificatet og ført Titel af Pontifices Maximi. Han var den første, som afflog Dragten, af en besynderlig Religionsiver; om han tillige forkastede Titelen, bliver nedenfor undersøgt.

Fors. kommer nu til Exempler. At Constantin den Store har brugt denne Titel, vise foruden mange Mynter det til Fordeel for de Christne af ham og Galerius udstædte Edict, som Eusebins har opbevaret **), og hvori begge kaldes ἀρχιεπέδς μέγιστος. Men dersom dette Document er, som Laronus mener **), udstædt Mar 311, forinden endnu Constantin formelig havde antaget Christendommen, kan det ikke komme i Betragtning. Derimod finder man fra Aaret 328, tre Mar efter det Nicænste Concilium, tvende Inscriptioner, i hvil e han kaldes Pontifex Maximus ***). Tre Christelige Keisere, Valentinia-

*) „Hvis Keiseren ei vil lade sig kalde Pontifex Maximus, saa vil Maximus snart blive Pontifex.“ Perier er Dødsbil. som ei laaer sig oversætte, men som for dem, der forstaae det latinske Sprog, vil være tydeligt nok, naar de erindre sig, at Maximus opkaldede sig til Augustus i Briannien.

***) Annal. eccl. ad a. Ch. 292 sect. I. & 24.

***), See Gruter pag. CLIX n. 6 og pag. CCLXXXIII n. 3. Eckhel Vol. VIII p. 76.

nus, Valerius og Gratian findes benævnedes med denne Titel i en Inscription paa Tiberbroen i Rom*), og Keiser Valens desuden særskilt i en anden Inscription **). Om Keiser Julian have vi Libanii Vidnesbyrd, at Titelen: Pontifex var ham ligesaa behagelig som Titelen: Imperator ***), og Kirkeskribenterne berette, at han umiddelbar efter at han var gaaet over til Hedenskabet offentlig kaldte og lod sig kalde Pontifex ****).

Af foranførte Sted hos Zosimus, som Historien ellers ogsaa bekræfter, er det klart, at Gratian var den første, som ei vilde modtage Præstedragten, og man finder ei heller, at nogen af Keiserne i den igien har brugt den. Men naar Gratian har gjort det, om strax ved sin Regierings Tiltrædelse eller senere, er et Spørgsmaal at undersøge.

Man har Inscriptioner, i hvilke Gratian tillægges Titel af Pontifex Max. *****). Det er altsaa klart, at han ikke strax ved sin Regierings Tiltrædelse har afslagt denne Titel. Hiin Indskrift

*) Gruter. p. CLX. n. 4. Baron. l. c. sect. 96.

***) Gruter. pag. CGLXXXVI. n. 3.

****) Liban. Panegy. T. II, p. 95.

*****) Socrat. III. 1. Sezom. V. 17. Casiodor. Hist. eccles. V. 50. VI. 1.

******) Gruter. pag. CLIX. n. 7 og MLXXXII. n. 13.

paa Tiberbroen viser desuden, at Gratian ei kunde undslaae sig for den, saalange hans ældre Medaugusti, Valentinian og Valens, levede. Men da han ved deres Død var bleven første og eeneste Augustus, var der intet iveien, at han jo frit kunde yttre sin Villie. Hertil kommer, at endnu efter ti Mars Forløb og fire Aar før hans Død tillægges ham mere end eengang denne Titel af Ausonius, hans Hofmester, som baade længe havde opholdt sig ved Hoffet og desuden efter al Sandsynlighed var opdragen i den christelige Troe *). Thi i sin Talsigelse til Gratian i Anledning af, at han var udnævnt til Consul, tiltaler han denne Keiser saaledes: „Unus in ore omnium Gratianus, potestate Imperator, virtute victor, Augustus sanctitate, Pontifex religionis &c., og nedenfor kalder han ham ligesom Pontifex Maximus; til hvilken Titel han ogsaa andre Steder i Taler sigter. Af alle Efterretninger tilsammentagne bliver da Resultatet, at Gratian enten blot har undslaaet sig for at modtage den ypperstepræstelige Dragt, og ikke tillige Titelen af Pontifex Max., eller ogsaa at det, som Zosimus fortæller, først har tildraget sig i hans sidste Regieringstid. Den sidste Mening synes at vinde Styrke ved de af Zosimus anførte Ord:

*) Baron. Annal. eccl. ad a. Chr. 394. sect. 85.

„hvis Keiseren ei vil lade sig kalde Pontifex maximus, saa vil Maximus snart blive Pontifex.“ Thi Magnus Maximus, som Præsterne uden Tvivl sigtede til, begyndte først at spille Rolle og giøre Dyssand henimod Slutningen af Gratians Tid, nemlig efter at han allerede havde antaget Theodosius til Medregent, hvilket skete den 14 Feb. 379. Men Maximus selv opkastede sig til Herre i Britannien enten mod Enden af Maret. 382 eller i Begyndelsen af det følgende. Det, som Zosimus fortæller, kan derfor neppe være hødet før end i et af de sidste fire eller sidste tvende Aar af Gratians Regiering. Vel siger Zosimus, at, saasnart nogen kom paa Thronen, blev den hyperstepræstelige Dragt ham tilbuden og hans Navn indført paa Listen af Pontifices; men dette kan forklares saaledes, at han beretter det, som sædvanlig pleiede at skee, naar ellers intet var i veien. Gratian synes den hyperstepræstelige Dragt ikke vel at have kunnet tilbydes strax ved hans Regierings Tiltrædelse, da, foruden andre Omstændigheder, ogsaa hans Ungdom var til Hinder; thi han var neppe endnu ni Aar, da han blev Medregent og proclameret til Augustus. Ja han døde endog meget ung, nemlig i sit 25de Aar. Hertil kommer, at han næsten sin hele Regieringstid igiennem hverken regierede eene eller som den

øverste; thi han stod paa en vis Maade under sin Faders og Farbroders Formynderskab, og kunde neppe betragtes uden som bestemt Eftermand. Begge Omstændigheder kunne have foranlediget, at den ypperstepræstelige Dragt ei strax, da han blev Augustus, blev ham tilsendt. Rimeligen skeete dette ikke førend efter hans Faders og Farbroders Død eller efter Aaret 378.

VI. Blandede Efterretninger.

Under 11 Januar 1808 modtog Directionen fra Hs. Majestæt Kongen, daværende Kronprinds, umiddelbar Befaling, at lade den ved Bombardementet i September 1807 ødelagte Frue Kirkes Rundera besee af Overbygningsdirecteur Hansen, samt af ham at begiære Plan og Overslag til denne Kirkes bedste og hensigtsmæssigste Istandsættelse, og dernæst allerunderdanigst at forelægge bemeldte Plan.

I Anledning heraf bleve Overbygningsdirecteuren og Procurator templi af Directionen indbudne til med den at sammentræde, for om denne Sag foreløbigen at overlægge, og under 21 Jan. 1808 afgav Overbygningsdirecteuren til Directionen sin foreløbige Betænkning saaledes:

1. At Kirken havde en meget god Form i det Hele, og at Taarnets Form lod sig med nogen Forandring indrette saaledes, at det uden Spirfuldkommen kunde passe til dens Decoration i den bedre Kunstsmag, hvorimod Spiret ikke kunde undværes, naar Kirken skulde istandsættes efter sin fo. rige Skikkelse.
2. At Kirkens indvortes Udseende vilde vinde meget, naar de nuværende Gevælster borttoges og Pillerne nedbrødes for at give den mellemste Hovedgang mere Bredde, og at opnaae, at Taleren fra alle Sider bedre kunde sees.
3. At derved kunde Gevælster og Tag faae en meget simplere og til Bedligholdelse i Tiden mindre kostbar Indretning.
4. At da Facaden til Nørregade saavel i Henseende til Beliggenheden som efter Kirkens Construction bestandig bliver dens Hovedfacade, saa var denne efter sin nuværende Form lettest at omarbejde til forbeholdte Diemeed; men Siderne, som ere mindre tilsynne, maatte, for at undgaae alt for stor Forandring, i det Væsentlige beholde den Stiil, de nu havde.
5. At vel kunde ved at istandsætte Kirken i samme Smag, som den forhen havde, eller ved at give den en og anden Forandring, hvorved

den blev en ulykkelig Messensting i Architectur, maastee spares $\frac{1}{3}$ af hvad der vilde medgaae, naar Kirken omformedes i ædlere og bedre Stil; men da Efterlægten ikke kunde agte paa Besparellesgrunde, men alene vilde bedømme Bygningen, som den stod for Dine, saa syntes der ikke at burde sees paa nogen mere Beføining, naar et saa vigtigt Arbeide kunde blive desto bedre udført.

Efterat denne Overbygningssdirecteurens foreløbige Betænkning var af Directionen med egen Betænkning allerunderdanigst foredraget Hs. Majestæt til allerhøieste Bedømmelse og Befaling, forinden videre Skridt gjordes til at udarbeide Plan og Overflag, behagede det Allerhøiestsamme, under 30 December 1808 allernaadigst at bifalde,

at Overbygningssdirecteuren i at udarbejde den Plan til Frue Kirkes Istandsættelse, som tilligemed Overflag nærmere vilde blive at fremlægge til allerhøieste Bedømmelse, skulde gives et frit og aldeles ubundet Valg i Henseende til den architectoniske Stil, eftersom han selv skønnede samme at ville blive meest ædel og passende.

Derefter blev nu af belnede Overbygningssdirecteur Hansen, Ridder af Dannebrog, udarbei-

det Plan og Tegning til Frue Kirkes Opbyggelse, og under 19 Novb. 1810 til Universitets-Directionen indsendt. I Henseende til Taarnet *) fremlagdes af Overbygningsdirecteuren til Valg tvende Planer, hvoraf No. 1 indeholdt Forslag til et høiere og mere sammensat, No. 2 til et lavere og simplere Taarn, dog med Vittring af Forfatterens individuelle Mening, at det sidste tilkom Fortrinet for det høiere og pragtfuldere, ei blot fordi det i kortere Tid kunde fuldføres og vilde blive mindre bekosteligt, men især af den Årsag, at dets Simplicitet heldigere forbandt det med Hovedsagaden (mod Nørregade) og vedligeholdte mere den valgte græske Stil, hvorpaa Kirkens Composition efter den nye Plan, for saavidt Afbenyttelsen af de gamle Ru-

*) Paa den afbrændte Kirkes Taarn var et Spir, af Lømmet forbundet, dækket med Kobber og af 175 Alens Høide. Disse høie Spire (saa lyder Overbygningsdirecteurens Bemærkning), Levninger fra den gotiske Architectur, haveielden en taalelig Form, ere i mange Henseender farlige for en By, og tiene i det høieste kun til at underrette den Rejsende om, at han nærmer sig en stor Stad. Hos Grækerne og Rømerne i Konstans Roms Dage vare Taarne en ufiendt Bygningsziir; hvor de opførtes som Signaler, vare de simple af massiv Mur, firkantede eller runde.

dera tillod det, saavel udvendig som indvendig grundede sig.

Forinden denne Plan forelagdes Hs. Majestæt, udbød Directionen sig under 6 Decemb. s. A. derover det Kongel. Danske Cancellies Tanker, og foreslog derhos bemeldte Collegium, om det ei maatte finde det passende og for at forkorte Vidtløftighed gavnligt, at til Udførelse af dette vigtige Værk, naar Planen allernaadigst maatte blive bifaldt, nedsattes en saadan Commission, som for Slot- og Raadstuebygningen er anordnet, der ligeledes havde umiddelbar Forestilling til Hs. Majestæt i Kirkebygningens Anliggender, og at denne Commission bestod, foruden Overbygningsdirecteuren, af et Medlem af det Kongelige Danske Cancellie, et af Universitets-Directionen og et af Consistorium. Da Cancelliet derpaa havde svaret, at det aldeles intet fandt at bemærke imod den af Overbygningsdirecteuren indsendte Plan, og at det ansaae Directionens Forslag angaaende en Commissions Nedsættelse for den omhandlede Gienstand hensigtsmæssigt, blev den uarbejdede Plan og tilhørende (10 Stykker) Tegninger ved allerunderdanigst Forestilling fra Universitets-Directionen forelagt Hs. Majestæt til allerhøieste Bedømmelse

og Resolution, i Forbindelse med de øvrige Arbejds Udførelse vedkommende Punkter.

I Anledning heraf har det behaget Hans Majestæt, under 4 Jun. d. A. i Henseende til Planen at resolve saaledes:

„Vi have forsynet de allerunderdanigst fremlagte 10 Stkr. Tegninger, efter hvilke Frue Kirke her i Staden igien skal opføres, med Vor allerhøieste Approbation; ligesom Vi allernaadigst have approberet den under No. 2 indsendte Tegning til et Taarn for bemeldte Kirke, hvis Gienopbyggelse iøvrigt bliver at overdrage til Overbygningsdirecteur og Ridder af Dannebrogen, Hansens, Overopsyn og Bestyrelse.“

Hvad angaaer den allerunderdanigst foreslaaede Commission, da har det ligeledes behaget Hs. Majestæt, i Forbindelse med foransaaende allerhøieste Resolution allernaadigst at bifalde:

at der for de Sager, som angaae Frue Kirkes Opførelse i Almindelighed, maa nedsettes en Commission, som forundes umiddelbar allerunderdanigst Forestilling til Hs. Majestæt, og at denne Commission bestaaer af Directionens andet Medlem, Conferenzraad Walling, Storkors af Dannebrog,

Overbygningsdirecteur Hansen, Ridder af Dannebrog, Departementschef i det danske Cancellie, Justitsraad Lassen, samt Curator for Frue Kirke, Doctor og Professor Theolog. Hornemann, Ridder af Dannebrog.

I Overeensstemmelse herved er nu disse Embedsmænd under 10 Jun. igiennem det Kongel. Danske Cancellie tillagt Befaling at sammentræde i en Commission for at bestyre de Sager, som angaae Opførelsen af den afbrændte Frue Kirke i Kiøbenhavn (s. Colleg. Tidend. for dette Aar No. 25 *).

*) Den 30 Jun. 1808 var af Kirkens Capital (sevnf. disse Annal. 1807. 2B. S. 283. Not. h.) ikke mere i Behold end 746 Rdlr. 5 Mk. 10 S.; men ved forskellige senere hen indkomne Capitaler og disses Renter, nemlig

1. Betsbet af adskillige Auktioner over Kobber, Metal, Jern o. s. v. = 6259 R. 5 S.
2. Erstatningssum af Brandcasen = 38954 R. 1 Mk. 12 S.
3. Erstatning for den af Frue Kirkegaard til Gadernes Udvidelse afstaaede Grund. 4250 R.
4. For Kobber solgt til Commissionen for Christiansborg Slots- og Domhusets Opbyggelse = 8000 R.

Under 25 Maj har Directionen approberet det Valg, ved hvilket Consistorium har antaget Procurator Thomas Ludvig Gruner til Universitetsforvalter i den fratrædende Forvalter Skovgaard's Sted *).

Den 12 Junii udnævnedes Consistorium Candid. Theolog. Christian Olsen til at nyde den ledige theologiske Plads paa Elersens Collegium.

5. For Købber, folgt til den Kongelige Mynt 14954 R.

er Kirkens Fond saaledes tiltaget, at nægtet betydelige Udgifter ere foresaldne, blandt andre en Udbetaling af 9642 R. 2 Mk. 4 S.

Jom Bidrag til den nye Assistent- Kirkegaard's Indretning, var dog Kirkens hele beholdne Formue ved Udgangen af Regnskabsaaret 1810—1811 (30 Juni 1811) 61,699 Rd.: 1 Mk.

*) Universitetets Gods i SicKand er inddeelt i tre Districter, hvoraf ethvert har sin egen Forvalter.

C.

I. Afgang og Befordringer.

Under 19 April er Professor Johannes Bone efter Ansøgning med Pension entlediget fra hans Embede som Rector ved den lærde Skole i Fridericia.

Under 1ste Maj er hidtilværende Overlærer ved Odense Cathedralstole, Thomas Troyel, beskiftet til Rector ved Fridericia lærde Skole.

Under 5. Dat. er Mag. Rasmus Severin Rishbye efter Ansøgning i Raade og med Pension entlediget fra sit Embede som Rector ved Halsborg Cathedralstole, samt allernaadigst forundt Titel af Professor og Rang med Rangforordningens af 14 Oct. 1746, 6 Classe No. 13; og i hans Sted hidtilværende Conrector ved Aarhus Cathedralstole, Emmanuel Tauber beskiftet til Rector ved bemeldte Halsborg Cathedralstole.

Under 5. Dat. er Martin Henrich Rheder efter Ansøgning i Raade entlediget fra sin Lærerpøst som Adjunct ved Halsborg Cathedralstole.

II. Legater.

Lehnsmænd Ludvig Munch's *) og Hustruens Ellen Marsvins Legat til Trondhjem's Skole, ved Gavebrev af 29 Septbr. 1594.

Jeg Ludvig Munch Ludvigsen til Nørlund, kiendes og gjører bitterligt for alle med dette mit aabne Brev, at eftersom den almægtigste Gud af hans gode guddommelige og faderlige Villie haver ved den stormægtige og høidaarne Herre og Konge, Hr. Frederich den Anden, Dannemarkes og Norges Konge, sal. Høilovlig og evig Thukommelse, beskicket mig t. l. at være hans Majest. Ombuds- og Befalingsmand herudi Trondhjem over Trondhjem's Lehn og Stift, og mig arme og uverdige syndige Menneſte har udi samme Befaling med hans hellige og saliggjørende Ords een-

R 2

*) Fader til Fru Kirstine Munch. Som Lehnsmænd i Trondhjem's Lehn (hvorunder ogsaa indbefattedes Semteland og Herledalen) var han meget forhadet, saa at der i Aaret 1595 indkom til Regieringen for Klagemaal over ham, der havde til Følge en alvorlig Undersøgelse, om hvilken og dens for Lehnsmændens ubehagelige Udfald kan sees Slange Christ. 4 Historie. I. S. 83 og 127.

folbige og rette Forstand og de høibærdige Sacramenters rette Brug, Nytte og Gavn, ved den hellige Aands Naade naadeligen begavet, saa og mig med megen verdslig og timelig Got, Guds og Penninge, riigeligen, rundeligen og naadeligen velsignet, bemidlet, begavet og med forleenet haver, saa skee og være Herr n min Gud, Gudfader, Gudsøn og Gud den hellige Aand, een sand Gud evig og almægtig, herfor og for alle andre hans gode guddommelige Gaver og Belsgierninger, for hans store Naade og Barmhiertighed, for hans usigelige Elskelighed og for det meget utallige Gode, som han mig arme Syndere udi hans elskelige Søn udi alt dette, og udi mange andre og utallige Naader, paa Sielens og Legemets Begne haver beviist, evig Lov, Tak, Priis, Ære og Gloria, fra Evighed udi al Evighed, Amen Amen Amen.

Og eftersom alle Mennesker efter Guds hellige Bud og Befaling ere pligtige til, af christelige Kiærlighed og hjertelig Medynk, at komme arme fattige og nødtørstige Mennesker, besynderlig Christi Tienere, til Hielp og Trost med de Gaver og Belsignelse udaf Guds og Penninger, som Herren haver saa naadeligen givet og forleenet os med; Derfor haver jeg forbemeldte Ludvig Munch,

udaf velberaad Hierte, Hue og Sind, saa og med min kiære Hustrues, ærlige og Velbyrdige Frue Elline Marsvins, hendes Kuldbort, ja Villje og Samtykke, den almægtigste Gud og hans hellige Navn til Lov, Ære og Taksigelse, og fattige, nødtorftige, hielpeløse, huusarme Menneſker, som boendes ere og blive herefter udi Trondhiems Bye, og fattige hielpeløse Pødlinger, som nu ganger eller gangendes vorder udi Skolen herudi Trondhjem, og villegierne lade sig giøre lærde og optugtede udi den rette, reene og sande christelige Lærdom og andre gode bogelige Kunster, til Hjelp, Trøst og Bistand, givet, stiftet og perpetueret til een evigvarende Almisse til fornævnte Personer 600 gode gamle og uforfalskede Daler Hovedstoel, og 30 Daler deraf til aarlig Renter. Hvilket fornævnte 600 Dalers Hovedstoel og 30 Daler aarlig Renter, fornævnte fattige Huusarme, og fattige hielpeløse Pødlinger udi Tronhiems Bye, skulle for en evig Skient og Gave og til evig Eiendoms Brug, Nytte og Gavn, saalænge denne Verden staaer, have, nyde, bruge og beholde, udi saa Maade, som herefter følger:

At fornævnte 600 Daler Hovedstoel skal udaf de Personer, som herefter udi dette samme vort Brev videre skal formeldes og omtales, udset

tes paa Rente her udi Norge hos vederhæftige Adels-
 Personer, eller andre gode vederhæftige Præster
 eller Borgere, som haver godt Jordegods at sætte
 til Underpant for dennem, eller og gode vederhæf-
 tige Forlovesmand, som kan være deres Forlove-
 re for fornævnte Hovedstoel og Rente, og skal Hoved-
 brevene paa fornævnte 600 Dalers Hovedstoel og
 de 30 Daler den aarlige Rente, som af dennem
 skal aarlig udgives, være silet, lyde og formelde-
 lige efter denne Stiil, Maade og Form, som det Ho-
 vedbrev indeholder og udbiiser, som nu paa for-
 bemeldte Hovedstoel og Rente gjort er; skal og in-
 gen Menneſte have Magt til, at tage og formind-
 ske noget af forbemeldte 600 Daler Hovedstoel, hver-
 ken til Hunsarme, Pehlinge eller til anden Brug
 eller Udgiwt udi nogen Maade; mens forbemeldte
 Sex Hundrede Dalers Hovedstoel skal væ-
 re og blive til ewig Tiid, saalænge denne Verden staa-
 er, heel og holden, ubeskaaren, uformindſket og
 naftagen i alle Maader; men allene den aarlige
 Rente, som er 30 Daler, som aarligen til enhver
 St. Michels Dag Mar efter Mar, imedens og ald-
 den Stund denne Verden staaer, skal gives af for-
 meste 600 Dalers Hovedstoel, af dennem, som
 haver forbenævnte Hovedstoel til Laans paa Ren-
 te. Disse forbenævnte 30 Daler Rente skal disse

efterskrevne gode Mænd, som ere de hæderlige og
 høilærde Mænd, Superintendenterne her udi Trond-
 hiems Stift, Laugmændene, Sognepræsterne til
 Domkirken og vor Frue Kirke og Skolemestrene
 herudi Trondhiems Bye, de som nu ere eller ef-
 terkommendes vorder, indtil Dømmedag og Ver-
 dens Ende, have Fuldmagt til at lade oppebære
 og annamme forbenævnte 30ve Daler aarlige
 Rente til enhver St. Michels-Dag, efter som fore-
 skrevet staaer, og skulde Halvparten deraf, som
 ere femten Daler, gives femten arme vedtørstige
 Pøblinge herudi Skolen, om hvilke der kan være
 et godt Haab, at de udi Fremtiden kunde blive
 beqvemme til at bruges til det hellige Prædike-
 Embede, og ikke haver nogen Hielp eller Raad af
 deres Forældre eller andre til Underholdning og
 Skolegang, end hvad som godt Folk vil give dem i
 Guds Navn. De andre femten Daler skulle gi-
 ves femten fattige Huusarme her udi Trondhiems
 Bye, som ere ærlige, vedtørstige og rettelig kan
 regnes for rette huusarme Folk at være, og kunde
 agtes værdige til at nyde og gives Guds Almisse,
 og skal formeldte Superintendenter, Laugmænd,
 Sognepræster og Skolemestere udi Trondhiems
 Bye, de som nu ere og efterkommendes vorder,
 med Kraft af dette vort Brev, være og blive For-

stændere for denne Almisse, Har efter Har, saalæn-
 ge denne Verden staaer, og have Fuldmagt at
 raade og regiere for bemeldte 600 Dalers Ho-
 vedstoel, og dennem tilhvilken god Mand dem lyster
 paa Rente at udsætte hos gode vederhæftige Folk,
 som visse og formuendes ere, som kunne og ville
 giøre dennem paa de Fattiges Vegne god og noi-
 agtig Forbaring, for Hovedstoel og Rente, med
 godt Jordegods eller og med vederhæftige Forlo-
 vere; og forbemeldte 3000 Dalers Rente aarligen
 deraf at oppebære, og dennem til enhver St. Mi-
 chels Dag at uddele til femten fattige Pøblinge og
 femten fattige Huusarme, og ikke til flere, saa at
 hver af disse tredive fattige Personer bekommer een
 Daler, som forskrevet staar, og paa hvilken Dag
 som denne Almisse, disse formeldte 30 Daler, blive
 uddeelte, da skulle de femten Pøblinger og femten
 Huusarme, som forbemeldte 30 Daler bliver givne,
 være pligtig tilsammen, at gange udi Dom-Kirken,
 og der, den almægtigste Gud til Lob, Ære og Tak-
 sigelse, skal sungenes af Pøblingerne disse efterføl-
 gende Psalmer: den første Psalme, de skulle sunge,
 skal være: O Gud vi love dig, vi bekiende dig
 een Herre. Den anden Psalme skal være: Fra
 Mennesten haver jeg vendt min Hue, til dig min
 Siæl opløfter. Den tredie Psalme skal være den

III i Davids Psalme: Min Siæl lover Herren og hvad i mig er hans hellige Navn ic., og naar de have udsunget disse forbemeldte Psalmer, da skal de allesammen falde paa Knæ, og een Pøbling skal med høj Røst læse de tre Bønner, som Præsterne udi Bededagene gemeenlig læser for Alteret, efter at Levamen er udsunget; den første er om Syndernes Forladelse, den anden er for Kongen og Rigens Raad, den tredje er for Fred; til Beslutning skulle de sunge dette Vers: Gud give vor Konning og al Øvrighed Fred og god Regimente, at vi med dennem alle et godt, roeligt og stille Levnet føre kunde, udi al Gudelighed og Ærlighed Amen.

Og vil jeg Eder, I velærverdige, velagte, hæderlige og høilærde Superintendentter over Trondhiems Stift, Langmand her sammesteds, Sognepræster til Domkirken og Frue Kirke i Trondhiem, Skolemestere udi Trondhiems Skole, I, som nu ere og efterkommendes vorder, saalænge denne Verden staaer, paa det allerflittigste, høieste og venligste udi Jesu Christi Navn anmodet og ombedet have, at I ville nu efter denne formeldte Fuldmagt, som vi have givet Eder, være ubesværet, at være Regentere og Forstandere for denne Almisse, og at bemeldte Goode Dalers Hovedstoel maae blive de Fattige til gode altid og evindeligen ucor-

rumperet, uformindsket, ubrodt og uaftagen, saalænge denne Verden staaer. Og at forbemelte 30 Dalers Rente maae blive de femten fattige Pøblinge og de femten fattige Huusarme aarligen givne, med saadanne Ceremonier, Orden og Skik, som fornævnt staaer; sammeeledes vilde vi have de gode Herrer og de gode Mænd, Kongl. Majts. Omhuds- og Befalingsmænd over Trondhiems Lehn og Bye, de som nu ere eller efterkommendes vorder, saalænge denne Verden staaer, paa høieste og venligste ombedet, at de som christelig, gudfrygtig og fromme Børigheder vilde haandhave, fordagtinge og forsvare denne min fiere Husfrues og min udgivne og perpetueret Almisse, at den maae ved Guds, Eders og disse forbemeldte fire hæderlige og høilærde Mænds Hielp og Bistand, som vi have besticket til at være og forblive Forstandere og Uddelere for bemeldte Almisse, Tiid efter Tiid og een Alder efter den anden, saalænge denne Verden staaer, blive ved Magt holden og ikke til nogen anden Brug eller Udgiwt at forrykkes eller henvendes end til disse tredive ærlige Personer, femten Pøblinger og femten Huusarme, som ret fattige og vedtørstige ere, efter som fornævnt staaer, tagendes derfor Løn af den almægtige Gud, som ingen Velgierning, der beviises de Fattige, lader blive

ubelønnet, vil Eder ogsaa denne Eders Umage,
 Flittighed og Arbeide, som I derudi (hans hellige
 Navn til Ere, Fattige og hans christne Lemmer
 til Gode) havendes og anvendes vorder, med ti-
 melig og evig Belønning riigeliggen vederlægge og
 betale. Dersom noget Menneſke, være sig af
 hvad Stat, Condition eller Vilkaar han være
 kunde, ville underſtaaſe ſig, denne Fundaſ og per-
 petueret Almiſſe til nogen anden Brug eller Udgiſt
 at forrykke og forvende, end ſom ſkrevet ſtaaer,
 da vñſte vi af den almægtigſte Gud i Himmelen,
 at den Guds Fluch og Forbandeſſe, ſom overgif
 Sodoma og Gomora, ſaa og Chora og Abiram,
 ſkal og overkomme og overgaae dennem og alle de-
 res Arvinger og Afkomme udi al Ewigheid; ſkeer
 dette ogsaa, at denne fornævnte Almiſſe bliver af
 nogen Menneſker forrykt eller til nogen anden
 Brug og Udgiſt forvendt, end ſom forſkrevet ſtaaer,
 da ſkal vore Arvinger eller Slægtninge, ſom da
 leve, een eller flere af dennem, hvilke ſom lever,
 have Fuldmagt til at tale derpaa og tage forbe-
 meldte 600 Dalers Hovedſtoel, til dennem og den
 ſiden igien paa nye herudi Trondhiems Bye eller
 Lehn paa Rente udsætte, og Renten deraf at udgi-
 ves til ſaadan en Brug og Udgiſt, efterſom denne
 vores Fundaſ indeholder og udbiifer.

At vi forvemeldte Ludvig Munch til
 Nørslund og Elline Marsvin, forvemeldte
 Ludvig Munches Husfrue, ville denne vores
 Gundag og udgivne perpetueret Almisse, udi alle
 hendes indeholdendes Meninger, Ord, Puncter og
 Artikler, fast og ubrodeligen usorrykt, uforkræn-
 ket og ved Guldmagt og Guldbørt og uforandret
 have holdet efterkommet, eftersom forskrevet
 staaer; — det bekræfter vi med vores Signeter
 her undertrykte og egne Hænder underskrevet.

Givet og skrevet i Trondhiem St. Mikkelis-
 Dag, som er den 29de September Aar 1594.

Dette foreskrevne bekiender jeg:

Ludvig Munch
 med egen Haand.

Dette foreskrevne bekiender jeg:

Ellen Marsvin
 med egen Haand.

III. Skole Skrifter.

De stationibus Romanorum; auct. Mag. Be-
 ned. Bendtsen, Scholæ Fridericiburg.
 Rector. Hauniæ 1810. 22 pp 4. (Et Indby-
 delseskrift til den offentlige Examen ved Fre-
 deriksberg lærde Skole i Sept. 1810).

Til Historien af Grækernes Klubvæsen har en af vore lærde Landsmænd for ikke lang Tid siden leveret et interessant Bidrag. Et Sidesylfke dertil, hvad Romerne angaaer, er nærværende Afhandling om disse Stationes.

I Almindelighed var vel den romerske Nationalcharacters Alvor, Sindighed og Tilbageholdenhed væsentlig forskiellig fra den Grækes Munterhed, Letthed, Ustadighed og Trang til Meddelelse, og derfor ingenlunde saa skicket som denne til at befordre Sammenkomster paa offentlige Steder og det Slags Selstabelighed, som derved forandriges. Imidlertid havde Almuen i Rom stedse haft sine conventicula, hvori, efter at Numa havde indstiftet Lang og Gilder (collegia et sodalitates), borgerlige Anliggender, og hvad der vedkom enhver Corporation, omhandlede, maaskee ogsaa nogle religiøse Skikke, efter Nanden i Numa's Indretninger, skulde iagttages. De fornemteste Sammenkomster, og da tillige aarlige religiøse Fester, vare saaledes Paganalia og Septimontium; derefter kom Nundinae for Borgere og Landsbyefolk; desuden var der et berømt Marked for hele Italien, hvor en utrolig Mængde Mennesker strømmede sammen; ogsaa havde alle Latiner et Marked ved Ferentinae Lund, og hele Etrurien et ved Voltumnæ

Tempel. Riobmændene, som vare de, ved hvilke paa den Tid alskens Rygter og Ryheder fra fremmede Steder bragtes i Omløb, udgjorde ogsaa et særskilt Laug, der uden Tvivl havde sine egne Sammenkomster. Siden hen eksisterede der utilladelige Laug og Broderskaber, som ved forskellige Love og Senatsbeslutninger bleve ophævede, og tilsidst, da Clodius igien havde søgt at indføre dem, atter af Cæsar og August aldeles forbudne. Hvo som vilde skaffe sig Forbindelser, pleiede at indfinde sig stittig ved *nundinæ* og *conciliabula*. Disse sidste synes at have været offentlige Steder uden for Byen, hvor der holdtes Rettergang, og hvor mange Mennesker strømmede sammen. I Rom havde kun de Fornemme deres egne Sammenkomster i private Huse. Dog er det et Spørgsmaal, om ikke *septem tabernæ* ved *forum*, hvilke vare offentlige og paa offentlig Beføstning vedligeholdtes, have været benyttede, i det mindste tildeels, til *conventicula* eller *stationes*. Ogsaa omtaler Barro en *taberna publica*, i hvilken *Publicum* ved sin Spadsferen gjorde ligesom Furer i pløjet Land.

Imidlertid egentlige *stationes* havde endnu paa den Tid ikke. Først efter Carthagos Udødeliggelse og siden endnu mere ved Bekjendtskabet med *Asiens*

Dyppighed forfaldt hos Romerne den gamle Tugt og
 Tarvelighed. Man kappedes om at opføre prægtige
 Bygninger, og ligesaa prægtige Due gange
 bleve nu paa eengang Overdaadighedens Skue-
 plads for de forskielligste Menneskeclasser. Her
 vare de første Mesterstykker af Maler- og Billed-
 hugger-Arbejde, her de kostbareste Varer udstille-
 de, her Tapeter ophængte mod Soel, Vind eller
 Regn, her Sæder anbragte til Hvile for de Spad-
 serende, for Philosopher, Poeter, Rhetorer og an-
 dre, som fandt Behag i lærde Disputationer, Re-
 citationer og Samtaler. Her indfandt sig Rige
 og Fattige, Charlataner og Markskrigere, Clie-
 ter, som søgte at siøde paa deres Patroner for af
 dem at indbydes til Middag, Lediggangere, som
 løb omkring for at høre Nytt, giøre Waddemaal o.
 s. v. Ogsaa Boghandlere havde her deres Bou-
 tiquer.

Offentlige Steder til Tidsfordriv vare ogsaa
 Badstuerne, hvor Pladser, i Form af Arcader,
 vare under Navn af scholæ indrettede for Bade-
 gæsterne, i hvilke de kunde staae, sidde, spadser-
 samtale, forelæse. Hvor rummelige disse Scholæ
 vare, sees af Vitruvius V. 10. Disse Pladser
 bleve ogsaa stundom Samlingspladser for Uroest-
 tere, hvorfor det under Keiserne Hadrian og

Tacitus blev befaleet, at Badstuerne skulde lukkes, inden det blev mørkt, for at ingen Uorden skulde see om Natten.

Endvidere kan hertil regnes Theatrene, hvor der gaves Feilighed til allehaande Conversationer; man see dette af flere Steder hos Horaz, Martial, Juvenal, Plinius ic.; den sidste *) melder om en lerd Samtale paa Amphitheatret mellem Tacitus og en romersk Ridder. For ingen Slags Samlingssteder at forbigaae, havde Tiggerne ogsaa deres paa Broerne, hvor de Forbigaaende plagedes af dem **).

Saavidt om orkesløse Menneskers Samlingspladser i Almindelighed. Nu til de i Særdeleshed og fortrinligviis saakaldte Stationes, hvilke, som et eget Slags Samlingspladser, Ingen, saavidt Forf. erindrer, for Keiserens Tid har ommeldt. Thi Soldaternes Stationes vedkomme ikke denne Sag. Men da Krigsfolkene paa deres Dagter og Poster gierne dreve Tiden orkesløse hen og toge deres Tilflugt til at snakke sammen, saa gav dette Anledning til, at Ravnet statio blev overført til ethvert Sted, hvor man samlede sig for at snakke og underholde sig med hinanden. Men da paa den

*) Epist. IX. 23.

***) Juven. III. 294. IV. 116. 117. Mart. XII. 32.

anden Side stationes adskilles fra Badene og Theatrene som et særegent Slags Samlingsplads, og da der paa forum Romanum vare stationes municipiorum, saa kan det med Grand antages, at der efter Augustus Tider, da man alt mere og mere fandt Smag i de græske Sæder, gaves nogle visse Bygninger under Navn af stationes, hvor alle Fribaarne kunde indfinde sig for, ligesom i Grækerne's Lescher, at samtale og conversere, at høre Rhetorer, Digtere, Philosopher ic. forelæse og disputere.

Men disse stationes har Ingen af de Gamle beskrevet; Ingen ommelder, hvor der først har bygget en statio, eller hvor; dog dette kan siges om flere Bygninger i Rom. Man maa da samle de Stroeefterretninger, som derom forekomme, og udbringe deraf, hvad man kan. Fors. henviser især til Plin. Epist. Lib. I Ep. 13, hvilket Sted han søger at forklare p. 11 f. og vover derefter en architectisk Beskrivelse af en anseeligere statio, saaledes som han tænker sig, samme, p. 13 f. Der vare ogsaa stationes, hvor de Lovkyndige, først under Navn af Studiosi juris og siden af Profesores juris, holdt offentlige Forelæsninger, hvilke besøgt

univ. og Skole:Annaler 1811. 2 B. S

tes af de anseeligste Mænds Sønner *). I en
 seener Tidſalder omtales ogsaa Stationes for
 Notarier, hvilke sidste kaldtes tabelliones. Om dis-
 se Notarial-Contorer handler Justinians Novell.
 Conſtit. 44. Notarial-Contorerne vare uden Tvivl
 private Huſe; men Rettigheden til der at udøve
 Notarialforretninger tilstodes enten af Keiſeren
 ſelv eller af Gouverneuren i Provindſen. Ogsaa
 forekomme Stationes ſisci, hvor Skatter indbe-
 taltes og oppebæres (Amtſtuer), hvorom Cod.
 Juſt. Lib. 4. Tit. 31. Lex 1. Lib. 8. Tit. 43.
 Lib. 10. Tit. 5. Fremdeles vare i Rom ſtatio-
 nes municipiorum, hvilke befandt ſig i Nærhe-
 den af forum Cæſaris og forum Romanum.
 Naar og paa hvis Bekoſning de vare opbygte, vi-
 des ikke; men da Municipalskædernes Beboere hav-
 de mange Forretninger i Rom, er det heel rime-
 ligt, at flere Municipier have for ſælles Regning
 enten opbyggt eller leiet diſſe Stationes, for at mu-
 nicipes og deres Afſendinge kunde boe der **),
 naar de opholdt ſig i Rom, og ei ellers toge ind
 hos private Folk. Her kunde de overlægge om

*) Gell. Noct. att. XIII. 13. Sueton. in Ner. 32.
 Jul. Cap. in Ant. Phil. 4. Plin. Epist. L. 1.
 Ep. 22.

***) Dialog. de corr. eloqu. Cap. 39.

Municipiernes Anliggender med Øvrigheder, Sagsførere og andre Vedkommende. Noget Liighed hermed havde den saakaldte Græcostasis eller Græcostadium; en offentlig Bygning, hvorom Efterretninger findes hos Varro ¹⁾, Plinius ^{**)} o. a. Man seer af Plinius, at denne Bygning, som Varro kalder et Sted: ubi nationum subsisterent legati, qui ad senatum essent missi, har existeret a. c. u. 448. Hvo der har anlagt den, er ubist; saa meget skønner man dog, at det romerske Følkselv, og ikke de græske Byer i Nedreitalien og Sicilien, har ladet den opføre, og at den betragtedes som en romersk Bygning; thi Edilen Flavius lod der indrette et Cap. l for Concordia, og Antoninus Pius lod den efter en Ildbrand sætte istand igien. Den første Anledning til dens Opbyggelse og til Navnet Græcostasis gav maaskee den mellem Grækerne og Romerne ved de tolv Tablers Affattelse begyndte Samkvem, der siden ved Krigen med Pyrrhus og Grækerne i Nedreitalien mere udvidedes, da ogsaa imidlertid det romerske Navn stedse fik mere Anseelse, og flere Staters og Byers Gesandtskaber kom til Rom. Græcostasis laae paa forum

§ 2

¹⁾ De Lingva Lat. Lib. 4. p. 43. ed. Bip.

^{**)} Hist. Nat. VII. 60. XXXIII. 1.

Romanum ved dets søndre Side, saa at det deels vendte mod forum; deels mod via sacra *). Den Maade, hvorpaa Varro omtaler denne Bygning, lader formode, at den maa have hørt til de anseeligere i Rom, ligesom man deels af Cicero **), deels af de Oplysninger om det gamle Roms Udseende, Belsorius ***) har givet, erfarer, at man steg op til den ad mange Trappetrin. Den sidste anfører en Indskrift paa en Gemme, hvoraf sees, at Septimius Severus lod mange offentlige Bygninger i Rom istandsætte, at han lod en Afbildning af Rom udhugge i Marmorstene, og denne anbringe som Gulv i Romuli Tempel, hvilket han ligeledes havde sat istand. Da efter mange Ildbrande og Udelæggelser, under hvilke ogsaa Romuli Tempel var bleved opbrændt, paa selvsamme Sted en Kirke blev opført til Ære for Sct. Cosma og Damianus, bleve disse Stene, som vare opgravede i via sacra og som Fulvius Ursinus har bestrevet, endelig af Belsorio beførgede stukne i Kobber; den ottende Plade indeholder en Afbildning af Græcostasis, som, ihvorvel mutileret, dog viser Bygningens Pragt og

*) Pitisci Lex. ant. Rom. T. I. p. 881.

**) Ad Quint. fr. 2. 1.

***) Fragmenta vetustissima vet. Romæ &c. i Grævij Thesaur. T. IV.

Storrelse med en dobbelt Omgang (porticus). Dens Bestemmelse var, som Varro siger, at Nationernes Gesandtere deri skulde subsistere. Da dette Ord (subsistere) pleier allene at bruges om et kort Ophold, saa troer Forf. ikke, at fremmede Gesandtere der have haft deres Qvarteer i al den Tid, de opholdt sig i Rom, hvilket ei heller godt lader sig forene med Livius's Taushed om denne Bygning eller med de mangehaande Beretninger hos ham om den Gæstfrihed, hvorind slige Gesandtere modtoges i Rom, og om de Forretninger, som Prætor eller Quæstor havde i Henseende til at sørge for deres Bequemmeligheder, hvoriblandt ogsaa: at leie Baaninger til dem under deres Ophold i Rom. Forf. troer derfor, at Græcostasis var en stor og mægtig Sal, hvorfra fremmede Gesandtere ledsagedes af Prætor, for at opholde sig der, mens Senater samlede sig, hvorfra de igien af samme Prætor fortes ind i Senatet, for der at foredrage deres Anliggender, og hvorhen de da atter fortes tilbage for at oppebie Senatets Beslutning. Under Keiserne pleiede maaskee ogsaa Provindsernes Afsendinge, naar de skulde stilles for Senatet, først at opholde sig lidet i Græcosta sis.

Som en Art af stationes omtaler Forfatteren tilsidst Senatulum eller Senaculum, det Sted

hvor Senatorerne havde deres stadige Samlings-
 plads, deels for at være tilstede, naar Raadsfor-
 samlingen skulde gaae for sig, deels for der forelø-
 bigen at omhandle det, hvorom de vidste, at Con-
 sulerne vilde referere. Senaculum maa derfor
 vel adstilles sca Raadhuset selv (curia); ja det er
 ikke engang usandsynligt, at paa første Sted have
 indfundet sig ogsaa saadanne, som ikke vare i Se-
 natet, dog anseelige, ældre og hædrede Mænd. I
 øvrigt vare der efter Publius Victor fire Senacu-
 la: det ene: Senaculum aureum mellem Capito-
 lium og Forum *), hvor Magistraten delibererede
 med Senatet; det andet ved porta Capena; det
 tredie paa Circus Flaminius, hvor man gav de
 Gesandtere Audienz, som man ikke vilde lade komme
 ind i Byen; det fjerde Senatulum matronarum
 paa den Quirinalske Høi, som Heliogabalus ind-
 rettede, efterat han havde givet sin Moder Sæde i
 Senatet. Dog var det især med religiøse Cere-
 monier, Matronerne her sysselsatte sig, hvor-
 for Aurelian forordnede, at de skulde have den
 øverste Rang, som af Senatet vare blevne beklædte
 med sacerdotia.

*) Hvorom Varro de Lingva Lat. 4. 4. Livius
 41. 27.

IV. Om de Regler, som nu følges ved Skolegodses Afhændelse.

Afhændelse af beneficeret Jordegods og da ogsaa af Skolegods *) har i senere Tider hyppig fundet Sted, og ifølge det Kongel. Rescript af 19de Mai 1809 skal efterhaanden, ligesom Fæste eller Bygselledighed indtreffer, alt beneficeret Gods ved Salg forvandles til privat Eiendom. For saavidt Skolegods før de senere Bestemmelser i Aarene 1809, 1811 angaaende beneficeret Gods Afhændelse i Almindelighed er blevet solgt for bestemt Kiøbesum i Penge og uden nogen vedblivende aarlig Naturalafgift, er saadan Afhændelse, i hvor fordeelagtig den end syntes paa den Tid, da den fandt Sted, dog, især formedelt den Forandring, der siden her er steet i Penges Forhold til faste Eiendomme og til Naturalafgifter, bleven til saare betydeligt Tab for det lærde Skolevæsens Fond *).

Saa meget mere fortiene de Regler Opmærksomhed, som nu ere fassatte i Henseende til Realisationen af beneficeret Gods, og som have til Die-

*) F. E. Christiania Skoles Gods. See disse Annal. 1807 I B. S. 274.

*) Jevnf. disse Ann. 1810. 2 B. S. 279 Anm.

meed, paa eensgang at fremme Algerdyrkningen og det almindelige Bedste ved Fæstegaardes Forvandling til frie Eiendomme, og tillige at betrygge offentlige Stiftelser og andre Beneficiarii i den dem deraf tilkænkede Nytte og Indtægt. Dade maaskee ei alle ere almindelig betiendte, troer Udg., at en kort Efterretning derom her ei vil være upassende.

Under 19 Mai 1809 blev igiennem det Kongel. Danske Cancellie udsærdiget et Rescript til samtlige Stiftamtmænd og Biskopper i Danmark og Norge angaaende beneficereet Gods, hvoraf Hovedindholdet var, at ingen Gaard eller Gaardspart, som herefter paa saadant Gods blev fæstet eller byggeslædig, maatte igien bortfæstes eller bortbygges, men skulde af Stiftsovrigheden, efter foregaaende Indberetning til den om Gaardens eller Gaardspartens Skyld, Skov eller anden Herlighed, Landgilde, Landstyld og Jordebogsafgift, Jorder og Baroie overhoved, stilles til offentlig Auction paa nærmere Approbation under passende Blikkaar, hvoriblandt skulde være det, at Kis eren fremdeles skulde udrede den af Gaarden hidtil svarende Landgilde eller Landstyld.

Allerede for dette Rescript udkom, havde Rentekammeret, til hvilket Collegium de Forret-

*) See SøReg. Tid. 1809 Nr. 35 S. 337 f.

ninger, der vedkomme de, geistlige og verdslige Embedsmænd beneficerede eller offentlige Stiftelser tilhørende, Jordegodser's Afhændelse og Overdragelse til Eiendom, ved Kong. Resolut. af 12 Septbr. 1800 vare blevne henlagte *), ved saadant Gods's Realisation i Danmark fulgt den Regel, at det paalagdes Kisterne, foruden Kisebesummen, at udrede, og efter Middeltallet af de sidstforløbne 10 Mars Capitelstaxter i Penge at betale en aarlig Kornafgift, som omtrent kunde staae i Forhold til 4 Skpr. Byg pr. Tonde boniteret Land.

Da det nu i forovnmeldte Rescript af 19 Mai 1809 var anordnet, at Kisterne af beneficeret Gods's Skulde paalægges at udrede den hidtil svarede Landgilde, men Rentekammeret ved Overdragelse af saadant Gods's bestandig havde fulgt den nysomtalte Regel i Henseende til vedblivende aarlig Afgift i Korn, saa blev nu endvidere under 27 Januar 1810**) af Kammeret, efter at det Kongel. Danske Cancellie deri havde erklæret sig enig, bestemt, at bemeldte Kornafgift, dens Værdie beregnet efter Middeltal af de sidste 10 Mars Capitel's

*) See det Kgl. Danske Cancell. Circulære af 11 Jul. 1801 hos Fogtman VI. II. S. 207 ff.

**) Denne Kammerkrivelse er, saavidt Udg. bekjendt, ingensteds trykt.

taxter, ei maatte fastsættes under Værdien af den hidtil svarede Landgilde.

I Norge var det vel, ifølge Rescr. af 19 Mai 1809, fra den Tid af blevet iagttaget, at ved Afhændelse af beneficeret Guds Landsskylden med de øvrige jorddrottelige Rettigheder vedbleve at hæfte paa Eiendommen, bestemte til forholdsmæssig Kornafgift, at betale i Penge; men i øvrigt at forvandle en Deel af Eiendommens Værd til åarlig Kornafgift, efter den i Danmark vedtagne Regel, var der endnu ei indført. For nu, „da Afgift i Korn altid vil blive en sikrere Maalestok for Jordegodsers Værdie end Penge,“ at betrygge Beneficiarii og de offentlige Stiftelser for Tab under alle muelige Forandringer i Penges Forhold til faste Eiendomme og til Naturalier, har det Kongelige Rentekammer søgt at giøre en lignende Fremgangsmåade anvendelig med den, som allerede ved beneficeret Guds Afhændelse i Danmark var indført, og til den Ende under 7 Mai d. N. udstædt følgende Circulære **) til de norske Stiftsoverigheder *):

*) Da det, saavidt udgiv. veed, ei nogensteds er trykt, saa indrykkes det her in extenso.

Ligesom det ved Afhændelse af beneficieret
 Jordegods hidindtil er iagttaget, at Land-
 skylden med øvrige jorddrøttelige Rettighe-
 der vedblive at hæfte paa Eiendommene,
 paa den Maade: at disse bestemmes til en
 forholdsmæssig Kornafgiwt, som betales
 med Penge efter Middeltallet af de hver
 Betalingstermin foregaaende sidste 10 Mars
 Capitelstaxter, saaledes maa Kammeret,
 da Afgiwt i Korn altid vil blive en sikrere
 Maalestof for Jordegodsers Værdie end
 Penge, ansee det rigtigere, at for Fremti-
 den tillige endeel af Kiøbesummen bestem-
 mes til Kornafgiwt. Til den Ende forme-
 nes, at i Tilfælde, at en saadan Eiendom
 enten er til frie Disposition, og folgelig
 Afhændelen efter Rescriptet af 19de Mai
 1809 skal stee ved offentlig Auction, eller
 ogsaa en Leilænding, paa Grunde, som kunne
 fortiene at komme i Betragtning, ansøger
 sit Byxelbrug tilkiøbs, og der imod Af-
 hændelsen fra vedkommende Beneficiarii
 Side intet findes at erindre, Eiendommen
 gvæktionis da af vedkommende Landinspec-
 teur (i Bergens Stift bliver Forretningen
 afholdt ved Sorenssriver og Mænd, da in-

den Landinspæcteur der er ansat) bliver at
 undersøge og taxere; saaledes: at først
 taxeres Gaarden selv med Jordvei og øv-
 rigte Herligheder, Skov undtagen, dernæst,
 saafremt til samme maatte ligge Skov,
 denne særskilt; hvilke Taxationer maae skee
 efter Fordegodsers Pris paa den Tid, Taxa-
 tionen foretages. Naar disse Forretnin-
 ger ere afholdte, bestemmes Kornafgioten
 paa følgende Maade: Renten af den halve
 Deel af den paa Jordveien i Gærdeleshed
 ansatte Værdie anslaaes til Tønder eller
 Skiepper af den Kornsort, som paa Ste-
 det fortrængigst avles, Prisen paa hver Tøn-
 de beregnet efter Middeltallet af de sidste
 10 Aars Capitelstaxter for benævnte Korn-
 sort. Kornafgioten for Skoven bestemmes
 derimod i det høieste efter en $\frac{1}{4}$ Deel af den
 paa Skoven satte Værdie, og maa der ved
 denne Afgiots Bestemmelse tages Hensyn
 til den Fordeel, som Skoven ved forsynlig
 Hugst kan kaste af sig, og om Skovgrunden
 er af særdeles Godhed, samt om der i sam-
 me gives fortrinlige Græsgange, da i
 modsatte Tilfælde ovenmeldte Kornafgiot
 bliver at bestemme forholdsmæssig lavere.

Efterat Kornafgiøten saaledes af vedkom-
 mende Landinspecteur er fastsat, og der for
 øvrigt intet imod Forretningen fra Stifts-
 directionens Side maatte findes at erindre,
 bliver Eiendommen, saafremt den staaer
 til frie Disposition, opbudet til Bortfæl-
 gelse ved offentlig Auction, mod Riobesum
 i Penge, da det derhos behagelig maatte
 paaagtes indrykket i Auctions-Conditioner-
 ne, at den fastsatte aarlige Kornafgiøt be-
 standig hæfter paa Eiendommen, og at
 samme bliver at betale med Penge efter
 Middeltallet af de hver Betalingsstermit
 foregaaende sidste 10 Mars Capitelstaxter;
 er Forretningen derimod foranlediget ved
 Leilendingens Ansøgning om at erholde
 sit Byxelbrug tilkiøbs, maatte hans Erklæ-
 ring indhentes, om han, i Tilfælde Over-
 dragelsen bliver bevilget, er villig til at
 erlægge den fastsatte Værdie, saavel i Korn,
 som i Penge. I Henseende til den Deel af
 Riobesummen, som ved en saadan Afhæn-
 delse kunde tillades at blive prioriteret i Ei-
 endommen, formenes, med Hensyn til den
 betydelige aarlige Afgiøt, som vil komme
 til at hæfte paa samme, at i det mindste

Halsdelen af den tilbageblivende Riobesum-
 mai Penge bør udbetales strax, eller ogsaa
 en aarlig Afbetaling paalægges Rioberen,
 hvilken Postes nærmere Afgiørelse mandog
 tiensligst maa overlade til Stiftsdirectio-
 nens Bestemmelse, efter befindende specielle
 Omstændigheder.

Disse Bestemmelser, som for Fremtiden
 blive at tage til Folge ved det beneficerede
 Jordegodses Afhændelse, skulde man herved
 tiensligst communicere Stiftsdirectionen til
 behagelig Efterretning og Bekiendtgjørelse
 for Vedkommende.

Ifølge disse Regler er for nærværende Tid
 Fremgangsmaaden ved Skolegodses Afhændelse i
 det Hele denne:

A. i Danmark.

1. Naar en Gaard er fæsteledig, anmeldes saa-
 dant af Skoleforstanderne for Stiftets Dorig-
 hed, til hvilken derhos steer en med Kort,
 Boniteringsforretning og alle fornødne Op-
 lysninger ledsaget Forklaring om Beliggen-
 heden, Hartforret, Jordernes Areal og
 Godhed, tilliggende Skov eller anden Herlig-
 hed, hvad af Gaarden hidtil aarlig har været
 svaret i Landgilde og anden Jordebogsafgift,

- m. v., som kan tiene til at bedømme Gaardens Værd.
2. I Henhold til disse Data foranstaltes en Taxationsforretning afholdt efter Jordeiendommens Pris, paa den Tid, da Taxationen foretages. — Af den Sum, hvortil Gaarden taxeres, forvandles en Deel til en aarlig Afgift, hvis Bæls om trent kan svare til Pengeværdien af 4 Skpr. Byg for hver Tonde boniteret Land efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxter i Stiftet, og det øvrige af Taxationssummen ansættes som Kiøbesum; f. E. hvis en Gaard paa 5 Tdr. Hartkorn og 40 Tdr. boniteret Land taxeredes til 10000 Rdl., og Middeltallet af de 10 sidste Aars Capitelstaxter paa Bygget i vedkommende Stift var 4 Rdl., vilde den aarlige Kornafgift om trent blive at bestemme til 40 Gange 4 Skpr. Byg, eller 20 Tønder Byg = 80 Rdl., som er Renten af 2000 Rdl., og Kiøbesummen, hvorfor Gaarden skulde ophjedes, vilde da blive om trent 8000 Rdl.
3. Naar saadan Taxation er steet, stilles Gaarden paa nærmere Approbation til offentlig Auction mod Afgift og Kiøbesum, hvorved tilige pleier at bestemmes, hvor meget af den sidste der kan blive indestaaende i Gaarden paa

første Prioritet. Kornafgiften bliver uforandret, men Kiobesummen stiger ved Auctionsbud, indtil høieste Bud er steet, hvilket dog ikke antages uden paa høiere Approbation.

4. Derpaa indberettes Auctionens Udfald af Stifts-Ovrigheden, og efter at Directionen for Universitetet og de lærde Skoler har afgivet sin Betænkning, gives af det Kongel. Rentekammer, saafremt dette og Directionen have fundet Budet antageligt, allerunderdanigst Forestilling om Afhandelse; hvorefter
5. naar Budet af Hs. Majestæt er approberet og Vedkommende derom ere underrettede, Skoleforstanderne udstøde Skiode til Kiøberne.

B. i Norge

1. som i Danmark.
2. Gaarden eller Gaarsparten taxeres af vedkommende Landinspecteur (i Bergens Stift af Sorrenskriver og Råd) efter de gangbare Priser paa Jordegods, dog at Skov, hvor saadan er tilliggende, taxeres særskilt. Derpaa forvandles en Deel af Taxationssummen til Kornafgift, saaledes at
 - a. den halve Deel af den paa Jordveien ansatte Værdie anslaaes til Lønder eller Skiepper Korn af den paa Stedet almindeligste Korn

fort, Prisen paa hver Tønde beregnet efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxter i Stiftet.

b) Kornafgiften for Skoven bestemmes efter den større eller mindre Fordeel, en forsynlig Hugst kan indbringe, og efter Skovgrundens og Græsningens Beskaffenhed, til i det høieste $\frac{1}{4}$ af den paa Skoven satte Værdie; saaledes, hvis Værdien af en Gaards Jordvei ved Taxation ansættes til 4000 Rd., og den tilliggende Skov til 2000 Rd.; hvis fremdeles Havre i den Egn er den almindeligste Kornsort, og sammes Middelpriis efter de sidste 10 Aars Capitelstaxter er 2 Rd. pr. Tønde: v. lde den aarlige Kornafgift blive at bestemme til saa mange Tønder Havre, som efter bemeldte Middeltaxte vilde i Værd svare til Renten af den halve Sum, hvorfor Jordveien, og og den fjerdedeel Sum (eller noget mindre), hvorfor Skoven var taxeret. Men Renten af begge disse Anparter af Taxationssummen, nemlig:

1) af Jordveiens halve Taxationssum, eller 2000 Rdlr.

- 2) af Skovens fjerdedeels Taxationssum eller 500 Rdlr., tilsammen 2500 Rdlr.
- a) vilde 4 pCt. blive 100 Rd., og den aarlige Afgift i Havre altsaa, i Forudsætning af hiin Middelscapitelstart, 50 Løn-
der, foruden Kiøbesummen selv.
3. Med den efter saadan Regel fastsatte Korn-
afgift, som derefter bestandig og uforanderlig
gen hviler paa Eiendommen, opbydes Gaar-
den til Bortsalgelse ved offentlig Auction,
og den, som i Kiøbesum bliver hviistbydende,
erholder Gaarden til Eiendom, hvis Budet
paa høiere Steder approberes.
- 4 og 5. Som i Danmark af Kiøbesummen maa
(hvilket dog ei er Regel uden Undtagelse) i det
mindste det Halve udredes strax.

Efter de samme Grundsætninger kan ogsaa,
forinden Fæstledighed indtræffer, den paaboende
Fæster eller Leilending uden Auction erholde sin
Gaard til Eiendom, naar han deels er villig til at
paatage sig den paa forommeldte Maade ansatte
bestandige aarlige Afgift, deels tilbyder desuden
en Kiøbesum, der efter Omstændighederne findes
at være antagelig. I Henseende til at modificere
denne sidste kunne flere Omstændigheder komme i
Betragtning, f. Ex. Fæsterens og hans Hustrues

Allder, den af ham paa Gaardens Forbedring anvendte Flid og Bekostning, om Gaarden for Tidert er behæftet med nogen Aftægtsbyrde o. s. v.

Saare ønskeligt havde det været, om ved de forhen skete Afhandelser af Skolegods saadanne Regler vare blevne fulgte. En stor Mængde fra Fæstere af Skolegods, især i Norge, indkomne Ansøgninger om de dem tilfæstede eller tilbyggede Gaardes eller Gaardsparters Overdragelse til Eiendom ere nu blevne remitterede, for at behandles efter de i Aarene 1809-1811 for benificeret Godes Afhændelse fastsatte, i det Foregaaende fremstillede, Regler.

D.

I. Sverrig.

Fortsættelse af den nye svenske
Skoleforordning.

(See forrige Hæfte S. 149.)

4. Kapitel.

Om Lærernes Løn og Befordring,
samt Ungdommens Understøttelse m. m.

§. I.

Lærere ved Skoler og Gymnasier skulle ikke allene beholde de dem ved ældre Anordninger tillagte Lønninger og Fordele, men ogsaa erholde Forbedring efter Tid og Leilighed til Opmuntring under tro og moissommeligt Arbeide; derfor skulle og fremdeles som hidtil deres Tjenesteaar regnes dobbelt, og de skulle i det mindste efter 10 til 12 Aars Tjenestetid i Skolefaget befordres til andre paa

sende Bestillinger, ligesom de ved Befordringer til de Pastorater, hvortil Kronen har jus vocandi, skulle komme i fortrinlig Betragtning; dog bør de, naar de attraae geistlig Befordring, ei, medens de ere Skolelærere, forsomme at øve sig i geistlige Forretninger, især i at prædike. De, som have Lyst t. l., deres hele Levetid at blive ved Skolefaget, og deri arbeide med Held og Berømmelse, skulle efter Omstændighederne nyde Forbedring, og, naar Alder eller Svaghed ei tillader dem længere at tiene, beholde i Pension de tre Fierdedele af deres Løn, saa længe de leve *).

§. 2.

Hjælpepræster og Capellaner maae, under forresten lige Omstændigheder, ingenlunde foretrak-

*) D. §. 24, giver i Almindelighed Skolelærere, som udmærke sig, Haab om Forbedring i deres Bilkar, videre Befordring og anden passende Besønning. Dem, som ere Candidater i Theologien med bedste Character, aabner den i §. 25, samme *dgang til videre Befordring, som om de, da de beskikkes til Skolelærere, vare blevne ansatte i et geistligt Embede af den Besøffenhed, som en Candidat. Theolog. Laudab. efter Universitetsfundatsen har Ret til at søge. I Henseende til gamle Skolelæreres Pension indeholder D. ingen ubtryffeligg Bestemmelse. Den sædvanlige Regel er, at dem, naar de entlediges, forundes to Trediedele af deres Sage i Pension.

tes for Skolelærere, som have tient vel og længe, saafremt hine ikke for have tient i Skolefaget. Til Sognepræster i de Menigheder, hvor der er Trivialskole eller Gymnasium, skal Biskoppen og Consistorium helst foreslaae saadanne Mænd, som selv med Hæder og Berømmelse have anvendt Tid og Flid i Skolefaget.

§. 3.

De Embedsboliger og Gaarde, Marker og andre Leiligheder, som af Staten ere bestemte for Rectorer og Skolelærere eller dertil af Private givne, skulle de ufornindstede beholde, og i de Byer, hvor endnu ingen Embedsgaard findes for Trivialskolens Rector, bør Magistraten og Borgerstæbet at staafe en saadan, og skal, indtil dette er skeet, Rectoren nyde Huusleie af Stadens Kasse *).

§. 4.

De Stipendier, som af Kronen eller Private ere eller vorde henlagte til Skolernes og Gymnasiernes Ungdom, forblive uforandrede efter deres første Indretning; og bør Biskoppen og Consistor-

*) D. bestemmer intet udtrykkeligen om Rectorernes Boliger; men Reglen er, at de nyde fri Bolig, hvor dertil gives Leilighed i Skolebygningerne, men i andet Fald erholde Godtgjørelse til Huusleie.

rium noie paasee og holde over, at Givernes Billie ikke i nogen Maade overtrædes *).

§. 5.

De saakaldte Degnepenge, som ere bestemte deels til Løn for Collegerne ved Skolerne, deels til Præmier og Understøttelse for Ungdommen, oppebæres paa Landet af Kronens Oppebørselsbetiente, og skulle i rette Tid til Bedkommende indsendes. **)

*) D. byder ogsaa §. 71, at alle Legater og andre Gaver, som af private Belgiorere ere givne til at understøtte trængende og haabefulde Disciple, skulle vitteligen anvendes til deres Bestemmelse; men i Henseende til det Specielle og Formelle i Anvendelsesmaaden, tages Givernes Billie ikke nødvendig til Følge, da deres Bestemmelser i saa Henseende deels ofte vare, deels siden, ved Tidernes Forandring, ere blevene uhensigtsmæssige. Alle Stipendie-Understøttelser ere indbeelte i tre Grader (§. 73 ff.), og enhver Stipendiat nyder i aarligt Stipendium, enten 20, 35 eller 50 Rd. Nogle understøttes blot med fri Underviisning. De, som hverken ere Stipendiater eller Gratistler, maae betale Skolepenge (§. 66).

**) Degnepengene, som en Deel af de visse Indtægter af den Sangopvartning, de lærde Skoler forhen havde, men nu ere befiebe for, fyre i Danm. og Norge efter den Rgl. Resol. af 20 Dec. 1805, ind i Skolernes Kasser, hvoraf Lønningerne udbetales.

§. 6.

Det, som allerede er, eller i Fremtiden kan blive bestemt til Præmier for Skolernes og Gymnasiernes Ungdom, skal paa sædvanlig Tid og Maade uddeles, og skulde de fattigste Disciple, naar de dertil ved Glid, Sædelighed og god Fremgang qualificere sig, derved i Gærdeleshed ihukommes. Rectoren gjør, efter Overlæg med de øvrige Lærere, Forslag til denne Uddeling, og Forslaget gienneengaaes siden af Ephorus, eller i hans Fraværelse af Inspector *).

§. 7.

Derfor ikke noget Bist er bestemt til Vedligeholdelsen af de Trivialskole- og Gymnasiebygninger, som Stæderne ikke ere forbundne til selv at bygge eller underholde, skal de sædvanlige tvende Collecter samles over hele Stiftet, og i rette Tid indsendes til Consistorium. Deraf maa Rector paa Begjæring erholde den Sum, som efter afsættelse, af Biskoppen og Consistorium prøvet og bifaldet, Forslag er uomgængeligen fornøden til Remedet, saavidt Kassens Tilstand og andre Om-

*) D indeholde intet udtrykkeligt om slige Præmier; men hvor Legater dertil in specie ere givne, anvendes de efter Hensigten.

stændig, der tillade det *). Ved et Skolehusets Opbyggelse fra nyt af paaligger det Vedkommende, dertil at udsee en fri, rummelig, sund og fordeelig beliggende Plads, isald den forrige skulde mangle disse Egenheder. Ikke maae andre Bygninger og allermindst af Træ opføres saa nær Skolen eller Gymnasiet, at Skolehuset derved mangler Lysning og fri Tilgang, eller ved paakommende Jidsvaade kunde sættes i Fare.

§. 8.

Læseværelserne saavel i Skolerne som Gymnasierne skulle være forsynede med Kaffeløve, som passes af en dertil antagen Skolebetjent **).

§. 9.

Ved hver Trivialskole og Gymnasium skal findes et ordentligt indrettet og af Ephorus eller Inspector og Rector undertegnet Inventarium paa

*) I Almindelighed er det i Danmark og Norge efter danske Lovs 2—22—71 og norske Lovs 2—21—63 paalagt Kirkerne i de Byer, hvor lærde Skoler ere, at vedligeholde disse (jvf. Skoleforordn. §. 125); men hvor Kirkerne ved speciel Anordning ere fritagne, eller naar nye Skolebygninger skulle opføres eller rejses, maae Udgiften bestrides af det almindelige Skolefond.

**) Saadan Forfæst er i D. anseet usornøden, da Sagen selv alleevne finder Sted.

alle Læreanstalten tilhørende faste Eiendomme, ligesom ogsaa paa Mobilier til almindeligt og dagligt Brug, saasom Bøger, mathematiske og musikalske Instrumenter m. m., samt paa alle Stiftelsen vedkommende Documenter, saasom Privilegier, Donationer, Testamenter ic., hvilket Inventarium skal eftersees ved Omskiftning af Rector og ved Skolens Visitation; og bærer Rector Omfarg for, at alt dette, ligesom og fuldstændige Matrikler over indkomne og afgangne Disciple, er i god Orden og Forvaring *).

5 Kap.

Om Bøger og andre Hielpemidler ved den almindelige Underviisning i Trivialskoler og Gymnasier.

§. I.

Ligesom foruden de Haandbøger, som bør findes ved Skolerne og Gymnasierne i de forskjellige Videnskaber, ogsaa andre Bøger, behøves til Hielp ved Underviisningen, deels for Disciplene selv, deels for Lærerne; saaledes bør Biskoppen og Consistorium drage Omfarg for, at ikke alene Ungdommen ved Læreanstalten kan faae de nødvendige Bøger af alle Slags til den mueligst billige

*) Eignende Bestemmelser i D. 55. 61. 122. 127.

Priis, samt at Disciplene tilholdes at forsyne sig med dem efter Tøne og Leilighed, men ogsaa at Lærestaltens Bogsamling efterhaanden, og saavidt Midleene tillade det, forsynes med gode Hovedbøger i Sprog og Videnskaber, samt gode Glober, Charter, nødvendige mathematiske og physiske Instrumenter m. m. *).

§. 2.

I sidstnævnte Hensigt skal hvert Gymnasium og Skole have sin særskilte Bibliothekskasse. Denne Kasses visse Indtægt skal være en liden Afgift af enhver af den geistlige Stand, som i Stiftet befordres til noget Embede. Enhver Discipel, som indtages i Trivialskolerne, giver 4 β . til Bibliotheket, og enhver, som forflyttes til Gymnasiet, 8 β ., fra hvilken Udgift dog de Fattige ere befriede. Naar en Biskop, Domprovst, Lector, Rector, Provst eller Præst døer, skal Stervboet, efter Sædvane, til Gymnasiebibliotheket indsende en eller flere gode Bøger af den Afdødes Bibliothek, eller istedet derfor erlægge 1 \mathcal{R} d. Banco **).

*) Efter D. §. 126 drager Directionen Omsorg for Skolebibliothekernes henfigtmæssige Foragelse, og den første Lærer haver Tilsyn med dem. Ligeledes bestemmer, efter §. 11, Directionen Skolebøgenes Valg.

**) D. bestemmer ingen særdeles Indtægt for Skole-

§. 3.

De Bøger, som saaledes komme til Bibliotheket, ligesom og de, som andre Læreaankaltens og Videnskabernes Belyndere og Benner maatte forære til Bibliotheket, skulde ikke alene indføres i det almindelige Bibliotheks-Catalog*), men endog, til bestandig Erindring om Giverne, antegnes i en særskilt Bog. Skulde Bibliotheket saaledes komme i Besiddelse af Doubletter, bør disse bortbyttes for andre Bøger, som Bibliotheket mangler, eller ved Auction bortselges for Kassens Regning.

§. 4.

Gymnasiets Bogsamling og andre Apparater, som ei daglig bruges, skal ordentligen forvares i Bibliotheksværelset, og, hvor ingen egen Bibliothekar er, staae under Gymnasti-Adjunctens Forvaring og Ansvar.

6 Kap.

Om Underviisningen i Trivialskolerne.

§. 1.

Med Trivialskolerne og Gymnasierne i Riget bør gives Leilighed ikke blot til Underviisning

bibliothekerne, hvis Forøgeiser befores deels af de enkelte Skolets Kasser, deels af det almindelige Skolefond.

*) Sigesaa efter D. S. 126.

for den Yngling, som opofrer sig til det egentlige lærde Fag, og som vil forfremmes i Embedsveien, men ogsaa for dem, som ville gaae ind i Næringsveiene. Af de 5 Klasser, som ere indrettede i enhver Trivialskole, skal derfor den første være forberedende for alle Skolens Disciple, hvoreil de endog ville opofre dem. Fra denne Klasse opflyttes de, som ere bestemte for Studeringer, i den sædvanlige Orden til de øvrige Klasser, men de andre gaae ind i den for dem egentligen bestemte Apologist-Klasse *).

§. 2.

Alle i Stæderne paa Kronens Befosning lønnede og indrettede Skoler med en Rector og een eller to Colleger skulle herefter i Særdeleshed lempes til deres Gavn, som bestemme sig til nogen Næringsdrift, og da for dem samme Underviisningsregler gielde, som hervedenfor fastsattes for Apologistklassen i Trivialskolerne, saavidt disse Regler derhen kunne lempes, og indtil anderledes forordnes.

*) Ogsaa efter D. §. 1 og 60 staaer Afgang til den Underviisning, som gives i de to nederste Klasser, aaben for Altskuderende; men særskilte Klasser for disse gives ikke.

§. 3.

Jungen maa indtages i Trivialskolerne, uden de kunne læse reent og uden Anstød i en Bog, baade svensk og latinisk Stiil, kunne Luthers lille Catechismus udenad, kunne regne Zifrer og Tal og Multiplicationstabellen, samt skrive læselig Sammenkrift *).

§. 4.

I den første og forberedende Klasse undervises Disciplene i Christendom efter Luthers lille Catechismus med almindelig antagen, kort og tienslig Forklaring; i Bibelhistorie, efter et passende Udvalg; i at skrive svensk og latinisk Stiil efter Forskrift; Disciplene øves i lydelig Oplæsning af en passende Bog i Modersmaalet; i Hovedregning, hvortil Begyndelsen gøres paa Tavler med Zifferregning; fremdeles undervises og øves de i at adskille Grammatikens saakaldte partes orationis. De studerende Disciple bør desuden lære paradigmatum declinationum og conjugationum i det latinske Sprog *).

*) D. 5. 63 fastsættes lignende Betingelser (med Undtagelse af Luthers Catechismus), og fordrer tillige 10 Aars Alder og usforbarvede Bæder.

*) D. opregner blot i 5. 4 Undervisningsgrenene. Deres Classification og Succession bestemmes nærmere

§. 5. 6. 7. 8.

De studerende Disciple forflyttes efter behø-
 rig anstillet Examen først i den anden, siden i den
 tredie, og tilfids i den fjerde eller saakaldte Rector-
 klasse, hvor Rector og Conrector dele Arbeidet
 imellem sig. Begyndelsen gives i den latinske Pro-
 sodie under Læsningen af Dionysii Catonis Di-
 sticher eller andre udvalgte Stykker af latinske Dig-
 tere. Græst læses efter en tienslig Chrestomathie
 med grammaticalsk Analyse. Den historiske og
 geographiske Underviisning fortsættes udførligen;
 Disciplene øves i Calligraphie og Rettskrivning.
 I denne Klasse fortsættes Underviisningen i Latin
 med at giennemgaae nogle af de mindre vanskelige
 latinske Historikere, saasom Cornelius, Justinus,
 Julius Cæsar ic. og til Forandring Ciceros lettere
 Skrifter, nemlig nogle af hans Breve, Somnium
 Scipionis, de amicitia og de senectute, samt af
 de latinske Digtere, Ovidii Metamorphoser. Af
 Læreren gives og rettes to latinske Stile om Ugen,
 som kunne ombyttes med Oversættelser fra Latin
 paa Svensk, og med korte, af Disciplene selv for-
 fattede, Breve og Beskrivelser paa Svensk. Disci-
 plene øves i at tale Latin. Af Rhetoriken gives

i en særskilt udgiven Underviisningsplan, der fast-
 sætter fire Hovedklasser.

dem et kort Begreb om Tropi og Schemata, og under Autorernes Læsning bibringes dem de historiske og mytologiske Kundskaber. Forklaringen af Catechismus fortsættes, i Sammenhæng med en kort Lærebog om Menneskets Pligter. Det nye Testaments Sprog læses paa Græsk. Underviisningen i det græske Sprog fortsættes efter en dertil udsøgt tielig Chrestomathie. Fædrelandets Historie læses fuldstændigere. De fornemste Epocher af den almindelige Verdenshistorie læses i Hu, kommelien; Geographie, især Europas, læses nøiere. Underviisningen i Regnekunsten fortsættes med Regula de Tri og de fire Specier i brudne Tak; der begyndes med Elementerne af Geometrien.

§. 9. Naar nu Discipleve efter to Aars eller længere Tids Underviisning ere komne saavidt, at de kunne giøre Rede for alt dette, maae de, efter behørig, i Bistoppens og Inspectors Nærvarrelse antilles, Examen oplyttes i Gymnasiet, saafremt de ikke ved Usædelighed dertil have gjort sig uværdige.

§. 10. Med de Lærlinge, som flyttes fra den første og forberedende Klasse til Apologisklassen, fortsættes Underviisningen i Luthers Catechismus; Bibelhistorie; Calligraphie; lydelig Oplæsning

Regning. De, som have gjort større Fremgang, øves i paa egen Haand at opsætte Breve, Beretninger, Forfkrivninger, Attester m. m., og i skriftligen at opsætte deres Tanker. Fædrelandets Historie læses under den Gustavske Stamme, og Geographie med Jordgloben og Chartet over Sverrig; de undervises i de meest practiske Dele af Geometrien og Mechaniken; i det Almindeligste af Naturhistorien, samt i de nære Sprog, fornemmelig i Tydsk. De tvende sidste Underviisninger erholde de tilfælles med Gymnasii-Ungdommen.

§. II.

Trivialskolerne og Gymnasierne aabnes Kl. 7 og lukkes Kl. 5 om Eftermiddagen. I den første Time forrettes den i 3 Kap. §. 3 og 4 ommeldte Bon og Bibellæsning. Fra 9-10 er Frokosttid og fra 12-2 Middagstid *). Onsdag og Løverdage Eftermiddag læses i Skolerne og Gymnasierne kun een Time fra 2-3, hvorefter Ungdommen øves i

*) D. fastsætter §. 34 daglig 7 Læretimer, 4 om Frokostmiddagen og 3 om Eftermiddagen. Den daglige Skoletids Begyndelse retter sig efter Aarstiden og de locale Omstændigheder. De Mellemrum, som tilknaes til Forfriskning, bestemmes ved Inspektrerne.

Kirkesang, ligesom ogsaa de, som derfor have Dre og Anlæg, i Instrumentalmusik *).

§. 12.

Skolens Rector skal, efter Overlæg med Skolens øvrige Lærere, for hver Klasse udkaste et Lections-schema, med Angivelse af Underviisnings-gjenstandene for hver Dag og hver Læsetime i Ugen. Dette Schema skal, naar det af Ephorus og Consistorium er giennemgaaet og approberet, opslaaes paa en Table i Klassen til Efterlevelse, og deri ingen Forandring gøres, uden Ephori Minde og Bifald *).

§. 13.

Den sidste Uge i hver Maaned foretage Lærerne, hver i sin Klasse, Repetition af det, som i de tre foregaaende er læst. I den første Uge af hvert Cursus anvendes Formiddagen i hver Klasse til en kort Repetition af det, som i sidstforløbne Halvaar er læst, og Eftermiddagene til at forelæse det Væsentligste om Sundhedens Vedligeholdelse.

*) Efter D. §. 4 høres blot Vocalmusik til Skolens underviisninge's Genstande. Dog finder ogsaa hist og her Underviisning i Instrumentalmusik Sted, men udenfor den ordentlige Skoletid.

**) Egnende Bestemmelser i D. §. 32. 33, hvorefter Approbationen udfærdiges af Directionen.

§. 14.

Til at undervise Ungdommen i Kirkesangen antages helst en stunderet Person, som desuden kan staae Læreren i den første og forberedende Klasse bi ved Underviisningen.

§. 15.

Hver Trivialskole skal have sin egen Kasse, som staaer under Rectors Besvaring og Ansvar, og for samme skal Rector ved hvert Aars Slutning aflægge Rede og Rigtighed til Biskoppen og Consistorium. Denne Kasses Midler skulle anvendes til Præmier for Skoleungdommen i Almindelighed, til Understøttelse for udmærket haabefulde, sædelige og fattige Disciple, og til det i 3 Kap. §. 11 anmeldte Brug. Dens Indtægt bestaaer af en Deel af Degnepengene, af Legater, som ei have speciel Bestemmelse; af Halvdelen af de saakaldte Provstetønder under Raadsensaar, og af frivillige Gaver f. E. fra mere formuende Forældre, som have Børn i Skolen.

§. 16.

Ephorus eller Inspector skal, saa ofte stee kan, og især i Repetitionsugerne, med sin Nærværelse i Skolen opmuntre saavel Lærerne som Ungdommen, og paasee Underviisningens Færd. I Ephori Forsald forrettes dette af et andet Med-

lem af Consistorium; og i Inspectors Forfald ansættes hertil en Vicarius.

(Fortsættes.)

2. Rusland.

Kasan.

(Udtog af et Brev fra Hofr. og Prof. Dr. v. Erdmann, dat. $\frac{1}{7}$ Sept. 1810. Forf. afreiste d. 11 Mai 1810 fra Wittenberg, hvor han forhen var Professor, og ankom den 25 Jul. over Petersborg til Kasan.)

— — Jeg søgte strax mine Colleger op, blandt hvilke jeg endog fandt tvende, som jeg allerede kiendte — — ogsaa et Par hundrede andre Landsmænd, mestendeels Employés, Kiebmænd og Professionister, ere her foreenede som en lutherst. tydsk Menighed, og min Levemaade selv er saa tydsk, at jeg neppe vilde troe at leve i et fremmed Land, hvis ikke de Forbigaaendes Costume og Sprog undertiden erindrede mig derom.

Hvad mine Embedsforretninger angaaer, da har jeg ugentlig blot 4 til 6 Timers Forelæsninger. Endnu er de egentlige Studenters Tal ringe, omtrent 40; men det medicinske Fa ulstet vil forhaabentlig snart komme paa Fode, siden det medicinsk

Chirurgiske Academie i Moskva er ophævet, og 60 af dets Et ver skulle sendes til Kasan.

Kasans Beliggenhed er meget behagelig. Staden ligger for største Deelen i den brede Volgadal, men Universitetsbygningerne, ligesom de fornemste Gader, paa en Høide, fra hvilken man har en herlig Udsigt over de frugtbare Sletter og Bakkerne paa den anden Side af Floden.

Den høiere liggende Deel af Staden bestaaer af lutter Steenhuse, for det meeste smukke, og overhoved bygges nu saa meget, og næsten alene af Steen, at man om 20 Aar maaskee ikke mere vil gienkende Kasan.

Klimatet her er vel i det Hele noget koldere end det tydske, men særdeles sundt. Især har denne Sommer været meget skion og havt Overflødighed paa Træfrugter og Bær. Kun Blommer savner man her, fordi de behøve længere Tid til at modnes. Men Viindruer bringer man fra Astrachan og Meloner af to Slags trives her meget vel, da Sommeren vinder i Varme, hvad den taber i Længde.

I øvrigt er her alt at have, hvad man behøver til et beqvemt og behageligt Liv; — — Levestedet er meget let, og jeg kan, naar jeg lever som i Wittenberg, komme ud med min halve Sage.

Den buntede Brimmel af forskjellige Nationer, som her stode sammen, giver Opholdet mangen Interesse, og der opstaar et Amalgama, i det her det Occidentalske smelter sammen med det Orientsalske. Den tatariske Nation, som beboer en Forstad, giver slet ikke noget ubehageligt Indtryk paa Jagttageren. Mændene ere tildeels smukke, fyrrige, reenlige, arbeidsomme og mod Fremmede særdeles høflige — — interessant var mig en Scene, som jeg havde Leilighed til at see paa denne Nations Kirkegaard. Ved en af Gravene sad en bedaget Tatar med sin Turban og græd under lydlig Hullen. Dette var mig paafaldende, da Gravene for ved ham allerede var gammel og begroet med Buskværk. Vi spurgte ham altsaa, hvem han her begravede. „Min Moder,“ var Svaret. Og naar er hun død? „For 45 Aar siden.“ —

(af Neue Velpz. Lit. Zeit. 1811. Intelligenzbl. No. 1.)

Da efter Ministerens for Oplysningen, Hr. Greve Rosumovskys, Befaling Universitetet her nu skal aabnes, saa have de statutmæssige Valg den 16 Sept. 1810 og følgende Dage fundet Sted i den almindelige Professor-Forsamling. Saa snart Valg

gene af Keiseren ere confirmerede, vil Univerfitet formeligent blive aabnet og organiseret.

(Af Ten. Lit. Zeit: Jan. 1811, Intell. Bl. No. 7.)

3. Preussen.

Frankfurt a. d. Ober.

Omendstiont siden Michelsdag det nye Univerfitet er aabnet i Berlin, har dog Univerfitetet her ikke tabt betydeligen i Freqvenz. Her ere over 300 Studerende, meest Theologer. For det første ville ogsaa de, som komme lige fra Skolerne, neppe i Berlin, erholde, hvad de behøve. Thi hvad i Berlin er vanskeligt at undgaae, at nemlig ogsaa Candidater og Mænd i Embede indfinde sig blandt Tilhørerne, vil nødsage eller dog let forsøre Docenterne til, at stemme Tønen høiere, end de unge Studerende ere istand til at fatte den. Sectionen, eller, som den nu har begyndt at kalde sig, Departementet for den offentlige Underviisning forudsaa vel ogsaa dette og havde den Tanke, om ikke at paalægge saa dog at raade de Indsødte, for det første et Mars Tid at besøge et andet Univerfitet, inden de kom til Berlin. Thi i det mindste dem, som ville studere Theologie og Jurisprudents, maa man endnu give dette Raad. For Medicinere, Ca-

meralisten, Philologer og dem, som vilde studere Naturhistorie, er i Berlin fortrinligen sørget. Her læses imidlertid med Iver, og, man kan med Glæde tilføie, høres med lige Iver.

(af HAN. akg. Lit. Zeit. 1811 No. 44.)

H. S. Majest. Kongen af Preussen har, i Anledning af den fiendelige Aftagelse, hvori Universitetet i Frankfurt a. d. Oder daglig mere og mere kom, siden et Universitet i Rahoestaden Berlin var blevet oprettet*), ved en Cabinetsordre af 27 April besluttet at forflytte førstnævnte Universitet til Breslau i Slesien, hvor der allerede var et catholisk-theologisk Facultet og et technologisk Institut. Forelæsningerne skulle tage deres Begyndelse i Octob. d. 1. Af Professorerne i Frankfurt gaae 13 derhen; desuden skulle 7 til 8 Breslauiske lærde der ved ansættes og desuden nogle lærere indkaldes fra fremmede Universiteter. De Professorer, som forflyttes fra Frankfurt til Breslau, blive samtlige Reiseomkostninger godtgjorte, og deres Meubler

*) Hvorledes lader nu dette sig foreene med den næstforan staaende Anmeldelse? man seer, hvor meget man kan troe de Efterretninger, de tydske Universiteter meddele om sig selv.

og Bøger paa kongel. Beføstning transporterede til Blands paa Oderen. Af de i Slesien ophævede Stifter og Klostere blive alle Bibliotheker, Arhiver og Kunstfager foreenede i Breslau. Paa denne Maade kan for det første tilveiebringes et Bibliothek af 150,000 Bind. Kunst-Antiquitets- og naturhistoriske Museer ville blive anlagte. De forhenværende catholske Universitetsbygninger og det tæt derved liggende Matthias-Stift ere bestemte til Indretningen af de fornødne Høresale og til Locale for de forskjellige Samlinger.

(af GaK. allg. Lit. Zeit. Mai 1811 No. 142.)

4. Kongeriget Westphalen.

Efter den westphalske Militarconscriptions-Codex af 27 Octb. 1809 ere forelobigen fra Conscriptionen befriede alle de Individuer, som udmærke sig ved deres Talenter og erhvervede Kundskaber, især naar de høre til deres Classe, som bestemme sig til den offentlige Underviisning og den geistlige Stand.

(af Jen. allg. Lit. Zeit. Mai 1811 No. 99.)

Statsraad og Generaldirecteur for den offentlige Underviisning, Leist, har udstædt følgende offentlige Befiendtgjørelse:

Alle de, som attraaer en af de Fripladse (Freitische *), som Regieringen har at bortgive, ved noget af de tre Universiteter i Kongeriget, have derom at henvende sig til Inspectionen over de Kongelige Friborde i Göttingen eller Marburg, eller hos sammes Ephorer i Halle.

De maae ledsage deres Ansøgninger med følgende Vidnesbyrd:

1. om deres fortrinlige Talenter og Kundskaber
2. om deres fortrinlige Flid
3. om deres exemplariske Wandel
4. om deres Trang

Bemeldte Ansøgninger med Bilag maae i det seeneſte inden 8 Uger for ethvert Halvaars Udgang indsendes til de respective Inspectorer og Ephorer, hvorpaa samme med Betænkning tilſtille Generaldirectionen for den offentlige Underviisning en Liſte paa ſamtlige Supplicanter til deſinitiv Udvalg.

Om den ſteete nye Uddeling af Fribordspladſene blive Inspectorerne og Ephorerne underrette-

*) Nu egentlig Pengeſtipendier, ſom gives iſtedet for Koſt in natura, ſaaledes ſom Communitetſtipendiet ved Kiøbenhavnſ Universitet.

de, og dernæst af dem de Providerede den fornødne Underretning meddeelt.

Cassel den 4 April 1811.

Statsraad, Generaldirector for
den offentlige Underviisning
von Leist.

(af Hannov. Anzeig, 1811. 28 St.)

Warburg.

Hs. Majest. Kongen opfyldte den 2 Jul. paa sin Tilbagereise fra Paris et Universitetet her for nogen Tid siden givet Tilfagn, i det han til Bibliothekbygningens Udvidelse og et Observatoriums Opførelse paa samme bestemte 60000 Fr.

(af Pall. allg. Lit. Zeit. 1811. No. 199.)

5. Spanien.

Den 28 Jan. har Kongen udnævnt en Commission, som det overdrages, 1. at udarbejde en almindelig Plan for den offentlige Underviisning og de offentlige Læreanstalter, 2. at udfærdige de specielle Reglementer for Skoler, Collegier o. desl. 3) at udfinde de Midler, ved hvilke de kunne sættes i Gang. Denne Commission bestaaer af 10 Medlemmer.

(af Ten. allg. Lit. Zeit. Mai 1811. Intellig. Bl. No. 29.)

6. Det Østerrigiske Monarchie.

Prag.

Decanus i det medicinske Facultet skal nu ogsaa her (ligesom i Wien) ikke længer være en virkelig Professor, for ikke ved Decanatsforretninger at forstyrres i sit Lære-Embedet, men en anden practiserende Læge; ogsaa skal den, som vælges, være kyndig i det bøhmiske Sprog, for t. Ex. at kunne examinere Sjordemødre i dette Sprog. — Anatomien skal for Fremtiden bestandig foredrages to halve Aar i Træk af en egen Professor, som en Professor med en Gage af 300 Fl. er adjungeret. Desuden skal Professuren i den høiere Anatomie og Physiologie vedbeholdes.

(Af GaK. allg. Lit. Zeit. Octbr. 1810, No. 284.)

 Trykfeil.

S. 279. Lin. 16. siden her 1. siden hen.

